

SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNİN NİTELİĞİNİ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI

Yayına Hazırlayan
Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN

ANKARA - 2024

**SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNİN
NİTELİĞİNİ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI
2016-2021 YILLARI ARASI**

**Yayına Hazırlayan
Prof. Dr. KAMİL ALPTEKİN**

ANKARA-2024

**SOSYAL HİZMET UZMANLARI
DERNEĞİ YAYINLARI**

**SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNİN
NİTELİĞİNİ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI
2016-2021 YILLARI ARASI**

e-Kitap No:1

Şubat 2024

E-ISBN: 978-605-62021-8-6

Yayına Hazırlayan: Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN

Yayın Hakları: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

Sertifika No: 43876

Adres: MeŐrutiyet Mah. Karanfil Sok. Zafır İŞ Merkezi 4/86 Kızılay /ANKARA

E-Posta: info@shuder.org

Web Sayfası: www.shuder.org

Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu'nun Anısına...

ÖNSÖZ

Türkiye’de 1961 yılında başlayan sosyal hizmet eğitimi 60 yılını geride bırakmıştır. Türkiye’nin geçirdiği hızlı politik-ekonomik ve sosyal değişimlere aynı hızla cevap verilememiş olsa da başlangıcından itibaren 45 yıl, eğitimi kendi ayakları üzerinde durdurma ve tek elden ama sağlam adımlarla yürütme mücadelesiyle geçmiştir. Eğitimin 46. yılında (yani 2006 yılında) plansız ve alt yapısız dört bölüm birden açılmış, böylece sosyal hizmet eğitimi ilk kez büyüme ve yaygınlaşma fırsatı bulabilmiş; ancak bu büyüme ve yaygınlaşmada akademik altyapı ve sosyal hizmet eğitiminin özgün dokusu göz ardı edilmiştir.

Halen devam etmekte olan eğitimde büyüme ve yaygınlaşma döneminde ortaya çıkan bir takım olumsuzluklar sosyal hizmet eğitimi sıradanlaştırmış, özgünlüğünü zedelemiş, başka disiplinlerin istilasına kapı aralamış ve herkesin verebileceğini sandığı bir eğitim olarak görülmesine neden olmuştur. Geride ise kelimenin tam anlamıyla onarılması güç bir yıkım kalmıştır. Altyapısız bölümlerin dur durak dinlemeden açıldığı bu dönemde eğitimin özgün dokusunu korumak adına sosyal hizmet camiası Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin önderliğinde pek çok grışimde bulunmuş ve hukuki mücadele vermiştir. Maalesef tüm bu çabalar bahse konu yıkımı durdurmaya yetmemiştir.

Bu kitapta yer alan çalışmaların çoğunluğu Sosyal Hizmet Okulları Derneği bünyesinde biraraya gelen bir grup akademisyen tarafından sosyal hizmet eğitiminde karşılaşılan darboğazları gidermek ve eğitimin niteliğini artırmak amacıyla 2016-2021 yılları arası üretilmiştir. Sosyal hizmet eğitiminin niteliğini artırıcı çalışmalar kuşkusuz Sosyal Hizmet Okulları Derneği ile birlikte başlamamıştır. Ancak öncü çalışmaların bir kısmının literatüre kazandırılmadığı, bir kısmının ise dağınık halde bulunduğu da bilinmektedir. Bu tablonun en hafifinden bir ‘hafıza kaybı’ sorununa yol açtığını söylemek sanırım hiç de yanlış olmayacaktır.

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği’nin ilgi ve desteğiyle kazılanan bu kitap “söz uçar yazı kalır” düsturuyla, sosyal hizmet eğitiminde bir döneme ait ‘hafızayı koruma’ çabası olarak da görülebilir. Kitap kapsamına alınan çalışmaların tamamındaonca emeğine karşılık hiçbir zaman isim olarak öne çıkmayı istememiş olan Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu’nun (nur içinde yatsın) başını çektiği; sosyal hizmete gönül vermiş (dahası kendini adamış), isimleri kitabın dipnotlarında geçen sosyal hizmet akademisyenlerinden oluşan bir grubun büyük emeği vardır. Her birine ulusal sosyal hizmet eğitimine yaptıkları katkılardan dolayı ne kadar teşekkür etsek azdır.

Prof. Dr. Kamil Alptekin

Ocak 2024, Ankara

İÇİNDEKİLER

İTHAF (Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu'nun Anısına)

ÖNSÖZ

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

1. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayları	1
I. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu	4
II. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Bildirisi	5
III. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu	11
IV. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu	14
V. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu	16
VI. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu	20
VII. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu	26
VIII. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu	35
IX. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu	40
X. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu	43
XI. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu	49
2. Sosyal Hizmetler Ön lisans Programları Çekirdek Eğitim Programı (ÇEP) ve Güncel Konular Çalıştayı Sonuç Raporu	57
3. Sosyal Hizmet Uygulama Derslerinin Ücretlendirilmesine Dair Bir Değerlendirme	64
4. Sosyal Hizmet Bölümleri İçin Anabilim Dalı Yapılanması Modeli ve Sosyal Hizmet Bilim Alanı Doçentlik Başvurusu Anahtar Kelimeleri	72
5. Sosyal Hizmet Programına Özgü Ölçütler	74
6. Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları (Lisans Düzeyi-Revize)	86
7. Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (SHUÇEP)	88
8. Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (SHUÇEP) Uzaktan Eğitime Entegrasyonu	96
9. "Sağlık Alanında Lisans Tamamlama" Uygulamasına Dair Bir Değerlendirme	145
10. Sosyal Hizmet Eğitiminde Alan Uygulamasının "Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği" Kapsamında Değerlendirilmesi	153

EKLER

Ek 1. IV. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Katılımcı Listesi	167
Ek 2. V. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Katılımcı Listesi	167
Ek 3. VI. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Katılımcı Listesi	169
Ek 4. VII. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Katılımcı Listesi	171
Ek 5. VIII. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Katılımcı Listesi	173
Ek 6. IX. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Katılımcı Listesi	175
Ek 7. X. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Katılımcı Listesi	177

Ek 8. XI. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Katılımcı Listesi	181
Ek 9. Sosyal Hizmetler Ön lisans ProgramlarıÇekirdek Eğitim Programı (ÇEP) ve Güncel Konular Çalıştayı Katılımcı Listesi	183
Ek 10. Sosyal Hizmet Programına Özgü Ölçütler Çalışmasına Katkı Sağlayanlar	184
Ek 11. Uzaktan Eğitim Deneyimine İlişkin Paydaş Görüşleri	186

GİRİŞ

Sosyal Hizmet Eğitiminin Çerçevesini Çizme Girişimi

Sosyal hizmet eğitimi, sosyal hizmet disiplini ve mesleğinin eğitimidir. Dolayısıyla bu eğitim, sosyal hizmet disiplini ve mesleğinin ana unsurlarını barındıran kendine özgü bir içerik ve işleyişe sahiptir. Bu eğitimin amacı; sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değerlerini içeren bir program kanalıyla sorumluluk sahibi, özgüveni yüksek, sosyal hizmet müdahalelerini gerçekleştirmede yetkin sosyal hizmet uzmanları yetiştirmektir. Öğrencilerin sosyal hizmet bilgi ve becerilerini pratiğe aktarabilmeleri ve tüm uygulamalarında sosyal hizmet değerlerini gözetecek ve etik yükümlülüklerini yerine getirebilecek düzeye gelebilmeleri eğitimin başlıca hedefleridir. Bu amaç ve hedefler doğrultusunda sosyal hizmet eğitiminde öğrencinin gelişimi ve değişimine önem verilmekte; kişisel, mesleki ve entelektüel gelişimi eğitimi boyunca izlenmektedir.

Sosyal hizmet eğitimi, sınıf içi ve pratik çalışmanın birlikteliğine dayanır. Yoğun ve dinamik bir görüntü çizen eğitim hem öğretim elemanının hem de öğrencinin emek harcamasını gerektirir. Yeterlik temelli (çıktı odaklı) bu eğitimde düz anlatım, ödev verme, problem çözme, soru-yanıt ve tartışma gibi klasik öğrenme yöntemlerinin yanı sıra vakaya dayalı öğrenme, proje-araştırma ve web tabanlı öğrenme, grup çalışması, seminer, sunum, yaparak gösterme, canlandırma, beyin fırtınası, kurum ortamını inceleme, kurum ziyareti gibi pek çok öğrenme yöntemine yer verilir. Sosyal hizmet eğitimini ulusal ve uluslararası standartları¹ karşılayacak şekilde yürütülebilme için programa, öğrencilere, öğretim elemanlarına, alan uygulamasına, fiziki ve teknik alt yapıya dair birçok asgari koşulun sağlanması gerekir. Sosyal hizmet eğitimi veren bir bölümün ulusal ve uluslararası eğitim standartlarında öngörülen fiziki (yeterli sayıda derslik ve ofis, bölüm toplantı odası, çok amaçlı uygulama odası, birey ve aile görüşme odası, bölüm kütüphanesi) ve teknik (bilgisayar laboratuvarı, telefon, kamera, ses kayıt cihazı, telekonferans sistemleri, kablosuz internet erişim cihazları vb.kurum ziyaretleri için ulaşım aracı) donanımına sahip olması eğitimin amaç, hedef ve yeterliliklerine ulaşması bakımından önemlidir.

Sosyal hizmet disiplininin uygulamalı niteliği, mesleğin geniş bir çalışma alanı ve müracaatçı kesimine sahip oluşu, eğitimin yapılandırılması ve yürütülmesinde iç paydaşlarla birlikte pek çok dış paydaş ile işbirliği içerisinde yürütülmesini gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda başta Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı olmak üzere diğer bakanlıklar ve bağlı kuruluşları, yerel yönetimler, sosyal hizmetler alanında

¹Ulusal eğitim standartları Sosyal Hizmet Okulları Derneği (2020) tarafından hazırlanmıştır.

Uluslararası eğitim standartları ise Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (International Federation of Social Workers- IFSW) ile Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (International Association of Schools of Social Work - IASSW) (2004 ve 2020) tarafından hazırlanmıştır.

Bakınız:<https://www.ifsw.org/global-standards-for-social-work-education-and-training>
http://cdn.ifsw.org/assets/ifsw_65044-3.pdf

veya sosyal hizmet mesleği odağında faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşları, bölümün yakın ilişkiler içerisinde olduğu diğer üniversitelerdeki sosyal hizmet bölümleri, Yükseköğretim Kurulu (YÖK), müracaatçı sistemi ve mezunlar eğitimin dış paydaşlarına örnek gösterilebilir.

Sosyal hizmet eğitiminde bütüncül (holistik), yeterlik temelli, sürekli iyileştirme ve öğrenci odaklı yaklaşımların her biri eğitimin işleyişinde ve şekillenmesinde etkili olabilmektedir. Eğitim programını şekillendiren baskın yaklaşım ise genelcidir. Genelci yaklaşıma göre hazırlanan programın kuşkusuz Bologna sürecinin prensipleriyle, bölümün amaç ve misyonuyla uyumlu olması gerekir. Genelci yaklaşım spesifik müdahale yöntemleri veya alanlardan ziyade problem çözme odaklıdır. Genelci eğitimde ekosistem-güçler temelli kuramların ışığında ‘çevresi içinde birey’ anlayışı öne çıkarılır. Çoklu düzeyde müracaatçı ile çalışmanın öngörüldüğü genelci yaklaşımda farklı alanlardan aktarılan ve uygulamadan oluşturulan bilgi temeli ile yedi basamaklı ‘planlı değişim süreci’ ile birey-aile (mikro),-grup-örgüt (mezzo) ve topluluk-toplum (makro) odağında müdahaleler yapılandırılır. Genelci yaklaşıma göre tasarlanan programa temel bilim derslerinin yanı sıra bir bilim ve meslek olarak sosyal hizmeti tanıtan derslerle başlangıç yapılır. Böylece bu dersleri izleyen sosyal hizmet müdahale yöntemleri ve sosyal hizmet alanları dersleri için bir alt yapı oluşturulmuş olur. Daha sonra uygulamalı dersler programda ağırlığını hissettirmeye başlar. Bu doğrultuda sosyal hizmet araştırması ve alan uygulaması (sosyal hizmet blok uygulaması) dersleri ile program tamamlanır. Program boyunca öğrencinin kişisel, mesleki ve entelektüel gelişimine destek olacak seçmeli derslere de yer verilir. Genelci yaklaşıma dayalı bir eğitim sonucunda; profesyonel meslek elemanı kimliği kazanmış, mesleki uygulamalara rehberlik edecek etik ilkeleri bilen ve uygulayan, uygulamalara eleştirel yaklaşan, uygulamalarda çeşitlilik ve farklılıklara duyarlı olan, insan haklarını ve sosyal adaleti gözeten, çoklu düzeyde müdahaleleri yapabilen ve uygulamayı şekillendiren sosyokültürel bağlama göre hareket edebilen bir sosyal hizmet uzmanı profiline ulaşılmaya çalışılır.

Programın “olmazsa olmaz” niteliğinde temel bileşenlerinden biri olan alan uygulaması ulusal ve uluslararası eğitim standartlarında belirtilen ölçüde (minimum 500 saat) bir ağırlığa sahiptir. Alan uygulaması insani hizmet sunum sistemi içinde bulunan bir kurum ortamında; öğrenci, eğitsel danışman, kurum danışmanı ve kurum arasındaki iş birliği içerisinde gerçekleştirilir. Alan uygulamasına yönelik temel beklenti süpervizyon desteği ve denetimi altında öğrencinin sosyal hizmetin değerleri ve etik yükümlülüklerini göz önünde bulundurarak sosyal hizmet bilgisini uygulamaya aktarabilmesi ve uygulama becerisi kazanabilmesidir.

Sosyal hizmet araştırması genelci programın bir diğer uygulamalı ders grubudur. Genellikle iki yarı döneme yayılır ve öncesinde öğrencilerin sosyal bilimlerde araştırma yöntem ve teknikleri ile istatistik konularında bilgi sahibi olmaları öngörülür. Öğrenciler küçük gruplar

halinde, etkileşime olanak sağlayacak şekilde ve öğretim elemanlarının gözetiminde sosyal hizmet disiplini, mesleği, eğitimi veya sosyal hizmetler alanıyla ilgili belirledikleri bir problemi saha araştırmasıyla bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerini kullanarak aydınlatmaya çalışılırlar. Her bir öğrenci araştırma grubu araştırmanın probleminde araştırma sonuçlarına kadar deneyimledikleri tüm araştırma sürecini bir tez formatında raporlaştırırlar.

Yukarıda sosyal hizmet eğitiminin niteliğine yönelik tüm açıklamalar onun özgün bir yapısı olduğuna işaret etmektedir. Nitekim YÖK'ün de Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi Oluşturma Çalışmaları kapsamında referans olarak aldığı Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) geliştirdiği Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması Eğitim ve Öğretim Alanları 2013 (ISCED-F 2013) çerçevesinde sosyal hizmet; eğitim seviyesi ve alanlarına göre 'Sağlık ve Refah' geniş alanı (Kod 9) içerisinde, 'Refah' dar alanı altında (Kod 092) 'Sosyal Hizmet ve Danışmanlık' ayrıntılı alanında (Kod 0923) özgün bir eğitim alanı olarak gösterilmiştir (<http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf>).

Elinizdeki kitap, 2016–2021yılları içerisinde birçoğu Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'nin desteğiyle Sosyal Hizmet Okulları Derneği bünyesinde hazırlanan ve eğitimin farklı boyutları üzerinde odaklanan çalışmaların raporları bir araya getirilerek oluşturulmuş olup sosyal hizmet eğitiminde karşılaşılan güncel sorunlara çözüm üretme ve ulusal literatürü zenginleştirme amacı taşımaktadır. Ulaşılmak istenilen başlıca hedef; sosyal hizmet eğitiminin geliştirilmesi yönünde yapılacak çalışmalar için bir zemin oluşturmaktır. Bu kitap, özelde sosyal hizmet camiasının, genelde ise Türkiye'deki yükseköğrenimi düzenleyen ve yürüten kurum/kuruluşların ilgisini çektiği ölçüde amacına ve hedefine ulaşmış olacaktır.

2016–2021 yılları içerisinde sosyal hizmet eğitiminde karşılaşılan çeşitli sorunlara ve gelişmelere ışık tutan ve çözüm üreten birtakım çalışmalar mevcuttur. Bunların tamamına bu kitapta yer vermek elbette mümkün değildir. Dolayısıyla seçici davranılmış; kapsama alınan yıllar içerisinde önemi ve etkisi düşünülerek sadece Sosyal Hizmet Okulları Derneği ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'nin desteklediği hatta bizzat yürüttüğü çalışmalar kronolojik sıra gözetilerek kitabın odağına alınmıştır.

1) SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYLARI

Kitapta ilk olarak sosyal hizmet eğitiminin yakın geçmişine ışık tutan, eğitimde savrulmanın ve çözümlenin izini sürmekle kalmayıp, eğitimin niteliğinin gelişmesi için farklı açılımlar sunmaya çalışan ulusal sosyal hizmet eğitimi çalıştaylarına yer verilmiştir. 2009 yılında yapılan itibaren yapılmaya başlanan çalıştaylar zaman zaman kesintiye uğramış; bugüne kadar farklı temalar çerçevesinde 11 ulusal sosyal hizmet eğitimi çalıştayı yapılmıştır. Çalıştayların ilk beşi farklı üniversitelerin sosyal hizmet bölümleri ile Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER) iş birliğiyle; altıncısından (2016 yılından) itibaren SHOD'un öncülüğünde farklı üniversite veya yine Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği işbirliğiyle gerçekleştirilmiştir. Bu kitap 2016 yılı ve sonrası tarihleri kapsamına karşılık bütünlüğü bozmama adına 2016 yılı öncesinde yapılan çalıştaylara da yer verilmiştir. Çalıştayların süreç ve içeriklerine ilişkin tüm bilgiler sonuç raporlarında yer almaktadır. Çalıştay sonuç raporları kronolojik sıraya göre sunulmuştur. 'II. Ulusal Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı'nın sonuç raporu hazırlanmamış, çalıştay koordinatörlüğünü yürüten öğretim üyesi tarafından 'çalıştay sonuç bildirisi' yazılmıştır. Bu nedende 'II. Ulusal Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı' sonuç raporu yerine 'II. Ulusal Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Bidirisi'ne yer verilmiştir. Çalıştaylara katılanların listesi yine aynı şekilde kronolojik sıraya göre kitabın Ekler bölümünde sunulmuştur. İlk üç çalıştayın katılımcı listesine ulaşılamadığından Ekler bölümünde çalıştay katılımcı listeleri, dördüncü Çalıştaydan itibaren başlatılmıştır.

I. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU⁽²⁾
“Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminde İhtiyaçlar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri”
(12-13 Şubat 2009, ISPARTA)

Ülkemizde yaygınlaşma eğilimi içinde olan sosyal hizmet eğitimindeki güncel ihtiyaçların ilgili tarafların katılımıyla değerlendirilmesi amacıyla Süleyman Demirel Üniversitesi (SDÜ) Rektörlüğü ve SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Başkanlığı tarafından düzenlenen “Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminde İhtiyaçlar-Sorunlar ve Çözüm Önerileri” konulu Çalıştay, 12-13.Şubat.2009 tarihinde Isparta’da Üniversite yerleşkesi içindeki tesislerde gerçekleştirilmiştir.

Çalıştay’a, Süleyman Demirel Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Metin Lütfi Baydar’ın nazik davetleriyle, Türkiye’deki sosyal hizmet bölüm temsilcilerinin yanı sıra Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği temsilcileri olmak üzere 22 kişi katılmıştır.

Çalıştay, 12.Şubat.2009 Perşembe günü saat 9.30’da yapılan ve Isparta Vali Vekili, Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdür Yardımcısı, Isparta ilindeki kurum ve kuruluş temsilcileri, Süleyman Demirel Üniversitesi Rektör Yardımcısı, Dekanlar ve öğretim üyeleri ile çok sayıda davetlinin katıldığı “açılış töreni” ile başlamıştır. Açılışta, Süleyman Demirel Üniversitesinin kuruluşundan itibaren sağladığı gelişimi anlatan son derece etkileyici film gösteriminden sonra SDÜ İİBF Sosyal Hizmet Bölümü Başkanı Prof. Dr. Erden Ünlü, SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hasan İbicioğlu ve SDÜ Rektör Yardımcısı Prof. Dr. M. Ali Koyuncu birer konuşma yaparak Çalıştayın önem ve anlamı üzerinde durmuşlardır.

Çalıştay, 12.Şubat.2009 Perşembe günü başladığı çalışmalarını 13.Şubat.2009 Cuma günü saat 13.00’de tamamlamıştır. Çalıştayın ilk oturumunda moderatörlüğe Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu, yazmanlıklara Dr. Kamil Alptekin ve SHU Hakan Şahinkol görevlendirilmiş, görüşmeler tutanağa geçirilmiştir.

Çalıştayın iki gün süren yoğun çalışma süresi içerisinde Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminin mevcut durumu ve ihtiyaçları tartışılmış, bunlarla ilgili öneriler geliştirilmiştir.

Çalıştay süresince katılımcılar tarafından üzerinde durulan ve tartışılan konular ile bunlarla ilgili oluşturulan öneriler ve alınan kararlar aşağıda özetlenmiştir.

²Bu rapor Ertan Kahramanoğlu (moderatör), Kamil Alptekin (raportör) ve Hakan Şahinkol (raportör) tarafından hazırlanmıştır.

1- Sosyal Hizmet Eğitime Duyulan İhtiyaç

70 milyonu aşkın nüfusa sahip ülkemizin sosyal sorunlarının çözümünde ve insanın kaynaklarının geliştirilmesinde önemli bir meslek grubunu oluşturan sosyal hizmet uzmanlarına (halen, kamu kurumlarında kadro ünvanı: sosyal çalışmacı) ve sosyal hizmet disiplini ile ilgili alan ve konularda bilimsel araştırma ve çalışmalara duyulan ihtiyacın giderek artış gösterdiği tartışmasız bir gerçektir.

Sosyal hizmet eğitime duyulan ihtiyacın yeterli düzeyde karşılanamaması ve mevcut sıkıntıların giderilememesi halinde ülkemizdeki insani hizmetlerin sunumunda hem nitelik hem de nicelik yönünden yetersiz kalınması kaçınılmaz olacaktır.

Son yıllarda sosyal hizmet bölüm ve eğitim programı sayısının çoğalması memnuniyetle karşılanmakla birlikte, alt yapılarının yeterince hazırlanmadan açılmış olması nitelikli bir eğitimin gerçekleşmesi bakımından çeşitli sıkıntılara neden olabileceği endişesini de beraberinde getirmektedir.

Ülkemizde, eğitim ve öğretim bakımından herhangi bir endişeye neden olmayacak düzeyde, yeterli donanıma sahip, nitelikli ve güçlü sosyal hizmet eğitim kurumlarına duyulan ihtiyaç büyüktür.

Öneri

İhtiyacın karşılanması için Üniversitelerimizde en az dört yıllık Lisans Programını içeren Sosyal Hizmet Bölüm sayısı ve kapasitesi iyi bir planlama sonucu, eğitim-öğretim kadrosu başta olmak üzere gerekli tüm olanaklar sağlanarak ve nitelik, niceliğe feda edilmeksizin artırılmalıdır.

2- Sosyal Hizmet Eğitiminde Nitelikli İnsangücü İhtiyacı

Bir eğitim programının başarısı, öncelikli olarak nitelikli eğitim elemanlarından oluşan bir kadronun varlığına bağlıdır.

Ancak bugün, özellikle yeni açılan Bölümlerde sosyal hizmet disiplin ve mesleğini özümsemiş, bu alandaki konulara ve literatüre hakkıyla vakıf, sosyal hizmet disiplininde yetişmiş öğretim elemanı kadrosu eksikliğinin yoğun biçimde yaşanmakta olduğu görülmekte, adeta “sosyal hizmet eğitimini herkes yapar” gibi çok yanlış bir mantıkla hareket edildiği gözlenmektedir.

Bu eksiklik ve yöneliş, sosyal hizmet eğitimini ve yakın bir gelecekte de uygulamayı olumsuz yönde etkileyecek tehlikelerle dolu bir özelliğe sahiptir.

Bu nedenle Sosyal Hizmet eğitiminde nitelikli öğretim elemanı yetiştirilmesine ve istihdamına acil olarak ihtiyaç bulunmaktadır.

Öneri

- Sosyal Hizmet Bölümlerinde eğitim kadrosunun çekirdeğinin sosyal hizmet disiplinde en az yüksek lisans derecesine sahip elemanlardan oluşması sağlanmalıdır.
- En az yüksek lisans diplomasına sahip genç sosyal hizmet uzmanlarının eğitim öğretim alanında görev almaları teşvik edilmelidir.
- Sosyal Hizmet Bölümleri arasında öğretim elemanı takviyesi yönünden iş birliği, yardımlaşma ve dayanışma gerçekleştirilmelidir.
- Yurt dışına özellikle İngiltere ve ABD'ye sosyal hizmet disiplinde yüksek lisans ve doktora öğrenimi için öğrenci gönderilmesi ve yurda dönüşlerinde eğitim kadrolarında görevlendirilmeleri sağlanmalıdır.
- Yeni kurulan Sosyal Hizmet Bölümü elemanlarının özellikle araştırma görevlilerinin yurt içinde mevcut olan sosyal hizmet yüksek lisans ve doktora programlarından yararlanmaları sağlanmalıdır.
- İhtiyacı olan Bölümler için yurt dışındaki sosyal hizmet kurumlarından bir dönem veya bir yıl olmak üzere öğretim elemanı istihdam edilmesi yolları araştırılmalıdır.
- İhtiyaç bulunan Bölümlerde, ders verme yeterliliğine sahip ve deneyimli sosyal hizmet uzmanlarından tam veya yarı-zamanlı öğretim görevlisi olarak yararlanılmalıdır.
- Araştırma görevlisi istihdamı belirli standartlara bağlanmalı yasal koşulların daha olanaklı / uygulanabilir hale getirilmesi sağlanmalıdır.
- Yeni açılan ve açılması düşünülen bölümlerde mutlaka insan gücü planlaması yapılmalı ve bu plana göre kadro tahsisi gerçekleştirilmelidir.

3- Sosyal Hizmet Bölümlerinin Yönetsel Konumu

Sosyal Hizmet Bölümlerinin üniversitelerimizin farklı fakülte ve yüksekokulları bünyesinde kurulmuş ve kurulmakta olduğu izlenmektedir. Bu farklılık (özellikle fakülte – yüksekokul bünyesinde kurulma bakımından) ileride çeşitli sorunlara (özlük hakları, istihdam, görev yükümlülükleri vb.) yol açma riski taşımakta ve bu nedenle bu konuda belirli bir standardın oluşturulmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Öneri

Sosyal Hizmet Bölümleri mutlaka dört yıllık lisans programlarını içerecek bir şekilde Fakülte bünyesi içinde kurulmalı ve Yüksekokul bünyesinde faaliyet gösteren Sosyal Hizmet Bölümlerinin uygun bir Fakültede yeniden yapılandırılması sağlanmalıdır.

4- Sosyal Hizmet Disiplininde Ön lisans Programı

Sosyal hizmet disiplin ve mesleğinin eğitimi uluslararası standartlar ve Türkiye'deki süregelen uygulamalar çerçevesinde değerlendirildiğinde en az dört yıllık "lisans programı"nın içerdiği bilinen bir gerçektir.

Başka bir deyişle, sosyal hizmet mesleğini icra edebilme yeterlilik ve yetkisine sahip olmak için sosyal hizmet disiplinde en az dört yıllık “Lisans” eğitimini başarıyla tamamlamak gerekir.

Böyle olmakla birlikte, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinde iki yıllık Ön lisans programının 2008-2009 öğrenim yılında başlatılmış olması düşündürücü ve endişe vericidir.

Bu programın sosyal hizmet eğitim standartlarına ulusal ve uluslararası düzeyde uygun olmadığı, nitelik ve nicelik yönünden birçok sorunu beraberinde getireceği kuşkusuzdur.

Kaldı ki, söz konusu Ön lisans programının bu haliyle (iki yıllık müfredatın içeriği ve işlenişi bakımından) sosyal hizmet alanlarında ihtiyaç duyulan kalifiye personelin yetiştirilmesi yönünden de yetersizliği açık olarak görülmektedir.

Öneri

Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi bünyesinde 2008-2009 öğrenim yılında başlatılan iki yıllık Ön lisans programı uygulamasına son verilerek bu programın sosyal hizmet alanlarında ihtiyaç duyulan örneğin bakım ve büro personeli ihtiyacı gibi ihtiyaçlar göz önünde tutularak farklı bir içeriğe dönüştürülmesi ve bu içeriğe uygun bir ad ile anılması (örneğin “sosyal hizmet kuruluşlarında büro sekreterliği programı” gibi) sağlanmalıdır.

5- Müfredat İle İlgili Konular

Mevcut Sosyal Hizmet Lisans Programlarındaki müfredatın temelde benzer derslerden oluştuğu görülmekte ise de bazılarında ders isimlerinin benzer – içeriklerinin farklı veya bunun tam tersi olduğu, bazılarında ders sayısının fazlalığına karşın bazılarında “istatistik” gibi derslere yer verilmediği, Bölümler arasında öğrenci geçişlerinde dersler itibariyle eşdeğerlik sorununa yol açabilecek yanların bulunduğu, alan ile eğitim arasında ilişkinin sağlanmasında daha çok gayret sarf edilmesinin gerekli olduğu anlaşılmaktadır.

Öte yandan, farklı eğitim ortamlarında farklı deneyimlere ve yeni bilgilere sahip olmanın öğrenciler yönünden yararı düşünülerek müfredatın buna göre düzenlenmesi ve böylece Bölümler arasında öğrenci değişiminin sağlanması, öğrencilerin daha iyi yetişmelerine yardımcı olmak bakımından önemli olduğu kabul edilmektedir.

Öneri

- Sosyal hizmet müfredatı sosyal hizmetin disiplin ve meslek olma özelliğini hakıyla yansıtmalı, kuram ve uygulama arasında bütünlüğü sağlamalı, gelişen ve değişen koşullar doğrultusunda sürekli olarak yenilenmeli, uluslararası kararlar da göz önünde bulundurulmak suretiyle bölümler arasında asgari standartlarda birlik sağlanmalıdır.
- Bölümler arasında öğrenci değişimini sağlayan düzenlemeler, ERASMUS örneğinde olduğu gibi Farabi içeriğinde de gerçekleştirilmelidir.

6- Yüksek Lisans ve Doktora Programları

Öğretim üyesi yetiştirilmenin en önemli araçlarından biri de lisansüstü programlardır. Başta Yüksek Lisans ve Doktora programlarının oluşturduğu Lisansüstü programlar bu önemli işlevinin yanı sıra sosyal hizmette alt uzmanlık dallarının belirginleşmesi ve etkilileşmesi, bilimsel araştırma ve diğer çalışmaların gelişmesi bakımından da son derece gereklidir.

Halen sosyal hizmet disiplininde sadece Hacettepe Üniversitesinde Yüksek Lisans ve Doktora Programları uygulaması başarıyla sürdürülmektedir.

Bu programların ülkemizde tek bir Üniversite ile sınırlı olması ihtiyacın karşılanmasında yetersiz kalınmasına yol açmakta, yeni programların varlığını zorunlu hale getirmektedir.

Ancak, Lisans düzeyindeki programların niteliğinin sağlanmasında bile başta sosyal hizmet disiplininde yetişmiş öğretim elemanı sıkıntısı olmak üzere birçok darboğazın bulunduğu bir ortamda Yüksek Lisans ve Doktora Programlarının başlatılmasının nasıl gerçekleştirileceği ciddi bir soru olarak belirlemektedir.

Öneri

- Konu her şeyden önce tüm boyutları ile değerlendirilmeli, çözüm yolları acele edilmeksizin araştırılıp bulunmalı ve uygulamaya geçilmelidir.
- Yüksek Lisans ve Doktora Programları sosyal hizmet disiplininde yetişmiş yeterli sayıda öğretim üyesi bulunduğu takdirde açılabilir.
- Sosyal Hizmet Yüksek Lisans Programlarının müfredatı, alandaki ihtiyaç da dikkate alınarak, sosyal hizmetin alt uzmanlık dalları odak alınarak düzenlenebilir.
- Üniversiteler arasında “ortak yüksek lisans veya doktora programı” oluşturulması yönündeki olanakların araştırılması yoluna gidilerek, bu konuda önemli bir modelin uygulamaya geçirilmesi sağlanabilir.
- Hacettepe Üniversitesinde başlatılan ve yüksek lisans ile doktora programlarının birleştirilmesi ile oluşturulan müfredatı içeren “Bütünleşik Doktora Programı” uygulaması izlenip değerlendirilerek sağladığı yararlar doğrultusunda bu modelin yaygınlaştırılması yoluna gidilmelidir.

7- Araştırma ve Yayınlar

Sosyal hizmet alanında son yıllarda basılan kitap ve makale sayısında büyük ölçüde bir artış gözlenmekle birlikte özellikle araştırmaya dayalı daha çok sayıda özgün çalışmanın gerçekleşmesi ve bunların yayınlanmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Şurası açıktır ki, araştırmaya dayalı özgün çalışmaların ve yayınların sosyal hizmet disiplininin ülkemizdeki gelişimi açısından önemi büyüktür.

Öneri

- Sosyal hizmet disiplin ve mesleği ile doğrudan ilişkili özgün çalışmalara dayalı kitap ve makale sayısının artırılması yönünde üniversite öğretim elemanlarının yanı sıra alanda çalışan sosyal hizmet uzmanlarının teşvik edilmesi ve yayın konusunda da daha dinamik bir role sahip olmaları beklenen bir husustur.

- Kitap, makale, vaka çalışması/analizi gibi yayınların “intihal” niteliğine sahip olduğu iddialarına yol açmayacak bir düzey ve içerikte olmasına özen gösterilmeli, yayın etiği konusunda duyarlı davranılmalıdır.

Çalıştay Sonrası Girişimler

- Çalıştayda ele alınan ve tartışılan konuların Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) yetkililerine sunulması kararlaştırılmıştır.

- Açık öğretim konusunda en kısa zamanda Eskişehir’de sosyal hizmet eğitiminin amaç ve özelliklerinin Anadolu Üniversitesi yetkililerine anlatılması ve Ön lisans programı ile ilgili görüş ve önerilerimizin kendilerine aktarılması kararlaştırılmıştır.

- Sosyal hizmet eğitimi alanında faaliyet gösterecek bir yapısal oluşuma duyulan ihtiyaçtan hareketle “Türkiye Sosyal Hizmet Okulları Birliği” adı altında bir örgütlenmeye gidilmesi gerekliliği çalıştayda kararlaştırılmıştır.

- Bir sonraki Çalıştayın Mayıs ayı başında Adnan Menderes Üniversitesi’nin ev sahipliğinde Aydın’da yapılması teklifi kabul edilmiştir.

- Çalıştayda alınan kararları izlemek ve “Türkiye Sosyal Hizmet Okulları Birliği”nin oluşturulması yönünde ön çalışmaları yapmak üzere Prof. Dr. Erden Ünlü, Prof. Dr. Beril Tufan ve Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu’ndan oluşan bir komisyon kurularak görevlendirilmiştir.

II. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI SONUÇ BİLDİRİSİ

“Sosyal Hizmet Eğitiminin Geleceği”

(14-15 Mayıs 2009, AYDIN)

Türkiye’de sosyal hizmet eğitimiyle ilgili ihtiyaç ve sorunların belirlendiği, çözüm önerilerinin üretildiği, sorunların çözümüyle ilgili bazı kararların alındığı, politikaların belirlendiği ve eylem planlarının yapıldığı çalıştaylardan ikincisi, “sosyal hizmet eğitiminin geleceği” ana temasıyla 14-15 Mayıs 2009 tarihinde Aydın’da Adnan Menderes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü’nün ev sahipliğinde gerçekleştirilmiş olup, bu çalıştayda sosyal hizmet eğitim sürecine ilişkin ulaşılan sonuçlar ve alınan kararlar aşağıda ana hatlarıyla ifade edilmiştir.

Son zamanlarda, lisans ve yüksek lisans sosyal hizmet disiplininde olmadığı halde çeşitli alanlardan yetişenler (çocuk gelişimi ve eğitimi, aile ve tüketici bilimleri kökenli olanlar gibi) içinde, sosyal hizmet alanından doçentliğe başvuranların sayısında önemli ölçüde artış yaşanmaktadır. Doçentliğe başvuruların jürilerinde de alan dışındaki kişilerin yer alması, geniş bir profesör kadrosuna sahip olmasına rağmen sosyal hizmet profesörlerinden bir tanesinin bile jüriye katılmadığı durumların ortaya çıkması oldukça düşündürücüdür. Özellikle sosyal hizmet alanına ilişkin doçentlik jürilerinde, sosyal hizmet profesörlerinin kesinlikle yer alması ve belirlenen jüride çoğunluğa sahip olması tarafımızca önemsenmektedir. Jürideki profesörler arasında etik ve ilkesel bir bağın olması da ayrıca dikkate alınması gerekli bir diğer husustur. İfade edilen konularla ilgili olarak sosyal hizmet öğretim üyelerinin kaleme aldığı detaylı rapor, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’na sosyal hizmet bölüm başkanlarınca imzalanarak sunulacak, konu, ilgili makamlarla yapılacak yüz yüze görüşmelerde de aktarılacaktır.

Sosyal hizmet bölümlerine ayrılan öğrenci kontenjanlarının gereğinden fazla olması, her açıdan eğitimi, öğrencilerin sağlıklı sosyal hizmet uygulaması yapmasını etkilemektedir. Bu nedenlerle öğrenci kontenjanı belirlenirken, ilgili bölümün görüşlerinin, öğretim elemanı sayısının, eğitsel olanaklarının dikkate alınması ve bu şekilde kontenjanların belirlenmesinin, eğitim kalitesi açısından öğrencilere büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Özellikle yeni açılan sosyal hizmet bölümlerinde, öğretim elemanları sayıca oldukça yetersizdir. Bu konuda gerekli önlemlerin alınması, kadro tahsislerinin olması önem taşımaktadır. İnsan gücü kaynağının planlaması için temel kurallara ve ilkelere uyulması sorunun çözümü açısından kolaylık sağlayacaktır. Yeni açılan ve açılacak bölümler düşünüldüğünde öğretim üyesi yetiştirilmesine hız verilmesinin gerekliliği ortadadır. Bölümlerde öğretim üyesi sayıları yeterli sayıya ulaşana kadar, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin de desteğini alarak, çalıştığı alanda yetkin ve önemli çalışmalar gerçekleştirmiş

sosyal hizmet uzmanlarından, mevzuat gereği diğer üniversitelerin bu alanda yetişmiş öğretim elemanlarından, üniversitelerarası öğretim elemanı değiştirme programlarından (Farabi Programı gibi), geçici görevlendirmelerden yararlanılması öğrencilerin yararına olacaktır. Öğretim üyesi yetiştirme ve sayısını artırmayla ilgili olarak, başlangıçta, bölümler arası ortak yüksek lisans programlarının açılması, şu an ülkemizde uygulama örnekleri var olan “Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı” kapsamında öğretim üyesi yetiştirilmesi ve Milli Eğitim Bakanlığı Bursuyla veya benzeri programlarla yurt dışına yüksek lisans ve doktora öğrenci gönderilmesi ve dönüşünde öğretim üyesi kadrolarına atanması çerçevesinde girişimlerde bulunulacaktır. İfade edilen konularda, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı başta olmak üzere, ilgili kurumlar nezdinde acilen girişimde bulunulacaktır.

Sosyal hizmet alanına ilişkin oldukça fazla kaynak kitap ve makale birikimi olmakla birlikte, evrensel bilginin yerel bilgiyle harmanlandığı temel kitapların, kaynak kitapların yazılması, ülkemizde sosyal hizmetin 50. yılına yaklaştığımız şu günlerde, hem sosyal hizmet literatürünü zenginleştirecek, hem de öğrencilerin eğitim sürecine büyük katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, öğretim üyelerince, gerekli tespit ve planlamaların acilen yapılması ve harekete geçilmesi kararı alınmıştır.

Sosyal hizmetle ilgili olarak örgün eğitimde bile var olan çok çeşitli ve karmaşık sorunların çözümü ve ortadan kaldırılması çabaları tüm hızıyla sürerken, iki yıllık Açık Öğretim Programıyla gerçekleştirilmeye çalışılan sosyal hizmet eğitimi, tarafımızca düşündürücü ve kabul edilemez bulunmaktadır. Uygulamalı bir bilim dalı olan sosyal hizmetin, bu şartlardaki bir eğitimle öğrencilere aktarılması uygun görülmemektedir. Bu bağlamda, dört yıllık Açık Öğretim Programı da programın oluşum temelleri açısından bazı sorunlar, öğretim elemanı kadrosunun sosyal hizmet kökenli olmaması vb. nedenlerle uygun görülmemektedir. İki yıllık mevcut programın Sosyal Hizmet Büro/Sekreterlik Yönetimi, yaşlı, özürli bakımı elemanı yetiştiren programlara dönüştürülmesi üzerinde durulabilir ve bu yönde kararlar alınabilir. Sosyal hizmetin iki yıllık Açık Öğretim Programıyla ilgili olarak sorunlar ve çözüm önerilerini içeren kapsamlı bir rapor, sosyal hizmet öğretim üyelerince hazırlanarak, Haziran ayı içinde Eskişehir Anadolu Üniversitesi Rektörüyle gerçekleştirilecek bir görüşmede kendilerine takdim edilecektir.

Ülkemizde değişik şehir ve üniversitelerde yer alan sosyal hizmet bölümleri arasında müfredat standardının sağlanması, öğretim üyesi ve öğrenci alışverişi, işbirliği, koordinasyon gibi konularda bir destek mekanizma ve standart oluşturmayı hedefleyen bir oluşuma ihtiyaç olduğu açıktır. Bu oluşumun tüzel kişilik olması önem taşımaktadır. Bu bağlamda tarafımızca bir dernek kurulması hedeflenmektedir. Bu derneğin olası üyeleri olarak da, sosyal hizmet bölüm başkanları, sosyal hizmet bölümlerindeki sosyal hizmet kökenli öğretim üyeleri, Sosyal

Hizmet Uzmanları Derneđi Genel Başkanı dűřünlmektedir. Ancak bu konunun izerinde biraz daha çalışılmaya ihtiyaç olduğu dűřünüldüğünden, üçüncü çalıştaya kadar ilgili öğretim üyelerince konunun detayları izerinde çalışılacak ve son karar üçüncü çalıştayda verilecektir.

Genel olarak sosyal hizmet mesleği ve disipliniyle, sosyal hizmet uzmanlarının sorun ve ihtiyaçlarıyla, sosyal hizmet bölümlerinin eğitim sürecinde yaşanan sıkıntı ve sorunlarla ilgili olarak alanda çalışanlarla daha sıkı işbirliğinde bulunulması kararlaştırılmıştır. Özellikle, sosyal hizmet bölümlerinin başka disiplinlere mensup öğretim üyelerince hala açılıyor olması oldukça dűřündürücü ve kaygı vericidir. İfade edilen bütün sorunların çözümü ve ihtiyaçların karşılanması ile ilgili olarak, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneđi ile işbirliği halinde hareket edilecektir.

Bu alıştayda, çalıştayların belirli periyodlarla gerçekleştirilmesi ve sürdürülmesi kararı alınmıştır. Üçüncü alıştayın, 15 Kasım 2009'da Ankara'da, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nün ev sahipliğinde bir tam gün olarak gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Üçüncü alıştaya kadar geçecek zaman diliminde, bölümler arası ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkeziyle iletişim ve fikir alışverişi sürdürülecektir.

28-05-2009

Yrd. Doç. Dr. Musa İkizoğlu
(alıştay Koordinatörü)

III. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU ⁽³⁾

“Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeniden Yapılanma: Program Geliştirme”

(04-05 Haziran 2011, AKÇAKOCA – DÜZCE)

Ülkemizde son yıllarda sayıları gittikçe artmakta olan sosyal hizmet bölümleri eğitim programları ile ilişkili olarak “sosyal hizmet temel alanı lisans yeterlilikleri”nin Bologna süreci hazırlıkları çerçevesinde yeniden gözden geçirilmesini sağlamak amacıyla Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü tarafından düzenlenen “Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeniden Yapılanma: Program Geliştirme” konulu çalıştay 04-05.Haziran.2011 tarihinde Akçakoca Diapolis Otelinde gerçekleştirilmiştir.

Çalıştaya sosyal hizmet eğitimcileri ile çeşitli uygulama alanlarında çalışmakta olan sosyal hizmet uzmanları olmak üzere 45 kişi katılmıştır.

Çalıştay 04.Haziran.2011 Cumartesi günü Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü Başkanı Doç. Dr. Fatih Şahin’in konuşması ile açılmıştır. Doç. Dr. Fatih Şahin konuşmasında çalıştay programı ve çalışma yöntemi hakkında bilgi vermiş ve ardından moderatör ve yazmanların seçimine geçilmiştir. Çalıştay moderatörlüğüne Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu, yazmanlıklara Yrd. Doç. Dr. Kamil Alptekin ve SHU Figen Paslı görevlendirilmiştir.

Çalıştayın ilk oturumunda Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Müdürü Yrd. Doç. Dr. Fatma Eker “Bologna Süreci ve Program Geliştirme (DACUM) Modeli konusunda bir sunum yapmış ve program geliştirme süreci, program yeterliliklerinin tespiti gibi konularda çalıştay katılımcılarına geniş ve yararlı bilgiler aktarmıştır.

Çalıştayın ikinci oturumunda katılımcılar üç gruba ayrılarak Prof. Dr. Kasım Karataş, Prof. Dr. Veli Duyan ve Doç. Dr. Hakan Acar başkanlığında “sosyal hizmet temel alanı lisans yeterliliklerini” bilgi, beceri ve yetkinlikler temelinde ele alarak tartışmışlardır. Grup çalışmaları 04.Haziran.2011 Cumartesi günü akşam saatlerine kadar sürmüştür.

Çalıştayın ikinci günü genel oturumda, gruplar çalışmalarını sunmuşlar ve sosyal hizmet eğitimi yeterliliklerinin hangi türde bilgi, beceri ve yetkinliği içermesi gerektiği ayrıntılı olarak tartışılarak belirlenmiştir. Belirlenen bilgi, beceri ve yetkinliklerin oluşturulacak bir komisyon tarafından YÖK formatına uygun şekilde düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. Komisyondan sadece lisans düzeyindeki yeterlilikleri değil yüksek lisans ve doktora düzeylerindeki yeterlilikleri de düzenlemesi istenmiştir. Komisyonda Ertan Kahramanoğlu, Veli Duyan, Kasım Karataş, Hakan Acar, Erden Ünlü, Kamil Alptekin, M. Kürşat Aldemir, Fatma Savaş Sandalcı,

³Bu rapor Ertan Kahramanoğlu (moderatör), Kamil Alptekin (raportör) ve Figen Paslı (raportör) tarafından hazırlanmıştır.

Halil Kamil Sayın, Figen Paslı ve Nalan Uysal görevlendirilmiştir. Çalışmalarını Ankara’da sürdüren komisyon YÖK formatına uygun olarak düzenleme işlemini yapmış ve görevini sonlandırmıştır. Çalıştayda belirlenen yeterliliklerin sosyal hizmet bölümleri ve eğitim programları için temel başvuru kaynağı olacağı ve sosyal hizmet eğitiminde standart birliğinin sağlanmasında yardımcı olması umudu katılımcılarca paylaşılmıştır.

Çalıştayda ayrıca, önceki çalıştaylarda da dile getirilen “sosyal hizmet okulları birliği” gibi bir örgütlenmenin yararı üzerinde durulmuş, sosyal hizmet eğitiminin geliştirilmesi amacıyla bölümler arası işbirliği ve diyalogun artırılmasının önemi ifade edilmiştir.

Bir sonraki çalıştayın, Atatürk Üniversitesi temsilcisi Prof. Dr. Nurullah Altaş’ın önerisi üzerine Temmuz ayı içinde Erzurum’da yapılması ilke olarak kararlaştırılmıştır.

IV. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU⁽⁴⁾
“Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeni Anlayışlar ve Açıköğretim Uygulamaları”
(12-13 Temmuz 2011, ERZURUM)

Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nurullah ALTAŞ koordinatörlüğünde Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi bünyesinde “Sosyal Hizmet Lisans Programı” açılmıştır. Program, 1000 kişilik öğrenci kontenjanıyla 2011 - 2012 eğitim-öğretim yılında aktif olarak eğitime başlayacaktır.

Yeni anlayış ve yönelimler çerçevesinde sosyal hizmet lisans eğitiminde açıköğretim uygulamalarını tartışmak amacıyla 12-13 Temmuz 2011 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi ev sahipliğinde “Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeni Anlayışlar ve Açıköğretim Uygulamaları” konulu IV. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Çalıştaya 34 kişiden oluşan bir grup katılmıştır (Ek 1).

Çalıştay programı kapsamında birinci günün ilk oturumunda Prof. Dr. Nurullah ALTAŞ çalıştayı yapılış amacı ve işleyişi hakkında bir açılış konuşması yapmıştır.

Daha sonra söz alan Açıköğretim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Üstün ÖZEN konuşmasında; günümüzde sosyal hizmet alanında Dünyada ve Türkiye’de yaşanan gelişmeleri yakından takip ettiklerini, bu gelişmelerin ışığı altında bir meslek ve disiplin olarak sosyal hizmetin çok önemli bir konum kazandığını belirtmiş; ülkemizde sosyal hizmet uzmanları sayısının yetersiz olduğunu sayılarla ortaya koymuştur.

Daha sonra sırasıyla Açıköğretim Fakültesi Dekan Yardımcısı Yrd. Doç. Dr. Selçuk KARAMAN “Türkiye’de Açıköğretim Uygulamaları ve Atatürk Üniversitesi Örneği” ve İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Derya TELLAN “Örnek Ünite Sunumu” konulu birer sunum yapmışlardır.

Prof. Dr. Kasım KARATAŞ başkanlığında gerçekleştirilen ikinci oturumda Yrd. Doç. Dr. Kamil ALPTEKİN bir önceki çalıştay olan “III. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı”nda yapılanlar hakkında bilgi vererek bu çalıştayda alınan kararlara ilişkin kısa bir sunum yapmıştır. Daha sonra Prof. Dr. Karataş, ‘Avrupa Yükseköğretim Alanı’ yaratmayı hedefleyen Bologna Süreci hazırlıklarıyla ve YÖK’ün belirlediği kapsam ve formatla bağlantılı olarak III. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı’nda belirlenen ‘sosyal hizmet lisans program yeterlilikleri’nin (bilgi, beceri ve yetkinlikler bağlamıyla) her biri üzerinde durarak ayrıntılı bir sunum yapmıştır.

Prof. Dr. Ali Rıza ABAY başkanlığında gerçekleştirilen çalıştayı üçüncü oturumunda, ağırlıklı olarak ‘Sosyal Hizmet Eğitiminde Açıköğretim Uygulama Örnekleri’ne yer verilmiştir. Oturumda öncelikle söz alan Doç. Dr. Fatih ŞAHİN gerek sosyal hizmet

⁴Bu rapor Sevil Atauz (moderatör), Kamil Alptekin (raportör) ve M. Fatih Ay (raportör) tarafından hazırlanmıştır.

eğitiminin gerekse uzaktan eğitimin doğasına ilişkin göz önünde bulundurulması gereken temel konulara kısa ve özet bir şekilde değinmiştir. Ardından Prof. Dr. Veli DUYAN öncelikle sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değerleri ile uygulama esasları hakkında bilgi vermiş; ardından Amerika Birleşik Devletlerindeki Salisbury Üniversitesi'nde (Salisbury State University) sosyal hizmet eğitiminin uzaktan eğitimle nasıl gerçekleştirildiğini anlatmıştır. Oturumun son konuşmacısı Prof. Dr. Ali SEYYAR, Almanya'daki sosyal hizmet eğitiminin uzaktan eğitimle nasıl gerçekleştirildiğini verdiği bir örnek (Bachelor of Art: Soziale Arbeit / BASA-online) üzerinden anlatmıştır.

Prof. Dr. İlhan TOMANBAY'ın başkanlık ettiği birinci günün son oturumunda "Açıköğretim Modelinde Sosyal Hizmet Lisans Programı Bileşenleri" üzerinde durulmuştur. Farklı disiplinlerden katılımcıların eğitim ve uygulama alanına ilişkin bilgi ve deneyimleriyle katkı sağladığı bu oturumda Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi tarafından hazırlanan taslak lisans programı tartışılmıştır.

Çalıştayın ikinci gününe beşinci oturumla başlanmıştır. Bu oturumda 'Açıköğretim modelinde sosyal hizmet lisans eğitiminde yer alacak uygulama derslerinin nasıl yapılandırılması gerekir?' sorusuna yanıt aranmıştır. Prof. Dr. Ali SEYYAR başkanlığında gerçekleştirilen bu oturumda sosyal hizmet lisans eğitiminde uygulamalı derslerin önemi vurgulanmış, iyi planlamadan ve yeterince süpervizyon alınmadan yapılacak alan uygulamalarının öğrencilerin gelişimini ve mesleki yeterliliğini olumsuz yönde etkileyebileceğine dair kaygılar katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Sosyal hizmet örgün eğitiminde yürütülen uygulama derslerinin nasıl gerçekleştirildiği iki farklı bölümdeki örnekler üzerinden Prof. Dr. Veli DUYAN ve Prof. Dr. Kasım KARATAŞ tarafından anlatılmıştır. Bu doğrultuda açıköğretim modelinde sosyal hizmet uygulama derslerine ilişkin görüş ve öneriler tartışılmıştır.

Prof. Dr. Sevil ATAÜZ başkanlığında gerçekleştirilen son oturumda Çalıştayın sonuç bildirgesinin hazırlanması için tüm katılımcılardan kısa ve özet bir şekilde son değerlendirmeleri alınmıştır. Katılımcılardan Öğr. Gör. Dr. Uğur ÖZDEMİR kişisel değerlendirmelerde bulunmuş, bu değerlendirmelerini yazılı olarak da oturum başkanına sunmuştur.

Daha sonra, gelecek çalıştayın nerede ve hangi kurumun ev sahipliğinde yapılacağı konusuna geçilmiştir. Önce Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü ardından da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, V. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı'na ev sahipliği yapmak üzere aday olduklarını açıklamışlardır.

Çalıştaydan çıkan sonuçlar ve Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi bünyesinde kurulan Sosyal Hizmet Lisans Programı üzerine katılımcıların yapmış oldukları öneriler aşağıdaki şekilde maddeleştirilmiştir:

1. Temel başvuru kaynakları olarak uluslararası standartlar, III. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı'nda belirlenen program yeterlilikleri ve ülkemizin sosyal hizmet alt yapısal unsurları (yeni kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, mevcut kuruluşlar, sosyal hizmet bölümleri, sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet akademisyenleri vb.) gözetilerek hazırlanmış ve buna göre planlı bir şekilde kontenjanı belirlenmiş olma koşuluyla bir sosyal hizmet lisans eğitim programının açıköğretim modeliyle ülkemizde de verilebileceği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

2. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Lisans Öğretim Programında müdahale yöntemleri derslerine yer verilmesi, kişisel ve mesleki gelişime olanak sağlayacak derslerin sayı ve çeşidinin artırılması; programın dayandığı model ve yaklaşımın netleştirilmesi, program geliştirme ve değerlendirme sürecini yönetmek üzere sosyal hizmet alanında yetkin akademisyenlerden oluşan bir komisyonun oluşturulması katılımcılar tarafından gelen öneriler arasında yer almıştır.

3. Programda yer alan teorik derslerin 'uzaktan eğitim tekniği' ile verilebilmesi bakımından Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nin yeterli teknolojik donanıma sahip olduğu gözlenmiştir.

4. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Lisans Programı 1000 kişi olarak belirlenen kontenjanla 2011-2012 eğitim-öğretim yılında eğitim faaliyetine başlayacaktır. Katılımcıların bir kısmı, ülkemizin sosyal hizmetler alanında mevcut kurumları ve bu kurumlarda çalışan sosyal hizmet uzmanı sayısını dikkate alarak belirlenen kontenjanın fazla olduğuna ilişkin tespitlerde bulunmuşlardır. Özellikle uygulama sürecinin dikkatli bir şekilde izlenerek alınacak dönütler çerçevesinde öğrenci kontenjanının yeniden değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

5. Sosyal hizmetin müdahale düzeylerine (birey, aile, grup, örgüt ve toplum) göre mesleki becerileri kazandırmaya yönelik olarak Programda yer alan uygulama derslerinin (Blok Uygulama I ve Blok Uygulama II) nasıl verileceği konusunda ayrıntılı düzenlemelere ve izleme için standart ölçme araçlarına ihtiyaç olduğu, sürecin akademik danışmanlarca yüz yüze görüşmelerle denetlenebilecek şekilde yönetilmesine imkân verecek düzenlemelere ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır.

6. Katılımcılardan bir kısmı Programda yer alan uygulama derslerinin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin bir takım öneriler geliştirmişlerdir. Örneğin, öğrencinin uygulama yerini kendisinin belirlemesine olanak tanımak, uygulama alanlarını sınırlı tutmak, iller bazında

şubeler kurmak ve uygulamaları şubelerce denetim altında bulundurmak vb. Program Koordinatörü Prof. Dr. ALTAŞ tüm önerileri dikkatle not aldığını ve Fakülte kurullarında bu önerilerin değerlendirileceğini ifade etmiştir.

7. Açıköğretim Fakültesi Dekanlığı tarafından Programdaki uygulama derslerini yapılandırmak üzere bir bilim kurulu oluşturulması ve bu kurulun Programda yer alan dersler çerçevesinde uygulama derslerinin içeriğini hazırlamanın yanı sıra, uygulamayı gerçekleştirecek eğitsel ve kurum danışmanlarına 'süpervizyon eğitimi' sağlanması da öneriler arasında yer almıştır.

8. Programda kullanılacak yazılı ders materyallerinin sosyal hizmet alanında yetkin akademisyenlere hazırlanması önerilmiştir.

9. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Programı'nı geliştirmek, olgunlaştırmak ve desteklemek üzere Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde açılmış; ancak aktif olarak örgün eğitim faaliyetine başlamamış olan Sosyal Hizmet Bölümü'nün akademik kadrosunun sosyal hizmet alanında yetkin akademisyenlerce oluşturularak bir an önce aktif hale getirilmesi önerilmiştir.

10. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Sosyal Hizmet Programı'nı uygulamaya geçirmeden önce işbirliği sürecini başlatmış olması olumlu karşılanmış ve bu işbirliğinin programın uygulama sürecinin tüm aşamalarında devam etmesi gerektiği temennisi ifade edilmiştir.

V. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU⁽⁵⁾

“Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların Geliştirilmesi”

(22-24 Haziran 2012, UŞAK)

Ülkemizde sosyal hizmet eğitimini var olan fırsat ve riskler açısından değerlendirmek, karşılaşılan sorunları belirlemek, kısa, orta ve uzun vadeli strateji geliştirmek, sosyal hizmet eğitiminde ortak standartlar üzerinde çalışmak ve “sosyal hizmet okulları birliği”nin kuruluşu ile ilgili girişimleri hızlandırmak amacıyla Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği’nin işbirliği ile düzenlenen "Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların Geliştirilmesi Çalıştayı" Uşak Üniversitesi ev sahipliğinde, 22-24 Haziran 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalıştaya 28 kişiden oluşan bir grup katılmıştır (Ek 2).

Çalıştay, 22 Haziran 2012 Cuma günü saat 10:00’da Uşak Üniversitesi Mustafa Kemal Paşa Konferans Salonu’nda Uşak Üniversitesi Rektörü Prof.Dr. Sait Çelik, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Sayın Dalkıran, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mehmet Faysal Gökalp ve öğretim üyeleri ile çok sayıda davetlinin katıldığı “açılış töreni” ile başlamıştır.

Açılışta ilk olarak söz alan Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Başkanı Murat Altuğgil Türkiye’de sosyal hizmet bölümlerinin sayısının hızla arttığına dikkat çekerek çalıştayın anlam ve önemine vurgu yapmıştır. Altuğgil konuşmasında yeni kurulan bölümlerin teknik anlamda desteklenmesi gerektiğine ve sosyal hizmet eğitiminde ulusal standartların oluşturulmasının gerekliliğine değinmiştir. Daha sonra söz alan Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mehmet Faysal Gökalp, fakülte içinde yeni bir akademik birim olan Sosyal Hizmet Bölümü’nün fakülteye yeni bir pencere açacağına yönelik düşüncesini dile getirmiş; bu çalıştayın kendileri açısından yararlı olacağı görüşünü ifade etmiştir.

Uşak Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sait Çelik açılış konuşmasında üniversitelerin temel görevlerinin araştırma, geliştirme, eğitim, öğretim ve sosyal sorumluluk olduğunu belirterek, sosyal hizmet bölümünün üniversitenin sosyal sorumluluk görevini yerine getirmede bir üst semsiye olacağını ve üniversiteye bu anlamda büyük katkılar sağlayacağını dile getirmiştir.

Açılış konuşmalarından sonra program gereği sunumlara geçilmiş ve ilk sunum “sosyal hizmet eğitiminde ilke ve standartlar” konusunda Doç. Dr. Hakan Acar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu sunumda Doç. Dr. Hakan Acar, bir sosyal hizmet müfredatını oluşturan

⁵Bu rapor Ertan Kahramanoğlu (moderatör), Kamil Alptekin (raportör), Ayşe Özada ve Osman Akbaba (raportör) tarafından hazırlanmıştır.

dört temel alan (sosyal hizmet mesleği, müfredatı yürütecek mesleki personel, sosyal hizmet yöntemleri ve alan uygulaması) üzerinde durmuştur.

İkinci sunum “meslek tanımlaması çalışmaları ve sosyal hizmet” başlığı altında Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Başkanı Murat Altuğgil tarafından yapılmıştır. Murat Altuğgil, ulusal ve uluslararası sosyal hizmet mevzuatına dayalı olarak gerçekleştirdiği sunumunda; sosyal hizmet uzmanının (SHU) tanımı, tüm sektörler için sosyal hizmet uzmanının sınıflandırılması, temel mesleki özellikler, SHU’nun rol ve fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için asgari araç-gereç ve ekipmanın belirlenmesi ile uygulamada mesleki etkililiğin ölçülmesi ve değerlendirilmesi konuları üzerinde durmuştur. Ayrıca Murat Altuğgil, meslek yasasının ve Sosyal Hizmet Okulları Birliği gibi bir kuruluşun olmamasının sosyal hizmet eğitiminde standart oluşturmayı güçleştirdiğini belirtmiştir.

Çalıştayda, aynı gün öğleden sonra birleşik oturuma geçilerek programda yer alan konuların tartışılmasına başlanmıştır. Bu ilk oturumda moderatörlüğe Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu, raportörlüklere Doç. Dr. Kamil Alptekin, Öğr. Gör. Ayşe Özada ve Sosyal Hizmet Uzmanı Osman Akbaba görevlendirilmiş, görüşmeler tutanağa geçirilmiştir.

Çalıştayın iki gün süren yoğun çalışma süresince katılımcılar tarafından üzerinde durulan ve tartışılan konular ile bunlarla ilgili oluşturulan öneriler ve alınan kararlar aşağıda özetlenmiştir.

1. Sosyal Hizmet Eğitimi Etkileyen Etmenler

- Sosyal hizmet disiplini ve alanlarıyla ilişkili yazılı kaynakların ve ders materyallerinin son yıllarda sayıca artış göstermiş olmasına karşın nitelikli içeriğe sahip kitap, dergi vb. yazılı kaynaklara duyulan ihtiyacın büyük olduğu dile getirilmiştir. Nitelikli yazılı kaynak geliştirilmesi hususunda akademisyen ve uygulayıcıların teşvik edilmesi ve nitelikli kaynakların artırılması yönünde çaba gösterilmesinin önemi vurgulanmıştır.

- Sosyal hizmet eğitiminin oluşum ve gelişiminde Yüksek Öğretim Kurumu’nun (YÖK) etki ve önemi üzerinde durulmuştur. YÖK’ün bir bölümünün açılabilmesine dair kabul ettiği bir takım kuralların varlığına karşın özellikle yeni sosyal hizmet bölümlerinin açılışında bu kuralların pek dikkate alınmadığı belirtilmiştir. Özellikle alt yapı (öğretim üyesi, öğretim elemanları, bina, sınıf vb. gibi) yeterince oluşturulmaksızın bu bölümlerin açılmasının sosyal hizmet eğitimi açısından endişe verici olduğu belirtilmiştir. Önlemler alınmadığı takdirde özel ve devlete ait pek çok üniversitede alt yapıya bakılmaksızın sosyal hizmet bölümlerinin hızla açılmaya devam edeceği görülmektedir. Bu durumun gelecekte sosyal hizmet disiplin ve mesleğinin niteliğini olumsuz yönde etkileyeceği açıktır. Ayrıca YÖK’ün sosyal hizmet disipliniyle ilgili olarak öğretim elemanı yetiştirme konusundaki olanaklarının daha da

geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Açık ve aktif olan bölümlerdeki mevcut kontenjanların her sene artırılmasının eğitim açısından bir sorun oluşturduğu tartışılmıştır.

- Dört yıllık lisans programında öğrenilenlerin, alanda tam olarak uygulanamadığı dile getirilmiş ve bu durumun nedenleri tartışılmıştır. Sosyal hizmet müdahale yöntem ve tekniklerinin alanda sosyal hizmet uzmanlarınca daha fazla ve etkili bir biçimde uygulamaya aktarılmasının önemli olduğu vurgulanmış; böyle olduğu takdirde uygulamanın sosyal hizmet okullarını teori ve pratik yönden besleme imkanına daha çok sahip olacağı görüşü paylaşılmıştır.

- Alandaki kimi uygulamaların (örneğin 20 günlük “aile sosyal destek programı”, 100 saatte sosyal hizmet eğitimi sertifika programı gibi) dört yıllık sosyal hizmet lisans eğitimine alternatif gibi algılanması gündeme gelmiş, bu durumun sakıncaları üzerinde durulmuştur.

- Özellikle bir çok yeni açılan bölümde istihdam edilen öğretim elemanlarının, sosyal hizmet eğitimini hakkıyla verebilme konusunda yetkin olmadığı konusu tartışılmış ve bu durumun devamı halinde sosyal hizmet eğitimine olumsuz etkilerde bulunacağı ifade edilmiştir.

- Mevcut sosyal hizmet bölümlerindeki müfredatın her ne kadar birbirine benzer şekilde oluşturulduğu gözlemlenmekteyse de bu konuda bir takım yetersizliklerin ve öğrencilerin yetiştirilmesi açısından bir takım sınırlılıkların bulunduğu üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda müfredatın genelci yaklaşım doğrultusunda uygulanmasında özellikle sosyal hizmet müdahale yöntem ve tekniklerinin mikro mezzo ve makro düzeylerde yeterince işlenemediği değerlendirilmiştir. Ayrıca müfredatın toplumdaki hızlı değişime paralel olarak ortaya çıkan sorun alanlarını takip eden ve öğrencileri yeni oluşumlara hazırlama kabiliyetine sahip olması, eğitimde ülke gerçekleriyle bağdaşan vaka örneklerinin derslerde daha fazla işlenmesinin yararı ve gerekliliği üzerinde durulmuştur.

- Ulusal mevzuatın çok sık değişmesi ve uygulamanın birbirine benzemeyen farklı biçimlerde oluşma eğilimi göstermesinin sosyal hizmet eğitimi üzerindeki olumsuz etkilerine değinilmiştir.

- Özellikle öncelikli alanlarda (yaşlı refahı, çocuk refahı, aile refahı, özürülük, yoksulluk gibi) sosyal hizmet uzmanının mesleki rol ve fonksiyonlarının ne olduğu konusunda öğrencilerin açık ve net bilgi sahibi olmasının önemi vurgulanmıştır.

- Müfredatta yer alan özellikle sosyal hizmet müdahale yöntem ve tekniklerinin işlendiği dersleri veren öğretim elemanlarının alan deneyimine hakkıyla sahip olmasının önemi üzerinde durulmuş ve eğitim kurumlarının bu konuda hassas davranmalarının gerekli olduğu düşüncesi paylaşılmıştır.

- Sosyal hizmet öğrencisinin yetişmesinde sınıf içi eğitimin önemi kadar alan uygulamasının da bir o kadar değerli olduğu vurgulanmıştır. Alan uygulamasında, öğrencinin

kurum danışmanı ve eğitsel danışmanın rol ve sorumluluklarının yanı sıra birbirleriyle işbirliği içerisinde olmalarının son derece önemli olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda özellikle alanda kurum danışmanlığı yapacak olan sosyal hizmet uzmanlarının bu rollerini etkili bir biçimde yerine getirebilmesi için özel olarak eğitilmelerinin gerekliliği ifade edilmiştir.

- Sosyal hizmet eğitiminde yüksek lisans programlarının daha çok sosyal hizmetin alt uzmanlık dallarına yönelik olarak tasarlanmasının yararı ve gerekliliği dile getirilmiştir. Yeni açılacak sosyal hizmet yüksek lisans programlarının, halen bu şekilde uygulamada bulunan yüksek lisans programlarından (örneğin klinik sosyal hizmet, aile danışmanlığı gibi) yararlanmasının uygun olacağı ifade edilmiştir.

- Lisans eğitiminin alanda etkili olup olmadığının sürekli olarak değerlendirilmesinin ve bu doğrultuda geri bildirim alınmasının yararlı olacağı düşüncesi paylaşılmıştır.

- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'nin çeşitli konularda eğitim programları oluşturmak suretiyle mezunların gelişmelerinin sağlanmasında yardımcı olmasının önemi üzerinde durulmuş ve eğitim kurumlarıyla derneğin işbirliği içinde bu uygulamayı gerçekleştirmesi bir fikir olarak öne sürülmüştür.

2. Sosyal Hizmet Eğitiminde Açıköğretim Programları

Sosyal hizmet eğitiminde açık öğretim programlarının bugünkü haliyle büyük bir sorun oluşturduğu, alt yapıları son derece yetersiz olan böyle programlarda sosyal hizmet bilgi beceri ve değerlerinin kayıtlı olan binlerce öğrenciye kazandırılmayacağı açık olduğu ifade edilmiş ve bu durumun doğrudan insanın kutsal varlığı, işlevselliği, çevre koşullarının geliştirilmesi ve değiştirilmesi üzerinde odaklaşan sosyal hizmetin temel felsefesi ve misyonuna aykırı sonuçlar doğuracağı kuşkusunu yoğun olarak vurgulanmıştır.

Bu bağlamda, sosyal hizmet eğitimindeki açık öğretim programlarının YÖK tarafından yeniden değerlendirilmesinin ve Batı dünyasında görülen örneklerine uygun hale getirilmesinin, olmadığı takdirde kapatılmalarının sağlanması yönünde girişimlerde bulunulması önerilmiştir.

3. Sosyal Hizmet Eğitiminde Standartlar

Çalıştayda, sosyal hizmet eğitiminde standartları belirlerken ulusal sosyal hizmet eğitimi için yeterliliklerin belirlendiği çalıştayların veri olarak kabul edilmesi ve aynı zamanda oluşturulacak standartların uluslararası standartlara uygun olması yönünde ortak düşünce paylaşılmış, standart geliştirirken yeterlilikler hakkında ortak görüş birliğine sahip olmanın gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Çalıştayda, alan uygulaması ile öğretim elemanlarının niteliği üzerinde daha çok durularak konu irdelenmiştir. Ancak, çok boyutlu olarak nitelendirilen standartlar konusunda derinlemesine ve ayrıntılı çalışmaların yapılmasının gerekli olduğu düşüncesi katılımcılarca

paylaşmış ve bu nedenle gelecek çalıştaylarda bu konunun tekrar ele alınıp tartışılmasının önemi vurgulanmıştır.

Alan Uygulamasına İlişkin Standartlar

Katılımcılar, alan uygulamasının sosyal hizmet müfredatının olmazsa olmaz bir parçası olduğu düşüncesini paylaşmış ve bu doğrultuda aşağıda belirlenen standartlar için görüş birliğine varmıştır:

- Alan uygulaması eğitsel danışman ile kurum danışmanının sıkı bir işbirliğiyle gerçekleşir.
- Alan uygulaması 800 saatten az olmamalıdır.
- Alan uygulamasının esasları, sosyal hizmet bölümü tarafından geliştirilen bir yönergede belirlenmelidir.
- Alan uygulamasında görev alacak kurum danışmanı sosyal hizmet disiplinde en az yüksek lisans yapmış ya da sosyal hizmet lisans programından mezun olup sosyal hizmet alanlarında en az 5 yıl deneyime sahip olmalıdır.
- Eğitsel danışmanlık alanda sosyal hizmet uygulama deneyimine sahip öğretim elemanları tarafından yerine getirilmelidir.
- Öğrenci, gerçekleştirdiği uygulamalara ilişkin düzenli bir şekilde kayıt tutmalı ve bunları danışmanları ile tartışmalıdır.
- Öğrenci sosyal hizmet dersleri boyunca en az iki sosyal hizmet alanında uygulama yapmalıdır.
- Öğrenci uygulama yaptığı kurumun çalışma şartlarına (politika, yönetmelikler, mesai saatleri vb.) uymalıdır.
- Alan uygulamasının bir kısmı “yaz stajı” şeklinde gerçekleştirilebilir.
- Alan uygulamasına not verirken; kurumu algılama, kurum hizmetlerine katılma, sosyal hizmet yöntem ve tekniklerini uygulama becerisi, raporların içerik düzeyi, değerlendirme ve gözlem becerileri gibi etkenler bir bütün halinde dikkate alınmalıdır.

Öğretim Elamanına İlişkin Standartlar

Bir sosyal hizmet müfredatı; temel bilim dersleri, sosyal hizmetin temel kavramları, değerleri ve etiği, sosyal hizmet alanları, sosyal hizmet müdahale yöntem ve teknikleri ile sosyal hizmet uygulama derslerinden oluşmaktadır.

Yukarıdaki dağılıma uygun olarak temel bilim derslerinin tercihen ilgili disipline mensup öğretim elemanlarınca, sosyal hizmetin temel kavramları, değerleri ve etiği, sosyal hizmet alanları, sosyal hizmet müdahale yöntem ve teknikleri ve sosyal hizmet uygulama derslerinin sosyal hizmet disiplinde lisans veya yüksek lisans veya doktora eğitimini tamamlamış öğretim elemanlarınca verilmesi ilke olarak kabul edilmiştir.

4. Sosyal Hizmet Okulları Birliğinin Kurulması

Çalıştayda katılımcılar, ülkemizdeki “sosyal hizmet bölüm” sayısında hızlı bir artışın varlığı nedeniyle “sosyal hizmet okulları birliği” gibi bir kuruluşun kurulması ihtiyacının düne nazaran bugün daha çok ortaya çıktığını dile getirmişler ve böyle bir kuruluşun acil olarak oluşturulması yönündeki düşünceyi paylaşmışlardır.

Katılımcılar sosyal hizmet okulları birliğinin temelde şu niteliklere sahip olması gerektiğini öne sürmüşlerdir:

Sosyal Hizmet Okulları Birliği,

- Tüzel kişiliğe sahip olmalı ve bu nedenle dernek statüsünde kurulması tercih edilmelidir;

- Tarafsız ve bağımsız olmalıdır;

- Sosyal hizmet eğitiminde birlik ve bütünlüğü tesis etmeli ve misyonunu bu temel üzerine inşa etmelidir;

- Sosyal hizmet eğitiminde ortak standartların oluşturulmasını sağlamalı, uygulamanın bu standartlar doğrultusunda gerçekleştirilmesinde yol gösterici olmalı ve uygulamaları buna göre izlemeli ve değerlendirmelidir;

- Akreditasyon yetkisine sahip olmalıdır.

Sosyal Hizmet Okulları Birliği adı ile bir derneğin kuruluşu ile ilgili çalışmaların SHUD Genel Başkanı Murat Altuğgil’in koordinasyonunda hızlı bir şekilde yürütülmesi ve 2012 yılı sonuna kadar sonuca ulaşılması öngörülmüştür.

22 Haziran 2012 Cuma günü saat 10.00’da başlayan çalıştayın kapanışında Uşak Üniversitesi Rektörlüğüne, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığına ve Üniversite Genel Sekreterliğine çalıştayın düzenlenmesi ve gösterdikleri konukseverlik için katılımcılarca teşekkür edilmiş, bir sonraki “sosyal eğitim çalıştayı”nın KTO Karatay Üniversitesinde yapılması dileği dile getirilmiştir. Çalıştay 24.Haziran 2012 Pazar günü saat 13.00’de sona ermiştir.

VI. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU⁽⁶⁾

“Sosyal Hizmet Eğitiminde Güncel Sorunlar ve Sosyal Hizmet Eğitiminin Geleceği”

(03-04 Haziran 2016, KONYA)

Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde yaşanmakta olan güncel sorunları tartışmaya açıp bu sorunlara özgü çözüm önerileri geliştirme ve sosyal hizmet eğitiminin geleceğine yönelik strateji oluşturma amacıyla KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal Hizmet Okulları Derneği ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği tarafından düzenlenen VI. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı, “Sosyal Hizmet Eğitiminde Güncel Sorunlar ve Sosyal Hizmet Eğitiminin Geleceği” adlı teması ile 3-4 Haziran 2016 tarihinde Konya’da, KTO Karatay Üniversitesi Yerleşkesi’nde gerçekleştirilmiştir.

Çalıştay’a yirmi bir (21) farklı üniversitenin sosyal hizmet bölümünden yirmi altı (26) akademisyen, bir (1) emekli öğretim üyesi, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği’ni temsilen üç (3) sosyal hizmet uzmanı ve UNICEF temsilcisi olmak üzere toplam 31 kişi katılmıştır (Ek 3). Çalıştay, saat 09:45’te Karatay Kaymakamı, KTO Karatay Üniversitesi Rektörü, davetli öğretim üyeleri, çalıştay katılımcıları ve öğrencilerin katıldığı açılış töreni ile başlamıştır. Açılıшта, KTO Karatay Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Bayram Sade Çalıştay’ın koordinatörlüğünü gerçekleştiren, KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Başkanı Doç.Dr. Kamil Alptekin, Sosyal Hizmet Okulları Derneği Başkanı Prof.Dr. Hakan Acar, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Konya Şube Başkanı Osman Akbaba ve KTO Karatay Üniversitesi Rektörü Prof.Dr. Bayram Sade konuşma yaparak çalıştayın önemini vurgulamışlardır.

Açılış konuşmaları sonrasında Doç.Dr. Kamil Alptekin tarafından gerçekleştirilen “Sosyal Hizmet Eğitiminde Güncel Gelişmeler ve Sorun Alanları” başlıklı sunum ile Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminin niceliği ve niteliğine ilişkin mevcut durum aktarılmış ve eğitimde yaşanan sorunlara ilişkin bilgiler paylaşılmıştır.

Sunumun ardından çalıştay oturumları 11:15 itibariyle başlamış olup, 4 Haziran 2016 Cumartesi günü 17:00 itibariyle tamamlanmıştır. Çalıştayın iki günlük yoğun programı içerisinde, Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminin güncel sorunları, geleceğe ilişkin çözüm önerileri ile birlikte tartışılmıştır. Çalıştayın ilk oturumunda moderatörlüğe Prof.Dr.Hakan Acar, yazmanlıklara ise Dr. Gonca Polat ve Demet Akarçay Ulutaş seçilmiş, tüm görüşmeler tutanağa geçirilmiştir.

Çalıştay süresince katılımcılar tarafından üzerinde durulan ve tartışılan konular ile bunlarla ilgili oluşturulan öneriler ve alınan kararlar aşağıda sunulmuştur.

⁶Bu rapor Hakan Acar (moderatör), Kamil Alptekin (çalıştay koordinatörü) Gonca Polat (raportör) ve Demet Akarçay Ulutaş (raportör) tarafından hazırlanmıştır.

1. Genel Tespit ve Düşünceler

Sosyal hizmet eğitimine ilişkin çok sayıda önemli sorunun var olduğu görülmektedir. Sayıları hızla artan ancak sosyal hizmet eğitimi için belirlenmiş temel ilkelerin hayata geçirilmesi için ihtiyaç duyulan altyapıdan yoksun bölümlerin varlığı, eğitim standartları bakımından mevcut bölümler arasındaki ciddi farklılıklar, iki açıköğretimlisans programının abartılı kontenjanla eğitim faaliyetini sürdürmesi, ilgisiz Ön lisans programlarından sosyal hizmet lisans programlarına geçişler, sağlık alanına ait ilgisiz Ön lisansprogramlarından sınavsız geçişle en az 5000 kişinin açıköğretim vasıtasıyla lisans tamamlamak üzere sosyal hizmet programlarına alınması öne çıkan sorunlar arasındadır. Sosyal hizmet eğitimi bu şekliyle giderek sıradanlaşmakta, amaç ve hedeflerinden uzaklaşmaktadır. Bu durum sosyal hizmet mesleğinin saygınlığını da olumsuz etkilemektedir.

Diğer taraftan sosyal hizmet mesleğinin karşılaştığı sorunlar (örneğin sosyal çalışma görevlisi, sosyal yardım ve inceleme görevlisi gibi değişik kavramsallaştırmalar adı altında diğer meslek elemanlarının sosyal hizmet uzmanının işlev ve rollerini yerine getirmesi vb.) da sosyal hizmet eğitimini olumsuz etkilemektedir.

Alanda kaygı verici bir şekilde sosyal hizmet mesleğinin evrensel etik kurallarının ve değerlerinin kaybolmaya başladığı, buna karşılık günü kurtaran kişisel yaklaşımların daha baskın hale geldiği gözlenmektedir. İzlenen politikalarla mesleğin küçültülmesi, daraltılması ve kimliksizleştirilmesi sorunundan sosyal hizmet eğitimi de payına düşeni almaktadır. Bu tablo sonuçta profesyonellikten giderek uzaklaşma anlamına gelmektedir.

2. Sosyal Hizmet Lisans Programları

Müfredatlardaki düzensizlik ve farklılıklar

Hali hazırda sosyal hizmet bölümlerinde okutulan müfredatlar gerek teorik gerekse uygulama dersleri bağlamında epeyce farklılık göstermektedir. Özellikle lisans ve/veya lisansüstü sosyal hizmet eğitimi almamış akademisyenleri bünyesinde barındıran bölümlerin müfredatları incelendiğinde bazı bölümlerin, kendi öğretim elemanlarının bağlı olduğu disiplin ve ilgi alanlarına göre müfredat oluşturma yoluna gittiği anlaşılmaktadır.

- Müfredatlardaki farklılıklar sosyal hizmetin bilgi gövdesini besleyen derslerin tercihlerinde, derslere ayrılan saatlerde, teorik ve uygulamalı derslerindönem bazında yeri konusunda da görülmektedir.

- Müfredatlardaki düzensizlik ve farklılıkların öğrencilerin mesleki beceri geliştirememesine ve böylece alanda sunulan hizmetin niteliğinde farklılıklara neden olacağı düşünülmektedir.

- Bazı bölümlerde önkoşul gerektiren dersler için bir düzenlemeye gidilmemektedir. Bu bölümlerdeki öğrencilerin önkoşulsuz dersler nedeniyle gerekli bilgi ve becerileri edinmeden bir üst sınıftan meslek dersi almaları doğru bir uygulama değildir.

Altyapısız Bölümler

- 2006 yılı ve sonrasında sosyal hizmet bölümlerinin pek çoğunun özellikle akademik altyapı hesaba katılmadan hızlı bir şekilde bir biri ardına açılmış olması eğitimde yaşanan sorunların ana kaynağıdır. YÖK uzunca bir süre “lisans programı açma”ya dair kendi koyduğu kriterlere uymamış; ancak son bir-iki yıl içerisinde bu hususta bir takım tedbirler alma yoluna gitmiştir.

- Hızlı bir şekilde açılmış olan sosyal hizmet bölümlerinin büyük bir kısmında lisans ve/veya lisansüstü sosyal hizmet eğitimi almayan öğretim elemanları görev yapmaktadır. Özellikle meslek derslerinin bu kişiler tarafından veriliyor olması kaygı vericidir.

- Sosyal hizmet bölümü açarken altyapı bağlamında sadece akademik personel sorunu gündeme gelmektedir. Bölümün yer aldığı fakülte ve üniversitenin bir sosyal hizmet müfredatını yürütebilmek için sahip olduğu olanaklar (yeterli sayıda derslik, kütüphane, konferans salonu, sosyal ve kişisel gelişime olanak sağlayan aktiviteler, iletişim teknolojileri, aynalı oda, birey ve grup görüşme odaları vb.) ve öğrencilerin uygulama yapabilmesi için şehirdeki kurum ve kuruluşların yeter sayıda olması gibi hususlar gözardı edilmektedir.

- Sosyal hizmet eğitimi için altyapısı uygun olmayan bölümlerde karşılaşılan bir diğer sorun dersleri veren öğretim elemanlarının değerlendirilememesi, paralel dersleri yürüten öğretim elemanları arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanamamasıdır.

Uygulama Dersleri ve Süpervizyon

- Uygulama dersleri sosyal hizmet eğitiminin vazgeçilmez unsurlarıdır. Uluslararası ve ulusal standartlara bakıldığında uygulama derslerinin müfredattaki ağırlığının %30-40 arasında olması beklenir. Oysa mevcut bölümler arasında bazılarının müfredatındaki uygulama derslerinin oranının bahsedilen standartları karşılamadığı görülmektedir.

- Sosyal hizmet yöntemlerini uygulama derslerinin alandaki işleyişten bağımsız düşünülmemesi gerekir. Alanda karşı karşıya kalınan sorunlar, eğitimin uygulama boyutunu da ciddi şekilde etkilemektedir. Bazı kurumlardaki uygulamalardan hiç verim alınamamakta, bazılarında ise sınırlı ölçüde uygulama yapılabilir.

- Açıköğretim ile örgün öğretim öğrencileri arasında uygulama deneyimi açısından önemli farklar bulunmaktadır.

- Süpervizyon desteğinin yeterince sağlanamaması, 4. sınıfın son dönemindeki uygulamalarda öğrenci devamsızlıklarının artması ve öğrenci kontrolünün yeterince sağlanamaması, eğitsel danışman ve kurum danışmanı arasındaki iletişimin kopukluğu, rapor

formatlarının alan/kuruluş rapor formatları ile uyumlu olmaması uygulama derslerinde karşılaşılan diğer sorunlardır.

- Sosyal hizmet eğitiminde süpervizyon, hayati öneme sahip eğitimin olmazsa olmaz bir parçasıdır. Öğrenciler eğitimleri boyunca çeşitli şekilde ve aşamada akademik/eğitsel danışmanlardan süpervizyon desteği almaktadır. Süpervizyon süreci, öğrencilere bir yandan sosyal hizmet değerleri ve etik ilkelerinin aktarımına olanak sağlarken diğer yandan uygulama becerileri kazandırmada ve model olarak öğrenme olanağı sunma bakımından önemli işlevler görmektedir. Bu önemine karşılık yine pek çok bölümde süpervizyon uygulamasının yapılandırılmadığı, süpervizyon sunumunda bölüm içi öğretim elemanları arasında farklılıklar olduğu da bilinmektedir.

Açıköğretimde Sosyal Hizmet Eğitimi

- Açıköğretim modeliyle sosyal hizmet eğitimi veren hali hazırda biri Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nde, diğeri Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nde iki sosyal hizmet lisans programı bulunmaktadır ve İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Sosyal Hizmetler Lisans Programı'nın 2016-2017 Eğitim Öğretim yılında faaliyete geçmesi beklenmektedir. Faaliyette bulunan iki açıköğretim sosyal hizmet lisans programının 2015 yılı kontenjanı geride kalan 40 örgün eğitim modeline sahip sosyal hizmet lisans programının toplam kontenjanından biraz daha fazladır. Üçüncü açıköğretim programının devreye girmesi ile bu farkın giderek açılacağı öngörülmektedir. Bu durumda yakın gelecekte mezunların çoğunluğunun açıköğretimden olması gibi bir tabloyla karşılaşılabilecektir ki bu hiç de kabul edilebilecek bir gelişme değildir. Öğrenci ve mezun sayısı bakımından ibrenin açıköğretime kayması eğitimin sıradanlaşmasına ve mesleğin kimliğinin zedelenmesine neden olacaktır.

- Açıköğretim programlarında derslerin büyük bir çoğunluğu teorik olup yüz yüze etkileşime izin vermemektedir. Bu şekilde sosyal hizmet mesleğini icra etmek için gereken temel beceri ve değerleri kazandırmaktan uzaktır. Ayrıca sınırlı ölçüde de olsa yapılabilen uygulama derslerinde kurum danışmanları ve eğitsel danışmanlara yönelik sorunlar yaşanmaktadır. Ortaya çıkan görüntü, bu programlardan düşük profile sahip mezunlar verileceğine işaret etmektedir.

- Açıköğretim modeliyle sosyal hizmet eğitimi veriliyor olması öğrenciler arasında bir takım adaletsiz ve eşitsiz koşullar üretmektedir. Herşeyden önce Açıköğretimdeki sosyal hizmet eğitiminde uygulama derslerinin programdaki ağırlığı örgün modele göre çok azdır. Açıköğretim öğrencileri uygulama derslerinden arta kalan boş zamanı KPSS sınavlarına hazırlanarak veya bir başka açıköğretimde lisans programı okuyarak önemli bir avantaj elde etmektedir. Sosyal hizmet eğitiminin kendi özgün yapısı ve yoğun içeriği

gözönüdetutulduğunda örgün eğitime oranla açıköğretimde daha az emek ve masrafla sosyal hizmet uzmanı olma imkanı bulunduğu rahatlıkla söylenebilir.

Yatay ve Dikey Geçişler

- Örgün eğitim veren sosyal hizmet lisans programlarına; örgün eğitim veren Ön lisans, açıköğretim modeliyle eğitim veren Ön lisans ve lisans eğitimi veren hem örgün hem de açıköğretim programlarından pek çok şekilde geçiş yapılabilmektedir. Her yıl toplamda 550-600 civarında bir öğrencinin bir Ön lisans programından DGS kanalıyla örgün sosyal hizmet lisans eğitimine dahil olmaktadır. Bu sayıya yatay geçiş öğrencileri de eklendiğinde mevcut kontenjanların bilinenden çok daha fazla olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

- Örgün eğitim veren sosyal hizmet lisans programlarına Ön lisans programlarından dikey geçişlerin genellikle sosyal hizmet disiplini ile ilgili olmayan farklı programlardan gerçekleştiriliyor olması önemli bir sorundur.

- Sosyal hizmet lisans programlarına dahil olan DGS ve yatay geçiş öğrencilerinin ders eşdeğerliliklerinin gözden geçirilmesi sürecinde herhangi bir standart bulunmamakta, çoğunlukla bölümler bazında bireysel ve keyfi işleyen bir anlayışla eşdeğerlilikler yapılmaktadır. Bu durum öğrenciler arasında yine adaletsizlik üretmektedir.

Not:2016 yılı itibariyle 20'si örgün, 3'ü açıköğretim modeliyle toplam 23 Ön lisans programı bulunmaktadır. Bunların çoğunluğu "sosyal hizmetler" az bir kısımda "sosyal hizmet ve danışmanlık" adı altında eğitim vermektedir. İsim benzerliğine dayalı olsa gerek bu Ön lisans programları yaygın bir şekilde sosyal hizmet lisans programlarının Ön lisansı olarak algılanmaktadır. Oysa bu Ön lisans programları hiçbir şekilde sosyal hizmet lisans programının Ön lisansı olamaz. Zaten 2004 yılında IASSW ve IFSW tarafından ortaklaşa hazırlanan "Sosyal Hizmet Mesleğinin Eğitim ve Öğretimi için Küresel Standartlar Raporu"nda ve Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların Geliştirilmesini konu alan "V. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı Sonuç Raporu"nda sosyal hizmet eğitimi sadece lisans ve lisansüstü düzeylerde ele alınmıştır. Dünya'da bu duruma ilişkin ABD örneği bulunmasına karşın, bu programların hiç biri akredite edilmemektedir. Katılımcılar, alanda giderek artan bir şekilde, "ara eleman" niteliğinde bakım personeline ihtiyaç duyulduğunu; sosyal hizmetler Ön lisans programlarının ara eleman ihtiyacını karşılamak amacıyla farklı bir yapılanma ile yürütülebileceği konusunda fikir birliğine varmışlardır.

3. Sosyal Hizmet Lisansüstü Programları

Anabilim Dalı Yapılanması

- Sosyal hizmet eğitiminde lisansüstü eğitim kapsamında anabilim dalı tartışmaları 2000'li yılların başından beri yapılmasına karşılık anabilim dalı yapılanmasına gidilmemiş olması, lisans üstü eğitimde önemli bir dezavantaj oluşturmaktadır. Anabilim dalı yapılanması

o anabilim dalının kadrolaşması, bilgide derinleşmesi ve kendi bilgisini üretmesi anlamına gelmektedir. Son olarak Selçuk Üniversitesi'nde "Birey ve Toplum Sorunları" ile "Toplumsal Gelişim ve Sosyal Politika" olmak üzere iki ayrı anabilim dalı açılmış, ancak fiili olarak henüz uygulamaya geçilmemiştir. Selçuk Üniversitesi örneği, bu sürecin oldukça uzun sürdüğünü göstermektedir. Anabilim dallarının kurulması ve işlerlik kazanması elbette yetişmiş insan gücü ile yakından ilişkilidir.

Lisansüstü Öğrenci Profili

- Sosyal hizmet yüksek lisans ve doktora programlarına kabul şartları oldukça esneklerdir. Yüksek lisansın görece farklı alanlara daha açık olması beklenen ve istenen bir durumdur. Ancak öğrenci profilinin ağırlıklı olarak alan içi değil alan dışından tercih edilmesi sosyal hizmet bilgisinin üretimi açısından önemli bir tehlikedir. Özellikle doktora programında, lisans ve/veya yüksek lisans alanı dışı olan öğrencilerin performanslarının düşük olduğu ve sosyal hizmeti kavramadagüçlükler yaşadıkları öne sürülmektedir.

Lisansüstü Çalışmalara Ayrılan Zaman

- Özellikle yeni açılan bölümlerde akademisyen ihtiyacı gerekçesiyle başka bir şehirdeki üniversiteden, sosyal hizmet yüksek lisans ya da doktora programının bulunduğu şehirdeki üniversiteye ders takibi için gelen öğrencilerin sayısı giderek artmaktadır. Böylece derslerin bir güne toplanması ihtiyacı ortaya çıkmakta; ancak bu durum eğitimin kalitesini ciddi oranda düşürmektedir. Benzer şekilde, söz konusu ihtiyaca dayanarak tez yazım sürecinin mümkün olduğunca kısa tutularak kısa zamanda mezun verilmesi politikası da giderek yaygınlaşmaktadır.

Lisansüstü Programların Yapısı

- Ulusal düzeyde henüz yüksek lisans ve doktora programları için eğitim standartları belirlenmemiştir. Uygulamalara bakıldığında lisansüstü programların hangi temeller üzerine oturduğu, nasıl yapılandırıldığı, derslerin kimler tarafından hangi içerikte verildiği çok da anlaşılabilir değildir. Özellikle lisans ve/veya lisansüstü sosyal hizmet eğitimi almış bir tane bile öğretim üyesi bulunmadan doktora programının açılması kabul edilebilir bir durum olmadığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Not: *Çalıştayda lisansüstü sosyal hizmet programlarının konuşulduğu oturumda sosyal hizmet alanında doçentlik sınavına ilişkin tartışmalar da gündeme gelmiştir. Bu tartışmalarda katılımcılar doçentlik sınavına, lisans ve/veya lisansüstü eğitim almamış, sosyal hizmete dair herhangi bir bilimsel çalışması bulunmayan; ancak halihazırda bir sosyal hizmet bölümünde çalışan akademisyenlerin başvuru yapmasının ve sosyal hizmet doçenti ünvanı almalarının uygun olmadığını ve bu durumun bir takım sakıncalar doğurabileceğini ifade etmişlerdir.*

4. Çözüm Önerileri ve Gelecek Beklentisi

Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde son on yıldır bölüm sayıları artmaya başlamış; ancak plansız gerçekleşen bu gelişme en hafif deyimıyla bir başıboşluk ve savrulmayı da beraberinde getirmiştir. Ortaya çıkan tablo kuşkusuz eğitimi çepeçevre saran üst sistemlerdeki (sosyal refah politikaları, sosyal refah kurumları, siyasal iktidar, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, mezunlar, Yükseköğretim Kurulu, eğitim politikaları vb.) ve alt sistemlerdeki (akademik örgütlenme, öğrenciler, akademik ve idari personel, yönetici grup, lisans ve lisansüstü programlar, eğitim modeli ve felsefesi, eğitim teknolojileri vb.) dinamik faktörlerin çok yönlü etkileşiminin bir sonucudur. Dolayısıyla sosyal hizmet eğitiminde başgösteren sorunlara, eğitimi etkileyen hiçbir faktörü dışarıda bırakmayacak şekilde kuşatıcı bir yaklaşımla çözüm aranmalıdır. Böyle bir yaklaşım esas alınarak çalıştay katılımcıları tarafından dile getirilen öneriler ve geleceğe ilişkin beklentiler kendi içerisinde gruplandırılarak özet bir şekilde aşağıda sunulmuştur:

Akreditasyon Sürecinin Başlatılması

- Çalıştay kapsamında sosyal hizmet eğitiminde sözü edilen bölümlerin alt yapısı, lisans ve lisansüstü müfredatlar, akademik kadro, uygulama dersleri, süpervizyon, mezun profili gibi pek çok sorunun akreditasyon sürecinin başlatılmasıyla giderilebileceği düşünülmektedir. Bologna Süreci kapsamında sosyal hizmet bölümlerinin önceliklerinin belirlenmesi ve misyonlarının geliştirilmesini teşvik etme, farklı sosyal hizmet bölümlerinde yürürlükte olan müfredat programlarının uluslararası mesleki standartlara uygunluğunu sağlama, ulusal eğitim standartlarını oluşturma, evrensel değerler temelinde ülkemiz koşullarına uygun bir şekilde müfredat geliştirme ve ortak eğitim programları hazırlamanın ancak akreditasyon sürecinin başlatılmasıyla olanaklı hale geleceği unutulmamalıdır. Bu nedenle akreditasyon çalışmalarının bir an önce başlatılması gerekmektedir. Bu kapsamda Sağlık Bilimleri Dekanlar Konseyi (SABDEK) çerçevesinde yürütülen Çerçeve Eğitim Programı (ÇEP) çalışmalarının diğer sosyal hizmet bölümlerini kapsayacak şekilde genişletilmesi bir seçenek olarak değerlendirilebilir.

- Sosyal hizmet eğitiminde akreditasyon sürecinin başlatılabilmesi için akreditasyon yetkisini alacak fakülte, bölüm gibi akademik yapılardan bağımsız, bütünüyle sosyal hizmet eğitimine odaklanmış, şeffaf ve katılımcı anlayışa ve tüzel kişiliğe sahip bir mekanizmaya (örgüt) ihtiyaç vardır. Sosyal Hizmet Okulları Derneği (SHOD) bahsedilen tüm niteliklere sahip olduğundan akreditasyon yetkisini almaya en uygun sivil örgüttür.

- SHOD, sosyal hizmet eğitiminde bağımsız bir akreditasyon kuruluşu olmak üzere bir an önce hazırlıklara başlamalı, YÖK Kalite Kurulu ile temasa geçmeli, Avrupa Sosyal Hizmet Okulları Birliği’nin (EASSW) tam desteğini de almalıdır.

- Akreditasyon yetkisinin en erken 1 yıllık bir sürede tamamlanabileceği göz önünde bulundurulduğunda SHOD kendi bünyesinde bir komisyon kurmalı⁷ hazırlıklarını şeffaflık içerisinde yürütmeli ve belgelendirmelidir.

SHOD'un Yol Haritası

- Çalıştayda SHOD sadece sosyal hizmet eğitiminde akreditasyon sürecini başlatacak bir aktör olarak değil aynı zamanda sosyal hizmet eğitiminin evrensel değerlere dayalı amaç ve hedefleri çerçevesinde geliştirilmesi için de önemli bir aktör olarak görülmüştür. SHOD'dan beklentiler fazladır. Bir Sivil Toplum Örgütü olarak kurumsal kimliğini hızla oluşturan SHOD'un kurmuş olduğu komisyon aracılığıyla Eylül 2016'da akreditasyon çalışmalarını resmen başlatması bu doğrultuda YÖK ve ilgili sivil toplum örgütleriyle temas kurması ilk yapacağı iş olmalıdır.

- Uygulama ve süpervizyon sosyal hizmet eğitiminin temel bileşenleri arasındadır. Eğitim süreci içinde uygulamaların nasıl yapılandırıldığı, nasıl yönetildiği, kurum/kuruluş seçiminin yapılması, süpervizyon ihtiyacının giderilmesi gibi konularda detaylı bir inceleme ve tartışma yapılmasının gerekliliği açıkça ortadadır. SHOD'un ikinci iş olarak akreditasyon sürecine de ivme kazandıracak uygulama dersleri ve süpervizyon konusunda kısa zaman aralıklarıyla (biri Ekim 2016, diğeri Aralık 2016) türüne süreç içerisinde karar verilecek iki çalışma gerçekleştirmesi beklenmektedir.

- Uluslararası sosyal hizmet eğitim standartlarını göz önünde bulundurarak ulusal sosyal hizmet eğitim standartlarının gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi, sosyal hizmet fakültesi kurma çalışmalarının başlatılması, Sosyal Hizmet Uzmanı Meslek Kanunu Önerisi'ni hazırlamakta olan Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'ne (SHUDER) destek olunması, Haziran 2017'de düzenlenecek VII. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayının planlanması SHOD'un 2017 yılı ilk yarısı için yapacağı diğer işler olabilir.

- SHOD sosyal hizmet akademisyenleri ile birlikte Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet bakanlığı vb. kurumlarla mesleğin ve meslektaşların sorunları ve sosyal hizmet politikalarına ilişkin görüşmeler yapmalı, savunuculuk rolünü yerine getirmelidir.

Lisansüstü Programlar

- Yüksek lisans programları daha çok meslekte uzmanlaşmaya dair bir eğitim sunmaktadır. Ancak doktora programı akademik yoğunluklu bir programdır ve akademik kariyerin en önemli basamağını oluşturmaktadır. Doktora programlarına alınacak öğrencilerin

⁷Çalıştayda bahsi geçen komisyonda şu kişilerin görev almasına karar verilmiştir: Talip Yiğit, İshak Aydemir, Hakan Acar, Kamil Alptekin, Uğur Tekin, Abdullah Karatay, Zafer Danış, Arzu İçağasıoğlu Çoban, Gizem Çelik, Gonca Polat, Zeki Karataş, Özge Özgür, Semra Saruç ve SHUDER'den bir temsilcisi.

sosyal hizmet temel bilgilerini edinmiş, bu alanda bilgi geliştirme potansiyeline sahip kişiler arasından seçilmesi beklenmektedir. Bu açıdan doktora programlarına genel olarak şu iki grup öğrenci alınmalıdır: Sosyal hizmet lisans mezunu olan ya da sosyal hizmetler alanında çalışan ve bilimsel bilgi geliştirme potansiyeli olan öğrenciler. Özellikle doktora programına giriş için bu programın ruhuna uygun olarak daha teknik ölçütler konmalı, bu ölçütlerin yaygınlaştırılması ve bunlara sadık kalınması gerekmektedir.

- Akreditasyon çalışmalarında yüksek lisans ve doktora giriş, doktora yeterliliğe ve tez değerlendirmeye ilişkin de kriterlerin belirlenmesi gereklidir.
- Türkiye koşullarında giderek özelleşen sosyal hizmet alanlarında (çocuk refahı, tıbbi sosyal hizmet, engelli ve yaşlı refahı gibi) yüksek lisans açılması yararlı olacaktır.
- Alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları yüksek lisans ya da doktora programlarına daha fazla teşvik edilmesi sosyal hizmet akademisyenine duyulan ihtiyacı gidermek açısından önemlidir.

Açıköğretim

Sosyal hizmet uygulamaları için gerekli olan mesleki becerilerin sadece alanda yürütülen stajlarla kazanılmayacağı bir gerçektir. Ders içi vaka, örnek olay tartışmaları, mülakat amaçlı rol oyunları ve grup çalışmalarındaki farkındalıklar da önemlidir. Kuram uygulama ya da sosyal hizmet müdahaleleri derslerinde yürütülen uygulama çalışmaları farkındalık eğitimleri, nitelikli beceri laboratuvarıdır. Bu bağlamda grup üyeliği ve liderliğini açıköğretimde sosyal hizmet programında göremeyen sosyal hizmet öğrencileri mesleki deneyimden yoksun kalacaktır.

- Türkiye'de mevcut açıköğretim uygulamalarının sosyal hizmet mesleği ve disiplininin uluslararası düzeyde kabul görmüş ilke ve standartları ile çeliştiği anlaşılmaktadır. Sosyal hizmette açıköğretim uygulamalarının uluslararası örnekler çerçevesinde, mesleki ilke ve standartlara uygun bir şekilde yürütülmesi için başta SHOD kanalıyla ilgili kurumlar nezdinde çalışmalar yürütülmelidir.
- Açıköğretim modelinin ve ilgisiz ön lisans programlarından sosyal hizmet örgün veya açıköğretim lisans programlarına geçişlerin neden olduğu adaletsizliklerin ve eşitsiz rekabet koşulların ortadan kaldırılmasına ilişkin SHUDER ve SHOD kanalıyla YÖK'le temasa geçilmesi, kamuoyunda farkındalık oluşturulması, bu farkındalığın sıcak tutulması ve hiçbir sonuç alınmadığı takdirde sorunun adli süreçlere taşınması gereklidir.

VII. SOSYAL HİZMET EĞİTİM ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU ⁽⁸⁾

“Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi”

(8-9 Aralık 2017, İSTANBUL)

7. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı 8-9 Aralık 2017 tarihinde İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü ve Sosyal Hizmet Okulları Derneği (SHOD) iş birliği içerisinde gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’de 2006 yılından itibaren altyapısız / kontrolsüz bir şekilde büyüme eğilimi içerisine giren sosyal hizmet eğitiminde baş gösteren sorunlara köklü bir çözüm üretilmesi ve sosyal hizmet eğitiminde birliğin/düzenin sağlanmasında akreditasyon ve kalite güvence sisteminin kurulmasının gerekliliği ve bu doğrultuda ulusal eğitim standartlarının oluşturulması ihtiyacı Çalıştayı’nın gerekçesini oluşturmuştur.

Sosyal hizmet disiplininin lisans eğitimine odaklanan 7. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı, Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde ulusal standartların değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacını taşımıştır.

Çalıştayda ulusal sosyal hizmet eğitim standartlarını oluşturmak üzere Yüksek Öğretim Kurulu’nun (YÖK) akreditasyon süreci için öngördüğü işlem basamakları referans alınmış, bu doğrultuda sürecin dördüncü ayağı olan “akreditasyon el kitabı hazırlanması” başlığı altında önerilen “eğitim için asgari standartlar” çerçevesinde sosyal hizmet eğitim standartları oluşturulmaya çalışılmıştır. Bahse konu Akreditasyon El Kitabı’nda eğitime ilişkin akreditasyon standartları altı alt başlık altında ele alınmıştır. Akreditasyon El Kitabı’nda altıncı başlık olarak belirtilen “Kalite Güvencesi” ile sosyal hizmet eğitiminde açıköğretim modeli ve uzaktan eğitim konularına bu çalıştayda girilmemiş, ulusal sosyal hizmet eğitim standartları aşağıda belirtildiği çerçevede geliştirilmeye çalışılmıştır:

I. Öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi

- Amaç ve hedefler
- Eğitim-öğretim müfredatı,
- Alan uygulaması
- Eğitim-öğretim yöntemleri
- Program çıktıları

II. Öğretim elemanları ile ilgili standartlar

⁸Bu rapor Kamil Alptekin (eş moderatör), Talip Yiğit (çalıştay koordinatörü) ve Ertan Kahramanoğlu (çalıştay katılımcısı) tarafından hazırlanmıştır.

- Öğretim elemanlarının sayıları ve nitelikleri
- Öğretim elemanlarının araştırma faaliyetlerine ayırdığı zaman
- Akademik personel performansı
- Öğretim elemanına sunulan destek

III.Bilimsel araştırmalarda etik ilkelere duyarlılık

IV.Öğrenci gelişimi ve başarısı, destek ve rehberlik hizmetleri (öğrenciler ile ilgili standartlar)

- Öğrenci merkezli öğrenme/öğretme ve değerlendirme
- Öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesi, yönlendirilmesi ve izlenmesi
- Öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinin gerekliliklerini yerine getirmesi
- Öğrencilerin oryantasyonu
- Öğrencilere akademik danışmanlık hizmetleri

V. Öğrenme kaynakları: Sınıflar, tesisler, kütüphane, teknolojik altyapı, idari – mali ve kaynak yönetimi

Çalıştayahali hazırda aktif olarak sosyal hizmet lisans eğitimi vermekte olan 34 Üniversite'den 40 öğretim elamanı, SHOD Yönetim Kurulu'nun 2 üyesi, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'ni temsilen 2 sosyal hizmet uzmanı ve 1 emekli sosyal hizmet öğretim üyesi olmak üzere toplam 45 kişi katılmıştır (Ek 4).

İki gün süren Çalıştayın ilk günü, açılış (protokol) konuşmalarıyla başlamıştır. Protokol konuşmalarında ilk söz alan İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekan Vekili ve Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı Prof.Dr. Michelangelo GUIDA konuşmasında; Türkiye'de son yıllarda sayısı hızla artan sosyal hizmet bölümlerinin arzu edilen düzeye gelebilmesi için ulusal sosyal hizmet eğitim standartlarının oluşturulmasının önemli ve elzem olduğuna değinmiştir. İkinci olarak söz alan SHOD Başkanı Prof.Dr. Kamil ALPTEKİN, konuşmasında Türkiye'de sosyal hizmet eğitiminde yaşanan belli başlı sorunlara kısaca değinmiş, bu sorunların çözümü noktasında 'akreditasyon' ve beraberinde 'kalite güvencesi'sürecinin bir an önce başlatılması gereğine vurgu yapmıştır. Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN konuşmasının son bölümünde SHOD'un kuruluşu, misyonu ve çalışma alanları hakkında bilgi vermiştir. Protokol konuşmalarında üçüncü ve son olarak söz alan İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. İbrahim Kafi DÖNMEZ ise sosyal hizmet disiplinin ve mesleğinin ülkemizin karşı karşıya kaldığı bölgesel ve ulusal sorunların çözümünde önemli rol ve işlevler üstlenebileceğine değinerek, batı ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de sosyal hizmet mesleğinin hak ettiği yeri alabilmesi için sosyal hizmet eğitim çalıştaylarının önemine vurgu yapmıştır.

Protokol konuşmalarının ardından Çalıştay oturumlarına geçmeden önce Çalıştaya bir zemin oluşturmak amacıyla SHOD Başkanı Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN tarafından “Sosyal Hizmet Eğitiminin Bileşenleri” başlıklı ve ardından Yrd. Doç. Dr. Talip YİĞİT tarafından “Akreditasyon Temel Kavramları ve Standart Geliştirme” başlıklı birer sunum gerçekleştirilmiştir. Sunumlardan sonra Çalıştay Programında öngörüldüğü üzere birinci günün öğleden sonrasında oturumlara geçilmiştir.

Çalıştaydamoderatörlük görevini Prof. Dr. Kasım KARATAŞ ve eş moderatörlüğüProf.Dr. Kamil ALPTEKİNüstlenmiştir.Çalıştayınraportörlüğünü ise Yrd.Doç.Dr. Melek ZUBAROĞLU ve Arş.Gör. TuğbaTURANYapmıştır.

Çalıştayda öne sürülen amaç ve kapsama ilişkin pek çok konu tartışılmış ve öneriler geliştirilmiştir. Alınan ortak bir kararla, yeniden gözden geçirilmek üzere çalıştayda geliştirilen öneriler doğrultusunda ve uluslararası sosyal hizmet eğitim standartlarını dikkate almak koşuluyla SHOD’aulusal sosyal hizmet eğitim standartlarını oluşturmak için rapor hazırlama görev ve sorumluluğu verilmiştir.

Çalıştayda ulusal sosyal hizmet eğitim standartlarına bir zemin oluşturmak üzere katılımcılar tarafından aşağıda belirtilen öneriler sunulmuştur:

- Bütün bölümler temel amaç ve hedeflerini özgün olarak belirlemelidir.
- Amaç cümlesi kurgulanırken sosyal hizmet mesleğinin temel felsefesi ve alandaki ihtiyaç göz önünde bulundurulmalıdır.
- Sosyal hizmet bölümü kendi amaçlarını oluştururken bağlı olduğu yükseköğretim kurumunun amaçlarını da göz önünde bulundurmalıdır.
- Bölümün amaç ve hedefleri sosyal hizmet mesleğinin ilke ve değerleri ile uyumlu olmalıdır.
- Sosyal hizmet eğitimi sınıfıçi etkileşime dayalı, interaktif ve öğrenci odaklı olmalıdır.
- Derslerde yaşantısal öğrenme yöntemleri de kullanılmalıdır.
- Sosyal hizmet eğitiminde teknolojik gelişmelerden yararlanılmalıdır. Ancak bu hususta ölçülü davranılmalıdır.
- Sosyal hizmet müfredatı Bologna süreci ile uyumlu bir şekilde lisans düzeyinde genelci yaklaşıma göre yapılandırılmalıdır.
- Sosyal hizmet müfredatında uygulama dersleri yüzde 30 ile yüzde 40 arasında değişen bir ağırlığa sahip olmalı ve alan uygulaması 500 saatten az olmamalıdır.
- Müfredatta güncel küresel sorunlara ve gelişmelere ilişkin derslere (örneğin uluslararası sosyal hizmet, göç, çevreci sosyal hizmet, küresel ısınma, çokkültürcü sosyal hizmet vb.) de yer verilmelidir.

- Müfredatta yer alacak dersler belirlenirken bölgesel sorun ve ihtiyaçlar da göz önünde bulundurulmalıdır.
- Müfredatta yer alan derslerde insan-çevre etkileşimine özel vurgu yaparak, insan davranışlarını ve gelişimini şekillendiren biyolojik, psikolojik, sosyo-yapısal, ekonomik, politik, kültürel ve manevi faktörler ile birlikte sosyal çevre bilgisine de yer verilmelidir.
- Müfredat düzenlenirken ve derslerin AKTS yükleri belirlenirken yükseköğretimde yürürlükte olan değişim programları (yatay geçiş, dikey geçiş vb.) da dikkate alınmalıdır.
- Sosyal hizmet kuramları, yöntemleri ve sosyal hizmet uygulama dersleri sosyal hizmet lisans ve/veya lisansüstü eğitim almış öğretim elemanları tarafından verilmelidir.
- Müfredatın belli aralıklarla gözden geçirilmesi ve geliştirilmesine önem verilmeli, bu doğrultuda öğrencilerin de görüşleri alınmalıdır.
- Müfredatta yer alan tüm dersler için ders izlenceleri (ders bilgi formu) titizlikle hazırlanmalıdır.
- Kanıta dayalı uygulamaya temel sağlamak adına, uygulama dersleri içerisinde sosyal hizmet araştırmasına mutlaka yer verilmelidir.
- Alan uygulaması öğrenci, eğitsel danışman, kurum danışmanı ve uygulama kurumunun işbirliğiyle gerçekleştirilmelidir.
- Alan eğitimine ilişkin sosyal hizmet uygulama derslerinin esasları (dersi yüklenme koşulları, eğitsel danışmanın, kurum danışmanının ve öğrencinin görev ve sorumlulukları, takvim, izlenen prosedürler, kayıt tutma, alan eğitimi süpervizyonu, ölçme ve değerlendirme vb.) sosyal hizmet bölümü tarafından geliştirilen bir yönerge veya kılavuz ile belirlenmelidir.
- Sosyal hizmet alan uygulama dersleri müfredatın sadece son yılına değil, diğer yıllara da yayılmalıdır.
- Asgari şartların sağlanması koşuluyla öğrencilerin alan uygulaması derslerini istedikleri şehirlerde yapabilmelerine olanak sağlanmalıdır.
- Alan eğitimi, sınıfta çizilen teorik ve kavramsal çerçeveyi uygulama ortamındaki pratikle entegre edebilmelidir.
- Alanda uygulama yapılan kurumlar eğitsel danışmanlar tarafından bir yarı dönemde en az iki kere ziyaret edilmeli, kurum danışmanları ile dönem sonlarında öğrenci uygulamalarına ilişkin toplantılar yapılmalıdır.
- Bölümler mezuniyet sonrası süreci tanımlamalı ve öğrenciye bu hususta yardımcı olmalıdır.
- Öğrencilerin intibak işlemleri, kabul kriterleri ve prosedürleri açıkça belli olmalıdır.
- Bölüm engelli öğrencilerin eğitim alabilmeleri için uygun koşulları sağlamalıdır.

- Öğrencinin akademik çalışma ve alan çalışması performansının değerlendirmesi için açık kriterler geliştirilmelidir.

- Öğrencilere eğitim-öğretimleri için gerekli olan kütüphane ve internet kaynakları sağlanmalıdır.

- Bölüm, öğrencilere sunulan eğitim öğretim ortamındaki çeşitli olanakları açıklamalıdır.

- Bölüm, yeni öğrenciler için oryantasyon programı hazırlamalıdır.

- Bölüm, sosyal hizmet lisans programına kabul kredi transferleri ile politika ve prosedürlerini açıklamalıdır.

- Sosyal hizmet bölümlerinde görev alacak farklı disiplinlerden öğretim elemanlarının oranı %30'u geçmemelidir.

- Bölümde akademik personel için yeterli sayıda ofis bulunmalıdır.

- Bölümler sosyal hizmet lisans ve/veya lisansüstü eğitimi almış en az üç öğretim üyesi olmadan açılmamalıdır.

- Bölümün yöneticisi; idari, bilimsel ve profesyonel açıdan yeterli ve tercihan sosyal hizmet lisans ve/veya lisansüstü eğitimi almış olmalıdır.

- Bölüm, temel amaçları ve program hedefleri ile ilgili olarak diğer kurumlar, dış organizasyonlar ve hizmet alanlarla bağlantılar geliştirmelidir.

- Üniversiteler arası öğretim üyesi hareketliliği ve işbirliği sağlanmalıdır.

- Bölüm bünyesinde yeterli miktarda sınıf alanları, öğrenciler için alanlar, profesyonel kadro ve yönetim kadrosu için ofisler, fakülte içi toplantı alanları ve okulun amaçlarının ve programın hedeflerinin gerçekleştirilmesi için gereken ekipmanları içeren fiziksel tesisler bulunmalıdır.

Çalıştayın sonunda katılımcılar SHOD'untüm sosyal hizmet bölümleri ve bu bölümlerde görevli sosyal hizmet akademisyenlerarasında etkileşimi sağlamak üzere bir iletişim ağı kurması ve belli aralıklarla sosyal hizmet akademisyenlerini bir araya getirmesi temennisinde bulunmuşlardır. Bir sonraki sosyal hizmet eğitim çalıştayının Sakarya Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü ev sahipliğinde yapılması kararı ile Çalıştay sonlandırılmıştır.

VIII. SOSYAL HİZMET EĞİTİM ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU⁽⁹⁾

“Sosyal Hizmet Çekirdek Eğitim Programı”

(12 Ekim 2018, ANKARA)

“Sosyal Hizmet Çekirdek Eğitim Programı” temalı 8. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü ile Sosyal Hizmet Okulları Derneği tarafından birlikte düzenlenmiş, Başkent Üniversitesi Bağlıca Kampüsü’nde 12 Ekim 2018 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda sosyal hizmet lisans eğitim programının ana unsur ve esaslarını ulusal ölçekte belirlemek ve sosyal hizmet lisans eğitimi veren tüm kurum ve kuruluşlarda standardizasyonu sağlamak üzere ulusal bir çerçeve programının oluşturulması yönünde Sosyal Hizmet Okulları tarafından hazırlanan “Sosyal Hizmet Çekirdek Eğitim Taslak Programı”nın görüşülmesi ve bu taslak programa son şeklinin verilmesi amaçlanmıştır. Çalıştaya 24 sosyal hizmet akademisyeni ile birlikte Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yönetim Kurulu Üyesi 2 Sosyal Hizmet Uzmanı da katılmıştır (Ek 5). Çalıştay moderatörlüğünü Sosyal Hizmet Okulları Derneği Başkanı Prof. Dr. Kamil Alptekin ve eş moderatörlüğünü Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı Prof. Dr. Arzu İçağasıoğlu Çoban üstlenmiştir.

Çalıştay, açılış konuşmalarıyla saat 09.45’te başlamıştır. Açılış konuşmasında ilk söz alan Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekan Vekili Prof. Dr. Şahin Kavuncubaşı konuşmasında eğitimde akreditasyon konusunu çok önemli gördüğünü, çekirdek eğitim programı hazırlamanın temel bir gereklilik olduğunu, çekirdek eğitim programının eğitimde göze çarpan dağınıklık ve düzensizlikleri önlediğini belirtmiştir. Prof. Dr. Kavuncubaşı sosyal hizmet eğitiminde çekirdek eğitim programını konu alan bu çalıştay girişimi için emeği geçenlere teşekkür etmiştir. Açılış konuşmasında ikinci olarak söz alan Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı Arzu İçağasıoğlu Çoban, Bölümü adına bu önemli toplantıya ev sahipliği yaptığı ve Sosyal Hizmet Çekirdek Eğitimi Programı 2018’in (SHÇEP 2018) hazırlıklarının her safhasında bölüm olarak yer aldıkları için mutlu olduklarını belirtmiş ve tüm katılımcılara teşekkür etmiştir. Çalıştay açılışında son sözü alan Sosyal Hizmet Okulları Derneği Başkanı Prof. Dr. Kamil Alptekin ise Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde bir takım sorunların yaşandığını, bu sorunların çözümü noktasında Sosyal Hizmet Okulları Derneği’nin bir fırsat olduğunu belirtmiş, bu fırsatın iyi kullanılması gerektiğini ve bu doğrultuda tüm sosyal hizmet akademisyenlerine büyük görevler düştüğünün altını çizmiştir. Prof. Dr. Alptekin konuşmasının sonunda SHÇEP 2018’in hazırlanmasının Derneğin yürütmekte olduğu

⁹Bu rapor, Kamil Alptekin (moderatör) ve Arzu İçağasıoğlu Çoban (eş moderatör) tarafından hazırlanmıştır.

akreditasyon ve kalite güvencesi çalışmalarının temel gereklerinden biri olduğunu vurgulamıştır.

Çalıştayın oturumlarına geçmeden önce İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Dr. Öğr. Üyesi Talip Yiğit, Çalıştayın kapsamı ve niteliğine yönelik “Sosyal Hizmet Programlarında Çekirdek Müfredat (Yeterlilik Temelli Eğitim Planı Oluşturulması)” başlıklı bir sunum yapmıştır. Çekirdek eğitim programının tanımı, türleri ve amacının ne olduğunu açıklayarak konuşmasına başlayan Dr. Öğr. Üyesi Yiğit sunumunda; Dünyada ve Türkiye’den verdiği örneklerle ağırlıklı olarak yeterliliklere dayalı program geliştirmenin önemi ile yeterlilik temelli sosyal hizmet programlarında çekirdek eğitim programı hazırlarken izlenecek temel strateji ve bakış açıların neler olması gerektiği üzerinde durmuştur. Çalıştay açılış programının tamamlanmasından sonra ilk oturuma geçilmiştir.

Çalıştay oturumlarında katılımcıların SHÇEP 2018 Taslak Raporu ve sosyal hizmet çekirdek eğitim programına ilişkin düşünceleri ve önerileri aşağıda özetlenerek verilmiştir:

- Çekirdek eğitim programı yükseköğretimde bir eğitim programının genel çerçevesini çizmekte; aynı zamanda bir eğitim felsefesi olarak yaygın biçimde kullanılmaktadır. Çekirdek eğitim programı eğitim ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte, zorlayıcı, bütünlük ve keşfedici bir eğitim tasarımı olarak görülmelidir.

- SHÇEP 2018 Raporu’nun “Giriş” bölümünde ulusal ve uluslararası sosyal hizmet eğitim standartlarından bahsedilmeli ve bu bölümde daha önceki Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayları özet halde verilmelidir.

- Sınıf içi yüz yüze etkileşime dayanması; uygulama derslerinin müfredatta önemli bir ağırlığa ve öneme sahip olması; süpervizyon gözetiminde kurum ortamında uygulama yapılması; eğitimde vaka tartışması, rol oyunu, grup çalışması, bilimsel araştırma, proje hazırlama ve sunma, drama, kurum ziyareti, gözlem, görüşme, genogram vb. pek çok yöntem ve tekniğin kullanılması; müfredatında öğrenciyi özgürleştirici, güçlendirici, geliştirici ve kişisel farkındalık kazandırıcı uygulamalara ve derslere de yer verilmesi sosyal hizmet eğitimini özgün kılan başlıca özelliklerdir. Belirtilen bu özelliklere SHÇEP 2018 raporunda mutlaka değinilmelidir.

- SHÇEP 2018 Raporu’nda bir meslek ve disiplin olarak sosyal hizmetin tanımı ile sosyal hizmet uzmanının görev, işlev ve rolleri ayrı bir başlık altında ele alınmalıdır.

- SHÇEP 2018’de bahsi geçecek mesleki değerler, etik yükümlülükler, eğitim standartları ve mesleki yeterliliklere ilişkin tüm açıklamalarda uluslararası sosyal hizmet meslek kuruluşlarının (Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu -International Federation of Social Workers IFSW, Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği -International Association of Schools of Social Work IASSW, Avrupa Sosyal Hizmet Okulları Birliği -

European Association of Schools of Social Work EASSW, Sosyal Hizmet Eğitimi Konseyi'nin (Council on Social Work Education - CSWE) yayınladıkları raporlar temel alınmalıdır.

- SHÇEP 2018 Raporu'nun "Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitimi Programı'nın Yaklaşımları" bölümünde; Genelci Yaklaşım, Biyo-Psiko-Sosyal Yaklaşım, Yeterlik Temelli Yaklaşım, Sürekli İyileştirme Yaklaşımı ve Öğrenci Odaklı Yaklaşımın sosyal hizmet eğitimi için benimsenmesi gereken temel yaklaşımlar olduğu özellikle vurgulanmalıdır.

- Sosyal hizmetin bilgi gövdesi; insana, insanın gelişimine, ihtiyaçlarına, sorunlarına fonksiyonelliğine ve etkileşim içinde bulunduğu sosyal sitemlere yöneldiği için kapsamlı ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Daha anlaşılabilir olması açısından sosyal hizmetin bilgi gövdesini oluşturan bilgiler; kuramsal, olgusal ve uygulamaya dayalı olmak üzere üç kategori içerisinde SHÇEP 2018 Raporu'na yansıtılabilir.

- SHÇEP 2018 Taslak Raporu'nda yer alan ve sosyal hizmet eğitiminin temel bir bileşeni olarak gösterilen "alan uygulaması" bölümünde süpervizyonun bu uygulamanın vazgeçilmez bir parçası olduğu, süpervizyon desteği olmadan alan uygulamasının yapılamayacağı hususunun altı çizilmelidir. Taslak Raporda minimum 400 saat olarak belirtilen alan uygulamasına ayrılan sürenin artırılması ve ayrıca süpervizyon için ayrılacak süreye ilişkin de bir bilginin yer alması gereklidir.

- Sosyal hizmet eğitiminde öğrencilere kendilerini tanıma, geliştirme ve sosyal hizmet uzmanı kimliği kazanma olanağı sağlanır. Öğrencilerin sosyal hizmet bilgi, beceri ve değerlerine ilişkin farkındalık ve yetkinliklerini mesleki yaşamlarına kararlılıkla ve özgüvenle aktarabilmeleri amaçlanır. Bu noktada, öğrencinin eğitim sürecinde hedeflenen düzeyde gelişme sağlanmasında SHÇEP 2018'in kılavuzluk ettiği bir müfredatın yapılandırılması gerekmektedir.

Çalıştayın bitimine yakın bir zaman diliminde Sosyal Hizmet Okulları Derneği'nin yürüttüğü çalışmalar ve yakın gelecekteki faaliyetler gündeme gelmiştir. Katılımcılar Sosyal Hizmet Okulları Derneği'nin YÖK'ten bir an önce akreditasyon yetkisi alması temennisinde bulunmuşlardır. Çalıştay kapanmadan önce bir sonraki sosyal hizmet eğitim çalıştayın nerede ve hangi konu başlığı altında yapılması üzerinde durulmuştur. Çalıştay katılımcısı Dr. Nurullah Çalış, mensubu bulunduğu Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörlüğü'nün onaylaması durumunda 9. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayının 2019 yılının Nisan ayında Rize'de yapmaktan memnun olacaklarını ifade etmiştir. Katılımcılar, 9. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayında Sosyal Hizmet Okulları Derneği'nin gündeminde olan "sosyal hizmet eğitiminde açıköğretim" veya "alan uygulaması" konularından birinin ele alınmasının uygun olacağı konusunda ortak bir görüş öne sürmüşlerdir.

IX. SOSYAL HİZMET EĞİTİM ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU⁽¹⁰⁾

“Sosyal Hizmet Bölümleri İçin Anabilim Dalı Yapılanması ve Doçentlik Başvurusu Anahtar Kelimelerin Değerlendirilmesi”

(15 Haziran 2019, ANKARA)

9. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER) ile Sosyal Hizmet Okulları Derneği (SHOD) işbirliğinde düzenlenmiş, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'nin Ankara'da bulunan Genel Merkezi'nde 15 Haziran 2019 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda; sosyal hizmet bölümlerindeki anabilim dalı yapılanması için öneri niyeti ile bir model ortaya konulmak istenmiş; aynı zamanda sosyal hizmet disiplininin özgünlüğü dikkate alınarak sosyal hizmet alanında doçentlik başvurusu için mevcut anahtar kelimelerin değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Çalıştaya üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerinden 17 sosyal hizmet akademisyeni ile birlikte SHUDER üyesi 2 Sosyal Hizmet Uzmanı katılmıştır (Ek 6). Çalıştay moderatörlüğünü SHOD Başkanı Prof. Dr. Kamil Alptekin, raportörlüğünü ise Dr. Öğretim Üyesi Umut Yanardağ üstlenmiştir.

İki bölümden oluşan Çalıştayın birinci bölümüne, Çalıştay Programında belirtildiği üzere Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı Prof. Dr. Kasım Karataş'ın “Sosyal Hizmet Bölümleri İçin Anabilim Dalı Yapılanması İhtiyacı” temalı konuşmasıyla başlanmıştır. Prof. Dr. Karataş bu konuşmasında anabilim dalının ve anabilim dalı kurmanın ne anlama geldiği üzerinde kısaca durmuş; gerekçeleri ile birlikte sosyal hizmet bölümleri için anabilim dalı yapılanmasının hem mesleki hem de disipliner gelişim açısından önemli olduğunu vurgulamıştır. Anabilim dalı yapılanmasının uzmanlaşmanın ve akademik çalışmaları derinleştirmenin önünü açtığını; bu nedenle çok boyutlu tartışılması gerektiğini ifade eden Prof. Dr. Karataş, anabilim dalı yapılanması hususunda Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu ile Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü tarafından 2010 yılı ve 2018 yılında iki çalışma yapıldığını belirtmiştir. Bu doğrultuda 2010 yılında yapılan çalışmada;

- ✓ Sosyal Hizmet Kuramı ve Felsefesi Anabilim Dalı,
- ✓ Sosyal Hizmet Alanları ve Uygulamaları Anabilim Dalı ve
- ✓ Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Yönetimi Anabilim Dalı

2018 yılında yapılan çalışmada ise;

- ✓ Sosyal Hizmet Kuramları ve Felsefesi Anabilim Dalı
- ✓ Birey, Grup ve Ailelerle Sosyal Hizmet Anabilim Dalı ve
- ✓ Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Yönetimi Anabilim Dalı'nın yapılandırılması

¹⁰Bu rapor Kamil Alptekin (moderatör) ve Umut Yanardağ (raportör) tarafından hazırlanmıştır.

önerilmiştir.

Bu konuşmanın ardından moderatör Prof. Dr. Kamil Alptekin, SHOD tarafından hazırlanan ve 2017 yılının Nisan ayı içerisinde YÖK'e sunulan "Sosyal Hizmet Bölümleri İçin Anabilim Dalı Yapılanması" başlıklı rapor hakkında katılımcılara açıklamalarda bulunmuştur. Prof. Dr. Alptekin bu raporda SHOD tarafından anabilim dallarının; 1) öncelikle (zorunlu) kurulması önerilen anabilim dalları ve 2) sosyal hizmet alanlarına dair kurulması önerilen anabilim dalları olmak üzere iki kategoride ele alındığını belirtmiştir. Raporda geçtiği şekli ile öncelikle (zorunlu) kurulması önerilen anabilim dalları şunlardır:

- ✓ Sosyal Hizmet Anabilim Dalı,
- ✓ Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Yönetimi Anabilim Dalı ve
- ✓ Klinik Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Bahse konu raporda, sosyal hizmet alanlarına dayalı anabilim dalı kurma tercihinin sosyal hizmet bölümlerinin akademik altyapı, ilgi, ihtiyaç, beklenti ve bölgesel sorunlara göre şekillenmesinin beklendiği ifade edilmiş ve sosyal hizmet alanlarına özgü şu sekiz anabilim dalının kurulması önerilmiştir:

- ✓ Adli Sosyal Hizmet Anabilim Dalı,
- ✓ Tıbbi ve Psikiyatrik Sosyal Hizmet Anabilim Dalı,
- ✓ Göç ve Sığınmacılarla Sosyal Hizmet Anabilim Dalı,
- ✓ Yoksulluk ve Sosyal Hizmet Anabilim Dalı,
- ✓ Gerontolojik Sosyal Hizmet Anabilim Dalı,
- ✓ Aile ve Çocuk Refahı Anabilim Dalı,
- ✓ Gençlik Refahı Anabilim Dalı,
- ✓ Engellilerle Sosyal Hizmet Anabilim Dalı,

Sosyal hizmet eğitiminde anabilim dalı yapılanmasına ilişkin bugüne kadar yapılan çalışmaların bir kısmından bahseden bu iki konuşmanın ardından katılımcıların görüş ve önerilerine geçilmiştir. Çalıştayda sosyal hizmet bölümleri için anabilim dalı yapılanmasına ilişkin özetle şu hususların altı çizilmiştir:

- Sosyal hizmet eğitiminde anabilim dalları oluşturulmasına dair bugüne kadar bazı çalışmalar yapılmıştır ancak; bu konuda ortak bir modelin oluşturulamamasında Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) izlediği politikalar da etkili olmuştur. YÖK, yakın zaman kadar anabilim dallarının oluşturulması yönünde değil, tersi bir yönde politika izlemiştir. YÖK, son birkaç yıldır anabilim dallarının kurulmasını istemektedir; ancak bunların sayısının sınırlı tutulması (dördü, hatta üçü geçmemesi) yönünde bir eğilim içerisinde.

- Sosyal hizmet eğitiminde anabilim dalları oluşturulmasına dair bugüne kadar ortak bir modelin oluşturulamamasında geçmişte bazı akademisyenlerce öne sürülen ve benimsenen

“sosyal hizmetin bir bütün olduğu; anabilim dalının parçalanma anlamına geleceği düşüncesi” de etkili olmuştur.

- Anabilim dalı yapılanmasına gitmeden önce şu iki kritik sorunun yanıtlanması gereklidir: 1) Elimizdeki akademisyen profili nedir? 2) Nasıl bir akademisyen profiline ulaşılmak istenmektedir? Hali hazırda üniversitelerde bulunan sosyal hizmet akademisyenlerinin profiline ilişkin bir çalışmanın yapılması gereklidir.

- Sosyal hizmet bölümünde bir anabilim dalını oluşturmadan önce o anabilim dalının gerekçesi, teşkilatlanması, minimum yeterlikleri ve modüler yapısı (altındaki bilim dalları) belirlenmeli, Bologna süreci göz önünde bulundurulmalıdır. İdari ve akademik boyutları olan bu süreç tamamlandığında sosyal hizmet akademisyeninin çalışma alanını belirlerken odaklaşması sağlanmış olacaktır.

- Sosyal hizmet bölümünde anabilim dallarını oluştururken gözetilecek bir diğer nokta; toplumun beklentileri, bölgesel sosyal sorunlar ve ihtiyaçlardır.

- Sosyal hizmet eğitiminde “Toplumsal Gelişme ve Sosyal Politika” ve “Birey ve Toplum Sorunları” adı altında YÖK tarafından onaylanmış iki anabilim dalı Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü’nde kurulmuştur. Ancak adları ve odakları itibariyle bu iki anabilim dalı yapılanması birbiri içine geçmiş bir görüntü çizmektedir.

- Adlandırmada doğru kavram kullanımına dikkat edilerek anabilim dalları genel bir ele alışla a) kuramsal temele b) uygulamaya c) yöneme dayalı bir şekilde kurgulanmalıdır.

- YÖK; bölümle aynı adı taşıyan anabilim dalının kapatılması veya baştan hiç açtırılmaması yönünde bir karar almış, bu kararını tüm üniversitelere bildirmiştir. Dolayısıyla SHOD’un “Sosyal Hizmet Bölümleri İçin Anabilim Dalı Yapılanması Raporu”nda öncelikle zorunlu olarak kurulması önerilen “Sosyal Hizmet Anabilim Dalı”, doğru bir anabilim dalı yapılanması değildir.

- Sosyal hizmet eğitiminde anabilim dalı yapılanmasında bölümlerin hangi fakülte/ yüksekokul altında kurulduğu konusu da önem kazanmaktadır. Sosyal hizmet bölümlerinin 11 ayrı fakülte/ yüksekokul çatısı altında kurulmuş olması alandaki dağılımı işaret etmekte ve atılacak her adımı olumsuz etkilemektedir.

- Sosyal hizmet eğitiminde ‘fakülteleşme’, uzun yıllardan beri ulaşılmak istenilen hedeflerden biridir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar maalesef sonuçsuz kalmıştır. Fakülteleşme sağlanırsa anabilim dalları yapılanması hemen arkasından gelecektir. Ancak fakülteleşme görüldüğü kadar kolay bir iş değildir ve YÖK bu doğrultudaki yeni oluşumlara sıcak bakmamaktadır. Kaldı ki, anabilim dallarının kurulması fakülteleşmenin önünde bir engel değil, bilakis o süreci hızlandıracak bir gelişme olarak da görülebilir.

- Sosyal hizmet anabilim dallarını kurgularken hareket noktası için sosyal hizmet biliminin niteliğine bakmak gereklidir. Bilindiği üzere sosyal hizmet uygulamalı bir sosyal bilimdir. Uygulama boyutu anabilim dalı yapılanmasında bir odak olarak sosyal hizmet müdahalelerini öne çıkarmaktadır. Sosyal hizmet müdahaleleri müracaatçı sistemine göre şekillendiğinden bu doğrultuda birey-aile grup ve toplum odaklı uygulamalar bu anabilim dalı içerisinde düşünülmelidir. Sosyal hizmet müdahalesi müracaatçı sisteminin psiko-sosyal nitelikli ihtiyaçlarının giderilmesi ve sorunlarının çözüme kavuşturulması böylece fonksiyonel olması amacını taşır. Bu amaca ulaşmada makro ele alıfta sosyal hizmet alanları, sosyal politikalar ve onun biçimlendirdiği sosyal hizmet sunum sistemi karşımıza çıkmaktadır. Sosyal hizmet sunumu bir kurum ortamında gerçekleştiğinden organizasyon ve örgütlenme hususları gözardı edilmemelidir. Bunlara ilaveten müracaatçı sisteminin değişen ihtiyaç ve sorunlarının nedenlerini ve özelliklerini tespit etme, sosyal politika önerisi geliştirme, sosyal hizmet sunum sisteminin ve kurumlarının verimliliğini artırma çalışmaları için sosyal hizmet araştırmalarına gereksinim duyulur. Böylece sosyal hizmet bölümleri için düşünülecek anabilim dallarının diğerleri sosyal hizmet uygulama alanları, sosyal politika ve sosyal hizmet yönetimi ile sosyal hizmet metodolojisi ve araştırmaları olacaktır.

- Çalıştayın birinci bölümü sonucunda katılımcılar sosyal hizmet bölümleri için aşağıda adları belirtilen sekiz anabilim dalının üzerinde yoğunlaşılması yönünde ortak görüş bildirmişlerdir:

1. Sosyal Hizmet Kuramı ve Felsefesi Anabilim Dalı
2. Sosyal Hizmet Uygulama Alanları Anabilim Dalı
3. Sosyal Hizmet Yönetimi ve Sosyal Politika Anabilim Dalı
4. Klinik Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
5. Sosyal Hizmet Müdahaleleri Anabilim Dalı
6. Sosyal Hizmet Metodolojisi ve Araştırmaları Anabilim Dalı
7. Sosyal Sorunlar ve Sosyal Hizmet Alanları Anabilim Dalı
8. Toplum Odaklı Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Çalıştayın öğleden sonraki ikinci bölümünde Sosyal hizmet bilim alanı doçentlik başvuruları için Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) tarafından belirlenen anahtar kelimelerin değerlendirilmesi üzerinde durulmuştur. Bu doğrultuda tartışmalara ve önerilere geçmeden önce konuya bir zemin oluşturma adına Doç. Dr. Oğuzhan Zengin tarafından hazırlanmış olan “Üniversitelerarası Kurulun Sosyal Hizmet Bilim Alanı İçin Belirlediği Anahtar Kelimelere Bir Bakış” başlıklı sunum kendisinin Çalıştaya katılamaması nedeniyle Çalıştay moderatörü Prof. Dr. Kamil Alptekin tarafından katılımcılara aktarılmıştır. Hazırladığı sunumda Doç. Dr. Zengin şu hususların altını çizmiştir:

✓ Hem Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) bilişim sistemi olan Yükseköğretim Sistemi'nde (YÖKSİS), hem de Üniversitelerarası Kurulun (ÜAK) Doçentlik Bilgi Sistemi'nde (DBS) her bilim alanı için birtakım anahtar kelimeler tanımlanmıştır ve her iki sistem birbirine entegre bir biçimde çalışmaktadır.

✓ ÜAK tarafından belirlenen Sosyal Hizmet Bilim Alanı anahtar kelimeleri şunlardır: Aile kaynakları eğitimi, aile sosyolojisi, ev ekonomisi, modernleşme sosyolojisi, sağlık sosyolojisi ve toplumsal cinsiyet.

✓ Görüldüğü üzere Sosyal Hizmet Bilim Alanının anahtar kelimeleri daha çok sosyoloji alanının anahtar kelimelerinden oluşmaktadır. Bu durum akademik camiada sosyal hizmetin sosyolojinin bir alt alanı olarak görülmesine neden olmaktadır.

✓ Bunun yanında Aile ve Tüketici Bilimleri ya da diğer adıyla Ev Ekonomisi alanı ÜAK tarafından bir bilim alanı olarak görülmediğinden bu alanın akademisyenleri doçent unvanını sosyal hizmet bilim alanından almakta ve bu nedenle Sosyal Hizmet Bilim Alanında bu alana özgü anahtar kelimeler bulunmaktadır. Bu durum üzerinde durulması gereken bir diğer konudur.

✓ Anahtar kelimelerin temel alanlar ve bilim alanlarında farklı işlevleri olabilmektedir. Buna bağlı olarak oluşan doçentlik jürileri ve doçentlik unvanlarının kapsadığı alanlar farklılaşmaktadır.

✓ ÜAK'ın farklı bilim alanları için belirlediği anahtar kelimelerin birçoğunun anabilim dallarına karşılık geldiği anlaşılmaktadır.

Bu sunumun ardından katılımcıların görüş ve önerilerine geçilmiş; doçentlik başvurusu anahtar kelimelerin değerlendirilmesine ilişkin özetle şu hususların altı çizilmiştir:

- Doçentlik Bilgi Sisteminde sosyal hizmet alanı için var olan anahtar kelimelerin sosyal hizmet bilimi ve mesleğinin temel yapısı ve niteliklerini yansıtmadığı görülmektedir. Bu durumun, yeni anahtar kelime önerileri ile birlikte acilen ÜAK'a bildirilmesi gereklidir.

- Doçentlik başvurusuna yönelik sosyal hizmet bilim alanının anahtar kelimeleri, sosyal hizmet anabilim dalları ile paralel olarak geliştirilebilir. Fakat anahtar kelimeler anabilim dallarıyla sınırlı tutulmamalıdır.

- Anahtar kelimeler belirlendikten sonra bu kelimenin yanına "sosyal hizmet" ibaresinin getirilmesi bu alanın özgünlüğünü artıracak ve ilgisiz disiplinlerden başvuruları sınırlandıracaktır.

- Oluşturulması düşünülen anabilim dalları göz önünde bulundurulduğunda doçentlik başvurusu için sosyal hizmet alanına özgü şu anahtar kelimeler önerilebilir: Sosyal hizmet kuramı ve felsefesi, sosyal hizmet alanları, sosyal politika ve sosyal hizmet, klinik sosyal hizmet, gruplarla sosyal hizmet, bireyle sosyal hizmet, sosyal hizmet araştırması, insan hakları ve sosyal hizmet.

- Sosyal hizmet uygulama alanlarına yönelik anabilim dalı yapılanması da düşünöldüğünde yukarıdaki anahtar kelimelere ilave olarak şu anahtar kelimeler de önerilebilir: Psikiyatrik sosyal hizmet, adli sosyal hizmet, çocuk sosyal hizmeti, gençlik sosyal hizmeti, sosyal hizmet örgütlenmesi ve yönetimi, endüstri sosyal hizmet vb.

Çalıştay kapanmadan önce bir sonraki sosyal hizmet eğitim çalıştayının nerede ve hangi konu başlığı altında yapılacağı üzerinde durulmuştur. Bu hususta, Çalıştay katılımcısı Prof. Dr. Kasım Karataş'ın önerisi üzerine sosyal hizmet eğitiminde temel bir bileşen olarak “alan uygulaması”nı ele almak üzere 10. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı'nın 2019 yılının Ekim veya Kasım ayı içerisinde Ankara'da SHOD'la işbirliği içerisinde Hacettepe Üniversitesi'nde yapılması yönünde görüş birliği sağlanmıştır.

X. SOSYAL HİZMET EĞİTİM ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU¹¹

“Sosyal Hizmet Eğitiminde Açıköğretim: Mevcut Durum ve Yol Haritasının Belirlenmesi”

(12 Eylül 2020)

1. Çalıştayın Gerekçesi

Türkiye’de açıköğretim modeliyle sosyal hizmet eğitiminin ilk adımı 2011-2012 Eğitim-Öğretim döneminde Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Lisans Programıyla, ikinci adımı ise 2015-2016 Eğitim-Öğretim döneminde Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Açıköğretim Sosyal Hizmet Lisans Programıyla atılmıştır. Yine 2015-2016 Eğitim-Öğretim döneminde diğer ikisinden farklı amaca hizmet etmiş olsa da eğitim-öğretim modeli bakımından açıköğretim paydasında kesişen İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi’nde Sosyal Hizmet Lisans Tamamlama Programı açılmıştır. Bu programda sadece Yükseköğretim Kurulunca (YÖK) belirlenen ancak büyük bir çoğunluğu sosyal hizmet disiplini ile alakasız 41 sağlık Ön lisans programına (örneğin paramedik, anestezi, cerrahi teknikerliği, ambulans ve acil bakım, diş protez vb.), sosyal hizmette lisans tamamlama olanağı sağlanmıştır.

Geride kalan dokuz yıl içinde açık öğretimde sosyal hizmet lisans programlarına toplam 20.461 kontenjan ayrılmıştır. Bu kontenjanla birlikte Açıköğretimin sağlık Ön lisanstan sosyal hizmette lisans tamamlama kontenjanını (son beş yıl içinde yaklaşık 18 bin) da hesaba kattığımızda sosyal hizmet eğitiminde açıköğretimin, örgün öğretimin yerine geçecek bir genişleme eğilimi içine girmiş olduğunu görmemiz zor olmayacaktır.

2011-2012 Eğitim öğretim yılından itibaren sahneye çıkan açıköğretimde sosyal hizmet eğitimine yönelik sosyal hizmet camiasında bitmek bilmeyen tartışmalar devam etmektedir. Tartışmalar Türkiye’deki yaygın açıköğretim uygulamalarının gerekli önlem ve düzenlemeler olmadan aynen sosyal hizmet eğitimine de yansıtılmasından kaynaklanmaktadır. Yeterlik temelli ve uygulama ağırlıklı bir eğitimin deyim yerindeyse “kutucuk doldurma” mertebesine indirgenmesi; öğrencisinden pratisyenine, pratisyeninden akademisyenine varıncaya kadar tüm sosyal hizmet camiasında kaygı ve tedirginlikle karşılanmaktadır. Bugüne kadar meslek çevrelerinden YÖK’e yapılan irili ufaklı tüm itirazların sonuçsuz kalması ise kaygı ve tedirginliği giderek artırmaktadır.

Gelinen nokta itibarıyla açıköğretimde sosyal hizmet eğitiminin bilimsel kanıtları ve argümanlarıyla detaylı bir şekilde sosyal hizmet akademisyenlerince değerlendirilmesi ve yakın

¹¹ Bu rapor Kamil Alptekin (moderatör), Umut Yanardağ (raportör) ve Demet Akarçay Ulutaş (raportör) tarafından hazırlanmıştır.

gelecek için atılacak adımların tespit edilerek bir yol haritasının çıkarılmasına duyulan ihtiyaç bu çalıştayın gerekçesini oluşturmuştur.

2. Çalıştayın Amacı ve Kapsamı

Bu çalıştayda; yurtdışı örnekleri göz önünde bulundurularak, Türkiye’de açıköğretim modeli ile sosyal hizmet eğitiminin mevcut durumunun hem nicelik hem de nitelik açısından değerlendirilmesi ve yakın gelecek için açıköğretim programlarına yönelik olarak izlenecek yol haritasının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Amacından da anlaşılacağı üzere Çalıştay; biri açıköğretimde mevcut durum, diğeri yol haritasının belirlenmesi olmak üzere iki ana bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde katılımcılardan yurt dışı örneklerini ve sosyal hizmet eğitiminin özgün yapısını da göz önünde bulundurup sosyal hizmette lisans tamamlama programı da dahil olmak üzere;

- Türkiye’deki açıköğretimde sosyal hizmet eğitiminin güçlü ve zayıf yönlerini,
- Açıköğretim sosyal hizmet lisans programlarında karşılaşılan sorun alanlarının (kontenjan, müfredat, alan uygulaması, süpervizyon vb.) ve genel işleyişin sosyal hizmet eğitimine yansımalarını tartışmaları beklenmiştir.

Çalıştayın ikinci bölümünde ise açıköğretim sosyal hizmet lisans programlarına yönelik önümüzde ne tür risk veya fırsatların olduğu tartışmaya açılmış; bu programlar için yakın gelecekte nasıl bir tavır ve tutum içerisinde olunacağı ve bu doğrultuda nelerin yapılabileceği sorularına yanıt aranmaya çalışılmıştır.

2020-2021 Eğitim-Öğretim yılından itibaren Türkiye’de sosyal hizmet lisans eğitimi uzaktan eğitim modeli ile ilk kez verilmeye başlanacaktır. Henüz bu modelle sosyal hizmet eğitiminin nasıl verileceği bilinmediği ve ortada üzerinde tartışma yürütülecek somut bir örnek olmadığı için “uzaktan eğitim modeli ile sosyal hizmet eğitimi” bu çalıştayın kapsamına alınmamıştır.

3. Çalıştayın Düzenleyenler

Çalıştay; Sosyal Hizmet Okulları Derneği (SHOD) ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER) iş birliği içerisinde düzenlenmiştir.

4. Çalıştay Katılımcıları

Çalıştayın katılımcıları halihazırda üniversitelerdeki sosyal hizmet bölümlerinde görev yapmakta olan sosyal hizmet lisans ve/veya lisansüstü eğitimi almış sosyal hizmet akademisyenleridir. Bununla birlikte Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi tarafından belirlenen üç sosyal hizmet uzmanı da çalıştaya katılmıştır. Çalıştaya Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Lisans Programı Koordinatörü ve Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Lisans Programı Koordinatör Yardımcısı konuşmacı olarak davet edilmiş; ancak her ikisi de çalıştay tarihine denk düşen ve kendilerine

daha önce tebliğ edilmiş başka bir görevlendirme nedeniyle katılamayacaklarını bildirmişlerdir. Çalıştaya toplam 32 kişi katılmıştır. Katılımcıların listesi Ek 7’de sunulmuştur.

5. Çalıştay Ana Hattı ve Çalışma Düzeni

Çalıştay, COVID 19 Pandemisinin devam etmesi ve özellikle Çalıştay yeri olarak belirlenen Ankara’da vaka sayılarının artması nedeniyle ilk kez “online” olarak “Zoom” programı üzerinden kapalı oturum şeklinde yapılmıştır. Çalıştayda öncelikle sırasıyla amaç, kapsam, izlenecek yöntem ve uyulacak kurallar katılımcılara açıklanmış daha sonra Program doğrultusunda hareket edilmiştir. Kesintisiz bir şekilde üç saat yirmi dakika süren Çalıştayın tamamı kayıt altına alınmıştır. Çalıştayın moderatörlüğünü SHOD Başkanı Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN, raportörlüklerini ise Dr. Öğr. Üyesi Umut YANARDAĞ ve Dr. Öğr. Üyesi Demet AKARÇAY ULUTAŞ yapmışlardır. Online olarak düzenlenen çalıştayın teknik alt yapı ve işleyiş sorumluluğunu yine Dr. Öğr. Üyesi Umut YANARDAĞ üstlenmiştir.

6. Çalıştay Sunumları

Çalıştayda iki sunum gerçekleştirilmiştir. İlk sunumu yapan Prof. Dr. Hakan Acar açıköğretimde sosyal hizmet eğitiminin ağırlıklı olarak ABD ve İngiltere olmak üzere yurt dışı örnekleri üzerinde durmuştur. Profesör Acar sunumunda özetle şu noktalara değinmiştir:

İlgililerde açıköğretimle ilişkili üç kavram öne çıkmaktadır Bunlar: Açık (open) öğretim, uzaktan (distance) öğretim ve karma/harmanlanmış (blended) öğretimdir. Bu kavramlar birbirine yakın anlamda veya birbirinin yerine kullanılabilir. Tüm açık/uzaktan öğretim sosyal hizmet programları ülkelerinde yürürlükte olan eğitim ve mesleki kriterlere uymak durumundadırlar. Örneğin İngiltere’deki sosyal hizmet açık/uzaktan öğretim programlarında alan uygulaması diğer örgün programlarda olduğu gibi 170 gündür. İncelenen örneklerde, öğrencinin erişim sağlayabildiği zengin ders materyal seti (elektronik kitaplar, forumlar, sesli-görüntülü-çevrimiçi dersler, online sınavlar gibi) ile birlikte her bir öğrenciye akademik danışman atanması dikkati çekmektedir. ABD’de “Council on SocialWorkEducation -CSWE”, İngiltere de ise “SocialWorkEngland” tarafından akredite edilmeyen açık/uzaktan öğretim sosyal hizmet programlarından mezun olanlara sosyal hizmet uzmanı olarak çalışma olanağı verilmemektedir. Türkiye’de açıköğretimde yer alan sosyal hizmet programları ABD ve İngiltere’deki açık/ uzaktan öğretim örnekleriyle bazı noktalarda farklılık göstermektedir. Bahse konu farklılıklar özellikle; “eğitim materyalleri, öğretim elemanı-öğrenci ilişkisi ve alan uygulama kriterleri açısından belirginleşmektedir.

Çalıştayın ikinci sunumu Dr. Öğr. Üyesi Umut Yanardağ tarafından gerçekleştirilmiştir. “Bir Saha Çalışması Sonuçları: Açıköğretim Sosyal Hizmet Lisans Programlarında Okuyan Öğrencilerin Görüşleri” başlıklı sunumunda Dr. Yanardağ açıköğretim sosyal hizmet lisans

programlarında okuyan öğrenciler üzerinde yürütmekte olduğu araştırmanın ön bulgularını katılımcılarla paylaşmıştır. Bulgular aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Açıköğretimde okuyan öğrencilerin bu programda okumaya dair tek olumlu düşünceleri özellikle örgün sosyal hizmet programlarına oranla daha fazla sayıda ders kitabına sahip olmalarıdır. Hiç yüz yüze eğitim görmemeleri öğrencilerin şikayetlerinin başında gelmektedir. Sadece bir önceki yıl çıkmış sorulara çalışarak sınavlara hazırlanan, böylece bir şey öğrenmeden sınıf geçen öğrenciler de bulunmaktadır. Kitapla sınırlı bir eğitim öğrencileri farklı arayışlara yöneltmekte, öğrenciler teori ile uygulama arasında ilişkiyi kurmada zorluk yaşamaktadır. Alan uygulamasında kuruma gitmeyen ya da bir formaliteyi yerine getirme adına kuruma gidip sadece imza atarak uygulamayı geçiştiren öğrenciler bulunmaktadır. Kurumlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları açıköğretim öğrencilerine karşı ön yargılı davranmakta, dolayısıyla öğrenciler dışlandıklarını ve ayrımcılığa maruz kaldıklarını hissetmektedir. Açıköğretim öğrencileri arasında kendilerinin hedef alındığını düşünenler bulunmaktadır. Alan uygulamasının haftada sadece bir gün olması öğrenciler tarafından yetersiz görülmektedir. Bir öğrencinin “ehliyetim var ama araba kullanamıyorum” sözü belki de açıköğretimde alınan eğitimi veciz bir şekilde dile getirmektedir.

7. Açıköğretim Programlarının Mevcut Durumu ve İşleyişine Dair Saptamalar

- 2006 yılından itibaren günümüze kadar bölüm sayılarının hızla artmasıyla birlikte Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi büyüme/yaygınlaşma dönemine girmiş, ancak kontrolsüz olan bu büyüme eğitimde pek çok sorunun ortaya çıkmasına (bölümlerin en az yarısında sosyal hizmet kökenli bir akademisyenin hiç olmaması, abartılı kontenjanlar, kalabalık sınıflar, eğitmen başına fazla sayıda öğrenci düşmesi, ilgisiz Ön lisans programlarından sosyal hizmet lisans programlarına dikey geçiş sınavı –DGS- ile geçişlerin olması vb.) neden olmuştur. Açıköğretimde sosyal hizmet eğitimi, örgün eğitimde ciddi sorunların baş gösterdiği böyle bir ortamda, somut hiçbir gerekçe ve ihtiyaç ortada yokken, kamu yararına olup olmadığı tartışılmadan ve hiçbir sosyal hizmet kökenli akademisyene danışılmadan adeta “bir oldu – bitti” mantığı ile başlatılmıştır. Açıköğretim modeli ile sosyal hizmet eğitiminin başlaması mevcut sorunların çözümünü daha da zorlaştırmış, bahse konu büyüme iyiden iyiye kontrolden çıkma noktasına gelmiştir.

- SHOD’un hesaplamalarına göre 2020 yılı haziran ayı itibariyle Türkiye’de 32.000’e yakın sosyal hizmet lisans mezunu bulunmaktadır. Bugüne kadar açıköğretim sosyal hizmet lisans programlarına ve sağlık Ön lisanstan açıköğretim sosyal hizmette lisans tamamlama programına toplamda yaklaşık 38 bin öğrenci kontenjanı verilmiştir. Ortaya çıkan bu tabloya bakarak sosyal hizmet eğitiminde açıköğretimin, örgün öğretimin yerine geçecek bir genişleme eğilimi içine girmiş olduğundan sözedilebilir. Şayet bu tablonun önüne geçilemezse yakın

gelecekte (dünyada eşi benzeri görülmemiş tek örnek olarak?!?) Türkiye'deki sosyal hizmet uzmanlarının ezici bir çoğunluğunu açıköğretim mezunları oluşturacaktır.

- Birer öğretim modeli olarak açıköğretim ile uzaktan eğitim birbirinden farklıdır. Her ikisi de örgün eğitimin alternatifi değildir. Esasen sosyal hizmet eğitiminde uzaktan eğitimin bazı teknikleri öteden beridir belli oranlarda, farklı amaçlarla kullanılmaktadır. Önemli olan kullanılan öğretim modelin sağlayacağı öğrenme ortamını baştan doğru düzgün inşa edebilmektir. Bunun için bahse konu öğretim modelinin programın misyon, amaç ve kazandıracığı yeterlikleri doğrultusunda; erişim, kullanılacak kaynaklar, ilke ve esaslar, etik ve hukuki çerçeve gibi birtakım kriterler açısından uygunluğunun açık ve seçik olarak belirlenebilmesidir. Öğrencinin sadece dinlediği, eğitmenin ise sadece anlattığı bir öğretim ortamında sosyal hizmet müfredatında yer alan teori ağırlıklı derslerin bile verilemeyeceğini söylemek hiç de zor değildir.

- Sosyal hizmet eğitiminde açık/uzaktan eğitim örnekleri Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya ve Avrupa'da mevcuttur. Ancak bunların büyük bir kısmı köklü üniversitelerde, yeterli öğretim elemanı olan sosyal hizmet bölümlerinde açılmakta, akreditasyon surecinden geçmekte, makul sayıda öğrenci kabul edilmekte, eğitimi kendi ulusal eğitim standartlarının yanı sıra alan uygulamasına özgü eğitim standartları ve gelişmiş prosedürler eşliğinde yürütmektedir. Buna karşılık Türkiye'de Açıköğretim sosyal hizmet programları son derece yüksek öğrenci kontenjanlarına sahip olup öğrencinin erişimine sunulan kaynaklar sadece elektronik kitaplar ve videolarla sınırlıdır. Özellikle sosyal hizmet uygulamasında eğitsel danışman atamasının tam olarak yapılamaması öğrenci-eğitsel danışman arasında kurulması gereken etkileşimi sınırlandırmaktadır. Alan uygulaması süre, işleyiş, beceri kazanımı, ölçme ve değerlendirme yönünden ulusal ve uluslararası standartlara uymamaktadır.

- Yukarıda bahsedilen bu hususlar ülkemizdeki yerleşik uygulamanın yurtdışı açık/uzaktan eğitim sosyal hizmet programlarından ciddi şekilde ayrıldığını göstermektedir. Bu nedenle objektif bir karşılaştırma yapmadan “orada var, bizde de olsun” mantığıyla sosyal hizmet açıköğretim programlarında ısrarcı olmak çok da doğru bir yaklaşım olmasa gerektir. Ülkemizdeki mevcut koşul ve uygulamalarda ABD ve Batı'daki örneklerin, sosyal hizmet eğitiminin açık/uzaktan öğretim yoluyla verilmesi için emsal teşkil etmeyeceği açıktır.

- Sosyal hizmet eğitimi; sınıf içi, yüz yüze etkileşime ve ağırlıklı olarak yaşantısal öğrenme anlayışına dayanmaktadır. Eğitim süpervizyon desteği ile uygulama ağırlıklı (yaklaşık 1/3) verilir. Uygulama sadece alan uygulamasını içermez, sosyal hizmet müdahale yöntemleri, sosyal hizmet araştırması ve sosyal hizmet alanları dersleri de belli oranlarda uygulama içermektedir. Eğitim programında (müfredat) özgürleştirici-güçlendirici-geliştirici derslere özellikle yer verilir. Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi Sağlık ve Refah temel alanı

içinde 76 Temel Alan Kodlu “Sosyal Hizmetler” altında belirtilen yeterliklere dayalı, çıktı odaklı olan bu eğitim emek-yoğun bir süreci içermekte ve sosyal hizmetin evrensel değerleriyle harmanlanmaktadır. Sözü edilen bu özelliklerin hiçbirini taşımayan, ağırlıklı olarak didaktik öğretime dayalı açıköğretimde sosyal hizmet eğitimi, süregelen örgün sosyal hizmet eğitiminin özgün dokusunu zedelemekte; bununla da sınırlı kalmayıp sosyal hizmet disiplini ve mesleğinin ontolojisini (varlığını) tehdit etmektedir.

- Eğitimde fırsat eşitliğinin bir yansıması olarak kabul gören Açıköğretim modeli istihdam sözkonusu olduğunda ciddi bir adaletsizliğe neden olmaktadır. Şöyle ki; açıköğretim sosyal hizmet öğrencilerinin araştırma yapma, kurum ziyaretlerinde bulunma, proje hazırlama, vaka sunumu/tartışması yapma, ödev hazırlama ve sunma, literatür tarama vb. yükümlülükleri bulunmamaktadır. Ölçme-değerlendirme aşamasında ise açıköğretim öğrencileri sadece test usulü ile değerlendirilmektedir. Alan uygulamasının yer aldığı son sınıfa gelindiğinde açıköğretim öğrencileri her iki dönemde sadece ikişer gün kurumlara gitmekte, örgün öğrenciler ise ilk dönem üç, ikinci dönem beş gün kuruma gitmektedir. Dolayısıyla açıköğretim modelinde okuyan öğrenci ile örgün eğitime devam eden öğrencinin dersler, sınavlar ve alan uygulaması için ayırdıkları süreler ve emek aynı olmamaktadır. Bu bakımdan, ülkemizde pek çok meslekte olduğu gibi Devlet kurumlarında çalışmanın bir şartı olan Kamu Personeli Seçme Sınavına hazırlık açısından kazandıkları fazladan süre ile açıköğretim öğrencileri örgün öğretim öğrencilerine göre avantajlı konuma gelmektedir. Bu saptamalara dayalı olarak açıköğretimin zaten kıt olan istihdam olanağını adil olmayan rekabet koşulları ile iyice daralttığı rahatlıkla söylenebilir.

- Örgün eğitimde çözüm bekleyen yapısal sorunları, artan bölüm ve öğrenci sayılarını hatta COVID 19 Salgını gibi özel bir durumu bahane göstermek hiçbir şekilde sosyal hizmet eğitiminin açık/uzaktan öğretim yoluyla verilmesini meşru kılamaz. Bir yanlışı, diğer yanlışıyla izah etmek kuşkusuz doğru bir yaklaşım değildir. Ne yapılırsa yapılsın iki yanlıştan bir doğru çıkarılamayacaktır.

- İşin siyaset boyutu ve maddi kazanç yönü ile “parking model” (işsizliği bir süre daha öteleyen) yükseköğrenim politikası bir kenarda tutulacak olursa açıköğretimin mantığı; yığınsal olarak öğrenci almak, yığınsal olarak mezun vermek ve çoktan seçmeli sınavlarla diploma kazandırmak şeklinde basitçe formüle edilebilir. Sosyal hizmet camiasının itirazları ve eleştirileri bizatihi bu sistemin kendisine yöneliktir. Bu nedenle açıköğretim sosyal hizmet öğrencilerinin ayrıca kendilerini hedef noktası olarak görmeleri yersizdir. Onlar yasal çerçeve içerisinde bu sistemden yararlanan sosyal hizmet uzmanı adaylarıdır.

8. Açıköğretim Programları İçin Bir Yol Haritası: Yolun Sonu veya Başlangıcı

Çalıştay katılımcılarının sosyal hizmet açıköğretim programlarına yönelik gelecek beklentileri ve öngörülerini aşağıda belirtilen iki seçenekte kümelenmiştir. Söz konusu ikinci seçenek daha fazla katılımcının ortak kesişim kümesi olmuştur:

1) Sosyal hizmet eğitiminde açıköğretim sorunu, örgün eğitimdeki sorunlardan bağımsız olmadığı için hepsi bir bütün olarak ele alınmalıdır. Meslek yasasının olmaması, kalite güvencesi ve akreditasyon sürecinin hızlandırılmaması, sosyal hizmet mesleğinin ülkemizde halen yeterince tanınmaması ve meslek örgütlerinin güçlü bir yapıya kavuşamamış olması açıköğretim ve diğer sorunların çözümünü engelleyen darboğazlardır. Bu noktada mesleki örgütlenme ihmal edilmemeli, güçlendirilmeli ve özellikle akademisyenler meslek örgütlerine gereken desteği vermelidir. Kalite güvencesi ve akreditasyon sürecinin hızlandırılması noktasında ise SHOD'un bir akreditasyon kuruluşu haline getirilmesi için çaba sarf edilmelidir. SHOD tarafından desteklenen ve YÖK onayını bekleyen Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (SHUÇEP) ve SHUÇEP'in Uzaktan Eğitime Entegrasyonu çalışmalarının tamamlanması bir yandan akreditasyon sürecini hızlandıracak diğer yönden eğitimde standardizasyonu sağlanması adına önemli bir adım oluşturacaktır. Bu durumda ister istemez açıköğretim programları akreditasyonla karakterize olacak yeni sürecin dışında kalmamak için yurt dışı örneklerinde belirtildiği yönde değişim/dönüşüm geçirecek veya zaman içerisinde eriyerek kendiliğinden sahadan çekilecektir.

2) Türkiye konjektöründe (izlenen yükseköğrenim politikaları, programların arkasında duran güç odakları, karar alıcıların sosyal hizmet mesleği ve disiplinini yeterince tanıyamaması veya önemli görmemesi, programların maddi kazanç sağlama özelliği vb.) hesaba katıldığında açıköğretimde sosyal hizmet eğitim sisteminin iyileştirilmesi ve kontrol altına alınması söz konusu değildir. Bugüne kadar söylenmesi gereken her şey tüm kanıtlarıyla söylenmiştir. Tekrar tekrar kanıt sunmak, daha fazla zaman kaybı anlamına gelecektir. Bugüne kadar açıköğretimde sosyal hizmet eğitiminin bizatihi veriliş şekli hiçbir yoruma mahal vermeden şartsız koşulsuz kapatılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ulusal ve uluslararası ilke ve standartları karşılamaktan uzak olan açıköğretim sistemini iyileştirme adına palyatif çözümler öne sürerek kalıcı sonuçlar beklemek bir hayalin ötesine geçmeyecektir. Tüm sosyal hizmet camiasının açıköğretimde sosyal hizmet programlarının kapatılması için tek ses olması, enerjisini bu soruna harcaması, bu uğurda; öğrenciler, mezunlar, pratisyenler, akademisyenler ve meslek örgütleri gerektiğinde tüm kanalları (sosyal medya, lobicilik, mesleki savunuculuk vb.) zorlayarak yılmadan elinden gelen çabayı göstermelidir.

Yakın gelecekte sonuç ne olursa olsun katılımcılar açıköğretimden mezun olan binlerce mezunun alana adapte olması, mesleki bilgi ve becerilerini artırılması ve sosyal hizmet

değerlerini içselleştirebilmesi adına bir eğitim misyonunun meslek örgütleri olan SHUDER ve SHOD tarafından üstlenmesi gerektiği noktasında görüş birliği içerisinde olmuşlardır. Katılımcıların onaylamadıkları bir sistemin mezunlarının eksikliklerinin tamamlanarak onları sahaya kazandırma istek ve düşünceleri yolun sonuna gelindiğinde, kaçınılmaz olarak alınacak bu muazzam yükte aslında sorunun başlangıcına gelinmiş olunacağını bugünden göstermektedir.

9. Bir Sonraki Çalıştayın Yeri ve Zamanı

Çalıştayda raportör olarak görev katılımcı Dr. Öğr. Üyesi Umut Yanardağ, bir sonraki olan 11. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayını COVID 19 Salgınındaki gelişmelere göre hareket etmek üzere 2021 yılı haziran ayı içerisinde belirlenecek bir günde mensubu bulunduğu Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkesinde yapmak istediklerini belirtmiştir. Katılımcılar arasında başka bir öneri çıkmayınca 11. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayının teması ve günü daha sonra belirlenmek üzere 2021 yılında Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkesinde yapılması kararlaştırılmıştır.

XI. SOSYAL HİZMET EĞİTİM ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU⁽¹²⁾
“Mezuniyet Sonrası Ulusal Sosyal Hizmet Alan Yetkinliklerinin Belirlenmesi
(Lisans Düzeyi)”
(16 Haziran 2023, KONYA)

Çalıştayın Amacı

11. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı'nın teması “Mezuniyet Sonrası Sosyal Hizmet Alan Yetkinliklerinin Belirlenmesi” olan çalıştayda Türkiye’de sosyal hizmet lisans eğitimini kapsayan mezuniyet sonrası alan ve alt alan yetkinliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalıştayda, sosyal hizmet mesleğinin evrensel ve ulusal ilkeler ışığında somut ve ölçülebilir hedefler şeklinde yetkinlikleri üzerinde çalışılmıştır. Dolayısıyla, bu çalıştayda mesleki sınırların belirginleşmesi ve kanıta dayalı uygulamalarla somutlaştırılması yanında sosyal hizmet eğitiminin standartlarına ve çerçevesine ilişkin önemli katkılar sunması öngörülmüştür.

Çalıştay Ön Hazırlıkları

Sosyal Hizmet Okulları Derneği (SHOD), KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü’nü sosyal hizmet alan yetkinliklerinin ön çalışmasını gerçekleştirmek üzere görevlendirmesiyle mesleğin alan yetkinlikleri ve alt yetkinliklerine ilişkin bir taslak hazırlanmıştır. Bu ön çalışmada ulusal ve uluslararası belgeler ile sosyal hizmet tanımları göz önünde bulundurularak Türkiye’de dört yıllık lisans eğitiminin odağında yer alan mesleki etik, mesleki ilişki, sosyal hizmet müdahalesi, insan hakları, sosyal adalet, bilgi teknolojilerinin kullanımı, sosyal hizmet yönetimi, sosyal politika, ekip çalışması ve eleştirel düşünmeye yönelik 12 yetkinlik ve bu yetkinliklerin uzantısında alt yetkinlikler belirlenmeye çalışılmıştır. Ön çalışmada hazırlanan bu taslak çalışma çalıştay çalışma grubuna sunulmuştur.

Çalıştay Başlangıcı ve Süreci

KTO Karatay Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü ve SHOD iş birliğiyle düzenlenen 11. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı, 16 Haziran 2023 tarihinde KTO Karatay Üniversitesi yerleşkesinde gerçekleştirilmiştir. Çalıştaya, Türkiye’deki üniversitelerin sosyal hizmet bölüm temsilcilerinin yanı sıra Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sosyal Hizmet Okulları Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği ve sosyal hizmet öğrenci temsilcileri olmak üzere 33 kişi katılmıştır (Ek 8). Çalıştay moderatörlüğünü İstinye Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı Prof. Dr. İlhan Tomanbay ve eş moderatörlüğünü SHOD Başkanı Doç. Dr. Mehmet Kırılıoğlu raportörlüklerini ise Doç. Dr. Dilara Ustabaşı Gündüz ve Doç. Dr. Demet Akarçay Ulutaş üstlenmiştir.

¹²Bu rapor, Dilara Ustabaşı Gündüz (raportör), Demet Akarçay Ulutaş (raportör) ve Kamil Altekin (çalıştay koordinatörü) tarafından hazırlanmıştır.

Çalıştay programı saat 09.40'da açılış töreni ile başlamıştır. Açılış konuşmasında KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı Prof. Dr. Kamil Alptekin, bölüm olarak ikinci kez ulusal sosyal hizmet eğitimi çalıştaylarına ev sahipliği yapıyor olmaktan duyduğu memnuniyeti dile getirmiş; bu çalıştayın ülkemizdeki sosyal hizmet eğitiminin niteliğini arttırması beklenen kalite güvencesi ve akreditasyon çalışmalarına önemli katkılar sunacağını vurgulamıştır. Daha sonra söz alan SHOD Başkanı Doç. Dr. Mehmet Kırılıoğlu, sosyal hizmet mesleğinde alan yetkinliklerinin belirlenmesinin öneminden ve Çalıştay temasının oluşum sürecinden bahsetmiştir. Doç. Dr. Kırılıoğlu çalıştayın temasının Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlar Konseyi'nin (SABDEK) "Sağlık, Sağlıkla İlgili Programlarda Evrensel Kurallar Doğrultusunda Mezuniyet Sonrası Yetkinlik Sınavı İçin Standartların Belirlenmesi" çalışması kapsamında belirlediğini açıklamış; özellikle, alandaki uygulamalarda mezuniyet sonrası yetkinliklerin belirlenmesinin mesleğin dinamiklerine ve çıktılarına uygunluk açısından değerli ve kanıta dayalı uygulamanın bir parçası olduğunun altını çizmiştir. Son açılış konuşmacısı olan KTO Karatay Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Abdullah Topçuoğlu ise, artık gelenekselleşen sosyal hizmet eğitim çalıştaylarının ülkemizdeki sosyal hizmet mesleği ve eğitiminin gelişimi için büyük bir önem taşıdığını, sosyal hizmet mesleğine duyulan ihtiyacın giderek arttığını ve Fakülte bünyesinde eğitim öğretim faaliyetlerini yürüten sosyal hizmet bölümünün alan yetkinliklerine odaklanan önemli bir çalıştayın düzenlenmesinde rol almasından duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir.

Protokol konuşmaları sonrasında Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı Prof. Dr. Kamil Alptekin çalıştayın gerekçesini de içeren ve çalıştaya giriş niteliğinde konuşmasını gerçekleştirdikten sonra sözü emekli sosyal hizmet uzmanı ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER) Ankara Şube temsilcisi Sedat Türkeri'ye bırakmıştır. Türkeri, "Sosyal Hizmet Mesleği: Mesleki Yeterlilikler" başlıklı sunum gerçekleştirmiştir. Sunumunda ilk olarak sosyal hizmet mesleğinin bilimsel boyutunu vurgulayarak birey, grup ve toplum özelinde değişim ve gelişimini inceleyen uygulama temelli bir disiplin ve meslek olarak evrensel tanımlarını yapmıştır. Meslekleşme sürecinin toplumsal ihtiyaçların karşılanması, bilgi kaynaklarının kullanılması, eğitim süreçlerinin tanımlanması, etik ilke ve değerlere dayalı olması, bağımsız, evrensel ve hukuka uygun olması gibi özelliklerinden bahsederek sosyal hizmet mesleğinin bu dinamiklerdeki yeterliliklerinden bahsetmiştir. İkinci olarak, kavramsal bir çerçeve çizerek 'yetkinlik' ve 'yeterlilik' tanımlarına yer vermiştir. Bu açıdan, yetkinliği, bir işi, görevi yapmak üzere o iş için gereken bilgi, beceri, tutum ve davranışları içeren ve ortaya konan performans olarak tanımlamıştır. Yeterliliği ise bağımsız bir meslek kuruluşu tarafından bir mesleğin değerlendirilmesi ve mesleğin gerekliliklerinin yerine getirilebilmesi için kanıta dayalı belgelendirme uygulamalarının yürütülmesi şeklinde ifade etmiştir. Dolayısıyla, çalıştay

kapsamında bir sosyal hizmet uzmanının mesleğin odağındaki işleri yürütebilmesi için gerekli olan bilgi, beceri, tutum ve davranışlara sahip olmasına vurgu yapılmıştır. 2011 yılında Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi'nin (TYYÇ) belirlenmesinin ardından bu çalıştayda lisans mezuniyeti sonrası mesleki yetkinliklere odaklanılmasının öneminin altı çizilmiştir. Mesleki yetkinliklerin belirlenmesi, geliştirilmesi ve ölçme ve değerlendirmenin tanımlanması şeklinde üç aşamalı olarak ilerleyen bu sürecin ilk aşaması olan mesleki yetkinliklerin belirlenmesinin çalıştayın ana amacı olduğu ifade edilmiştir. TYYÇ kapsamında yetkinliklerin bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme yetkinliği, öğrenme yetkinliği, iletişim ve sosyal yetkinlik ve alana özgü yetkinlik olarak dörde ayrıldığı özetlenmiştir. Sunumun son bölümünde yetkinliklerin belirlenmesinde kullanılacak çeşitli analiz teknikleri ve sınıflandırmalar hakkında bilgi verilmiştir. Buna göre, Bloom Taksonomisi kapsamında, bilişsel davranışlar (bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme), duyuşsal davranışlar (alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütlenme, nitelendirme), psikomotor davranışlar (algılama, kurulum, kılavuzla yapma, mekanikleşme, beceri haline getirme, uyma, uyum, yaratma) şeklinde sunulan sınıflandırmanın mesleki yetkinliklerin belirlenmesi noktasında rehberlik edeceği ifade edilmiştir. Sunum sonrasında Prof. Dr. İlhan Tomanbay başkanlığında sosyal hizmet alan yetkinliklerine dair KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğretim üyeleri tarafından ulusal ve uluslar arası belgelere ve literatür bilgilerine dayalı olarak önceden hazırlanan "Sosyal Hizmet Mezuniyet Sonrası Alan Yetkinlikleri Taslak Çalışması" çalıştay katılımcılarının görüş ve önerilerine sunulmuş çalıştay gerçekleştirilmiştir. Taslak çalışmadaki mezuniyet sonrası sosyal hizmet uzmanının sahip olması gereken mesleki yetkinlikler aşağıdaki gibi tanımlanmıştır;

1. Etik ve profesyonel davranış sergileme
2. Mesleki ilişki ve etkili iletişim kurma
3. Sosyokültürel çevre ile insan davranışı arasındaki ilişkiyi analiz etme
4. Eleştirel düşünebilme
5. Birey, aile, grup, örgüt ve topluluk düzeyinde sosyal hizmet müdahalelerini gerçekleştirme
6. Alanına özgü bilimsel araştırma yapma
7. İnsani hizmet örgütlerinde çağdaş yönetim anlayışını benimseme
8. Bireysel ve mesleki gelişimi için bilgi yönetimi ve bilgi teknolojilerini kullanma
9. Sosyal politikalar ile ilgilenme, sosyal politikaları izleme ve uygulamaya yansıtabilme
10. İnsan hakları ve sosyal adalet anlayışını benimseme ve uygulamaya yansıtma
11. Meslektaşlar ve diğer profesyonellerle çalışabilme
12. Uygulamada farklılık ve çeşitliliği gözetme

Çalıştay Çıktıları

Çalıştay katılımcılarının önerileriyle geliştirilen ‘mezuniyet sonrası ulusal sosyal hizmet alan yetkinlikleri’ Tablo 1’de gösterilmektedir. Grup çalışması sırasında bazı yetkinliklere ilişkin belli tartışma konularının öne çıktığı görülmüştür. Bunlardan biri sosyal hizmet araştırması odağında olmuştur. Burada akademik araştırmaların yanında mesleğin kendine özgü bir araştırma altyapısının olduğu vurgulanmıştır. Sosyal hizmet mesleğinin kendi kaynaklarıyla sosyal sorunlara ilişkin tanımlamalar yapmaya çalışılması, mesleğin teori ve uygulamadan gelen bilimsel temellere ve kanıtlara dayalı bilgi donanımının kullanılması müdahale ve uygulama sürecinin başat bir parçası olarak ifade edilmiştir. İkincisi, etik ve profesyonel davranış sergileme yetkinliğine ait alt yetkinliklerden biri olan sosyal hizmet uzmanının kurumun hizmet politikasına uygun davranış sergilemesi yerine mevzuata uygun bir şekilde sosyal hizmet uygulamalarını yürütmesinin daha önemli olduğu belirtilmiştir. Bir diğer tartışma konusu eleştirel düşünme üzerine gerçekleştirilmiştir. Bu yetkinlik alanı etik davranışın bir parçası olarak değerlendirilmiş ve bu yetkinlik alanı ile birleştirilmesi önerilmiştir. Farklı bir yetkinliğe ilişkin bir diğer öneri de bilimsel okuryazarlık ile ilgili olmuştur. Özellikle, kanıta dayalı uygulama ve raporlama sürecinin bir alt yetkinliği olarak bilimsel okuryazarlığın olması gerektiği grup çalışmasında önerilmiştir. Özetlenen bu öneriler çerçevesinde taslak yetkinlikler gözden geçirilmiş, eklemeler, birleştirmeler ve grup çalışmasında uygun görülen değişimler yapılarak sosyal hizmet mesleğine ilişkin yetkinlikler son haline dönüştürülmüştür. Öneriler grup çalışması dahilinde ele alınmış ve değerlendirilmiş, yapılan değişimlerin tümünde görüş birliğine varılmıştır.

Tablo 1. Mezuniyet Sonrası Ulusal Sosyal Hizmet Alan Yetkinlikleri ve Alt Yetkinlikleri
(Taslak)

A. Etik ve profesyonel davranış sergileme	
A1	Sosyal hizmet uygulamalarında mesleki etik ilke ve değerlere uygun davranma
A2	Uygulamalarda etik karar alma
A3	Kişisel ve profesyonel değerler arasında doğacak çatışmaların üstesinden gelme
A4	Çalıştığı kurumun hizmet politikalarını ve bağlı olduğu mevzuatı bilme
A5	Mesleki terminolojiye hakim olma
A6	Mesleki yargı ve davranışta bulunmaya rehberlik edecek süpervizyonu ve konsültasyonu kullanma
A7	Sosyal hizmet uygulamalarına rehberlik eden kuramsal yaklaşımları ve modelleri kullanma.

A8	Gelişmelere açık olma ve yaşam boyu öğrenmeyi benimseme
A9	Bilişim teknolojilerini kullanımında etik ve hukuki konuları bilme
B. Mesleki ilişki ve etkili iletişim kurma	
B1	Mesleki ilişki kurma ve mesleki ilişkiyi sürdürme
B2	Etkili iletişim bilgi ve becerilerine sahip olma
C. Sosyokültürel çevre ile insan davranışı arasındaki ilişkiyi analiz etme	
C1	İnsan ve sosyal çevre arasındaki ilişkinin önemini kavrama
C2	Kültürün insan davranışı ve birey-toplum ilişkileri üzerindeki olası etkilerini analiz edebilme
C3	Kültürel yeterlilik hakkında bilgi ve deneyim sahibi olma
C4	Müracaatçı sistemi ile yürüteceği çalışmayı 'çevresi içinde birey' yaklaşımı ile temellendirme
D. Eleştirel düşünebilme	
D1	Alanındaki sorunları ve uygulamaları eleştirel bakış açısıyla değerlendirme
D2	Eleştirel düşünme becerileri temelinde mesleki kararları oluşturma
D3	Eleştirel bakış açısıyla insan hakları ve sosyal, ekonomik ve çevresel adaleti ileri taşıyan politikaları analiz etme, formüle etme ve savunma
D4	Profesyonel uygulamanın her alanında eleştirel düşüncüyü dile getirebilme ve eleştiriye açık olma
D5	Öz farkındalığı ve özdeşünümselliği gözetme
E. Birey, aile, grup, örgüt, topluluk ve toplum düzeyinde sosyal hizmet uygulamalarını gerçekleştirme	
E1	Müracaatçı sistemine (birey, aile, grup, örgüt ve topluluk) ulaşma ve bağlantı kurma
E2	Müracaatçı sisteminin psikososyal ve ekonomik ihtiyaç ve sorunlarına yönelik bütünsel bir değerlendirme yapma
E3	Sosyal hizmet müdahalesini müracaatçı sistemi ile birlikte planlama ve uygulama
E4	Müracaatçı sisteminin ihtiyaç ve sorunlarıyla ilişkili kaynakları tespit etme, kaynaklarla bağlantı kurma ve bu kaynakları harekete geçirme
E5	Sosyal hizmet müdahalesini sonlandırma ve müdahalenin etkililiğini değerlendirme
E6	Sosyal hizmet müdahalesini izleme

E7	Sosyal hizmet müdahale sürecini kayıt altına alma
F. Kanıta dayalı uygulama, araştırma, rapor yazma ve kayıt tutma	
F1	Uygulama, politika ve programları geliştirmek için araştırma bulgularından yararlanma
F2	Sosyal hizmetler alanında yaptığı müdahalelerin raporlarını yazma
F3	Mesleki literatürü okuma ve yorumlama
F4	Bilimsel okuryazarlık yetkinliğine sahiptir, bilimsel bilgiyi kullanır
F5	Bilimsel bilgi üretimine katkı sağlar, paydaşlarla iş birliği yapar
G. İnsani hizmet örgütlerinde sosyal hizmet yönetim ilke ve tekniklerini uygulayabilme	
G1	Sunulan sosyal hizmetin kalitesini gözetir
G2	Ekibinde bulunan diğer kişilerin gelişimlerine destek olur
G3	Sürekli iyileştirme ve sürdürülebilirlik yaklaşımına uygun hareket etme
H. Bireysel ve mesleki gelişimi için bilgi yönetimi ve bilgi teknolojilerini kullanma	
H1	Uygulama alanındaki güncel teknolojik olanaklardan yararlanma
H2	Sosyal hizmet alanında bilişim teknolojileri ve kullanımı hakkında bilgi ve beceri sahibi olma
H3	Sosyal hizmet alanındaki güncel bilgilere ulaşma, bu bilgileri değerlendirme ve kendi alanında kullanma
İ. Sosyal politikaların oluşturulmasına katkı verme, izleme ve değerlendirebilme	
İ1	Sosyal politikaların ulusal ve uluslararası bağlamının farkında olma
İ2	Sosyal politikaların sosyal hizmetlerin sunumunu ve sosyal hizmetlere erişimi nasıl etkilediğini Değerlendirme
İ3	Sosyal hizmet süreçlerinde sosyal politikanın uygulanışını analiz edebilme ve sosyal politikanın analiz sürecindeki rolünü bilme (anlama)
İ4	Alanıyla ilgili konularda politika, plan, program ve strateji geliştirme süreçlerine katılma
İ5	Savunuculuk faaliyetlerine katılma
J. İnsan hakları ve sosyal adalet anlayışını benimseme ve uygulamaya yansıtma	
J1	Demokrasi, insan hakları ve sosyal adalet kavramlarının sosyal hizmet açısından öneminin farkında olma
J2	Birey, grup ve toplumsal sistemler düzeyinde insan haklarını savunma

J3	Sosyal, ekonomik ve çevresel adaleti geliştiren uygulamalara katılma
J4	Hak temelli yaklaşımı toplumdaki farklı grupların psikososyal ihtiyaç ve sorunlarına odaklanan uygulamalara taşıma
J5	Sosyal hizmetlere gereksinim duyan müracaatçı sisteminin toplumdaki kaynaklara adil bir şekilde ulaşmasını sağlama
K. Meslektaşlarla ve diğer profesyonellerle birlikte çalışma	
K1	Meslektaşlar ve diğer profesyonellerle iş birliği ve eşgüdüm içinde çalışma
K2	Meslektaşlar ve diğer profesyonellerle işbirliği içinde proje ve etkinlikler düzenleyebilme, ortak hizmet geliştirme
K3	Alanı ile ilgili uygulamalarda karşılaşılan ve öngörülemeyen karmaşık sorunları çözmek için bireysel ve ekip üyesi olarak sorumluluk alma
L. Farklılıklarla çalışabilme ve çeşitliliği gözetme	
L1	Mesleğiyle ilgili görev, yetki ve sorumlulukları hiçbir müracaatçı grubu arasında ayrımcılık yapmadan yerine getirme, ayrımcılık yapmamayı bir yaşam felsefesi haline getirme
L2	Mesleki uygulamalarda kültürel benzerlik-farklılıkları ve kesişimselliği gözetme
L3	Mesleğinin ortak yaşam kültürüne ve sosyal bütünleşmeye verdiği önemi kavrayabilme
L4	Kültürlerarası iletişim kurma bilgi ve becerisine sahip olma
L5	Sosyal hizmet uygulamalarında baskı karşıtı ve çokkültürcü tutum ve davranış sergileme.
L6	Eko-sosyal çevrenin değerinin farkında olma ve koruyabilme

Tablo 1’de gösterilen yetkinlikler ve alt yetkinlikler taslağının SHOD kanalıyla bu çalışmaya davet edilen ancak katılamayan akademisyenlere ve meslek elemanlarına iletilmesi, taslakta geçen her bir yetkinlik maddesine alt maddelerine ilişkin görüş ve önerilerinin alınması temenni edilerek çalıştay sonlandırılmıştır.

**2) SOSYAL HİZMETLER ÖNLİSANS PROGRAMLARI
ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMI (ÇEP) ve GÜNCEL
KONULAR ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU⁽¹³⁾
(7-8 Nisan 2017, EĞİRDİR-İSPARTA)**

1. Giriş

Türkiye’de, Ön lisans düzeyinde verilen sosyal hizmetler programı eğitiminde yaşanan güncel sorunlar ve eğitim içeriğinde göze çarpan ayrışmaları tartışmaya açarak çözüm önerileri geliştirmek ve ileriye yönelik stratejiler belirlemek amacıyla Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu koordinatörlüğünde, 7-8 Nisan 2017 tarihlerinde “Sosyal Hizmetler Ön Lisans Programları Çekirdek Eğitim Programı (ÇEP) ve Güncel Konular Çalıştayı” gerçekleştirilmiştir.

Çalıştay’a; biri emekli, biri Sosyal Hizmet Okulları Derneği Başkanı ve diğeri Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı olmak üzere üç öğretim üyesi, on iki farklı üniversitenin meslek yüksekokullarını temsilen onaltı öğretim görevlisi, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği’ni temsilen bir yönetim kurulu üyesi sosyal hizmet uzmanı olmak üzere toplam yirmi kişi katılmıştır (Ek 9).

Çalıştay, 7 Nisan 2017 Cuma günü saat 10.00’da Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Konferans Salonunda, Meslek Yüksekokulu Müdürünün, Bölüm Başkanlarının, davetli öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve öğrencilerin katıldığı açılış töreni ile başlamıştır. Açılış töreninde, sırasıyla Çalıştay’ın koordinatörlüğünü de üstlenen Eğirdir Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Başkanı Öğr. Gör. Muammer Salim, Meslek Yüksekokulu Müdürü Doç. Dr. Mehmet Ali Tabur ve emekli öğretim üyesi Prof. Dr. İlhan Tomanbay birer konuşma yaparak çalıştayın önemini vurgulamışlardır.

Açılış töreninin ardından katılımcılar Çalıştay’ın gerçekleştirileceği Eğirdir’deki Mavigöl Otele geçmiştir. Çalıştay oturumları saat 11.30’da başlamış ve ertesi gün saat 17.00’da tamamlanmıştır. Çalıştay moderatörlüğü Prof. Dr. İlhan Tomanbay ve Doç. Dr. Kamil Alptekin tarafından yürütülmüş, raportörlük görevini Öğr. Gör. Muammer Salim, Öğr. Gör. Murat Çay ve Öğr. Gör. Mahmut Sami KÖKTAŞ üstlenmiştir.

Çalıştay süresince katılımcılar tarafından üzerinde durulan ve tartışılan konular, bunlarla ilgili oluşturulan öneriler ve alınan kararlar aşağıda sunulmuştur.

¹³Bu rapor İlhan Tomanbay (moderatör), Kamil Alptekin (moderatör), Muammer Salim (raportör), Murat Çay (raportör) ve Mahmut Sami Köktaş (raportör) tarafından hazırlanmıştır.

2. Mesleki Kimlik Problemi

Çalıştay programının ana gündem maddelerinden birisi ve üzerinde en çok görüş beyan edilen konusu, sosyal hizmetler ön lisans programlarında eğitim gören öğrencilerin ve bu programdan mezun olan bireylerin mesleki açıdan hangi kimlik altında tanımlanacağı olmuştur.

Sosyal hizmetler ön lisans programı mezunlarına mesleki kimlik açısından verilecek unvan ve konum hususunda net bir çalışma ve karar bulunmamaktadır. Bu durum sosyal hizmetler ön lisans mezununun kim olduğu, mezunların hangi unvanı aldıkları, hangi alanlarda çalıştıkları, hangi görevleri yerine getirdikleri gibi sorulara net cevap verilmesini zorlaştırmaktadır. Çalıştay sürecinde mesleki kimlik problemine ilişkin yapılan tartışmalarda şu tespitler öne çıkmıştır:

a- Üçü açıköğretim şeklinde olmak üzere yirmi sekiz üniversitede verilmekte olan sosyal hizmetler ön lisans eğitiminde mezun sayısı giderek artmaktadır. Nicelik olarak artışa rağmen nitelik olarak benzer bir artışın yaşanmıyor oluşunda, Türkiye’de genel olarak eğitim sisteminde yer edinene ve son dönemde giderek artan yapısal sorunlar öne çıkmaktadır. Sosyal hizmetler ön lisans eğitimi de bu döngüde kendine düşen payı almaktadır. Türkiye genelini kapsayacak bir alan araştırmasına dayalı ihtiyaç analize altyapı hazırlıkları yapılmadan bölümlerin ve programların açılması eğitim ve öğretimin niteliğini azaltmaktadır.

b- Öğrenci ve mezunlarının içinde bulunduğu kimlik bunalımının derinleşmesinde, sosyal hizmetler ön lisans programlarından mezunların sosyal hizmetler alanında hangi mesleki rolleri yerine getirebileceğine ilişkin belirsizliğin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda daha çok teknik programlardan esinlenerek alınan “ara eleman” tanımlamasının içeriğinin yeterince doldurulmamış olması ve bu tanımlamaya uygun bir eğitim programının dizayn edilememesi, eğitim sürecinde izlenecek yöntemleri deolumsuz etkilemektedir.

c- Ön lisans düzeyinde takip edilen müfredatın içerik olarak lisans düzeyinde verilen sosyal hizmet müfredatına yakın oluşu ve ön lisans sosyal hizmetler eğitimi sonunda mezun olan meslek elemanlarının meslek adlarının belirlenmemiş ya da belirlenememiş olması, ön lisans sosyal hizmetler mezunlarının lisans düzeyinde sosyal hizmet mezunlarının adlandırıldığı gibi sosyal çalışmacı ya da sosyal hizmet uzmanı olarak adlandırılmasına yönelik tutumlar; hem vicdani, hem eğitsel ve hem de hukuksal sorunlar doğurmakta, öğrencileri kararsızlığa, karamsarlığa ve özgüven yitimine sürüklemektedir. Hukuken ön lisans ve lisans mezunlarının aynı kadrolara atanmalarının mümkün olmamasına karşın bu girişimler, denemeler ve tartışmalar sık görülmektedir. Bu sorun ön lisans öğretimlerini tamamlayan meslek elemanlarının meslek adlarının ve alanda kendilerinden beklenilebilecek görev ve sorumlulukların netleştirilmesiyle giderilebilir.

d- Sosyal hizmetler ön lisans mezunlarının, lisans mezunlarıyla aynı görev ve sorumluluklara sahip olmaya çalıştığı veya kendilerini bahse konu sorumluluklara sahip kişi olarak gördüklerine ilişkin özellikle lisans düzeyinde sosyal hizmet öğrenci ve mezunlarında, meslek organizasyonlarında (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Sosyal Hizmet Okulları Derneği gibi) bir algının var olduğu anlaşılmaktadır. Oysa ön lisans sosyal hizmetler eğitiminin gündeme geldiği ilk günden itibaren giderek büyüyen bu algı temelsizdir; çünkü sosyal hizmetler ön lisans öğrencilerinin mezuniyetleri ile birlikte kazandıkları diploma, onlara bahsi geçen görev ve sorumlulukları sağlamamaktadır. Öte yandan bazı öğrenciler, mezunlar ve web siteleri yaydığı geçersiz bilgilerle bu algıyı beslemektedir. Özellikle bu geçersiz bilgileri içeren web sitelerindeki ifadelerin ivedilikle düzeltilmesi gerekmektedir.

e- Sosyal hizmetler ön lisans programlarının ve mezunlarının sayısı hızla artmış, göz ardı edilemez bir realite olarak varlığını sürdürmektedir. Bu ön lisans programını yok sayma şeklinde bir yaklaşım kabul edilemez ve doğru da değildir. Bunun yerine gerek bu programların müfredatının gerekse mezunlarının kimliğinin belirlenmesi ve alanda karşılığının bulunması adına destekleyici ve yol gösterici bir anlayışın ikame edilmesi daha doğru olacaktır.

Mesleki kimliğin oluşumundaki belirsizlikleri ortadan kaldırmak üzere doğru bir kavramsallaştırmaya dayalı somut adımların atılması gerektiği Çalıştay katılımcılarının ortak düşüncesidir.

Mesleki kimliği oluşturma amacıyla bazı katılımcılar tarafından sosyal hizmetler ön lisans programlarından mezun olanlara “Sosyal Hizmetler Meslek Elemanı”, “Sosyal Sekreter”, “Bakım Elemanı” gibi mesleki isimler verilmesi hususunda görüşler paylaşılmıştır. Bu bağlamda varılan son nokta; sosyal hizmetler ön lisans programlarından mezunlara “Sosyal Sekreter” unvanının verilmesi olmuştur.

Çalıştay sürecinde sosyal hizmetler ön lisans mezunlarının mesleki kimlik sorununa çare olabilecek öncü adımların atılıp tartışma evresine ve nihayetinde öneriler kısmına geçilmiş olması ayrıca bir kazanım olarak değerlendirilmiştir.

Mesleki kimliğe ilişkin yapılan tespitlerin ardından öncelikle fiziksel ve akademik alt yapısı yetersiz olan, tamamen yerel kaygılar ve vaatler neticesinde; Türkiye’de genelde meslek yüksekokulları ve bağlı bölümlerinin, özelde ise sosyal hizmetler ön lisans programlarının plansız-düzensiz açılmalarının önüne geçebilmek, en azından dikkatleri bu hususa odaklayabilmek ve uzun vadeli stratejik adımlar atabilmek amacıyla Yükseköğretim Kurumu (YÖK) nezdinde politika yapıcıları etkileme çabalarına ağırlık verilmesine karar verilmiştir.

Sosyal hizmetler ön lisans programlarında sunulmakta olan eğitim-öğretim müfredatının çoğu zaman sosyal hizmet lisans düzeyi müfredatını kendisine örnek aldığı bir ayrı bir gerçekliktir. Bu bağlamda; mesleki kimlik sorununu derinleştiren, öğretim elemanlarını ve

öğrencileri zor durumda bırakan mevcut müfredat içeriğinin ön lisans eğitiminin amacıyla bağlantılı, uygun ve tutarlı hale getirilmesi çalıştayda ulaşılmış yeni bir farkındalıktır. Bu doğrultuda Avrupa Birliği Yeterlilikler Çerçevesi, Bologna Süreci ve Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi paralelinde sosyal hizmetler ön lisans programlarına yönelik “Çekirdek Eğitim Programı” üzerine çalışılması gerektiği kararına varılmış, bu vesileyle Çalıştay’ın oturumlarından birisi bu konuya ayrılmıştır.

3. Mezunlarımızın Aldığı Unvanlar, Çalışma Alanları ve Alanda Kabul Sorunları

Türkiye’de sosyal hizmetler alanında ihtiyaç olmasına karşılık yardımcı meslekler anlayışı henüz gelişmemiştir. Zaman içerisinde gelişen ve değişen toplumda ortaya çıkan yeni sosyal sorunlara ve ihtiyaçlara istinaden oldukça geniş olan sosyal hizmetler alanında sosyal hizmet mesleğinin yanı sıra diğer meslek gruplarının da aktif olarak bulunmasının gerekli olduğunun altı çizilmiştir.

Çalıştay kapsamında üzerinde tartışılan gündem maddelerinden bir diğeri, sosyal hizmetler ön lisans programlarından mezun olanların aldığı unvanlar ve çalışma alanlarıdır. Esasında bu konu çalıştayın birinci gündem maddesi olan “mesleki kimlik problemi” ile yakından ilişkilidir. Yeterli ve tatmin edici bir mesleki kimlik tanımı yapılmadan sosyal hizmetler ön lisans programlarından mezun olanların hangi alanlarda çalışabileceği ve mesleki rol ve sorumluluklarının neler olabileceğini izah etmek oldukça güç bir iştir. Ancak bu konuda ufuk açıcı bakış açılarına ihtiyaç duyulduğu ifade edilmelidir. Gündelik çekişmelerden ve günü kurtaran eğitim anlayışından bağımsız olarak şu tespit ifade edilmelidir: Sosyal hizmet lisans mezunları ile sosyal hizmetler ön lisans mezunlarının çalışma alanları birbiriyle kesişmektedir. Ayrı olan, birbirine sıklıkla karıştırılan ve bilinmesi gereken nokta, bu iki grubun görev ve sorumluluk alanlarının ayrıştığıdır. Çalıştay boyunca, bu tespitin altı sıklıkla çizilmiştir.

Sosyal hizmetler ön lisans programlarından mezun olanların, sosyal hizmet lisans programlarından mezun olanların görev ve sorumluluklarına ortak olmak gibi bir anlayışı ve beklentisi söz konusu değildir. Ancak her iki grup mezunların ve akademik personelin temel beklentisi, ön lisans mezunlarının sosyal hizmetler alanında sosyal hizmet uzmanlarının ve bu alanda görev yapan diğer meslek elemanlarının yardımcısı olarak; onların iş akışlarını kolaylaştırıcı, daha etkin bir sosyal hizmet sunumunu destekleyici ve bu doğrultuda yardımcı bir mesleki konum elde edilmesidir.

Türkiye’de sosyal hizmet uygulamalarının hayata geçirilmesinde profesyonel eğitim almış meslek elemanları bulunmaktadır. Ancak sosyal hizmet uygulamalarının hayata geçirilmesinde profesyonel meslek elemanlarına destek olacak ara/teknik meslek elemanları bulunmamaktadır. Oysa hemen her büyük, kurumsallaşmış, kök salmış mesleklerin yardımcısı vardır. Bu tespitlerden hareketle sosyal hizmetler ön lisans programı mezunlarına doğru bir

şekilde unvan verilmesi ve bu bağlamda görev ve sorumluluklarının neler olabileceğini tartışmaya ve bu doğrultuda ortak akli inşa etmeye ihtiyaç vardır.

4. DGS ve Lisans Düzeyine Geçiş: Eğitim-Öğretim İçeriği Sosyal Hizmetlerle İlgili Olmayan Bölümlerden Geçişler

Ülkemizde ön lisans programlarını bitiren öğrenciler Dikey Geçiş Sınavı (DGS) aracılığıyla lisans programlarına geçebilmektedir. Sosyal hizmetler ön lisans mezunları DGS aracılığıyla lisans tamamlamayı sosyoloji ve sosyal hizmet alanında gerçekleştirebilmektedir. İlginçolannoktaDGS aracılığıyla özellikle sosyal hizmet lisans programlarına sosyal hizmet alanıyla doğrudan veyahut dolaylı hiçbir ilişkisi olmayan ön lisans programlarına da geçiş yapabilme hakkının tanınmış olmasıdır.

DGS kanalıyla sosyal hizmet lisans programlarına geçiş hakkı bulunan Güvenlik, Güvenlik ve Koruma, Hava Savunma, İstihbarat, İş Sağlığı ve Güvenliği, İşçi Sağlığı ve Güvenliği, İtfaiyecilik ve Sivil Savunma, İtfaiyecilik ve Yangın Güvenliği, Kamu Güvenlik ve Asayişin Sağlanması, Mühimmat ve Mühimmat Tahrip, Özel Güvenlik ve Koruma, Savunma ve Güvenlik, Sivil Savunma ve İtfaiyecilik gibi ön lisans programlarının sosyal hizmet disiplini ve mesleği ile ilişkisi tartışmalıdır. Aynı zamanda bu programlardan sosyal hizmetler ön lisans programlarına geçişte müfredat ve derslerin ne ölçüde benzer olduğu ayrı bir tartışma konusudur. Diğer yandan sosyal hizmet lisans programına bu kadar çok ilgisiz ön lisans programından geçişin olması, sosyal hizmetler ön lisans programları açısından bir haksızlığa neden olmaktadır. Çalıştay katılımcıları alanla ilgisiz geçişlerin önüne geçebilmek amacıyla Sosyal Hizmet Okulları Derneği tarafından hazırlanacak detaylı bir çalışma metninin başta YÖK ve diğer paydaşlar olmak üzere ilgili birimlere ulaştırılması gerektiğini düşüncesinde uzlaşmıştır.

5. Mesleki Uygulamalar ve Karşılaşılan Güçlükler

Öğrencilerin mesleki uygulamalara katılım gösterebileceği akademik etkinlikleri organize etmek hem sosyal hizmetler ön lisans programlarında eğitim-öğretim gören öğrencilerimizin hem de ders veren öğretim elemanlarımızın önemli bir sorunudur. Sorunun iki farklı boyutu bulunmaktadır. Birinci boyut, yaz döneminde “kurum stajı” adı altındameslek yüksekokullarında zorunlu olan mesleki uygulama sürecidir. İkinci boyut ise ders dönemi içerisinde haftada bir günü kapsayan ve kimi üniversitelerin ders programlarında yer alan “Sosyal Hizmet İlke ve Uygulamaları”, “Kurum İncelemesi”, “Mesleki Uygulama” gibi isimler verilen uygulama sürecidir. Her iki boyutunda kendi içinde tikanıkları söz konusudur. Örneğin ders döneminde haftada bir günlük mesleki uygulama derslerinin akademik tatmin açısından doyuruculuğu tartışmalıdır.

Çalıştay katılımcılarının ortak görüşü, uygulama yapılan sosyal hizmetler alan ve kuruluşlarının niceliksel ve niteliksel açıdan yetersiz olduğudur. Uygulama derslerinde yaşanan bir takım güçlükler aynı zamanda lisans düzeyinde de yaşanmaktadır. Ön lisans ve lisans programlarının sayısının giderek artıyor olmasına ek olarak açıköğretim sistemi üzerinden gelen on binlerce ön lisans öğrencisi beraberinde uygulama alanı ve kuruluşundan istenilen düzeyde verim elde edilebilmesinin önüne geçmektedir. Yaz stajı uygulama sürecinde karşılaşılan güçlükler özellikle alan deneyimi olan öğretim elemanlarının ikili ilişkileri üzerinden aşılmaya çalışılmaktadır. İkili ilişkiler üzerinden yürütülen gündelik politikalar ancak o günün sorununun çözümünde işe yarayabilmektedir. Bu durum kurumsal ilişki ağının yaygınlaşmasının önüne geçmektedir.

6. Meslek Yüksekokullarının Yeterlilikleri: Akademik Personel, Fiziki Yapı, İnternet Sitelerindeki Tanıtım Bilgileri

Çalıştay kapsamında tartışılan konulardan bir diğeri ise meslek yüksekokullarında görev yapan akademik personelin durumu, özlük hakları, okulların fiziki imkânları ve öğrencilere / aday öğrencilere yönelik hazırlanmış programların internet üzerinden yapılan tanıtım sayfalarında yer alan bilgilendirici dokümanların güncel durumu olmuştur. Yapılan değerlendirmeler eşliğinde, sosyal hizmetler ön lisans programı düzeyinde eğitim veren meslek yüksekokullarının akademik kadro itibarıyla niteliğinin artırılması gerektiği dile getirilmiştir. Devlet üniversitelerinde görev yapan öğretim elemanlarının özlük haklarının bölgesel farklılıklara rağmen birbirine yakın olduğu ancak vakıf üniversitelerinde görev yapan öğretim elemanlarının özlük haklarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan bölümlerdeki öğretim elemanı sayısının yetersizliğinden dolayı ders yüklerinin fazlalığı verilen eğitimin niteliğini örselemektedir.

Ülkemizde yükseköğretim politikalarındaki genişlemeyle butik üniversite anlayışı gelişmeye başlamıştır. Bu bağlamda yüksek katlı ve tek yapıdan oluşan binalara üniversite tabelası asılmakta ve buralarda öğrenciler yetiştirilmektedir. Bu tarz bir yükseköğretim anlayışından yaratıcı çözümler geliştirmesini beklemek fazlaca iyimserlik olacaktır. Bu tespitlerle yükseköğretim sistemimize ilişkin endişeler Çalıştay katılımcılarınca paylaşılmaktadır.

Ayrıca sosyal hizmetler ön lisans programların bulunduğu meslek yüksekokullarının web tanıtım sayfalarında programlarla ilgili olarak gerçeğe aykırı, umut tacirliğine varan, öğrencileri ve diğer öğrenci adaylarını yanlış yönlendiren bilgi ve belgelere yer verilmekte olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Katılımcılar, gerçeğe uygun olmayan her türlü dokümanın dönüştürülmesi noktasında fikir birliğine varmış bulunmakta olup meslek yüksekokullarının idarecilerinin bu hususlarda bilgilendirilmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir.

7. Açıköğretim Sistemi ve Ön Lisans Sosyal Hizmetler Programları

Sosyal hizmetler ön lisans programlarının sayısı son yıllarda otuza dayanmıştır. Gün geçtikçe bu sayının artacağı ön görülmektedir. Bu programlardan üçü açıköğretim modeli ile öğretim sunmaktadır. Açıköğretimdeki ön lisans programlarına kaydolan öğrenci sayısı on binlerle ifade edilmektedir. Bu durum pratiğe dayalı yeterlilikler için yüz yüze öğrenim sürecini gerekli kılan sosyal hizmet alanı için başlı başına bir handikap yaratmaktadır.

Çalıştay'da ayrıca örgün sosyal hizmetler ön lisans programlarının mesleki uygulama dersleri kapsamında alanda karşıya kaldıkları sorunların önemli nedenlerinden birisinin açıköğretim sisteminin yarattığı yığılma olduğu katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Sosyal hizmetler ön lisans programının eğitiminin açıköğretim ile verilmesinin mezun sayısı ve uygulama/staj konularında çeşitli sorunlara neden olduğu anlaşılmıştır.

8. Sosyal Hizmetler Ön Lisans Eğitime “3+1 Modeli” Önerisi

Sosyal hizmetler ön lisans programında eğitim-öğretim niteliğini artırmaya yönelik bir öneri olarak “3+1 Modeli” tartışmaya açılmıştır. Teknik bir detay olarak bu öneri Öğr. Gör. Çağatay Karadeniz tarafından görev yaptığı Giresun Üniversitesi'ndeki uygulamalar üzerinden aktarılmış ve diğer katılımcıların değerlendirilmesine sunulmuştur. 3+1 Modeli içerik olarak üç dönem teorik bilgi dördüncü dönem alanda blok staj uygulamasını ifade etmektedir. Sakarya ve Giresun Üniversitelerinde bu model uygulanmak üzere. Bu modelin uygulamasına geçecek olan Giresun Üniversitesi aracılığıyla ortaya çıkan gelişmelerin takip edilmesine karar verilmiştir.

9. Sosyal Hizmetler Ön Lisans Programlarının Güncel Sorunları ve Çözüm Önerileri

Çalıştay boyunca sosyal hizmetler ön lisans programlarının mevcut problemlerinin çözümüne yönelik atılacak adımların sosyal hizmet lisans programlarıyla bağlantılı olarak atılması gerektiği savunulmuştur. Lisans düzeyinde mevcut problemlerin çözümüne ulaşılmadıkça ön lisans düzeyindeki problemlerin çözümü zayıf bir ihtimal olarak görülmektedir. Bu anlamda dayanışmanın ve diyalogun sürdürülmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Sosyal hizmetler ön lisans programlarının her açıdan iyileştirilmeye ihtiyacı bulunmaktadır. Kimlik bunalımı ve unvan belirsizliği için “Ara Eleman” tanımı/tanımlaması doğrultusunda yeni bir yapılandırmaya ihtiyaç duyulduğu ve Avrupa Birliği Yeterlilik Çerçevesiyle uyumlu müfredat çalışmaları aracılığıyla önemli adımların atılabileceği dile getirilmiştir.

ÖSYM kılavuzunda yer alan ve bundan sonra yer olacak programlardaki akademik alt yapısı tamamlanmamış ve ihtiyaç analizine tabi tutulmadan açılmış programların Türkiye

genelinde yükseköğretim sistemine, özelde ise hem lisans hem de ön lisans sosyal hizmet öğretimine zarar verdiği ifade edilmiştir.

Akademik kadroların yetersizliği, vakıf üniversitelerinde öğretim elemanlarının özlük haklarının tatminsizliği, öğrenci adaylarına yönelik internet sayfalarında yer alan bölüm tanıtımlarına ilişkin aldatıcı bilgiler, açıköğretim sisteminin ihtiyacın üzerinde öğrenci kabulü, sosyal hizmetler ön lisans programlarının karşı karşıya bulunduğu belli başlı güçlükleri ifade etmektedir.

Bu bağlamda yükseköğretim sisteminde politika yapıcı-karar verici mercilerin daha fazla etkileme ve lobi faaliyetlerine ağırlık verilmesi, birlikte ve örgütlü bir biçimde hareket edilmesi gerektiği katılımcıların ortak kararıdır. Bu kararlar doğrultusunda 2017-2018 eğitim öğretim döneminde benzer bir çalıştayın yapılmasının, sürecin yapısal dönüşüm seyrine katkı sağlayacağı değerlendirilmiştir.

10. Çekirdek Eğitim Programı (ÇEP) Genel Tanıtım, Amaç, Kapsam ve Eğitim Programları Temel Yeterlilikleri

Çalıştay'da Bologna Süreci ve Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi'yle bağlantılı olarak YÖK'ün hamiliğinde yürütülen ön lisans programları çekirdek eğitim programlarının sosyal hizmetler programını kapsayacak olan ve hazırlanma misyonu Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları Çalıştayları organizasyonunca Eğirdir Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Sosyal Hizmetler Programına gereken Sosyal Hizmetler Ön Lisans Programları Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (ÇEP) taslak çalışmalarına yer verilmiştir. Bu bağlamda oluşturulan Sosyal Hizmetler Ön Lisans Programları Ulusal Çekirdek Eğitim Programı taslağı ekte sunulmuştur (Ek 3).

11. Dilek, Temenniler ve Sonuç

Çalıştay, katılımcıların sosyal hizmetler ön lisans programlarında sunulan eğitim-öğretim hizmetlerinin niteliğinin artırılması ve mevcut sorunların çözümüne yönelik güçlü bir irade sergilenmesi azim ve kararlılığıyla sonuçlanmıştır.

Çalıştay, sosyal hizmetler ön lisans programlarının kısa tarihinde ilk örnek olmuştur. Elbette netleşemeyen, daha geliştirilmesi ve somutlaştırılması gereken birçok nokta söz konusudur. Bu çalışmanın bundan sonraki çalışmalara ışık tutması tüm katılımcıların ortak dileğidir.

3) SOSYAL HİZMET UYGULAMA DERSLERİNİN ÜCRETLENDİRİLMESİNE DAİR BİR DEĞERLENDİRME⁽¹⁴⁾

Sosyal hizmet eğitimi, sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değerlerini içeren, özgürleştirici-güçlendirici- geliştirici derslerin yer aldığı bir program kanalıyla yetkin ve sorumluluk sahibi, öz güveni yüksek uygulamacılar yetiştirmeyi amaçlayan en az lisans programıyla yürütülen uygulama temelli bir eğitim-öğretim sürecidir. Bu eğitim hem sınıf içi hem de alanda gerçekleşir. Kuramsal olarak elde edinilen kazanımların uygulama alanlarında etkin hale getirilmesi, böylece kuramla uygulamanın bütünleştirilmesi sosyal hizmet eğitiminin öncelikli hedeflerinden biridir.

Sosyal hizmet eğitiminde “olmazsa olmaz” hükmünde bir öneme sahip olan alan uygulaması ulusal ve uluslararası sosyal hizmet eğitim standartlarına göre düzenlenmiş bir müfredatta %30 ile %40 oranında yer alır. “Kurum ortamında öğrenme” anlayışının hakim olduğu alan uygulaması dersleri Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminin başladığı 1961 yılından bugüne lisans eğitiminin bir parçası olarak sürdürülmüştür. Bu dersler yeterli bir zaman aralığında (minimum 500 saat); öğrenci, eğitsel danışman, kurum danışmanı (ilgili kurumda çalışan deneyimli sosyal hizmet uzmanı) ve sosyal hizmet sunum sistemi içerisinde bulunan kamuya, belediyeye, özel sektöre veya sivil topluma ait bir uygulama kurumunun işbirliğiyle gerçekleşir. Alan uygulamasının esasları (eğitsel danışmanın, kurum danışmanının ve öğrencinin görev ve sorumlulukları, takvim, izlenen prosedürler, kayıt tutma, alan eğitimi süpervizyonu vb.) sosyal hizmet bölümü tarafından geliştirilen bir yönerge veya rehber (el kitapçığı) ile belirlenir.

Ülkemizde sosyal hizmet eğitimi 2000’li yılların başlarından itibaren hızlı bir şekilde büyüme ve yaygınlaşmaya başlamıştır. 2005 yılında eğitim faaliyeti sürdüren sadece 2 bölüm mevcutken 2018 yılı itibarıyla bölüm sayısı 63’e ulaşmıştır. Sosyal hizmet eğitiminde kısa bir zaman diliminde baş gösteren bu hızlı büyüme, birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. Her şeyden önce bu zaman içerisinde bölümlerin ihtiyacını karşılayacak yeterli sayıda yetkin akademisyen yetiştirilememiştir. Buna karşılık akademik personel bakımından alt yapısı zayıf olan pek çok bölüme kapasitesinin üzerinde ve bu dönemde açılan iki açıköğretim sosyal hizmet lisans programına abartılı kontenjanlarla öğrenci alınmıştır. Hızlı büyüme ve yaygınlaşmayla gelenen bu nokta itibarıyla yılda ortalama 5900 öğrenciye uygulama yaptırmak zorunda kalınmaktadır. Bölüm sayısının her yıl artmasıyla birlikte uygulama yapacak öğrenci sayısı da

¹⁴Bu yazı “3308 Sayılı Kanun Çerçevesinde Sosyal Hizmet Uygulama Derslerinin Ücretlendirilmesine Dair Görüşümüz” başlığı altında Sosyal Hizmet Okulları tarafından hazırlanmış olup 14.03.2019 tarihinde YÖK’e iletilmiştir.

artacak ve bu kadar öğrenciye alan uygulaması derslerini yürütebilecekleri bir kurum bulma işlemi giderek daha da zorlaşacaktır.

Sosyal hizmet eğitiminde alan uygulaması derslerinde kurum bulmanın yanı sıra yaşanan ikinci büyük zorluk uygulama derslerinin yürütüldüğü kurumların önemli bir çoğunluğunun 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu’nu gerekçe gösterip uygulama yapacak öğrenciler için ödenekleri olmadığını öne sürerek, ya çok az sayıda öğrenci kabul etmeleri ya da hiç öğrenci kabul etmemeleridir.

Bilindiği üzere 05.06.1986 tarihinde yürürlüğe giren 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu’na 2016 yılında yapılan değişiklikle ücret ve sosyal güvenlikle ilgili açıklamaların yer aldığı 25. Maddesi yeniden düzenlenmiş; işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumlarında staj veya tamamlayıcı eğitim gören öğrencilere ödenecek ücretlerle ilgili yeni hükümler getirilmiştir.

Derneğimize çok sayıda sosyal hizmet bölümü akademisyeni tarafından aktarılan bilgilerden, kurumların bahse konu 25. Maddeyi uygulama boyutu olan tüm yükseköğretim programları için geçerli olduğu şeklinde yorumladıkları anlaşılmaktadır. Bunlara ilaveten bize göre adı geçen Kanunun tanımlar bölümünde geçen “staj” ve “alan uygulaması” ile “öğrenci” ve “stajer” kavramları arasında ayırım belirgin olmayıp “staj” tanımında geçen; “Yükseköğretim Kurulunca Yükseköğretim kurumlarında verilmekte olan her düzeydeki alana özgü olarak belirlenen teorik ve uygulamalı dersler dışında” ifadesi yoruma açıktır.

Ortaya çıkan bu gelişmenin ivedikle açıklığa ve çözüme kavuşturulmadığı takdirde yukarıda sosyal hizmet eğitimi içerisinde öneminden bahsettiğimiz uygulamaların giderek artmakta olan öğrencilerimiz açısından imkânsız hale geleceği açıktır. Uygulamaları dışlayan bir sosyal hizmet eğitimi yapılacak olursa bunun hiçbir şekilde uluslararası karşılığı olmayacaktır. Böyle bir durumda öğrencilerimiz bütünüyle bu uygulamadan yoksun kalacak ya da az sayıda öğrencimiz bu olanaktan yararlanacak; mezunlarımız, yetkin ve yeterli donanıma sahip olmadan dezavantajlı kesimlerle karşı karşıya geleceklerdir.

Bu potansiyel sorunun çözümü için iki önerimiz bulunmaktadır:

1. Sosyal hizmet eğitiminde aynı zamanda teorik içeriği de bulunan alan uygulamalarının 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu’nda sözü edilen (staj) kapsamın dışında tutularak kurumlara bir ücret ödeme yükümlülüğü getirilmemelidir.

2. Alan uygulamasının kapsam dışında tutulmaması halinde bu ödemelerin nasıl karşılanacağı hususu Kanunla düzenlenmelidir.

Saygılarımızla...

4) SOSYAL HİZMET BÖLÜMLERİ İÇİN ANABİLİM DALI YAPILANMASI MODELİ ve SOSYAL HİZMET BİLİM ALANI DOÇENTLİK BAŞVURUSU ANAHTAR KELİMELERİ ⁽¹⁵⁾

Giriş

(Anabilim Dallarının Yapılanması İçin Genel Gerekçe)

Günümüzde Türkiye’de sosyal sorunların tespit edilmesi, çözüme kavuşturulması ve kontrol altına alınmasına yönelik sosyal hizmetlerin sunum sisteminde önemli yasal ve yapısal değişimler yaşanmaktadır. Bu noktada; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı gibi yeni örgütlerin kurulması; göç, bağımlılık, suçluluk, çocuk koruma, yaşlı ve engelli bakımı gibi alanlarda yeni hizmet modellerinin yürürlüğe girmesi önemli görülmektedir (Zengin, Alptekin ve Topuz; 2023). Yaşanan bahse konu değişimler hiç kuşkusuz sosyal hizmetler alanında önde gelen meslek olarak sosyal hizmeti ve beraberinde sosyal hizmet eğitimi de doğrudan etkilemektedir. Sosyal hizmet eğitimi, sosyal hizmetlerin sunum sisteminde meydana gelen bu değişimlere gecikmeden ayak uydurmak durumundadır.

Sosyal hizmet eğitimi sosyal hizmet mesleğinin ve disiplininin eğitimidir. Bu eğitim; sosyal hizmet uzmanı adaylarının sosyal hizmet mesleğinin kendine has yöntem ve teknikleri konusunda yeterli bilgi, beceri ve yetkinliğe sahip olmasını hedefleyen, sınıf içi teorik bilgi ile uygulama içeren dersleri bütünselleştiren lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde yürütülen bir eğitim-öğretim sürecini ifade eder. Eğitimin temel amacı; Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (SHUÇEP) (2022)’de çerçevesi çizilen bir program kanalıyla sorumluluk sahibi ve öz güveni yüksek uygulamacılar yetiştirmektir. Sosyal hizmet eğitiminin yaklaşık 1/3’ü uygulama içermektedir. Uygulamaların bir kısmı sınıf ortamına serpiştirilmişse de ağırlıklı kısmını ‘alan uygulaması’ oluşturur. Bu uygulama öğretim elemanlarının mesleki gözetim ve yönetiminde (süpervizyonunda) doğrudan insani hizmet sunum sistemi içerisinde yer alan kurum/kuruluşlarda gerçekleştirilir.

Sosyal hizmet eğitimi Türkiye’de bilindiği üzere başlangıcından 2000’li yıllara kadar yaygınlaşmamış, bu yöndeki çabalar yetersiz veya sonuçsuz kalmıştır. Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde yeni bölümler, Yükseköğretim Kurulu’nun isteği doğrultusunda yeterli akademik yapı olup olmadığına bakılmaksızın 2006 yılından itibaren açılmaya başlamış (Alptekin, 2021), geride kalan zaman dilimi içerisinde bir kısmı da kapanmış olmasına karşın bölüm sayısı 70’e ulaşmıştır. Öte yandan bu zaman diliminde toplumun sosyo-demografik

¹⁵ Bu rapor Prof. Dr. Kamil Alptekin tarafından hazırlanmıştır.

yapısındaki değişimler, sanayileşme ve kentleşmenin hızlanmasıyla artan sosyal sorunlar nedeniyle Türkiye’de sosyal hizmet, sosyal yardım ve sosyal politika alanında kamu, sivil toplum ve yerel yönetimlere ait kurum/kuruluşlarda çalışacak nitelikli sosyal hizmet uzmanı yetiştirilmesi ihtiyacı da artmıştır. Bunların yanı sıra Bologna Uyum Süreci’nin Yükseköğretim sistemimize getirdiği yenilikler, YÖK’ün değişen yükseköğrenim politikaları, genelde sosyal bilimlerde özelde ise sosyal hizmet kuram ve uygulamasındaki gelişmeler, bölgelere özgü çeşitlenen sorunlar, bölümlerdeki akademisyen açığı, SHUÇEP’in ve ulusal sosyal hizmet eğitim standartlarının hazırlanmasıyla ivme kazanan akreditasyon süreci gibi pek çok etkenin tetiklemesiyle (SHUÇEP 2022; Zengin, Alptekin ve Topuz, 2023) sosyal hizmet eğitiminde anabilim dallarının yeniden yapılandırılması konusu gündeme gelmiştir.

Yukarıdaki tespitlere dayalı olarak, beklentilere uygun sosyal hizmet bilgi, beceri ve yetkinliğine sahip sosyal hizmet uzmanı yetiştirecek sosyal hizmet bölümleri için anabilim dalı yapılanmasının önemli olduğunun altı çizilmelidir. Kuşku yoktur ki, anabilim dalı yapılanması uzmanlaşmanın ve uzmanlık alanlarına bağlı teorik ve uygulamalı akademik çalışmaları derinleştirmenin önünü açacaktır. Sosyal hizmet eğitiminin yeni anabilim dalları etrafında yapılandırılması; öncelikle bölümlerin akademik alt yapısını zenginleştirecek, ilgilenilen uzmanlık alanındaki bilgi üretimini ve böylece alandaki uygulamaların bilimsel niteliğini artıracak, yeni hizmet modellerinin oluşturulmasına zemin hazırlayacak, tüm bunlarla birlikte toplumsal gelişme ve kalkınma misyonu üstlenmiş olan üniversitelerin bu noktada üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmesine aracı olabilecektir.

Dünya genelinde her toplumun kendine özgü yapısına, sorunlarına ve ihtiyaçlarına göre sosyal hizmet bölümlerinde çeşitli yapılanmalara gidildiği bilinmektedir. Bu rapor; Sosyal Hizmet Okulları Derneği’nin (SHOD) sosyal hizmet bölümleri için anabilim dallarının oluşturulmasına yönelik önerisini sosyal hizmet camiasıyla paylaşmak amacıyla hazırlanmıştır. Raporun hazırlanmasında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü tarafından hazırlanan ‘Yeni Anabilim Dallarının Kurulmasına Dair Rapor (2010)’ ve ‘Yeni Anabilim Dallarının Açılması Önerisi Raporu (2018)’ ile sosyal hizmet bölümleri için anabilim dalı yapılanmasını odağına alan ‘Dokuzuncu Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı Sonuç Raporu (2019)’dan önemli ölçüde yararlanılmıştır. Bu Rapor, SHOD tarafından görevlendirilen Prof. Dr. Kamil Alptekin 2019 yılında kaleme alınmış ve 2023 yılı başlarında redakte edilerek yayına hazır hale getirilmiştir. Sosyal hizmet bölümleri için anabilim dallarını yapılandırmaya çalışırken bir hareket noktası olarak sosyal hizmet mesleğinin niteliğine bakılması önem arz etmektedir. Bu düşünceye dayalı olarak öncelikle raporun ilk kısmında anabilim dallarının yapılanmasına ilişkin bir teorik arka plan oluşturulmaya çalışılmış, daha sonra sosyal hizmet bölümleri için anabilim dalı yapılanmasına dair SHOD’un önerdiği model açıklanmaya çalışılmıştır.

Anabilim Dallarının Yapılanması İçin Genel Çerçeve

Bir disiplin ve meslek olarak sosyal hizmet; insan hakları ve sosyal adalet ilkelerini temel alıp insan davranışına ve sosyal sistemlere ilişkin kuramlardan yararlanarak birey ve ailelerin psiko-sosyal nitelikli ihtiyaç ve sorunlarını saptamaya, değerlendirmeye ve kendine özgü müdahale yöntemleriyle çözümlenmeye çalışır. Birey ve ailelerin kendi olanaklarıyla üstesinden gelemedikleri ihtiyaçlarının toplumdaki var olan kaynaklar kullanılarak ya da bu kaynaklarla bağlantılandırılarak giderilmesi ve sorunlarının çözüme kavuşturulması böylece toplumsal işlev ve rollerini yerine getirebilir hale gelmeleri sosyal hizmet müdahalesinin temel amacıdır. Sosyal hizmet uzmanları müracaatçılarının psiko-sosyal yönden işlevselliğini geliştirebilmek üzere; farkındalık ve iç görü kazandırıcı, destekleyici, rehabilite edici ve güçlendirici uygulamalar yürütür. Ancak bu uygulamaların amacına ulaşması, köklü ve kalıcı iyileşme/gelişmeye yol açabilmesi için psiko-sosyal işlevselliği etkileyen toplumsal sistemlerin müracaatçılar lehine düzenlenmesi ve/veya değiştirilmesi gereklidir. Bu yüzden müracaatçıların sosyal çevrede etkileşimde buldukları gruplar, organizasyonlar/kurumlar ve topluluklar da dikkate alınmalıdır. Bu noktada birey ve ailenin yanı sıra grup ve toplum odaklı müdahaleler için adımlar atılır. Böylece sorun ve ihtiyaçların giderilmesinde bütünsel (holistik) ve kapsayıcı bir yaklaşım ortaya konulur.

Birey, aile, grup ve toplum düzeyinde her bir müdahale insani hizmetler sunum sistemi içerisinde bir mevzuat çerçevesinde; kendine özgü müracaatçı profili, hizmet modeli, sorun ve ihtiyaç odağına sahip bir sosyal hizmet uygulama alanında örgütlenen kurum ve kuruluşlarda gerçekleştirilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde sosyal hizmet uzmanlarının birey, aile, grup ve toplulukların yanı sıra; çalıştığı örgütü geliştirme ve yönetsel görevleri yerine getirme, sosyal politika önerisinde bulunma, politikaların uygulama noktasında plan-program yapma, gerekli yasal düzenlemeleri hazırlanmasına katkı sağlama gibi birbirinden oldukça farklı uygulama düzeylerinde rol ve sorumluluk üstlendikleri görülür. Sosyal hizmetler sunum sistemi içerisinde her bir düzeyde sosyal hizmet müdahalelerinin etkinliğinin ölçülebilmesi, değişen ve çeşitlenen ihtiyaç ve sorunlara özgü yeni sosyal politika öneri ve hizmet modelleri geliştirilmesi için bir diğer makro düzeyde görev ise bilimsel yöntem ve tekniklerin kullanıldığı sosyal hizmet araştırmalarının yürütülmesidir.

Anabilim Dallarını Yapılandırma Modeli

Bu bölüme kadar anlatılanlar çerçevesinde SHOD olarak sosyal hizmet bölümlerinde;

- 1) Sosyal Hizmetin Temelleri ve Müdahaleleri Anabilim Dalı,
- 2) Sosyal Refah Politikası ve Sosyal Hizmet Yönetimi Anabilim Dalı ve

3) Sosyal Hizmet Uygulama Alanları Anabilim Dalı'nın kurulmasını önermekteyiz. Aşağıda SHOD olarak önerdiğimiz anabilim dallarını farklı yönleriyle tanıtan bilgilere yer verilmiştir.

1. Sosyal Hizmetin Temelleri ve Müdahaleleri Anabilim Dalı

Sosyal hizmet kısaca; kanıta ve mevzuata dayalı, sistemli, programlı ve hak temelli bir şekilde, sosyal çevre bağlamını da içeren bütünsel yaklaşımla birey, aile, grup, topluluk ve toplumun psiko-sosyal sorun ve/veya ihtiyaçlarını gidermeye yönelik profesyonel bir meslek olarak tanımlanabilir. İnsan hakları öğretisine bağlı ve savunucusu olan sosyal hizmet, insanı salt insan olduğu için değerli bir varlık olarak görmekte, onuruna layık olarak yaşamasını savunmaktadır. İnsan haklarını referans alma, çevresel koşullarını hesaba katma, sosyal adaleti gözeterek insanları toplumdaki kaynaklar, hizmetler ve fırsatlarla buluşturma, ortalama yaşamın gerisinde kaldığı için dezavantajlı konuma düşen grupların savunuculuğunu yapma, çok geniş bir müracaatçı kitlesine ve alana hitap etme gibi özellikler bakımından diğer mesleklerden farklılaşır. Sosyal hizmetin nihai amacı toplumun iyilik düzeyini yükseltmek, üyelerini; sağlıklı, çevreleriyle uyumlu ve sosyal fonksiyonlarını daha etkili bir biçimde yerine getiren bireyler haline dönüştürmektir. Sosyal hizmetin amaç ve hedeflerine ulaşmasında kendine özgü bilgi-beceri ve değerlerinin harmanlandığı, yeniden kaybedilen işlevselliğin kazanılması için planlı değişim süreci olarak da adlandırılan müdahalelerin özel bir yeri vardır.

Sosyal hizmet müdahalesi; kanıt temelli bir yaklaşımla, sosyal hizmet uzmanı-müracaatçı- çevre etkileşimini içeren, sosyal hizmet uzmanının müracaatçıların psiko-sosyal nitelikli sorunlarını çözmek ve ihtiyaçlarını gidermek üzere onların da katılımıyla gerçekleştirdiği tüm planlı ve sistematik uygulamalar şeklinde tanımlanabilir. Sosyal hizmet uzmanları müdahalelerini mesleğin değerleri ve etik yükümlülükleri içerisinde gerçekleştirirler. Müdahaleye ışık tutan sosyal hizmet değerleri hümanizm, sosyal adalet düşüncesi, insan hakları öğretisi ve demokratik teamüllerden beslenir. Sosyal sorunların anlaşılması ve çözümünde sosyal hizmet uzmanlarının kuramsal bilgisi kadar bilgiyi bir takım becerilerle, etik yükümlülükler çerçevesinde müdahaleye aktarabilmesi bir diğer önemli konudur.

Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçısı ile birlikte çalışırken “çevresi içerisinde birey” ve “müracaatçının bulunduğu yerden başlama” şeklinde formüle edilen uygulama ilkelerine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu yaklaşım gereği müracaatçının çevresine özel önem verilir. Çevre; müracaatçının barındığı yerin fiziki ve sosyal koşullarını, ilişki ağlarını ve sosyo-kültürel yaşamını kuşatan ortam olarak görülür. Sosyal hizmet uzmanları birey olarak müracaatçıların karşılaştıkları sorunların birçoğunun (yoksulluk, sosyal dışlanma, barınma, sağlık ve eğitimdeki yetersizlikler, suç, kötüye kullanma ve istismar gibi) daha geniş sosyal sorunlar ve durumlarla yakından bağlantılı olduğunu bilir. Dolayısıyla da müdahalesini bireyden çevreye doğru

genişleterek gerçekleştirir. Çünkü bazı durumlarda yalnız başına birey odağında müdahale yetmeyebilir ya da etkili olmayabilir. Böyle durumlarda diğer müdahale türlerinin eş zamanlı devreye konulması gerekebilir. Örneğin birey, grup çalışmasına alınarak farklı kişilerle doğan etkileşimlerden farklı bakış açıları, zengin bir öğrenme deneyimi ve sosyal destek kazanabilir. Bir adım daha öte gidilerek bireyin sorunlarının izdüşümü toplumsal düzeyde de ele alınabilir. Böylece toplum odaklı müdahalelerle sorunu ortaya çıkaran faktörle mücadele ederek toplumdaki diğer bireyleri de koruyan, önleyici nitelikte kalıcı çözümler üretilebilir. Müdahalenin bu farklı düzeyleri elbette birbirini dışlamaz, bunların birbiriyle örtüşen yanları vardır.

Sosyal hizmet uzmanları; müracaatçısını ve içinde bulunduğu durumu değerlendirme, müdahalenin ne zaman ve nasıl yapılacağına karar verme, farklı özelliklere sahip müracaatçıları için uygun davranışı sergileme, müdahalesini ve müracaatçısının bu müdahaleye verdiği yanıtı gözden geçirme gibi pek çok amaçla sosyal hizmet kuramlarından sıklıkla yararlanırlar. Kuramlar sosyal hizmet uzmanlarını farklı ve karmaşık insani durumları anlamalarını kolaylaştırdığı gibi sistematik bir şekilde ilerlemelerini de sağlar. Müdahaleyi nasıl biçimlendireceği ve geliştireceği hususunda onlara yol gösterir. Sosyal hizmet uygulamalarında; genel sistemler kuramı, ekosistem kuramı, güçler/güçlendirme kuramı, radikal sosyal hizmet kuramı, feminist kuram, fenomenolojik kuram, sosyal yapılandırmacı kuram vb. sıklıkla kullanılan kuramlar arasında yer alır.

Sosyal Hizmetin Temelleri ve Müdahaleleri Anabilim Dalı sosyal hizmet eğitimi için temel bilim niteliği taşımaktadır. Sosyal hizmet mesleğinin diğer insana yardım eden meslek gruplarından farklılaşmasını sağlar ve sosyal hizmet meslek dersleri için alt yapı oluşturur. Sosyal Hizmetin Temelleri ve Müdahaleleri Anabilim Dalı'nın kurulma gerekçesi ülkemizdeki sayıları giderek artan ve profili çeşitlenen müracaatçı gruplarının ihtiyaçlarının karşılanması ve karmaşık hale gelen sosyal sorunların çözümüne yönelik profesyonel bilgi, beceri ve değerlere dayalı sosyal hizmet müdahalelerine duyulan ihtiyaçla ilgilidir. Kurulması önerilen bu Anabilim Dalı, her düzeydeki sosyal hizmet müdahalesine ilişkin kuramsal ve etik çerçevenin öğrencilere aktarılmasının yanı sıra öngörülen becerilerin kazandırılması amacını taşır. Bir diğer amaç ise uygulama sürecinde gözlenen toplumsal değişimin ve ortaya çıkan gereksinimlerin, sosyal hizmete ilişkin kuramsal ve etik tartışmalara yansıtılmasıdır. Bu bağlamda Anabilim Dalı; akademik düzeyde sosyal hizmet uygulamaları için temel olan sosyal hizmet bilgisinin öğretimi ve üretimine yönelecek, öğrencilerin uygulama becerilerini geliştirmeye çalışacaktır.

Sosyal Hizmetin Temelleri ve Müdahaleleri Anabilim Dalı'nın ülkemizde bilimsel ve mesleki bağlamıyla sosyal hizmetin toplumun tüm kesimlerine tanıtılması, sosyal hizmet

mesleği ve eğitiminin niteliğinin geliştirilmesi, ülkede sosyal adaletin, insan hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi gibi pek çok alanda katkıda bulunması beklenmektedir.

Yukarıdaki anlatımlara dayalı olarak Sosyal Hizmetin Temelleri ve Müdahaleleri Anabilim Dalının şu bilim dallarından oluşması önerilmektedir:

1. *Sosyal Hizmet Kuramları ve Felsefesi Bilim Dalı*
2. *Sosyal Hizmet Araştırması Bilim Dalı*
3. *İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre Bilim Dalı*
4. *İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet Bilim Dalı*
5. *Sosyal Hizmet Değerleri ve Etiği Bilim Dalı*
6. *Birey ve Aile Odaklı Sosyal Hizmet Müdahalesi Bilim Dalı*
7. *Grup Odaklı Sosyal Hizmet Müdahalesi Bilim Dalı*
8. *Toplum Odaklı Sosyal Hizmet Müdahalesi Bilim Dalı*

2. Sosyal Refah Politikası ve Sosyal Hizmet Yönetimi Anabilim Dalı

Sosyal hizmet, makro düzeyde; hak temelli ve adil bir düzenlemeyle belli programlar ve hizmetler kanalıyla toplumda üretilen mal ve hizmetlerden tüm toplumsal kesimlerin yararlanmasını bilimsel ve teknolojik üretimle sağlanan gelişmelerin insanın ve toplumun yararına dönüştürülmesini ve böylece toplumsal iyilik haline ulaşılmasını amaçlar. Sosyal hizmet uzmanları bir yandan sosyal sorunlardan muzdarip olan müracaatçılarla bu sorunları aşmaya çalışırken diğer yandan sorunlara kaynaklık eden daha büyük ve karmaşık yapısal sorunlara yönelir. Bu noktada sosyal hizmet uzmanları sosyal sorunların sosyal politika gündemine (lobicilik, kamuoyu oluşturma, savunuculuk, sosyal eylem kanalıyla) taşınması sürecinde aktif rol alırlar.

Teori ve pratiği bir araya getiren disiplinlerarası bir sosyal bilim alanı olan sosyal politika, yoksulluk ve eşitsizliklerin tarihsel ve karşılaştırmalı bir perspektiften temel nedenlerini; bunların istihdam, iş ilişkileri, sağlık hizmetleri, eğitim, sosyal hizmetler, bakım ve gelir gibi alanlardaki sosyal etkilerini ve yansımalarını inceler. Sosyal politikalar, sosyal sorunlara yanıt vermek üzere vatandaşların refahını sağlamak amacıyla çeşitli hizmetleri sağlamaya yönelik geliştirilen politikalardır.

Bilindiği üzere sosyal refahın sağlanması ve tüm toplumsal kesimlere yayılması sosyal hizmetin nihai hedefidir. Bu hedefe ulaşmak için müdahalede ‘tedavi’ odağında kalınmaması ‘önleme-koruma’ odağına doğru hareket edilmesi; böylece politikalara ve politikaları hayata geçirecek örgütlere nüfuz etmek gerekir. Bu politik müdahaleler ve örgütlenmeler sosyal devlet (sosyal refah devleti) hedefine (sosyal risklerden koruma ve yaşam kalitesini artırma) uygun olarak yapılır. Bu noktada sosyal refah hizmetlerinin (sosyal güvenlik, barınma, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler) politika düzeyinde kurgulanması ve planlanması önem kazanmaktadır.

Refah politikaları birey, grup ve topluma yönelik olarak genel bir kavram olarak ‘sosyal koruma’ anlayışı içinde hayat bulur. Politikaların boşlukta kalmaması ve uygulamaya konulmasında ‘örgütlenme’ ve ‘örgütler’ iki temel konu olarak öne çıkmaktadır. Sosyal hizmet doğası itibariyle toplumla ilişkili ve örgütsel yapılarda hayat bulan kurumsal bir meslektir.

Önerilen Sosyal Refah Politikası ve Sosyal Hizmet Yönetimi Anabilim Dalı’nın iki temel amacı vardır. Birinci amaç; günümüzün insani hizmet sunum sistemi içerisinde yer alan kamuya, sivil topluma, yerel yönetimlere ve özel sektöre ait kurumlardaki hizmetlerin yönetimi ile ilişkili rolleri yetkin bir şekilde yerine getirebilecek öğrenciler yetiştirmektir. İkinci amaç ise öğrencilerin sosyal sorunları öğrenen, analiz edebilen, çözüm getirebilme kabiliyetine sahip ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarda meydana gelen gelişmeler arasında bağlantı kurulabilen niteliğe kavuşmasıdır. Sosyal Refah Politikası ve Sosyal Hizmet Yönetimi Anabilim Dalı; sosyal hizmetler ile ilgili politikaların değerlendirilmesi, ülkenin yeni sosyal sorunlar karşısında özel ihtiyaç gruplarının nasıl korunacağına ilişkin politika önerilerinin geliştirilmesi, sahadaki yönetsel uygulamaların ve hizmet sunum sisteminin iyileştirilmesine yönelik çalışmaların yürütülmesinden sorumludur.

Kanun ve yönetmelikler belirli durumlarda sosyal hizmet uzmanının uygulamalarında nasıl davranılması gerektiğine açıklık getirir. Bundan dolayı sosyal hizmet uzmanlarının ilgili mevzuatı iyi bilmeleri gereklidir. Öğrencilerin kamuya, sivil topluma, yerel yönetimlere ve özel sektöre ait kurumlardaki sosyal hizmetlerin işleyişine dair mevzuatı tanımaları ve öğrenmeleri Sosyal Refah Politikası ve Sosyal Hizmet Yönetimi Anabilim Dalı bünyesinde verilen dersler aracılığı ile sağlanacaktır.

Yukarıdaki anlatımlara dayalı olarak Sosyal Refah Politikası ve Sosyal Hizmet Yönetimi Anabilim Dalı’nın şu bilim dallarından oluşması önerilmektedir:

1. *Sosyal Sorunlar Bilim Dalı*
2. *Sosyal Refah Politikaları Bilim Dalı*
3. *Sosyal Planlama ve Program Geliştirme Bilim Dalı*
4. *Sosyal Koruma Bilim Dalı*
5. *Sosyal Kalkınma Bilim Dalı*
6. *Sosyal Hizmetler Mevzuatı Bilim Dalı*
7. *Sosyal Hizmet Bilişimi ve Teknolojileri Bilim Dalı*
8. *Sosyal Hizmet Ekonomisi Bilim Dalı*
9. *Sosyal Hizmetlerin Örgütlenmesi ve Yönetimi Bilim Dalı*

3. Sosyal Hizmet Uygulama Alanları Anabilim Dalı

Ülkemizde sosyal hizmet uygulamaları birey ve aile odağında yoğunlaşmış olsa bile daha önce de değinildiği üzere yeni kurulan sosyal hizmet kurumları, yerel yönetimler, sivil

toplum kuruluşları hatta özel sektörde de yeni istihdam olanaklarıyla sosyal hizmet uzmanları toplum refahını artırmaya yönelik farklı alanlarda farklı uygulamalara da yönelmişlerdir.

Sosyal hizmet uygulama alanları başta kültürel aktarım olmak üzere öne çıkan sosyal sorunlara, izlenen sosyal politikalara, örgütlenme biçimlerine ve sosyo-ekonomik değişimlere göre şekillenmekte; genellikle müracaatçı gruplarının profili (kadın, çocuk, yaşlı, göçmen, engelli, yoksul vb.), sorun odakları (yoksulluk, madde bağımlılığı gibi) veya müracaatçının bulunduğu yere (sokak, ordu, kırsal alan, çalışma ortamı gibi) göre isimlendirilmektedir. Bu uygulama alanlarının her biri uzmanlaşma anlamına da gelmektedir. Genelci kavramının zıddı olan ‘uzmanlaşma’; hizmet sunumunda daha verimli olabilmek adına sadece bir sorun alanında yoğunlaşmayı; o alana özgü bilgi de derinleşmeyi ve beceri repertuarını genişletmeyi ifade eden kavramdır.

Belli bir alandaki sosyal hizmet uygulaması Bartlett’in klasik üç adımdan oluşan tasnifinde belirtildiği üzere birinci çerçevede sosyal hizmet uygulamasının temel öğelerini (değer, amaç, bilgi, yaptırım, yöntem), ikinci çerçevede belli bir alanın özelliklerini (ana sorun, organize hizmetler sistemi, bilgi, değer ve yöntemler, sosyo-kültürel davranış ve tutumlar, müracaatçıların özellikleri) üçüncü çerçevede ise önceki iki çerçevenin bütünselleştirilmesini içermektedir (Koşar, 1992). Değişen zaman ve koşullara göre sorunların doğasına bağlı olarak yeni alanlar ortaya çıkacak, bazı alanlar yok olacak ya yeni bir biçim alacak ya da bazıları birleşecektir. Klasik alanlarda (örneğin çocuk refahı alanı) kazanılan bilgi ve deneyimler yeni alanlara (örneğin iş sağlığı ve güvenliği alanında sosyal hizmet) ve hizmet türlerine yönelmeyi kolaylaştıracaktır.

Yukarıdaki anlatımlara dayalı olarak kurulması önerilen Sosyal Hizmet Uygulama Alanları Anabilim Dalı’nın amacı; öğrencileri belli bir sosyal hizmet alanında kuram uygulama bütünlüğü içerisinde gerekli bilgi, beceri ve değerlerle donanımlı kılmak ve bu alana özgü bilgi, politika ve hizmet modeli üretilmesini teşvik etmektir. Bu anabilim dalı sayesinde sosyal hizmette uzmanlaşmanın önü açılmış olacaktır. Sosyal Hizmet Uygulama Alanları Anabilim Dalı’nın spesifik sorun alanlarında çalışabilecek donanımda sosyal hizmet uzmanları yetiştirmesi beklenmektedir.

Kuşkusuz sosyal hizmet bölümlerinin hangi sosyal hizmet alanlarına yöneleceği ve bu alanlara özgü hangi anabilim dalı yapılması içerisinde gireceği kendi tercihi ile ilişkili bir konudur. Bu noktada bölümlerin anabilim dalı tercihlerinin akademik altyapı, ilgi, ihtiyaç, beklenti ve bölgesel sorunlara göre şekillenmesi beklenmektedir. Önerilen Sosyal Hizmet Uygulama Alanları Anabilim Dalına özgü aşağıda belirtilen bilim dalları kurulabilir:

3.1. Afetlerde Sosyal Hizmet Bilim Dalı

3.2. Tıbbi Sosyal Hizmet Bilim Dalı

- 3.3. *Psikiyatrik Sosyal Hizmet Bilim Dalı*
- 3.4. *Adli Sosyal Hizmet Bilim Dalı*
- 3.5. *Okul Sosyal Hizmeti Bilim Dalı*
- 3.6. *Çocuk ve Aile Sosyal Hizmeti Bilim Dalı*
- 3.7. *Gerontolojik Sosyal Hizmet Bilim Dalı*
- 3.8. *Engellilerle Sosyal Hizmeti Bilim Dalı*
- 3.9. *Gençlik Sosyal Hizmeti Bilim Dalı*
- 3.10. *Endüstriyel Sosyal Hizmet Bilim Dalı*
- 3.11. *Madde Bağımlılığı ve Sosyal Hizmet Bilim Dalı*
- 3.12. *Sokak Sosyal Hizmeti Bilim Dalı*
- 3.13. *Göçmen ve Sığınmacılarla Sosyal Hizmet Bilim dalı*

Sosyal Hizmet Bilim Alanı Doçentlik Başvurusu Anahtar Kelimeleri

Türkiye’de doçentlik unvanı, üniversiteler veya YÖK tarafından değil, Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) tarafından verilmektedir. Doçentlik sınavına başvuracaklar başvurmak istedikleri “Temel Alanı”, “Bilim Alanı”nı ve “Anahtar Kelime”leri belirtmek zorundadırlar. Üniversitelerarası Kurul buna göre doçentlik jürilerini oluşturmaktadır (<http://www.anayasa.gen.tr/docentlik-ek-1.pdf>).

Doçent adayı için önemli aşamalardan biri de, hangi bilim alanından ve hangi anahtar kelimelerle başvuru yapacağı ve bunlara bağlı olarak oluşturulacak jüridir. Dolayısıyla adayın hangi alandan ve hangi jüri önünde sınav olacağını belirlenmesinde anahtar kelime temel bir işlev kazanmaktadır. ÜAK’ın farklı bilim alanları için belirlediği anahtar kelimelerin birçoğunun anabilim dallarına karşılık geldiği anlaşılmaktadır. Anahtar kelimelerin temel alanlar ve bilim alanlarında farklı işlevleri olabilmektedir. Buna bağlı olarak oluşan Doçentlik Jürileri ve Doçentlik unvanlarının kapsadığı alanlar farklılaşmaktadır. Bazı anahtar kelimelerin ise anabilim dalları ve bilim alanı ile aynı isimleri taşıdığı görülmektedir (Sevgi, 2016)

Anahtar kelimelerin, bilim alanlarının alt ayrımlarıdır (<http://www.anayasa.gen.tr/docentlik-ek-1.pdf>). Doçentlik başvurularında en az bir anahtar kelimenin seçimi zorunlu hale getirilmiştir. Bilindiği üzere hem Yüksek Öğretim Kurulu’nun (YÖK) bilişim sistemi olan Yükseköğretim Sistemi’nde (YÖKSİS), hem de Üniversitelerarası Kurulun (ÜAK) Doçentlik Bilgi Sistemi’nde (DBS) her bilim alanı için birtakım anahtar kelimeler tanımlanmıştır ve her iki sistem birbirine entegre bir biçimde çalışmaktadır (9. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştay Sonuç Raporu, 2019). ÜAK tarafından belirlenen Sosyal Hizmet Bilim Alanı anahtar kelimeleri şunlardır: ‘Aile kaynakları eğitimi’, ‘aile sosyolojisi’, ‘ev ekonomisi’, ‘modernleşme sosyolojisi’, ‘sağlık sosyolojisi’ ve ‘toplumsal cinsiyet’ (http://www.uak.gov.tr/temelalan/Anahtar%20Kelimeler_151015.pdf).

Görüldüğü üzere DBS’de sosyal hizmet alanı için var olan anahtar kelimelerin sosyal hizmet bilimi ve mesleğinin temel yapısı ve niteliklerini yansıtmamaktadır. Sosyal Hizmet Bilim Alanı’nın anahtar kelimeleri daha çok sosyoloji alanının anahtar kelimelerinden oluşmaktadır. Bu durum akademik camiada birbirinden çok farklı olan, diğer bilim alanlarında olduğu gibi işbirliği içerisinde çalışabilecek sosyal hizmetin sosyolojinin bir alt alanı olarak görülmesine neden olmaktadır. Bunun yanında Aile ve Tüketici Bilimleri ya da diğer adıyla Ev Ekonomisi alanı ÜAK tarafından bir bilim alanı olarak görülmediğinden bu alanın akademisyenleri doçent unvanını sosyal hizmet bilim alanından almakta ve bu nedenle Sosyal Hizmet Bilim Alanında bu alana özgü anahtar kelimeler bulunmaktadır (9. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı Sonuç Raporu (2019)).

SHOD olarak yukarıda özetlenen uygulamadaki duruma bakılarak sosyal hizmet bilim dalı için doçentlik başvuru anahtar kelimelerinin acilen “sosyal hizmet bilim dalı”na özgü bir şekilde yeniden belirlenmesinin gerekli olduğunu, yeni anahtar kelimeleri ÜAK’a yine acilen bildirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Bu doğrultuda yukarıda “Sosyal Hizmet Bölümleri İçin Anabilim Dalı Yapılanması Modeli”mizde ileri sürdüğümüz üç anabilim dalını (1. Sosyal Hizmetin Temelleri ve Müdahaleleri Anabilim Dalı, 2. Sosyal Refah Politikası ve Sosyal Hizmet Yönetimi Anabilim Dalı ve 3. Sosyal Hizmet Uygulama Alanları Anabilim Dalı) temel olarak sosyal hizmet bilim dalı doçentlik başvurusu için şu anahtar kelimeleri önermekteyiz:

1. Sosyal Hizmet Kuramı ve Felsefesi
2. Sosyal Refah Politikası
3. Klinik Sosyal Hizmet
4. Toplum Odaklı Sosyal Hizmet
5. Sosyal Hizmet Alanları

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Alptekin, K. (2016). *Başlangıçtan bugüne ve yarına Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Alptekin, K. (2021). Sosyal hizmet eğitiminde kontrolsüz büyüme döneminin ağır faturası: Açıköğretim. M. Kırlioğlu ve D. Akarçay Ulutaş (editörler). (İçinde) *Sosyal hizmet eğitiminin genişleyen sınırları: Uygulama ve araştırma için bir rehber* (ss. 42-62). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Ambrosino, R., Heffernan, J., Shuttlesworth, G., & Ambrosino, R. (2008). *Socialworkandsocialwelfare: An introduction*. 6thedition. Belmont, CA: Brooks/Cole--Thomson Learning.
- Davies, M., & Collingwood, P. (2008) Knowledge, theoryandsocialworkpractice: An easyaccessapproach. In: *Theblackwellcompanionontosocialwork* (pp. 1-8). Oxford: Blackwell Publishing.

- Dokuzuncu Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı Sonuç Raporu (2019)*. Sosyal hizmet bölümleri için anabilim dalı yapılanması ve doçentlik başvurusu anahtar kelimelerin değerlendirilmesi. K. Alptekin ve U. Yanardağ (raporu hazırlayanlar). Ankara: Sosyal Hizmet Okulları Derneği, Erişim 22.07.2019, http://www.sosyalhizmetokullari.org/9_SH_Egitim_Calistayi_Raporu.pdf
- Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü tarafından hazırlanan anabilim dallarının kurulmasına dair rapor (2010)*.
- Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü tarafından hazırlanan yeni anabilim dallarının açılması önerisi raporu (2018)*
- <http://www.anayasa.gen.tr/docentlik.htm>. Türkiye’de doçentlik sistemi hakkında ön bilgi. K. Gözler. Erişim Tarihi: 15.02.2020.
- http://www.uak.gov.tr/temelalan/Anahtar%20Kelimeleler_151015.pdf. Anahtar kelimeler ve kodları tablosu. Erişim Tarihi: 15.02.2020.
- Karataş, K. ve Erkan, G. (2005). Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminin tarihçesi. Ü. Onat (yayına hazırlayan). (İçinde) *Sosyal hizmet sempozyumu 2002: sosyal hizmet eğitiminde yeni yaklaşımlar* (ss. 112-133). Ankara: Aydınlar Matbaacılık Ltd. Şti.
- Koşar, N. (1992). *Sosyal hizmetlerde aile ve çocuk refahı alanı*. 2. baskı. Ankara: İltek A.Ş.
- Kut, S. (2005). Türkiye’de sosyal hizmet mesleğinin eğitimi. Ü. Onat (yayına hazırlayan). (İçinde) *Sosyal hizmet sempozyumu 2002: sosyal hizmet eğitiminde yeni yaklaşımlar* (ss. 9-13). Ankara: Aydınlar Matbaacılık Ltd. Şti.
- Lal Das, D.K. (2010). Introduction to social work research. G.Thomas (editor). In: *Social work research*, (pp. 1-20). New Delhi: School of Social Work Indira Gandhi National Open University.
- Segal, E.A., Gerdes, K.E. & Steiner, S. (2007). *An introduction to the profession of social work: Becoming change agent*. 2nd edition. Belmont, CA: Thomson--Brooks/Cole.
- Sosyal hizmet bölümleri için anabilim dalı yapılanması öneri raporu (2017)*. K. Alptekin, E. Kahramanoğlu, I. Bulut ve A. İçağasıoğlu Çoban (raporu hazırlayanlar). Ankara: Sosyal Hizmet Okulları Derneği (SHOD) Erişim: 21 Temmuz 2019, http://www.sosyalhizmetokullari.org/SHOD_Anabilim_Dali_GEREKCE.pdf
- Sevgi, O (2016). Doçentlik Başvurularında Kullanılan Anahtar Kelimelerin Analizi ve Değerlendirilmesi. Hoca Ahmet Yesevi Yılı Anısına Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Kitabı 6, 409-417.
- Sosyal hizmet ulusal çekirdek eğitim programı 2019 (SHÇEP 2019)*. Ankara: Sosyal Hizmet Okulları Derneği tarafından Sağlık Bilimleri Dekanlar Konseyine sunulan rapor.
- Sosyal hizmet eğitiminde yeniden yapılanma I (2002)*. K. Karataş ve S. İl (yayına hazırlayanlar) Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayın No: 12.
- Thompson, N. (2016). *Kuram ve uygulamada sosyal hizmeti anlamak*. 3. baskı. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Zastrow, C. (2008). *Introduction to social welfare: Empowering people*. 9th edition., Belmont, CA: Thomson/Brooks/Cole.

Zengin, O. Alptekin K., & Topuz, S. (2023). The current situation, bottlenecks, and expectations for the social work education: a pilot study. *Social Work Education*, 42(1), 65-79. doi:10.1080/02615479.2022.2050202

5) SOSYAL HİZMET PROGRAMINA ÖZGÜ ÖLÇÜTLER ⁽¹⁶⁾

Bu program ölçütleri, “Sosyal Hizmet” lisans programı mezunları içindir. Sosyal hizmet lisans eğitimiyle; bireysel özelliklerinden ve/veya içinde bulunduğu çevre koşullarından kaynaklanan psiko-sosyal sorunlarını çözemeyen veya ihtiyaçlarını gideremeyen müracaatçı sistemine (birey, aile, grup, örgüt, topluluk ve toplumu ifade eder) yönelik sosyal hizmet etik ilke ve standartları göz önünde bulundurarak sosyal hizmet müdahalelerini genelci yaklaşım ile planlayabilen, uygulayabilen ve değerlendirebilen, ayrıca toplumsal sorunlara etkili çözümler üretebilen sosyal hizmet uzmanlarının yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Sosyal hizmet uzmanları; insan hakları ve sosyal adalet ilkelerini temel alarak sosyal değişimi desteklemekte, insanların kendi yaşamları üzerinde kontrolü sağlamalarına ve iyilik hallerinin geliştirilmesine çaba sarfetmektedirler. Sosyal hizmet uzmanları müracaatçı sisteminin psiko-sosyal sorunlarını; tespit etme, çözme ve onların güçlenmesini destekleme bilgi ve becerisine sahiptirler.

Sosyal hizmet lisans programı, eğitim çıktılarına dayalı yeterlik temelli yaklaşımı esas almalıdır. Bu anlayışla öğrencilere; ulusal ve uluslararası düzeyde güncel mevzuata dayalı sosyal hizmet uygulamalarını gerçekleştirebilmeleri için yeterli bilimsel içerik, mesleki donanım ve uygulama olanakları sunabilmelidir.

Sosyal hizmet uzmanları aşağıda belirtilen disipline özgü ölçülebilir beceri ve yetkinliklere sahip olmalıdırlar:

- Sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştirebilmek için sosyal hizmet bilgi, beceri ve değerlerini bütünselleştirip uygulamaya aktarabilme,
- Birey, aile, grup ve toplum odağında planlı müdahale sürecini gerçekleştirebilme, müdahalenin her aşamasında mesleki gözlem ve mesleki görüşme yapabilme, veri toplama, kayıt tutma ve rapor hazırlayabilme,
- Toplumun değişen ve çeşitlenen gereksinim ve sorunlarını izleyebilme ve bunları gidermeye yönelik hazırlanacak sosyal politika ve hizmet modelleri geliştirme süreçlerine katkı sunabilme,
- Eleştirel düşünebilme, analiz ve sentez yapabilme, sosyal hizmet araştırması yapma, yapılmış araştırma sonuçlarından yararlanabilme, mesleki literatürü takip ve yorumlayabilme becerisine sahip olma,

¹⁶Bu çalışma Sosyal Hizmet Okulları Derneği tarafından 11.12.2019 tarihinde Ek 10'dayeralan katılımcıların görüşleriyle Sağlık Bilimleri Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği'nin (SABAK) sosyal hizmet lisans programlarının akreditasyon değerlendirmesinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

- Çağdaş yönetim bilgi ve tekniklerini kullanarak yönetsel görevleri yerine getirebilme, kurumlar arası ilişki, işbirliği ve koordinasyon sağlayabilme ve ortak hizmet geliştirebilme,
- Sosyal hizmet uygulaması bağlamında sözlü ve yazılı iletişim kurabilme, ilgili bilişim teknolojilerini ve diğer teknolojileri kullanabilme,
- Mesleki uygulamalarda etkileşimde bulunduğu diğer disiplinlere mensup meslek elemanlarıyla ekip çalışması içerisinde etkin, verimli ve etik kurallara uygun hareket edebilme.

6) ULUSAL SOSYAL HİZMET EĞİTİM-ÖĞRETİM STANDARTLARI (2020-REVİZE)

GEREKÇE

Sosyal hizmet eğitimi, öğrenim gören öğrencilerin müracaatçı sistemlerine (birey, aile, grup, toplum) yönelik mesleki müdahaleleri gerçekleştirmede yetkili ve yeterli profesyoneller olmasını hedefleyen dört yıllık lisans programıyla yürütülen bir eğitim-öğretim sürecidir. Eğitimin yaklaşık 1/3'ü süpervizyon desteği altında mesleki uygulamaları kapsar. Yaşantısal öğrenmenin temel öğrenme biçimi olduğu bu eğitimde çok sayıda özgürleştirici-güçlendirici-geliştirici derslere yer verilir. Öğrenme çıktılarının öğrenci üzerindeki etkisine odaklanılır. Sosyal hizmet eğitiminde öğrencinin kişisel, mesleki (profesyonel) ve entelektüel gelişimi izlenir; sorumluluk sahibi, öz güveni yüksek, sosyal hizmet müdahalelerini gerçekleştirmede yetkili ve yetkin uygulamacılar yetiştirmek hedeflenir.

Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi 1961 yılında Sağlık ve Sosyal Yardımlar Bakanlığı bünyesinde kurulmuş olan Sosyal Hizmetler Enstitüsü’ne bağlı olarak Sosyal Hizmetler Akademisi ile başlamıştır. 1961 yılında başlayan sosyal hizmet eğitimi 2002 yılına kadar yaygınlaşmamış, bu yöndeki çabalar yetersiz veya sonuçsuz kalmış, çoğunlukla tek okulla eğitim-öğretim faaliyeti sürdürülmüştür. 2006 yılından itibaren sosyal hizmet bölümü sayısı hızla artmaya başlamıştır. Eğitimde baş gösteren hızlı ve kontrolsüz büyüme bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir. Bugünden bakıldığında Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde boşluk, dağınıklık ve tutarsızlıklar gözlenmektedir. Bu görüntü içerisinde sosyal hizmet bilgi, beceri ve değerlerini yetkin bir şekilde sosyal hizmet müdahalelerinde kullanabilecek donanımda mezun yetiştirme olanak ve olasılıklarının zayıflayacağı rahatlıkla söylenebilir. Donanımsız ve niteliksiz sosyal hizmet uzmanları müracaatçılarına, kurumlara ve topluma zarar verebilecekleri gibi aynı zamanda mesleki kimliklerinde de onarılması güç tahribatlara neden olabileceklerdir. Bu noktada yaşanan tüm sorunlara köklü bir çözüm üretme ve sosyal hizmet eğitiminde birliği/düzeni ve kaliteyi sağlama adına kalite güvence sistemi ve akreditasyon sürecinin başlatılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

‘Akreditasyon’ ve beraberinde ‘kalite güvencesi’ konusu sosyal hizmet eğitiminde belirli bir düzeyde kaliteye ve şeffaflığa ulaşmada önemli bir araç olma ve aynı zamanda eğitime yönelik öz değerlendirme fırsatı da sunması bakımından önemlidir. Kuşkusuz bu işlemlerin başlangıç noktası ulusal eğitim standartlarının oluşturulmasıdır. Bu doğrultuda geçmiş yıllarda bazı önemli çalışmalar yapılmışsa da bunların günün ihtiyaçlarını da gözeterek şekilde yenilenmesi ve geliştirilmesi önem arz etmektedir. Ulusal sosyal hizmet eğitiminin akreditasyon standartların geliştirilmesi ulusal nitelikte arzu edilen bir sosyal hizmet eğitiminin

önceliklerini ortaya çıkaracak ve yüksek nitelikli eğitim/öğretim programlarının oluşturulması için neler yapılması gerektiğine ışık tutacaktır.

Uluslararası ve ulusal düzlemde sosyal hizmet disiplininin eğitimi; lisans ve lisansüstü olmak üzere iki düzeyde verilmektedir. Ulusal sosyal hizmet eğitim standartlarına odaklanılan bu çalışma sosyal hizmet disiplininin eğitiminde “lisans” düzeyi ile sınırlandırılmıştır. Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim Standartları sosyal hizmet eğitimi için “minimum” gereklilikleri ifade etmekte olup aşağıda belirtilen beş ana başlık altında oluşturulmuştur.

- I. Öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi
- II. Öğretim elemanları ile ilgili standartlar
- III. Bilimsel araştırmalarda etik ilkelere duyarlılık
- IV. Öğrenci gelişimi ve başarısı, destek ve rehberlik hizmetleri (öğrenciler ile ilgili standartlar)
- V. Öğrenme kaynakları: Sınıflar, tesisler, kütüphane, teknolojik altyapı, idari–mali ve kaynak yönetimi

Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları'nın ilki 7. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı Sonuç Raporu ile kaynakçada gösterilen uluslararası ve ulusal sosyal hizmet eğitim standartlarını içeren dokümanlar dikkate alınarak Sosyal Hizmet Okulları Derneği'nin görevlendirmesiyle, Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN, Yrd. Doç. Dr. Talip YİĞİT, Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu ve Prof. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN tarafından oluşturulan Çalışma Grubu tarafından sosyal hizmet akademisyenleri ve sosyal hizmet uzmanlarından paydaş görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Rapor, Temmuz 2020'de Prof. Dr. Hakan ACAR'ın katkılarıyla revize edilmiş ve sosyal hizmet eğitimi için yukarıda belirtilen beş ana başlık çerçevesinde aşağıdaki standartlar belirlenmiştir.

I. ÖĞRETİMİN PLANLANMASI, UYGULANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

1.1. Amaç ve hedefler

- Bölüm, amaç ve hedeflerini küresel sosyal hizmet eğitim-öğretim standartları çerçevesinde açıklar.
- Bölüm, amaçlarını bağlı olduğu yükseköğretim kurumunun araştırma-geliştirme, eğitim-öğretim, idari-kaynak yönetiminin yapısı gibi konuları göz önünde bulundurarak geliştirir.
- Bölümün program amaç ve hedefleri, sosyal hizmetin mesleki ve disiplinler temel ilke ve değerleri üzerine kuruludur.

1.2. Eğitim-öğretim programı (müfredatı) ve alan uygulaması

1.2.1. Eğitim-öğretim programı (müfredatı)

- Bölümün amaç ve hedefleriyle tutarlıdır.
- Sınıf içi ve alan eğitimi bütünlüğünde oluşur.
- Sosyal hizmet mesleğinin bilgi, beceri ve değer boyutu göz önünde bulundurularak tasarlanır.

- Bologna Süreci ile uyumludur.

• İçeriği Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) Sosyal Hizmet Temel Alanı Yeterlilikleri (2011) ile uyumlu olacak şekilde tasarlanır.

• Yerel veya bölgesel ihtiyacı karşılamaya yönelik Sosyal Hizmet Temel Alanı Yeterlilikleri'ne ilave sosyal hizmet eğitim-öğretim yeterliği tanımlanabilir.

• Öğrencilerin eleştirel düşüncelerini, yeniliklere açık olmalarını ve kendilerini geliştirmelerini göz önünde bulundurularak tasarlanır.

- Sosyal hizmet geneli yaklaşımını temel alarak yapılandırılır.

• Sürekli iyileştirme yaklaşımına uygun olarak periyodik aralıklarla (en geç 7 yılda bir) revize edilir.

• Revizyon, eğitim-öğretim programının (müfredatın) uygulanmasında ortaya çıkan güçlükler ve eksikliklerin giderilmesine ilişkin yapılacak değerlendirme sonucunda, ulusal sosyal hizmet eğitim-öğretim standartlarına aykırı olmaksızın gerçekleştirilir.

• Eğitim-öğretim programı (müfredatı); temel bilim dersleri, toplumsal sorunları inceleyen dersler, sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki temellerini işleyen dersler, sosyal hizmet alt uzmanlık dallarını içeren dersler, bilimsel araştırma ve sosyal hizmet uygulama derslerinden oluşur.

• Temel bilim dersleri; sosyal hizmet ile bağlantısı kurulu davranış ve sosyal bilimlere içeren dersleri kapsar. Temel bilim dersleri, sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki temellerini işleyen derslerin toplam saatinden fazla olamaz.

• Sosyal hizmet eğitiminin odağında yer alan sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki temellerini işleyen dersler, sosyal hizmet lisans ve/veya lisansüstü eğitimi almış öğretim elemanları tarafından verilir.

1.2.2. Alan uygulaması

- Bölüm, öğrencinin alan uygulaması derslerini yüklenme koşullarını açıklar.
- Bölüm alan uygulamasının teori ile bağlantısını ve sınıf ortamı ile alan uygulamasındaki kavramsal çerçeveyi nasıl ilişkilendirdiğini açıklar.

- Bölüm, alan uygulamasının yönetimine ilişkin idari yapıyı (alan uygulaması koordinatörlüğü gibi) oluşturur.
- Alan uygulamasını yürüten idari yapı, uygulama kurum ve kuruluşlarını belirler, bu kurum ve kuruluşlarla protokoller yapar.
- Alan uygulamasının koordinasyon sorumluluğunu üstlenen öğretim elemanı; bölüm kadrosunda yer alan lisans ve/veya lisansüstü sosyal hizmet eğitimi almış, en az iki yıl alan deneyimine sahiptir.
- Bölüm, alan uygulaması için gerekli insan kaynakları (alan uygulaması eğitsel ve kurum danışmanları), bürokratik işlemleri (resmi izin, protokol vb.) ve teknik desteği hazırlar.
- Alan uygulaması kuramsal bilgiyle uygulamayı bütünleştirir ve süpervizör desteği ile yürütülür.
- Alan uygulaması; öğrenci, eğitsel danışman, kurum danışmanı ve uygulama kurumunun işbirliği içerisinde gerçekleşir.
- Alan uygulaması öğrencilere; sosyal hizmet müdahale yöntem ve tekniklerinin alanda müracaatçı sistemlerinin özelliklerine göre nasıl uygulanacağı konusunda içgörü ve temel beceriler kazandırır.
- Alan uygulaması en az 500 saatten oluşur.
- Alan uygulamasının esasları (kurum yönetimi, kurum danışmanı, eğitsel danışman, ve öğrencinin görev ve sorumlulukları, işbirliği konuları, takvim, izlenen prosedürler, kayıt tutma, alan eğitimi süpervizyonu, ölçme ve değerlendirme vb.) ve işleyişi bir yönetmelik veya yönerge ile belirlenir.

1.2.3. Eğitim-öğretim yöntemleri

- Bölüm, sınıf içi ve alan uygulama derslerini açıkça tanımlar ve planlar.
- Bölüm eğitim-öğretim politikasını açıkladığı bir tanıtım kataloğu hazırlar. Bu katalogta bölüme ilişkin genel bilgiler, öğrenme amaç ve hedefleri ve zamana yayılmış faaliyetlerle ilgili belirlenmiş hususlar, alan uygulamalarında görev ve sorumluluklar, kazanımlar ve ölçme-değerlendirmenin nasıl yapılacağı açıklanır.
- Bölüm, her ders için dönem başında; dersin amaç ve hedefleri, öğrenme kazanımları, dersin veriliş biçimi, dersin önkoşulları, haftalık konu planı, öğretim yöntem ve teknikleri, ölçme ve değerlendirme, öğrencinin sorumlulukları, ders materyalleri gibi konularda öğrencinin önceden bilgilendirilmesi işlevini gören bir ders bilgi formu (ders izlencesi) hazırlar.
- Eğitim öğretim faaliyetleri farklı eğitim öğretim yöntem ve tekniklerinin (rol oynama, grup çalışması, konuk çağırma, vaka tartışması, sunum yapma, film izleme, edebi metinleri inceleme, alan ve kurum inceleme vb.) kullanımına olanak sağlar.

1.2.4. Program çıktıları

- Bölüm, lisans eğitim-öğretim amaç ve hedeflerine uygun olarak program çıktılarını tanımlar.
- Program çıktıları TYYÇ Sosyal Hizmet Temel Alanı Yeterlilikleri (2011) için belirlenen yeterlilikleri ile uyumludur.
- Program çıktıları Bologna Süreci kapsamında hazırlanması zorunlu olan Program Yeterlilikleri Matrisi ile TYYÇ Sosyal Hizmet Temel Alanı Yeterlilikleri (2011) ile bağlantısını kanıtlar.
- Bölüm, lisans eğitim-öğretim çıktılarına ne ölçüde ulaşıldığının değerlendirmesini ve izlenmesini yapar.
- Bölüm, program çıktılarının yerel/bölgesel/ulusal/küresel düzeylerde, mesleki amaçlar ve alana ilişkin gereksinimlere nasıl yanıt verdiğini açıklar.

II. ÖĞRETİM ELEMANLARI İLE İLGİLİ STANDARTLAR

**Bölümde tam zamanlı çalışan öğretim üyesi ve öğretim görevlisini ifade eder.*

2.1. Öğretim elemanlarının sayıları ve nitelikleri

- Bölüm her bir tam zamanlı ve yarı zamanlı öğretim elemanının sahip olması gereken genel özellikleri tanımlar.
- Bölümde, sosyal hizmet lisans programından mezun olup sosyal hizmet bilim dalında doktora sahibi en az üç öğretim üyesi yer alır.
- Bölüm, öğretim elemanlarının akademik çalışmalarına yönelik niceliksel ve niteliksel kriterleri açıklar.
- Bölüm, öğretim elemanlarından yabancı dil becerisini ulusal ya da uluslararası geçerliliği olan bir sınav ile belgelendirmesini ister.

2.2. Öğretim elemanlarının araştırma faaliyetlerine ayırdığı zaman

- Bölüm, öğretim elemanlarının akademik gelişimlerine yönelik öğrenme ortamı hazırlar.
- Bölüm öğretim elemanlarının akademik gelişimlerine yönelik nasıl bir yöntem izlediğini açıklar.
- Bölüm, öğretim elemanlarının araştırma faaliyetleri için zaman planlaması yapar.

2.3. Akademik personel performansı

- Bölüm, öğretim elemanlarının iş yükü politikasını bölümün amaç ve hedeflerine uygun olarak açıklar.
- Bölüm, öğretim elemanlarının performans düzeylerini açıklayıcı ölçütleri geliştirir.
- Bölüm, azami 30 (otuz) öğrenciye 1 (bir) tam zamanlı öğretim elemanı düşecek şekilde düzenleme yapar.

2.4. Öğretim elemanına sunulan destek

- Bölüm, kurumsal yapı ile uyumlu olarak programın misyon ve amaçları ve öncelikli ihtiyaçları doğrultusunda üniversitenin olanakları ölçüsünde öğretim elemanlarına araştırma ve burs imkanları sağlayarak mesleğin sürekli gelişimine katkıda bulunduğunu açıklar.

III. BİLİMSEL ARAŞTIRMALARDA ETİK İLKELERE DUYARLILIK

- Bölüm, bilimsel araştırmaların evrensel araştırma etik ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmesini sağlamak amaçlı bölüm içi ve/veya kurum içi etik kurul değerlendirme sürecini açıklar.

IV. ÖĞRENCİ GELİŞİMİ VE BAŞARISI, DESTEK VE REHBERLİK HİZMETLERİ

- Bölüm, öğrenci kabulüne ilişkin (ÖSYM puan türü, yatay ve dikey geçiş esasları, kredi transferleri ve bu husustaki politika, ilke ve prosedürleri) ölçütlerini açıklar.
- Bölüm, öğrencilerin hak ve sorumluluklarına yönelik izleyeceği politika ve ilkeleri açıklar.
- Bölüm öğrencilere, öğrenim süresi içinde hangi rehberlik hizmetlerinin sunulduğunu açıklar.
- Bölüm, akademik başarısı düşük olan ve uyum güçlüğü yaşayan öğrencilere yönelik hangi rehberlik hizmetlerinin sunulduğunu açıklar.

- Bölüm, engelli öğrenciler için gerekli öğrenme koşulları sağlar.

4.1. Öğrenci merkezli öğrenme/öğretme ve değerlendirme

- Öğretim faaliyetleri sınıf içi interaktif şekilde öğrenci merkezli anlayışla sürdürülür.
- Bölüm, öğrencilere kendilerini tanıma ve geliştirme yönünden hangi fırsatları sağladığını açıklar.
- Bölüm, öğrencilerin sosyal hizmet bilgi, beceri ve değerlerine ilişkin farkındalık ve yetkinliklerini mesleki yaşamları boyunca yenileyerek sürdürmelerinin nasıl sağlanacağını açıklar.

4.2. Öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesi, yönlendirilmesi ve izlenmesi

- Bölüm, öğrencilerin akademik performanslarını değerlendirmedeki politikaları ve ilkeleri açıklar.
- Bölüm, öğrencilere mezuniyet sonrası kariyer planlamasına yönelik nasıl bir rehberlik hizmeti sunulduğunu açıklar.
- Bölüm, öğrencilerin mezuniyet sonrası iletişimin sürdürülebilirliği konusunda nasıl bir yöntem izlediğini açıklar.

- Bölüm, mezuniyet durumundaki öğrencilerin mezun olabilmeleri için uyulması gereken Bologna Süreci kriterlerine yönelik uygulamayı izler.

4.3. Öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinin gerekliliklerini yerine getirmesi

- Bölüm, öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinin gerekliliklerini yerine getirmesinde nasıl bir politika izlediğini açıklar.

- Bölüm, derse devam ölçütlerini açıklar.

- Bölüm, ders başarı ölçütlerini açıklar.

- Bölüm, öğrencilere kredi transferleri ile ilgili hangi politika ve ilkeleri nasıl yürüttüğünü açıklar.

4.4. Öğrencilerin oryantasyonu

- Bölüm düzenli olarak yeni öğrenciler için oryantasyon programı hazırlar.

4.5. Öğrencilere akademik danışmanlık hizmetleri

- Bölüm, öğrencilere akademik danışmanlık hizmetlerini nasıl sunduğunu açıklar.

V. ÖĞRENME KAYNAKLARI

5.1. Sınıflar, tesisler, kütüphane, teknolojik altyapı

- Bölüm; yeterli sayıda sınıf alanları, öğrenciler için alanlar, akademik ve idari kadrosu için ofisler, toplantı odası ve programın amaç ve hedeflerinin başarılması için gerekli donanımları içeren fiziki yapılardan (Örneğin: iletişim becerileri geliştirecek ve kişisel gelişimi destekleyecek derslerin -iletişim, müzik, drama, sanat, jimnastik, tiyatro vb.- yürütülebilmesi için bir uygulama laboratuvarı / odası; bireysel görüşme ve aile danışmanlığı örneklerinin gerçekleştirileceği aynalı bir oda; grup çalışması örneklerinin gerçekleşeceği bir oda. vb.) oluşur.

- Bölüm, eğitim/öğretim faaliyetlerini yürütmede kütüphane (üniversite kütüphanesinde sosyal hizmet disiplini ve mesleği ile ilgili basılı yayınlar ve ders kitapları bulunur) internet, bilgisayar, görsel ve işitsel ekipman gibi olanak ve araç-gereçleri kullanır.

- Bölüm, sosyo-kültürel, sportif ve akademik etkinlikler bakımından öğrencilere ne tür fırsatlar sunduğunu açıklar.

5.2. İdari-mali ve kaynak yönetimi

- Bölüm, teşkilat yapısını tanımlar.

- Bölüm, akademik ve idari karar alma sürecini açıklar.

- Bölümün yönetimi, sosyal hizmet lisans ve/veya lisansüstü diplomasına sahip bir öğretim üyesi tarafından yerine getirilir.

- Bölüm kurumsallaşma bağlamında eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme ve idari-kaynak yönetimine yönelik iş süreçlerini nasıl güvence altına aldığını açıklar.
- Bölüm, akreditasyon sürecini nasıl yürüttüğünü açıklar.
- Bölüm, eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili ihtiyaçlarını gidermek için nasıl bir süreç izlediğini açıklar.

7) SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMI

(SHUÇEP)⁽¹⁷⁾

SUNUŞ

Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (SHUÇEP) Raporu, kısa sayılabilecek bir zaman dilimi içerisinde hazırlanmış gibi gözükse de geçmişi büyük ölçüde Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği ve Sosyal Hizmet Okulları Derneği'nin sürdürdüğü sosyal hizmet mesleği ve eğitimi üzerine yapılan çalışmalara dayanmaktadır.

İnsanın ve toplumun psiko-sosyal nitelikli ihtiyaç ve sorunlarına odaklanan, toplumsal refahı artırmayı ve sosyal adaleti yaygınlaştırmayı hedefleyen, çevresel koşulların içerisinde bireyleri sosyal yönden işlevsel hale getirici, güçlendirici ve özgürleştirici çalışmalar yürüten sosyal hizmet mesleğinin kendisi gibi eğitimi de dinamik bir yapıya sahiptir. Meslekte yetkin olmak, başlı başına bir değer olarak görülmektedir. Mesleğin doğası gereği eğitim süreci çıktı odaklıdır, yeterlik temellidir. Özellikle bu husus eğitimde büyüme ve yaygınlaşmanın başladığı 2006 yılından bu tarafa alt yapı endişesi güdülmeyen hızla çoğalan bölümlerin yeterince üzerinde yoğunlaşmadığı bir noktadır. Şekil itibarıyla benzer bir eğitim-öğretim programı (müfredatı) yürüten pek çok bölüm, işleyişte dağınık-düzensiz bir görüntü ortaya çıkarmaktadır. Bu olumsuz görüntünün önlenmesinde standardizasyona gitme ihtiyacı kendisini giderek daha fazla hissettirmektedir.

Çıktı temelli bir eğitimi önceleme ve bölümlerarası standardizasyonu sağlama ihtiyacının yanısıra hız kesmeyen toplumsal değişimin ortaya çıkardığı farklı sorun alanları, sosyal hizmetlerin sunum sisteminde değişen model, politika ve örgütlenmeler, Bologna Uyum Süreci'nin Yükseköğretim sistemimize getirdiği yenilikler nedeniyle SHUÇEP'i hazırlamaya ihtiyaç duyulmuştur. Kuşkusuz bahse konu ihtiyaçlar üzerine hazırlanan bu program, nihai bir program olmayıp günün değişen ihtiyaçlarına göre sürekli geliştirilmesi gereklidir.

SHUÇEP'in hazırlanmasında yoğun mesaiyi arasında büyük bir özveri ile emek harcayan çalışma grubu üyelerine, sürekli maddi-manevi destek sağlayan Sosyal Hizmet Okulları Derneği'ne, katkıda bulunan tüm iç ve dış paydaşlarımızın temsilcilerine çok teşekkür ediyorum. Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı'nın ülkemizdeki sosyal hizmet eğitiminin gelişmesine katkı sağlayacağı inancıyla...

SHUÇEP Çalışma Grubu Adına

Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN

¹⁷SHUÇEP, 2018 yılının Nisan ayında hazırlanmaya başlamış; 2020 yılının Şubat ayında tamamlanmıştır. SHUÇEP'in ilgili makamlarca onaylanması Mart 2020'de ortaya çıkan COVID-19 Pandemisi nedeniyle uzunca bir zaman almıştır. SHUÇEP öncelikle SABDEK ve Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) tarafından oy birliği ile kabul edilmiş, 1 Haziran 2022 tarihinde YÖK tarafından onaylanmıştır.

1. GİRİŞ

Sosyal hizmet; bireyleri özgürleştirici, güçlendirici, sosyal sorumluluğu, sosyal değişim ve gelişimi teşvik eden uygulama temelli bir meslek alanı ve disiplindir. Müracaatçı sisteminin (bireyler, aileler, gruplar, organizasyonlar, topluluklar ve toplum) psiko-sosyal nitelikteki ihtiyaçlarını gidermede ve sorunlarını çözmeye onlara yardımcı olmak, müracaatçı sisteminin insan hakları ve sosyal adalet temelinde yaşam kalitesini ve sosyal işlevselliğini artırmak sosyal hizmetin temel amacıdır. Taşıdığı amaca ulaşabilmesi kuşkusuz öncelikle mesleğin yürütücüleri olan sosyal hizmet uzmanlarının (kamu kurumlarında kadro unvanı ‘sosyal çalışmacı’dır) meslekteki yetkinliklerine bağlıdır. Yetkin bir meslek elemanı olabilmek ise mesleğin bilgi, beceri ve değerlerinin harmanlandığı nitelikli bir eğitim-öğretimi zorunlu kılmaktadır.

Sosyal hizmet eğitimi, öğrenim gören öğrencilerin müracaatçı sistemlerine yönelik mesleki müdahalelerde yeterli profesyoneller olmasını hedefleyen en az lisans programıyla yürütülen bir eğitim-öğretim sürecidir. Eğitimdeki amaç; sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değerleriyle titizlikle hazırlanan, özgürleştirici – güçlendirici-geliştirici derslerin yer aldığı bir program kanalıyla bilgili, beceriye sahip, yetkin ve sorumluluk sahibi, öz güveni yüksek uygulamacılar yetiştirmektir.

Dünyada özellikle gelişmiş Batı ülkelerinde 1890’lı yılların sonlarında uygulamasını bulan sosyal hizmet eğitimi ve öğretimi, ülkemizde 1950’li yılların ortalarında kurumsal anlamda gündeme gelmiştir. Sosyal hizmet eğitimi ülkemizde, 1959 yılında yürürlüğe giren 7355 sayılı Sosyal Hizmetler Enstitüsü’nün kurulmasına dair Kanununun amir hükümleri uyarınca kurulan ve 1961 yılından itibaren Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlı Sosyal Hizmetler Akademisi ile başlamıştır. Sosyal Hizmetler Akademisi, uluslararası düzeyde geçerli dört yıllık lisans düzeyindeki eğitim programı ile sosyal hizmet eğitiminde öncü olmuştur. Ülkemizde sosyal hizmet eğitimi alanında 1967 yılında dört yıllık yükseköğretim düzeyinde eğitime başlayan Hacettepe Üniversitesi içerisinde açılan ‘Sosyal Çalışma Yüksekokulu’ ikinci önemli adım olmuş; ancak bu okul 1982 yılında kapanmıştır.

Sosyal Hizmetler Akademisi, 1982 yılında Hacettepe Üniversitesi bünyesinde Sosyal Hizmetler Yüksekokulu adı ile yapılandırılmış ve 2002 yılında Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi bünyesinde Sosyal Hizmet Bölümü’nün açılışına kadar tek okul olarak sosyal hizmet eğitimini sürdürmüştür.

2002 yılından sonra Sosyal Hizmetler Yüksekokulu’nun fakülteye dönüşme çabaları meyvelerini vermiş; 2006 yılında Selçuk Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi’nde sosyal hizmet bölümlerinin açılmasıyla hızlanan süreç, izleyen yıllarda yeni bölümlerin açılmasıyla devam etmiştir. 2019 yılı verilerine

göre ülkemizde ikisi açıköğretim fakültelerinde, dördü KKTC’de olmak üzere lisans düzeyinde 66 bölümde sosyal hizmet eğitimi verilmektedir.

Eğitimde bölümlerin artmasıyla birlikte baş gösteren hızlı büyüme, yeni düzenlemeleri gündeme getirmiştir. Yeni açılan bölümlerin çoğunluğunun akademik alt yapısının yeterli hale getirilmesi, aynı eğitim-öğretim programını(müfredatı) izlemesine karşın farklı kurumlarda ders içerik ve işlenişleri arasındaki farklılıkların en aza indirilmesi, Ön lisans programlarından sosyal hizmet lisans programlarına dikey geçişlerde uygun Ön lisans programlarının belirlenmesi zaruri hale gelmiştir.

Öte yandan sosyal hizmet bölümlerinin artmaya başlamasından günümüze kadar geçen süre içerisinde Türkiye’de değişmekte olan sosyal sorunlara ve ihtiyaçlara koşut olarak sosyal hizmet sunumuna ilişkin politika ve uygulamalarda da değişimler yaşanmıştır.

Önemli bir kısmı yukarıda sıralanan gelişmeler, Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde; boşluk, dağınıklık ve tutarsızlık izlenimi yaratmaktadır. Yaşanan bu sorunlara çözüm üretmek, sosyal hizmet lisans eğitimini nitelikli hale getirmek, ülke genelinde sosyal hizmet eğitiminde standardizasyonu sağlamak, akreditasyon ve kalite güvencesi sürecini hızlandırmak amacıyla ulusal ve uluslararası sosyal hizmet eğitimi standartlarını da gözetilen bir çerçeve programın hazırlanması ihtiyacı hasıl olmuştur. Bu noktaya gelinceye kadar irili ufaklı yapılan pek çok çalışmalar içerisinde 2009 yılından bu tarafa gerçekleştirilendokuz ulusal sosyal hizmet eğitim çalıştayının (Tablo 2’de kısa tanıtımı yapılmıştır)katkısının özellikle belirtilmesi gerekir. Sosyal hizmet eğitimi odağında yapılan tüm çalışmaların bütünleştirilmesi, günün ihtiyaçlarını da gözetecek şekilde yenilenmesi ve geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Yukarıda sözü edilen amaç ve ihtiyaçlardan hareketleSosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (SHUÇEP) Çalışma Grubu oluşturulmuşve 17.04.2018 tarihinden itibaren Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı çalışmalarına başlanmıştır. Çalışma grubu yaptığı bir dizi toplantı sonunda taslak olarak SHUÇEPraporunu hazırlamıştır. Bu taslak rapor 12 Ekim 2018 tarihinde Sosyal Hizmet Okulları Derneği (SHOD) ve Başkent Üniversitesi işbirliğiyle hazırlanan 8. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı’nda 17 farklı üniversitedeki sosyal hizmet bölümünde görev yapan 23 akademisyen tarafından tartışılmıştır. Çalıştaydan sonra yeniden şekillenen taslak rapor, bu sefer iç ve dış paydaşlara gönderilmiştir. Bu doğrultuda farklı üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerinde okuyan 10 öğrenci, farklı kurumlarda çalışan 10 sosyal hizmet uzmanı, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, SHOD ve 11 üniversitenin sosyal hizmet bölüm başkanlığı’ndangeribildirimler alınmıştır. Paydaş görüşlerinden sonra SHUÇEP raporu, üçkezSağlık Bilimleri Dekanlar Konseyi (SABDEK) Yönetim Kurulu Toplantısı’nda görüşülmüş, SABDEK’ten gelen öneriler sonucunda (SHUÇEP adıyla) son şeklini almıştır.

SHUÇEP çalışması uluslararası ve ulusal eğitim standartlarıyla uyumlu olacak şekilde hazırlanmıştır. Uluslararası eğitim standartları için Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (International Federation of Social Workers - IFSW) ile Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (International Association of Schools of Social Work - IASSW) tarafından 2004 yılında ortaklaşa hazırlanan Sosyal Hizmet Mesleğinin Eğitim ve Öğretimi İçin Küresel Standartlar (Global Standards for the Education and Training of the Social Work Profession) Raporu; ulusal sosyal hizmet eğitimi standartları için ise Sosyal Hizmet Okulları Derneği'nin 2018 yılında hazırladığı Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları (Lisans Düzeyi) Raporu dikkate alınmıştır.

Çalışma Grubu

- Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN (*KTO Karatay Üniversitesi, Koordinatör*)
- Prof. Dr. Işıl BULUT (*Başkent Üniversitesi*)
- Prof. Dr. Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN (*Başkent Üniversitesi*)
- Prof. Dr. Hakan ACAR (*Liverpool HopeUniversity*)
- Prof. Dr. Cengiz ÖZBESLER (*Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*)
- Doç. Dr. Ertan KAHRAMANOĞLU (*Başkent Üniversitesi*)
- Dr. Öğr. Üyesi Talip YİĞİT (*İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi*)

Çalışma Grubu Toplantıları

Çalışmalarına 5 Nisan 2018 de başlayan çalışma grubu, toplam 8 kez Başkent Üniversitesi'nde toplanarak aşağıda Tablo 1'de belirtilen gündem doğrultusunda çalışmalarını sürdürmüştür:

Tablo 1. Çalışma Grubu Toplantıları

Toplantı No	Toplantı Tarihi	Gündem
1	5 Nisan 2018	Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı'nın gerekçesi, amacı ve ana hatları
2	26 Nisan 2018	Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı'nın yaklaşımları, hedefleri ve ilkeleri
3	19 Mayıs 2018	Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı'nda yer alacak tanımlar ve ana bileşenler
4	6 Temmuz 2018	Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı'nın ana bileşenleri
5	14 Ağustos 2018	Sosyal hizmet eğitiminin içeriği, öğretim yöntem ve teknikleri
6	2 Aralık 2018	Sosyal hizmet eğitiminde ölçme ve değerlendirme, sosyal hizmet eğitim programı geliştirme süreçleri
7	14.05.2019	İç ve Dış Paydaşlar ile SABDEK'tengelen önerilerin değerlendirilmesi
8	25.10.2019	İç ve Dış Paydaşlar ile SABDEK'ten gelen önerilerin değerlendirilmesi

Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayları

Daha önce vurgulandığı üzere sosyal hizmet eğitim çalıştayları, 2009 yılından itibaren yapılmaya başlanmış, bugüne kadar dokuzçalıştay gerçekleştirilmiştir. Bu çalıştayların kısa tanıtımı Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayıları

1. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	<p>Tema: “Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminde İhtiyaçlar – Sorunlar ve Çözüm Önerileri”</p> <p>Amaç: Ülkemizde yaygınlaşma eğilimi içinde olan sosyal hizmet eğitimindeki güncel ihtiyaçları ilgili tarafların katılımıyla değerlendirmek</p> <p>Düzenleyenler: Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü</p> <p>Yer ve Tarih: Isparta, 12-13 Şubat 2009</p>
2. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	<p>Tema: “Sosyal Hizmet Eğitiminin Geleceği”</p> <p>Amaç: Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde yakın gelecekte yapılması gerekenleri tespit etmek ve buna göre strateji belirlemek</p> <p>Düzenleyenler: Adnan Menderes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü</p> <p>Yer ve Tarih: Aydın, 14-15 Mayıs 2009</p>
3. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	<p>Tema: “Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeniden Yapılanma: Program Geliştirme”</p> <p>Amaç: Ülkemizde son yıllarda sayıları gittikçe artmakta olan sosyal hizmet bölümleri eğitim programları ile ilişkili olarak “sosyal hizmet temel alanı lisans yeterlikleri”nin Bologna süreci hazırlıkları çerçevesinde yeniden gözden geçirilmesini sağlamak</p> <p>Düzenleyenler: Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü</p> <p>Yer ve Tarih: Akçakoca – Düzce, 04-05 Haziran 2011</p>
4. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	<p>Tema: “Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeni Anlayışlar ve Açıköğretim Uygulamaları”</p> <p>Amaç: Sosyal hizmet eğitiminde teknolojik gelişmeleri ve yeni anlayışları tartışmak; bu bağlamda uzaktan eğitim ve açıköğretim uygulamalarının nasıl olacağını belirlemek</p> <p>Düzenleyenler: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi</p> <p>Yer ve Tarih: Erzurum, 12-13 Temmuz 2011</p>

5. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	<p><u>Tema:</u> “Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların Geliştirilmesi”</p> <p><u>Amaç:</u> Ülkemizde sosyal hizmet eğitimini var olan fırsat ve riskler açısından değerlendirmek, karşılaşılan sorunları belirlemek, kısa, orta ve uzun vadeli strateji geliştirmek, sosyal hizmet eğitiminde ortak standartlar üzerinde çalışmak ve “Sosyal Hizmet Okulları Birliği”nin kuruluşu ile ilgili girişimleri hızlandırmak</p> <p><u>Düzenleyenler:</u> Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği</p> <p><u>Yer ve Tarih:</u> Uşak, 22-24 Haziran 2012</p>
6. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	<p><u>Tema:</u> “Sosyal Hizmet Eğitiminde Güncel Sorunlar ve Sosyal Hizmet Eğitiminin Geleceği”</p> <p><u>Amaç:</u> Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde yaşanmakta olan güncel sorunları tartışmaya açıp bu sorunlara özgü çözüm önerileri geliştirme ve sosyal hizmet eğitiminin geleceğine yönelik strateji oluşturmak</p> <p><u>Düzenleyenler:</u> KTO Karatay Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Sosyal Hizmet Okulları Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Konya Şubesi</p> <p><u>Yer ve Tarih:</u> Konya, 3-4 Haziran 2016</p>
7. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	<p><u>Tema:</u> “Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi”</p> <p><u>Amaç:</u> Uluslararası ve ulusal çalışmalarını göz önünde bulundurarak Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde lisans düzeyinde ulusal standartları değerlendirmek ve geliştirmek</p> <p><u>Düzenleyenler:</u> İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü ve Sosyal Hizmet Okulları Derneği</p> <p><u>Yer ve Tarih:</u> İstanbul, 8-9 Aralık 2017</p>
8. Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	<p><u>Tema:</u> “Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı”</p> <p><u>Amaç:</u> Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı’nı hazırlamak</p> <p><u>Düzenleyenler:</u> Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü ve Sosyal Hizmet Okulları Derneği</p> <p><u>Yer ve Tarih:</u> Ankara, 12 Ekim 2018</p>

9 Sosyal Hizmet Eğitimi Çalıştayı	<p><u>Tema:</u> “Sosyal Hizmet Bölümleri İçin Anabilim Dalı Yapılanması ve Doçentlik Başvurusu Anahtar Kelimelerin Değerlendirilmesi”</p> <p><u>Amaç:</u> Sosyal hizmet bölümlerindeki anabilim dalı yapılanması için öneri niyetiyle bir model ortaya konulması aynı zamanda sosyal hizmet alanında doçentlik başvurusu için mevcut anahtar kelimelerin değerlendirilmesi</p> <p><u>Düzenleyenler:</u> Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER) ve Sosyal Hizmet Okulları Derneği (SHOD)</p> <p><u>Yer ve Tarih:</u> Ankara, 15 Haziran 2019</p>
--	---

2. SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMININ (SHUÇEP) AMACIVE KAPSAMI

SHUÇEP çalışmasında; uluslararası ve ulusal sosyal hizmet eğitim standartları da göz önünde bulundurularak sosyal hizmet lisans eğitimi veren tüm kurum ve kuruluşlarda standardizasyonu sağlamak içinsosyal hizmet lisans eğitim programının ana unsur ve esaslarını ulusal ölçekte belirleyerek ulusal bir çerçeve programının oluşturulması amaçlanmıştır.

SHUÇEP çalışması, sosyal hizmet eğitiminde akreditasyon ve kalite güvencesi oluşturma sürecinin bir parçasıdır. SHUÇEP lisans düzeyinde sosyal hizmet bölümü mezununun nitelikli bir sosyal hizmet mezunu olması için sahip olması gereken temel yeterlikleri baz alan ve sosyal hizmet eğitimi süresince her bir öğrencinin alması gereken eğitimin; ana bileşenleri, eğitimin içeriği, öğretim yöntem ve teknikleri, ölçme ve değerlendirme ile sosyal hizmet eğitim programı geliştirme süreçlerini kapsamaktadır.

Bu program, lisans düzeyinde eğitim-öğretim faaliyeti yürüten sosyal hizmet programlarına yöneliktir. Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi veren sosyal hizmet bölümleri üniversitelerin farklı fakültelerinde ve sağlık yüksekokullarında yer almaktadır. Bu farklılığa karşılık tüm bölümlerde eğitimin temel yapısı benzerdir. Farklı akademik çatı altında bulunma durumu; idari yönden bağlı bulunulan üniversitenin alt yapısı ve tercihiyle ilgili bir konudur.

3. SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMININ (SHUÇEP)YAKLAŞIMLARI, HEDEFLERİ VE İLKELERİ

Sosyal hizmet lisans eğitiminin; SHUÇEP doğrultusunda, Bologna süreci ile uyumlu, uluslararası ve ulusal eğitim standartlarına asgari ölçüde uyacak şekilde, öğrencilerin bireysel gelişim hedefleri ve beklentilerini de gözetecek şekilde yapılandırılması ve uygulanması beklenmektedir. Sosyal hizmet lisans mezunlarının mesleki yaşamı sırasında yönetmesi gereken çeşitli durumlar eğitime yansıtılmalıdır. SHUÇEP için öne sürülen yaklaşımlar, hedefleri ve ilkeler şunlardır:

3.1. Yaklaşımlar

Sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı ilkeleri temelinde SHUÇEP’te aşağıdaki yaklaşımlar benimsenmiştir:

- İnsanı biyo-psiko-sosyal yönleriyle ele alan bütünsel (holistik) yaklaşım
- Genelci yaklaşım
- Eğitim çıktılarına dayalı yeterlik temelli yaklaşım
- Sürekli iyileştirme yaklaşımı
- Öğrenci odaklı yaklaşım

3.2. Hedefler ve İlkeler

SHUÇEP, sosyal hizmet eğitiminin hedef ve ilkelerini belirli etkinlik alanları üzerinden tanımlar.

3.2.1. SHUÇEPEğitim-Öğretim Hedefi:Sosyal hizmet lisans programı, eğitim çıktılarına dayalı yeterlik temelli yaklaşımı esas alarak ulusal ve uluslararası düzeyde sosyal hizmet bilgi, beceri ve değer yeterliliğine sahip mezunların yetiştirilmesi için uygun öğrenme ortamının koşullarının çerçevesini sunmak.

İlkeler:

- a) Sosyal hizmet programı, sosyal hizmet eğitime bakış açısını ve önceliğini belirler.
- b) Sosyal hizmet eğitim-öğretiminde öğrenci sayıları, öğrenci-öğretim üyesi oranları kısa ve orta vadede belirlenir.
- c) Sosyal hizmet programı amaç ve hedeflerini kendi misyonu çerçevesinde geliştirir.
- d) Sosyal hizmet eğitim-öğretiminde program ölçme ve değerlendirme ölçütlerini tanımlar.
- e) Sosyal hizmet eğitim-öğretim sürecinde programın performans izleme ve değerlendirme ölçütlerini tanımlar.

3.2.2.SHUÇEPAraştırma Hedefi: Sosyal hizmet müracaatçı sistemlerinin tanınmasında ve mesleki müdahalelerde benimsediği çözüm odaklı yaklaşıma uygun ulusal, bölgesel ve yerel ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte araştırma politikasının belirlenmesine yönelik çerçeve sunmak.

İlkeler:

- a) Sosyal hizmet programı, araştırmaya bakış açısını ve önceliğini belirler.
- b) Sosyal hizmet eğitiminin işlevselliği ile araştırma politikası ilişkilendirilir.
- c) Sosyal hizmet öğretim üyelerinin her eğitim öğretim yılı için araştırma performansı belirlenir.
- d) Sosyal hizmet eğitiminde araştırma için kullanılan yöntemler eğitim süreci ile ilişkilendirilerek belirlenir.

e) Sosyal hizmet eğitiminde araştırma odakları önceliğe göre ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde belirlenir.

3.2.3.SHUÇEPYönetişim Hedefi: Sosyal hizmet eğitim programının faaliyet alanlarının (eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, uluslararasılaşma, kalite güvencesi) yürütülmesinde iç (öğrenci-öğretim elemanları) ve dış paydaşların (meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve kurumlar) katılımının nasıl sağlanması gerektiğine yönelik çerçeve sunmak.

İlkeler:

a) Sosyal hizmet programında eğitim öğretim süreci iç ve dış paydaşların katılımı eş güdümlü ile yürütülür.

b) Sosyal hizmet eğitiminde iç paydaşların (öğrenci-öğretim elemanı) karar alma mekanizmalarında rol-görev ve sorumlulukları tanımlıdır.

3.2.4. SHUÇEPUluslararasılaşma Hedefi: Sosyal hizmet eğitiminde dünyada yaşanan gelişmeleri takip ederek Türkiye'deki sosyal hizmet lisans eğitim programlarının uluslararası düzeyde tanınırlığına yönelik daha çok ülkeden öğrenci ve öğretim elemanı kazanımına yönelik genel stratejiler sunmak.

İlkeler:

a) Sosyal hizmet programı, uluslararasılaşma politikasını Bologna Uyum Süreci, TURQUAS Projesi, Erasmus ve Erasmus+ Programları, Türkiye Bursları, Mevlana Değişim Programı, Ortak Diploma Programları, Proje Tabanlı Uluslararası Değişim Programı ile gerçekleştirir.

b) Sosyal hizmet programı, uluslararası sosyal hizmet eğitim öğretim ilke ve yaklaşımları ile uyumlu diğer ülke programları ile ikili ortaklık antlaşmaları gerçekleştirir.

c) Sosyal hizmet programı, uluslararası öğrenci ve öğretim elemanlarının uyum gösterebileceği ilke ve yaklaşımları benimser.

3.2.5.SHUÇEP Kalite Güvencesi Hedefi: Sosyal hizmet eğitiminde sürekli iyileştirme yaklaşımına dayalı sosyal hizmet eğitim-öğretiminin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesine yönelik program faaliyet alanları ile ilişkili ulusal minimum standartlara uyumun nasıl sağlanması gerektiğine yönelik çerçeve sunmak.

İlkeler:

a) Sosyal hizmet programı, eğitim öğretim faaliyetlerini nasıl güvence altına aldığını açıklar.

b) Sosyal hizmet programının kalite güvence stratejisi tanımlıdır.

c) Sosyal hizmet eğitiminin faaliyet alanlarında yer alan iş ve iş süreçleri tanımlıdır.

d) Sosyal hizmet programı, kalite kültürünün gelişimi ve yaygınlaşmasına yönelik çalışmalar yapar.

e) Sosyal hizmet programı, eğitim-öğretim sürecine ilişkin iç ve dış paydaşlara hesap verilebilirliğe ilişkin mekanizmalar geliştirir.

4. SHUÇEP NEDİR, NE DEĞİLDİR?

SHUÇEP, sosyal hizmet lisans eğitim kurumlarının kendi eğitim programlarını geliştirirken 'asgari' olarak esas alacakları çerçeve programdır. SHUÇEP, bir sosyal hizmet lisans eğitim programı veya bu programı geliştirirken kullanılacak öğeleri (öğrenim hedefi, ders isimleri, uygulama takvimi, sınav takvimi ve çeşitleri ve benzeri) belirten bir kılavuz değildir.

SHUÇEP, yeterliklere dayalı eğitim yaklaşımı doğrultusunda geliştirildiği için başlangıç noktası yeterliklerdir ve dolayısıyla ulusal yeterlikler çerçevesi üzerine kurulmuş bir programdır. Bu nedenle rapordasosyal hizmetle ilgili ayrıntılı hedeflerin ve içeriklerin olmaması, yine eğitim-öğretim ve ölçme-değerlendirme yöntemlerine yönelik ayrıntılara yer verilmemesi bir eksiklik olarak görülmemelidir.

5. TANIMLAR VE AÇIKLAMALAR

Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (SHUÇEP): Ülkemizde sosyal hizmet lisans eğitiminin ulusal ölçekte çerçevesini çizen ve temel dayanaklarını sıralayan ana programdır. SHUÇEP'in beş ana bileşeni, dolayısıyla ülkemizde sosyal hizmet lisans eğitiminin beş temel dayanağı şunlardır:

1. Sosyal hizmet eğitiminin amacı ve sosyal hizmet lisans programı ulusal yeterlikleri
2. Bilgi, beceri ve değerler
3. Sosyal hizmet müdahale süreci
4. Alan uygulaması
5. Öğrencinin gelişimsel değişim süreci

Sosyal Hizmet Lisans Eğitim Programı: Sosyal hizmet eğitim yaklaşımı ve ilkelerinden yeterliklere, öğrenme içeriğinden öğretim yöntemleri ve ölçme-değerlendirme yöntemlerine, eğitimin uygulama sürecinden değerlendirme sürecine kadar bütün boyutlarıyla, kendi kurumunda yürüttüğü esaslar, yöntemler ve uygulamalar bütünüdür.

Sosyal Hizmet Lisans Eğitim Programı Yeterlikleri: Sosyal hizmet lisans eğitim programından mezun olan sosyal hizmet uzmanının sahip olması gereken sosyal hizmetin disiplinler ve mesleki yeterliklerin ulusal düzeyde belirlendiği; sosyal hizmet lisans eğitim kurumlarının sosyal hizmet lisans program yeterliklerini tanımlarken esas aldıkları çerçeve yeterliklerdir.

Genelci Sosyal Hizmet: Örgütsel yapı içerisinde ve süpervizyon altında; eklettik bilgi temelini, mesleki değer ve becerilerin herhangi bir müracaatçı sisteminin gelişmesi, değişmesi ve güçlendirilmesi için, mesleki roller ve eleştirel düşünme becerisinin çok yönlü ve çok düzeyli bütünsel bir değerlendirmeyle planlı değişim süreci çerçevesinde kullanılması şeklinde

tanımlanabilir. Bu tanımdan hareketle genelci yaklaşımın temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Problem çözme ve güçlendirme odaklı olup, bu bağlamda sosyal hizmet yöntem ve tekniklerinin uygulanmasına dayanır,
- Bütünsel (holistik) ele alış esastır,
- İnsan ilişkilerinin önemine vurgu yapar,
- Çoklu düzeyde (bireyler, aileler, gruplar, organizasyonlar, topluluk ve toplumlar) değerlendirme ve müdahaleleri öngörür,
- Hem bireysel hem de toplumsal sorunlar üzerinde birlikte odaklaşmayı (örneğin yoksul bir kişi – yoksulluk olgusu) sağlar.

Müracaatçı Sistemi: Kendi bireysel özelliklerinden ve/veya içinde bulunduğu çevre koşullarından doğan sorunlarını çözemeyen veya ihtiyaçları gideremeyen; bu nedenle sosyal hizmet müdahalesine gereksinim duyan kişi, aile, grup, örgüt, topluluk ve toplumu ifade eder.

Sosyal Hizmet Müdahalesi: Sosyal hizmet uzmanının müracaatçıların psiko-sosyal nitelikli sorunlarını çözmek ve ihtiyaçlarını gidermek, gelişim ve değişimlerini sağlamak üzere onların da katılımıyla mesleki etik ve değerler çerçevesinde kanıta dayalı bir anlayışla, sistematik bir şekilde yaptığı tüm uygulamalara denir.

“Planlı Değişim Süreci” olarak da adlandırılan sosyal hizmet müdahalesi, müracaatçı sistemi ile ilk karşılaşmadan (tanışma–bağlantı kurma), (ön) değerlendirme, planlama, uygulama, değerlendirme, sonlandırma ve izleme çalışmasına varan bir dizi adım içerir. Sosyal hizmet müdahalesinin amacı;

- ✓ Problem çözme sürecini etkinleştirmek,
- ✓ İnsanların güçlenmesine ve sosyal işlevselliğini artırmasına destek olmak,
- ✓ İnsanların kendisinin ve çevresinin güçlü özelliklerini ve kaynaklarını harekete geçirmek,
- ✓ İnsanları kendilerine kaynak, hizmet ve fırsat sağlayan sistemlerle ilişkilendirmektir.

Bu amaçlara ulaşabilmek için sosyal hizmet uzmanları müdahalelerinde; birey ve aile ile çalışma (vaka çalışması), vaka yönetimi, grup çalışması, aile danışmanlığı, toplum örgütlenmesi, toplum kalkınması ve gelişimi, sosyal hizmet yönetimi ve sosyal hizmet araştırmaları gibi bir takım yöntemler kullanılır.

Müdahalenin başlıca aktörleri; sosyal hizmet uzmanı, müracaatçı ve sosyal çevredir. Uygulamanın gerçekleştiği kurumsal ortam ve yapılar (ekonomik, hukuki ve sosyal yapılar) müdahaleyi etkileyen faktörlerdir. Genelci sosyal hizmet uygulamasında çok düzeyli uygulama esastır. Bu doğrultuda sosyal hizmet müdahaleleri üç düzeyde ele alınır:

1. Birey ve aile odaklı sosyal hizmet: Birey ve ailelere odaklanılır. Bire bir çalışma, birey ve ailenin problemlerini çözmeye yardımcı olma, onların güçlenmesini destekleme ve fonksiyonel kılma amaçlanır.

2. Grup odaklı sosyal hizmet: Küçük grupları ve organizasyonları kapsamına alır. Kişilerarası etkileşimin gücünden ve grup dinamiklerinden yararlanılarak grup üyelerinin kendilerine/çevrelerine yönelik farkındalıklarının ve/veya sorun çözme kapasitelerinin artırılması amaçlanır.

3. Toplum odaklı sosyal hizmet: Topluluklar ve toplumla çalışma odaklıdır. Hizmet sunum sisteminin örgütlenmesi, mevzuat ve politikaların oluşturulması, toplum kalkınması, sosyal sorunlara yönelik koruyucu ve önleyici nitelikte çalışmalar ve lobi çalışmaları gibi tüm toplumu etkileyen çalışmaları içerir.

Süpervizyon: Öğrencinin bilgi ve becerilerinin gelişmesini ve olgunlaşmasını, çalışma azim ve kararlılığının güçlendirilmesini sağlamak amacıyla yetkin bir sosyal hizmet akademisyenince gerçekleştirilen yönetsel ve eğitsel süreçtir. Öğrenciye aynı zamanda bir rol model edinme olanağı sağlar. Alan uygulamasında süpervizyon süreci öğretim elemanlarına sorumluluk yükleyen uygulama biçimidir.

Yeterlik Temelli Eğitim: Öğrenme çıktılarının öğrenci üzerindeki etkisine ve değişimine odaklanan bir eğitim-öğretim yaklaşımıdır. Çıktı odaklı bu yaklaşımda sosyal hizmet öğrencilerinin yeterliklerini (sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değerleri ile uygulamadaki bilişsel duygusal ve davranışsal süreçler) uygulamaya aktarılabilmesi amaçlanır.

Sosyal Hizmet Alanları: Sosyal hizmet mesleğinin odağı, amaç ve hedefleri açısından işlevsel olduğu kurum ve programlar dâhilinde uygulama alanlarını ifade eder. Günümüzde sosyal hizmet uygulama alanları, her toplumda meydana gelen psikolojik, kültürel ve sosyo-ekonomik değişimlere göre şekillenmekle birlikte sosyal hizmet mesleğinin hizmet alanları, müracaatçı gruplarının sorun odağına göre sınıflandırılmıştır. Buna göre sosyal hizmet alanları olarak aile ve çocuk refahı, sosyal yardım, yaşlı refahı, sağlık hizmetleri, adli hizmetler alanı vb. örnek gösterilebilir.

Bir sosyal hizmet alanı, 1) belirli bir sosyal sorun ve gereksinimin nedenleri, sonuçları, etkilediği nüfus kesimleri gibi, sorunu/gereksinimi anlamaya yönelik bilgileri, 2) bu sorunun çözümü, gereksinimin karşılanması için geliştirilen politika, plan, program, hizmet, mevzuat ve örgütlenmeye ilişkin bilgileri 3) sosyal hizmet meslek ve disiplininin bu süreçte üstenebileceği rol ve işlevlerin açıklığa kavuşturulması ve 4) bu üç farklı bilgi alanının bütünleştirilmesi doğrultusunda yürütülen bilimsel çalışmaları içerir.

6.SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMI ANA BİLEŞENLERİ

6.1. Eğitimin amacı ve sosyal hizmet lisans programı ulusal yeterlikleri

Sosyal hizmet eğitiminin amacı

✓ İnsan davranışına ve sosyal sistemlere ilişkin kuramlardan da yararlanarak insanların çevreleri ile etkileşim noktalarına sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki temelleri ışığında etkili müdahalelerde bulunabilen,

✓ Sosyal hizmet akademik ve mesleki gelişimi için hızla değişen ülke ve dünya koşullarına uygun sosyal hizmet bilimsel araştırma yöntem bilgi ve becerisini alan uygulamasına aktarabilen,

✓ Müracaatçı sistemlerinin gereksinimlerini tespit edebilen, sosyal hizmet etik ilke ve standartları göz önünde bulundurarak bu gereksinimleri genelci yaklaşım ile planlayabilen, uygulayabilen ve değerlendirebilen ve ayrıca sosyal sorunlara etkili çözümler üretebilen,

✓ Sürekli iyileştirme yaklaşımı ile yaşam boyu öğrenmeyi benimseyen ulusal ve uluslararası yeterlikte profesyonel sosyal hizmet uzmanları yetiştirmektir.

Sosyal hizmet lisans programı ulusal yeterlikleri

Sosyal Hizmet Yeterlikleri; Bologna Uyum Süreci kapsamında yer alan Türkiye Yükseköğretim Yeterlikler Çerçevesi (TYYÇ) doğrultusunda Sosyal Hizmet Temel Alanı Yeterlikleri (Akademik Ağırlıklı) 6. Düzeyi (Lisans Eğitimi) için belirlenmiştir.

Sosyal Hizmet eğitiminin amacı doğrultusunda, program yeterlikleri belirlenirken aşağıda sıralanan Sosyal Hizmet Lisans Programı Ulusal Yeterlikleri temel alınmalıdır.

a) Bilgi (kuramsal ve olgusal)

1. İnsan hakları, sosyal sorunlar, sosyal hizmet uygulama alanları, insan davranışı ve sosyal çevre bilgisine sahiptir.

2. Sosyal hizmet disiplini ile ilgili kuram, yaklaşım ve modelleri içeren bilgiye sahiptir.

3. Birey, aile, grup ve toplum düzeyinde farklı özelliklerdeki müracaatçılara yönelik kanıta dayalı sosyal hizmet müdahalesini gerçekleştirme ile ilgili temel bilgiye sahiptir.

4. İnsani hizmet örgütlerinde yönetim ve yönetim süreçleri ile proje tasarımı, proje yönetimi bilgilerine sahiptir.

5. Sosyal refah politikası ve sosyal refah hizmetleri bilgilerine sahiptir.

6. Sosyal hizmette araştırma yöntem ve teknikleri hakkında bilgi sahibidir.

7. Mevzuat, mesleki etik ilke ve değerler bilgisine sahiptir.

b) Beceriler (bilişsel ve uygulamalı)

1. Müracaatçı gruplarıyla genelci düzeyde kanıt temelli sosyal hizmet uygulaması gerçekleştirme becerisine sahiptir.

2. Sosyal hizmet uygulaması bağlamında sözlü ve yazılı iletişim kurma, ilgili bilişim teknolojilerini ve diğer teknolojileri kullanabilme becerisine sahiptir.

3. Birey, aile, grup ve toplum düzeyinde müracaatçı sistemleri için sosyal hizmet müdahalesini gerçekleştirme ve bu müdahaleleri raporlama ve kaydetme becerisine sahiptir.

4. Eleştirel düşünebilme, analiz ve sentez yapabilme becerisine sahiptir.

5. Sosyal hizmet araştırması yapma, yapılmış araştırma sonuçlarından yararlanma ve mesleki literatürü yorumlama becerisine sahiptir.

6. Çağdaş yönetim bilgi ve tekniklerini kullanarak yönetsel görevleri yerine getirme, kurumlar arası ilişki, işbirliği ve eşgüdüm sağlama ve ortak hizmet geliştirme becerisine sahiptir.

7. Farklılığın pozitif değerini kabul ederek, benzerlik ve farklılıklar temelinde uygulama yapabilme becerisine sahiptir.

c) Yetkinlikler

Bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme yetkinliği

1. Sosyal hizmet alanları ile ilgili sahip olduğu bilgi birikimini kullanarak sosyal hizmet müdahalesini bağımsız olarak yürütür.

2. Sosyal hizmet alanları ile ilgili uygulamalarda karşılaşılan sorunları çözmek için bireysel ve ekip üyesi olarak sorumluluk alır.

3. Sosyal hizmet öğrencilerinin ve yeni mezun sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamaları ve gelişimine rehberlik ve danışmanlık yapar.

Öğrenme yetkinliği

1. Alanı ile ilgili olarak edindiği bilgi ve becerileri eleştirel bir yaklaşımla değerlendirir.

2. Yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutum geliştirir.

İletişim ve sosyal yetkinlik

1. Sosyal hizmet alanları ile ilgili konularda düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini nicel ve nitel verilerle destekleyerek ilgili kişi ve kurumlarla, aynı ve farklı meslekten kişilerle yazılı ve sözlü olarak paylaşır.

2. Toplumsal sorumluluk bilinci ile yaşadığı sosyal çevre için proje ve etkinlikler düzenler ve bunları uygular.

3. Sosyal hizmet alanlarında toplumun ve dünyanın gündemindeki olayları/gelişmeleri izler ve değerlendirir.

Alana özgü yetkinlik

1. Sosyal hizmet mesleği ile ilgili görev, yetki, hak ve sorumlulukları belirler.

2. Mevzuat, mesleki etik ilke ve standartlara uygun davranır.

3. Sosyal adalet ve hak temelli yaklaşımı benimseyerek, sosyal hizmetleri çeşitli politik bağlamlarda formüle eder ve etkiler.

4. Sosyal hizmetin her müdahale düzeyinin uygulanmasında rehberlik eden kavramsal çerçeve ve bakış açılarını, kuramsal yaklaşımları ve modelleri kullanır.

5. Bir bilim ve meslek olarak sosyal hizmetin gelişimini destekler.

6. Bilgi, beceri, değer ve tutumları ile topluma model olur ve yaşam boyu öğrenme anlayışını benimser.

7. İnsani hizmet örgütlerinde çağdaş yönetim anlayışı doğrultusunda kalite yönetimi ve süreçlerine uygun davranır.

8. Sosyal hizmet alanlarında uygulamalarını çevre bilinci içinde yürütür.

6.2. Bilgi, Beceri ve Değerler

Sosyal hizmet eğitimi, alan uygulamasında ihtiyaç duyulan bilgi-beceri-değer üçlemesini temel alan, etkin öğrenim yöntem ve teknikler ile yürütülen bir süreçtir. Sosyal hizmetin sınıf içi ve pratik çalışmanın birlikteliğine dayanan kendine özgü bir eğitim modeli vardır. Sosyal hizmetin özgünlüğü belki de en çok farklı disiplinlerden aldığı bilgileri mesleğe özgü beceri, değer ve etik ilkelerle bütünleştirdiği eğitiminin içeriğinde görülebilir.

6.2.1. Bilgi

Sosyal hizmet birey aile grup ve toplumun psiko-sosyal nitelikli sorunlarını çözmeye yönelmiş, uygulama ayağı daima bir adım önde olan insanı bütünsel bir şekilde ele alan sosyal bilimler kümesine ait bir bilim dalıdır. Genel anlamda sosyal hizmetin bilgi temeli, etkili bir sosyal hizmet uygulamasında sosyal hizmet uzmanının ihtiyaç duyduğu bilgi olarak tanımlanır. Sosyal hizmetin bilgi gövdesi; insana, insanın gelişimine, fonksiyonelliğine ve etkileşim içinde bulunduğu sosyal sistemlere (aile, akraba- komşuluk, arkadaş/akran grubu, çalışma grubu, farklılıkları olan gruplar, sosyal organizasyonlar, sosyal kurumlar) yöneldiği için kapsamlı ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Bilgi temel sosyo-ekonomik ve kültürel koşullara bağlı olarak sürekli değişen ve gelişen dinamik bir özelliğe sahiptir. Ayrıca uygulamada, kuramda politika ve araştırmada, sosyal sorunların ortaya çıkmasında etkili olan sosyal, ekonomik ve siyasal koşullarda meydana gelen değişikliklere bağlı olarak gelişmektedir.

Sosyal hizmet, bütün öteki meslekler gibi çeşitli kaynaklardan bilgi alır ve uygulamada kendi süreçlerinden elde ettiği diğer bilgileri de kullanır. Diğer bir deyişle sosyal hizmet uzmanları bilgi edinmenin ve bu bilgiyi kullanmanın yanı sıra; uygulama deneyimlerine dayalı olarak yeni bilgi temeli de oluşturur. Bu tür bilgi, bazen “uygulayıcı tarafından oluşturulmuş” bilgi olarak adlandırılır.

6.2.2. Beceri

Beceri, bir araştırma ya da mesleki uygulamada amaca ulaşmak için gerekli donanımsal koşulları ifade eder. Sosyal hizmet, beceri temeli, sosyal hizmet müdahale sürecinde kullanılan yöntem ve teknik ile ilgili iş ve işlemleri yapabilme durumudur. Her sosyal hizmet uygulaması, bir takım becerileri yetkin bir şekilde kullanmayı gerektirir.

Sosyal hizmet uzmanları, bireysel ve toplumsal sorunların kesiştiği tüm alanlarda çalışmakta; bu sorunların çözümü için profesyonel yardıma gereksinim olan her yerde işlev görmektedir. Sosyal hizmet uygulamasının odağı ve kapsamının genişliğine bağlı olarak sosyal hizmet uzmanının sahip olması gereken beceri repertuarı da oldukça geniştir. Her ne kadar kesin çizgilerle ayırmak güç ise de tür bakımından biri bilişsel, diğeri etkileşimsel (ilişkisel) olmak üzere beceriler iki grupta toplanabilir. Bilişsel beceriler; müracaatçıyı bulunduğu durum içerisinde düşünme, müracaatçı ve etkileşim içinde olduğu çevredeki değişimi ve gelişmeyi anlama, sorun ve ihtiyaçları saptama ve analiz etme, etkili bir müdahaleyi planlama ve değerlendirme gibi daha ziyade zihinsel işlemlerle ilişkilidir. Etkileşimsel beceriler ise bireyler, aileler, gruplar, organizasyonlar, topluluklar ve toplumla birlikte çalışmada, müracaatçı sistemi ile tanışma, mesleki ilişki kurma, birlikte plan yapma, planı uygulamaya geçirme, müdahaleyi sonlandırmada kullanılır. Sosyal hizmet uzmanı her iki beceri türünde de yetkin olmalıdır. Tablo 3'te bir sosyal hizmet uzmanının sahip olması gereken beceri kümeleri toplu halde yer almaktadır.

Tablo 3. Sosyal Hizmet Uygulama Becerileri Listesi

Sosyal Hizmet Uygulama Becerileri
Gözlem yapma
Sözlü ve sözsüz iletişimi kullanma
Problem çözme ve karar verme
Eleştirel düşünebilme
Stres altında çalışabilme
Ekiple çalışabilme
Kuram ve uygulamayı bütünleştirebilme
Sorun ve ihtiyacı analiz etme
Müdahale planı hazırlama
Müdahalenin etkinliğini değerlendirme
Mesleki ilişki kurma ve ilişkiyi sürdürme
Ampirik bilgi ve ileri teknolojileri kullanma
Süpervizyonu ve konsültasyonu kullanma
Kayıt tutma ve arşivleme
Rapor yazma
Mesleki ilişki kurma
Empati kurma
Görüşme yapabilme
İçgörü ve farkındalık kazandırma
Sosyal inceleme ve değerlendirme yapabilme
Grup dinamiklerini anlama
Grup oluşturma
Grup yönetme
Model olma
Yüzleştirme
Liderlik
Arbuluculuk ve müzakerecilik

Tablo 3. Sosyal Hizmet Uygulama Becerileri Listesi (devam)

Çatışma çözme ve çatışmayı yönetme
Mevzuat dahilinde kaynak kullanma
Atıl kaynakları tanımlama ve harekete geçirme
Sosyal eylem planı geliştirme ve uygulama
Koordinasyon sağlama
Organize etme
Kamuoyunu bilgilendirme
Toplumdaki diğer hizmetlerle bağlantı kurma
Kurumlar arası ilişki, işbirliği ve eşgüdüm sağlama
Kurumlar arası ortak hizmet geliştirme
Meslekler-disiplinler arası işbirliğini sağlayabilme
Kurumsal hizmetlere veya uygulamalara yönelik araştırma yapma

6.2.3. Değerler

Değerler, insan eylemlerinin oluşturucu unsurlarıdır, iyi veya doğruluk derecesi ile ilgili bir kabuldür. Ne olduğundan çok ne olması istendiğidir ve kanıtlanmayı gerektirmezler. Sosyal hizmet mesleği, ortaya çıkışından itibaren diğer meslekler içerisinde değer temeline en çok vurgu yapan meslek olarak bilinir. Sosyal hizmet açısından değerler, mesleğin amacını, yönünü ve niyetini belirler. Sosyal hizmet müdahalesi temelinde, uzman ve müracaatçı sisteminin değerleri yer alır, değerlerden bağımsız bir etkinlik düşünülemez. Bu nedenle sosyal hizmet müdahalesi, değerlerle iç içe geçmiş bir uygulama olarak kabul görmektedir. Literatürde, sosyal hizmet değerleri çeşitli biçimlerde sınıflandırılır ve ele alınır. Sosyal hizmeti etkileyen temel değerler çok fazla değişmese de dünyada yaşanan hızlı değişim, farklı değerlerin sosyal hizmet eğitiminde ve uygulamalarında dikkate alınmasını gerektirmektedir.

Sosyal hizmetin değer temeli;

a) Tüm insanların doğasında var olan değerlere, insanlık onuruna ve insan haklarına saygılı olduğu ve sosyal hizmet uzmanlarının da her bireyin fiziksel, psikolojik, duygusal ve manevi bütünlüğünü ve esenliğini destekleyip savunduğu;

b) Sosyal hizmet uzmanlarının toplumun genelinde ve çalıştıkları müracaatçılar için sosyal adaletin gerçekleşmesini desteklemekle sorumlu olduğu ilkelerine dayanır. Sosyal hizmet için evrensel olarak kabul gören temel değerler şunlardır:

- ✓ Sosyal ve ekonomik adaleti savunma
- ✓ Baskı altında yaşayan, incinebilir/kırılğan/korunmasız birey ve gruplara hizmet ulaştırma,
- ✓ Self determinasyona (müracaatçının kendi yaşamını yönlendirme hakkına) özen gösterme,
- ✓ İnsan haklarını savunma,
- ✓ Müracaatçının onurunu ve saygınlığını koruma,
- ✓ Ayrımcılık yapmama,
- ✓ Birey ve grup farklılıklarına saygı duyma,
- ✓ Mahremiyete ve gizliliğe özen gösterme,
- ✓ Bütünsel değerlendirmede bulunma,
- ✓ Toplumsal sorumluluk taşıma,
- ✓ Müracaatçı katılımını sağlama,
- ✓ Meslekte yetkin olma,
- ✓ Bilimsel sorgulama ve
- ✓ İnsan ilişkilerine önem verme.

Sosyal hizmet uzmanlarının bu değerlere bağlı olması beklenir. Bu değerlerin başlıca esin kaynakları, insan hakları öğretisi, hümanist (insancıl) yaklaşım, sosyal adalet anlayışı ve demokratik teamüllerdir. Sosyal hizmet değerleri, eğitim-öğretim programının(müfredat) açık ve örtük tüm öğelerini etkiler. Değerler, mesleğe bağlılık için bir referans kaynağı oluşturmakla kalmaz, mesleki uygulamaya da rehberlik ederler.

6.3. Sosyal Hizmet Müdahale Süreci

Müracaatçı sisteminin sosyal işlevselliğini bozan, psiko-sosyal nitelikli sorun ve ihtiyaçlarının belirlenmesi ve çözümlenmesine yönelik olarak birbiriyle bağlantılı adımlardan oluşan sistematik ve kanıta dayalı takip edilen bir süreçtir. Bu süreç; karşılaşma (tanışma), (ön) değerlendirme, planlama, uygulama, (son) değerlendirme, sonlandırma ve izleme olmak üzere yedi aşamadan oluşmaktadır.

Aşağıda sosyal hizmet müdahale sürecinin basamakları ve her bir basamakta sosyal hizmet uzmanı tarafından yerine getirilmesi gereken görev ve sorumluluklar yer almaktadır:

1. Karşılaşma / Tanışma (mesleki ilişki ve bağlantı kurma)

- ✓ Karşılaşma için hazırlık yapma ve bağlantı kurma,
- ✓ Müracaatçıyı karşılama ve kendini takdim etme,
- ✓ Kurumun hizmetlerini açıklama,
- ✓ Mesleki müdahaleninsürecinin amacını ve müracaatçının beklentilerini açıklığa kavuşturma,

- ✓ Müracaatçiyı sürece katılmaya ve güvene dayalı işbirliği kurmaya cesaretlendirme,
- ✓ Mesleki müdahalesüreci boyunca birlikte hareket etmek için müracaatçıyla anlaşma yapma,

- ✓ Gerekli kayıtları tutma ve formları doldurma.

2. (Ön) Değerlendirme (sorunları, ihtiyaçları ve kaynakları saptama)

- ✓ Müracaatçının sosyo-demografik özellikleri (yaş, meslek, medeni durumu, eğitim durumu, ekonomik durum, aile yapısı ve aile üyeleri, beden ve ruh sağlığı vb.) hakkında bilgi edinme,

- ✓ Müracaatçı sisteminin güçlü-zayıf yönlerini tespit etme,

- ✓ Müracaatçı sisteminin psiko-sosyal bağlamı içerisinde yaşamı (çalışma yaşamı, sosyal ilişki ağı, sosyal destek sistemleri, yaşadığı konutun ve çevrenin özellikleri, ilgi ve uğraş alanları vb.) hakkında bilgi edinme,

- ✓ Müracaatçının sorunlarını ve ihtiyaçlarını tespit etme,

- ✓ Müracaatçı sisteminin soruna bakış açısı ve sorunu çözme adına sergilediği girişimler hakkında bilgi edinme,

- ✓ Topladığı bilgileri derleyerek bütünsel bir sonuca ulaşma.

3. Planlama (hizmet sunumu için plan yapma)

- ✓ Sorunları ve amaçları küçük bölümlere ayırma, önceliklerine göre sıralama,

- ✓ Sorunların çözümüne yönelik ölçülebilir hedefler oluşturma,

- ✓ Müracaatçının yetenekleri ve kapasitesi doğrultusunda çeşitli seçenekleri içeren eylem stratejilerini hazırlama,

- ✓ Müracaatçı ile birlikte her bir sorun için açık ve net bir şekilde; kimin ne zaman ne yapacağını ve nasıl yapacağını birlikte kararlaştırma.

4. Uygulama (planda belirlenen hizmetleri sunma)

- ✓ Umut verici ve motive edici bir yaklaşımla eylem planını uygulamaya geçirme,

- ✓ Gerek müracaatçının içinde bulunduğu çevreyi gerek örgütsel yapıyı ve gerekse hizmet politikasını müracaatçı yararına değiştirme konusunda çaba sarf etme,

- ✓ Uygulama adımlarındaki engelleri ve başarılı çözümleri nedenleriyle birlikte tespit etme,

- ✓ Amacın gerçekleşme düzeyini izleme, bu doğrultuda gerekirse eylem adımlarında yeniden düzenleme yapma.

5. (Son) Değerlendirme (uygulamanın etkinliğini ve sonuçlarını değerlendirme)

- ✓ Uygulama sonucunda ortaya çıkan olumlu, olumsuz ve hesaba katılmayan çıktıları tanımlama,

- ✓ Süreci, eylem planını ve değişimleri gözden geçirme,

- ✓ Ortak amaç ve hedeflere doğru ilerlemeyi değerlendirme,
- ✓ İlave aktivitelere veya kaynaklara ihtiyaç duyulup duyulmadığını tespit etme,
- ✓ Hizmetleri sonlandırmaya karar verme.

6. Sonlandırma (süreci gözden geçirme ve vedalaşma)

- ✓ Amaç ve hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediğine karar verme,
- ✓ Ulaşılan gelişmeyi koruma ve sürekliliğini sağlama,
- ✓ Gerekğinde uygun havale veya transferi gerçekleştirme,
- ✓ Bağımlılık ve duygusal aktarım sorunlarını çözüme kavuşturma,
- ✓ İlerlemeyi kutlama ve diğer çalışmalar için örnek alma,
- ✓ Gerekğinde ulaşılabilir olduğunu belirtme.

7. İzleme

- ✓ Müracaatçıyı belli aralıklarla izleyerek ve son durumu hakkında bilgi toplama,
- ✓ Müracaatçının uygulama sürecindeki kazanımları koruyup korumadığını tespit etme,
- ✓ Karşılaşılan yeni sorun ve/veya gereksinimlerin olup olmadığını tespit etme,
- ✓ Sorun ve/veya gereksinim varsa müracaatçıyı ilgili hizmetler için hazırlama.

6.4. Alan uygulaması

Sosyal hizmet, özgünlüğü uygulama çalışmalarında ortaya çıkan bir meslek ve disiplindir. Sosyal hizmet eğitimi için uygulama son derece önemlidir ve uygulama sosyal hizmet eğitiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Kuramsal olarak elde edinilen bilginin, becerilerin ve değerlerin uygulama alanlarında (kurum ortamında) etkin hale getirilmesi (yani uygulamaya yansıtılması ve uygulamayla bütünleştirilmesi) sosyal hizmet eğitiminin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle, sosyal hizmet eğitiminde kuram ve uygulamanın birbirini bütünler ve pekiştirici tarzda ele alınması gerekmektedir.

Genelci yaklaşıma uygun düzenlenmiş bir sosyal hizmet eğitim-öğretim programında (müfredatında) alan uygulaması önemli bir ağırlığa sahiptir. Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları ile uyumlu olacak şekilde alan uygulaması, eğitim-öğretim programındagöre%30 ile %40 arasında yer alır. Alan uygulaması yeterli bir zaman aralığında (minimum 500 saat); öğrenci, eğitsel danışman, kurum danışmanı (ilgili kurumda çalışan deneyimli sosyal hizmet uzmanı) ve uygulama kurumunun işbirliğiyle gerçekleşir. Alan uygulamasının esasları (eğitsel danışmanın, kurum danışmanının ve öğrencinin görev ve sorumlulukları, takvim, izlenen prosedürler, kayıt tutma, alan eğitimi süpervizyonu vb.) bir hukuki belgeye (örneğin yönetmelik, yönerge) dayalı olarak sosyal hizmet bölümü tarafından geliştirilen bir rehber (el kitapçığı) kanalıyla yürütülür.

Alan uygulamasında genelci yaklaşım çerçevesinde, öğrencilerin bir öğretim elemanının süpervizyonu (mesleki yönetimi) altında, kurumu ve kurumun hizmet verdiği alanı

tanınması, kurumda verilen hizmetleri ve kurumun işleyişini gözlemlemesi, katılması ve kurumdaki olanaklar ölçüsünde birey, aile, grup ve toplum odaklı sosyal hizmet müdahaleleri gerçekleştirmesi beklenir. Uygulama sürecindeki beklentilerden bir diğeri de sosyal hizmetin değerlerinin ve etik ilkelerinin sürekli göz önünde bulundurularak bunların nasıl uygulamaya geçirildiği, hizmet alanları açısından nasıl korunduğu ve geliştirilmesi gerektiğinin öğrenilmesidir. Öğrenciler, kurum ortamında; kendini tanıma ve ifade etme, iletişim kurma, mesleki sorumluluk üstlenme, gözlem yapma, değerlendirme, uygun müdahale stratejilerini geliştirme, planlayabilme, uygulayabilme, kayıt altına alma becerilerini geliştirirler.

6.5. Öğrencinin Gelişimsel Değişim Süreci

Sosyal hizmet eğitimi, öğrenim gören öğrencilerin müracaatçı sistemlerine yönelik mesleki müdahalelerde yeterli profesyoneller olmasını hedefleyen dört yıllık lisans programıyla yürütülen bir eğitim-öğretim sürecidir. Bu süreçte öğrencilerin sosyal hizmet bilgi, beceri ve değerlerini kazanmalarının yanında;

1. *Kişisel gelişim* (bireysel özelliklerini tanıma, olgunlaşma, dili etkin kullanabilme, bireysel duygu, tutum ve davranışlarını yönetebilme, zor koşullarda çalışabilme gücü kazanma, baş etme becerileri ve özyeterlilik geliştirme, hobileriyle uğraşma vb.),

2. *Mesleki (profesyonel) gelişim* (sosyal hizmet uzmanı kimliği kazanma, iletişim becerilerini etkin kullanabilme, mesleki terminolojiye hakimiyet, zaman yönetimi, ekip çalışmasına katılım, mesleki etiğe uygun davranma, karmaşık durumlarla çalışabilme, risk analizi yapabilme, tehlikeli koşullarda kendini koruyabilme, mesleki etkinliklere katılım, mesleki örgütlere katılım, mesleki yayınlardan yararlanma vb.) ve

3. *Entelektüel gelişim* (eleştirel bakış açısı kazanma, rasyonel yaklaşım geliştirme, ülke ve dünyada sosyal-ekonomik-siyasal değişimleri izleme, insana ve insan topluluklarına önyargısız yaklaşım vb.) sağlayabilmeleri de önemsenmektedir.

Sosyal hizmet eğitim sürecinde öğrencilerin sosyal ve mesleki açıdan gelişimi 8. Bölümde değinildiği üzere bilişsel (zihinsel) -duyuşsal (tutum değer) - davranışsal alanlarda kullanılan öğrenim yöntemleri ve teknikleriyle, eğitim programı dışında öğrencilerle yapılacak sosyal etkinlikler, spor ve sanat faaliyetleri, mesleki/teknik geziler gibi faaliyetlerle de desteklenmektedir. Bu noktada, öğrencinin eğitim sürecinde hedeflenen düzeyde gelişme sağlanmasında izlenen eğitim-öğretim programının yapısı, eğitim programı tasarlanırken kuramsal ve uygulamalı derslerin dizilimi üzerinde durulması gereken bir diğer konudur.

7. EĞİTİMİN İÇERİĞİ

Sosyal hizmet eğitiminde yer alan kuramsal ve uygulama nitelikli ana unsurlar, eğitimin başlangıç aşamasından lisans mezuniyet aşamasına kadar birbirinin üzerine bina edilerek ardışık biçimde ilerler. Eğitim-öğretimde sosyal hizmet disiplininin ürettiği bilimsel bilginin

yanı sıra ilgili diğer disiplinlerden (örneğin sosyoloji, psikoloji, sosyal psikoloji, sosyal antropoloji, ekonomi, hukuk, biyoloji, ekoloji gibi) de yararlanılarak kuramsal bütünlük sağlanır. Uygulamaya dayanak oluşturan mevzuat bilgisi de sürece eklenir. Bunun yanı sıra sosyal hizmetin profesyonel boyutu ve sosyal hizmet alanları hakkındaki bilgilerle insan haklarını da kapsayan sosyal hizmetin etik ilkeleri ve değerleri öğrenciye kazandırılır. Bir sonraki adımda çeşitli sosyal hizmet alanlarında gerçekleştirilen mesleki uygulamaların neler olduğu ve nasıl gerçekleştirildiği, ayrıca diğer ülkelerdeki sosyal hizmet uygulamalarının neler olduğuna dair bilgilere yer verilir.

Sosyal hizmet lisans eğitiminin amacı ve kapsamı, öğrenci boyutu, eğitici (kolaylaştırıcı) boyutu, öğrenme süresinde öğrenci-eğitici etkileşimi ve öğrenme ortamı sosyal hizmet eğitiminin içeriğine yön veren temel unsurlardır. Bahse konu unsurların her birine aşağıda kısaca değinilmiştir:

- Sosyal hizmet eğitiminin amacı ve kapsamı; sosyal hizmet eğitim sürecinin nasıl gerçekleşeceğini, öğrenme ortamını, eğitim-öğretim faaliyetlerini ve öğrenci-eğitici arasındaki ilişki biçimini etkiler. Dar anlamıyla sosyal hizmet eğitiminin amacı, öğrenim gören öğrencilerin müracaatçı sistemlerine hem akademik katkı yönünden hem de mesleki müdahalelerde yeterli profesyoneller olmasını hedefleyen planlı ve sistematik süreçleri içerir.
- Öğrenci boyutu; sosyal hizmet eğitim içeriğinin en önemli unsurlarından biridir. Sosyal hizmet eğitim sürecinde öğrencilerin öğrenme ortamında ihtiyaçlarının nasıl karşılandığı güvence altına alınır. Bu süreçte kullanılan öğrenim yöntem ve teknikleri, öğrencinin rolü ve işlevi ile diğer unsurlarla etkileşim biçimi açıklanır. Öğrenci sosyal hizmet eğitim içeriğini oluşturan diğer unsurların işleyişinde katılımcı ve aktif bir rol üstlenir.
- Eğitici boyutu; sosyal hizmet eğitiminde eğitici kolaylaştırıcı bir işlev görür. Bu işlev, uygulamadan gelen bilgi ile kuramsal bilgiyi belirli değerler süzgecinden geçirerek bütünleştirmek ve bu beceriyi öğrenciye kazandırmak olarak gerçekleşirken, eğitim içeriğini oluşturan diğer unsurlarla programın işleyişini güçlendirmek ve iyileşmeye açık yönlerini geliştirmek olarak belirir.
- Öğrenme süresinde öğrenci-eğitici etkileşimi; sosyal hizmet eğitimi öğrenci-eğitici arasında hiyerarşik olmayan yatay bir ilişkinin kurulmasıyla ve öğrenci merkezli anlayışın sosyal hizmet eğitimine yerleşmesiyle gerçekleşir. Etkili bir sosyal hizmet eğitim içeriğinde, öğrenci-eğitici arasındaki ilişkinin yargılayıcı olmayan, bireysel farklılıkları ve düşünceleri kabul edici, özerkliği destekleyen bir çerçevede sunulması beklenir.
- Öğrenme ortamı; sosyal hizmet eğitiminin amacı, yeterli bir öğrenme ortamında gerçekleşir. Öğrenci ve eğiticiler bu süreçle ilgili yaşadıkları sorunları ve hissettikleri duyguları çekinmeden açıkça ifade edebildikleri güvenilir bir öğrenme ortamına gereksinim duyar. Sosyal

hizmet eğitimi, öğrenci ve eğitici katılımını, ilişkilerin karşılıklı desteklendiği, dayanışma ve işbirliğiyle yürütüldüğü bir öğrenme ortamı öngörür.

Kuramsal ve uygulama boyutlarıyla bir bütünlük taşıyan sosyal hizmet eğitimi, genelci yaklaşımı temel alarak tasarlanır. Genelci yaklaşıma dayalı eğitim-öğretim programı (müfredatı); eğitim-öğretim programı temel bilim dersleri, toplumsal sorunları inceleyen dersler, sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki temellerini işleyen dersler, sosyal hizmet alt uzmanlık dallarını içeren dersler, bilimsel araştırma ve sosyal hizmet uygulama derslerinden oluşur. Bu dersler, birincisi temel ve uygulamalı bilimlere, diğeri sosyal hizmete ait dersler şeklinde iki grupta ele alınabilir.

7.1. Temel ve Uygulamalı Bilimlere Ait Derslere İlişkin Konular, İçerik ve Öğrenme Kazanımları

Aşağıda temel ve uygulamalı bilimlere ait derslere ilişkin örnek teşkil edecek konular ile içerik ve öğrenme kazanımları yer almaktadır:

KONU	İÇERİK	ÖĞRENME KAZANIMLARI
İnsan davranışı ve sosyal çevre	Duygu, heyecan, dürtü, güdülenme, öğrenme ve öğrenme ilkeleri, duyum ve algı, kaygı, kişilik ve kişilik kuramları, bireyin yaşam döngüsü, insanın biyo-psiko-sosyal gelişim evreleri, ırkçılık, etnosentrizm, kültürel ve sosyoekonomik farklılıklar; cinsiyet, yaş ve cinsel oryantasyon, biyolojik, fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik yönleriyle çevre faktörü, sosyal çevrede güçler ve stres faktörleri, sosyal ilişkiler ağı, toplumsal kaynaklar.	<ul style="list-style-type: none"> - İnsanın biyo-psiko-sosyal gelişim evrelerini ve bu evrelere ilişkin temel kuramsal bakış açılarını bilir. - İnsanın davranış özelliklerini tanımlar ve değerlendirebilir. - Kişiliğin nasıl ve hangi evrelerden geçerek geliştiğini açıklar. - Büyüme ve gelişmede yaşanan sorunları bilir. - İnsan farklılığı ve çeşitliliğine duyarlı olur. - Toplumsal olarak bedene atfedilen değerlerin ve bedene dair algıların farkına varır. - Fizik ve sosyal çevrenin bireyin gelişimindeki rolünü açıklar. - Sosyal ilişkiler ağının insan yaşamındaki önemini kavrar, - Toplumsal kaynakları tanımlar.

<p>Toplumsal yapı ve toplumsal değişime</p>	<p>Toplumsal yapı kavramı, toplumsal tabakalaşma ve toplumsal hareketlilik, toplumsallaşma, toplumsal eşitsizlikler; toplumsal kontrol biçimleri, toplumsal değişme, toplumsal değişme tipleri ve kuramları, toplumsal kurumlar ve semboller, toplumsal değişime neden olan faktörler, küreselleşme, Türkiye toplumsal yapısının değişimi</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Toplumsal yapı ve toplumsal değişme kavramlarını açıklayabilir. - Toplumsal yapıyı etkileyen faktörleri bilir. - Toplumsal değişmeye neden olan faktörlerin birey, grup, aile ve topluma etkilerini açıklar. - Toplumsal değişim kuramlarını bilir. - Bireyin toplumsallaşma süreçlerini bilir. - Toplumsal kurumları tanır ve bunların toplumsal değişim ile ilişkisini açıklar. - Küreselleşmenin toplumsal yapı ve değişimle ilişkisini açıklar.
<p>Kültür, kültürel yeterlik</p>	<p>Kültür kavramı, kültürün temel bileşenleri, kültürel görelilik, kültürel süreçler, kültürel farklılık ve çeşitlilik, kültürel yeterlik</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kültür ve kültürle ilgili kavramları açıklar. - Kültürel farklılıkların kaynaklarını bilir. - Kültürün bireyin tutum ve davranışları üzerinde etkisini kavrar. - Kültürün toplumsal yapı değişim ile ilişkisini açıklar. - Kültürel yeterliliğe sahip bir sosyal hizmet uzmanı olmanın önemini kavrar. - Farklı kültürlerdeki sosyal hizmet uygulamaları hakkında bilgi sahibi olur.
<p>Siyaset</p>	<p>Devlet, siyasal iktidar, otorite türleri, siyasal meşruiyet kavramı, çoğulcu ve tekilci siyasal sistemler, siyasal partiler, baskı grupları, kamuoyu ve propaganda, siyasal katılma</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Temel kavramları (devlet, siyasal iktidar, otorite, siyasal parti) bilir. - Siyasal sistemleri bilir. - Siyasal iktidar ile otorite arasındaki ilişkiyi kavrar. - Siyasal iktidarın meşruiyet kaynaklarını açıklar. - Siyasetin toplumsal yapı ile ilişkisini kavrar.

		- Siyasal katılım koşullarını açıklar.
Hukuk	Hukuk - adalet ve hak kavramı, yazılı hukuk metinleri (anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge vb.), hukukun dalları, kamu hukuku - özel hukuk ayrımı, hukukun toplumsal işlevi, hukukun temel kaynakları, hukuki eylem ve işlemler. Türkiye’de yargı sistemi	- Hukukun temel kavramlarını bilir. - Hukukun kaynaklarını ve türlerini bilir. - Hak kavramı, türleri, edinilmesi ve yitirilmesi konularını açıklar. - Türk yargı sistemini ve işleyişini bilir. - Müracaatçıların lehine olabilecek yasal düzenlemeleri bilir. - Hukuk ve diğer sosyal düzen kuralları arasındaki ilişkiyi ve hiyerarşiyi kavrar.
Sosyal politika	Sosyal politika olgusu ve onu hazırlayan koşullar, sosyal devlet olgusu, küreselleşme sürecinde uygulanan sosyal politikalar, “yeni refah yönetişimi” anlayışı, Sosyal politikanın uluslararası boyutu, Uluslararası örgütlerin ve sivil toplum örgütlerinin sosyal politikalara etkileri, sosyal politika geliştirme; sosyal politika analizi, etki değerlendirmesi, sosyal risk yönetimi, planlama türleri, planlama yaklaşımları, Türkiye’de sosyal sosyal politika oluşumu – özellikleri ve sınırları, Türkiye’de sosyal sorunlar ve sosyal politika uygulamaları	- Sosyal politika ve planlama kavramlarını tanımlayabilir. - Sosyal politika uygulamalarını analiz edebilir. - Ülkedeki sorun, ihtiyaç ve kaynaklar doğrultusunda sosyal politika üretmenin önemini kavrar. - Sosyal politikaları etkileyen iç ve dış faktörleri / güç odaklarını bilir. - Sosyal politika geliştirme, planlama ve analiz süreçlerinde görev alır.
Sosyal güvenlik	Sosyal güvenlik kavramı, sosyal güvenliğin yöntemleri	- Sosyal güvenlik ve ilgili kavramları açıklar.

	ve finansmanları, Türkiye’de sosyal güvenlik sistemi, sosyal sigortalar ve genel sağlık sigortasına ilişkin düzenlemeler	<ul style="list-style-type: none"> - Sosyal güvenlik sistemlerini bilir. - Sosyal güvenlik ile ilgili temel yasal düzenlemeleri bilir. - Sosyal güvenlik sistemlerinin sosyal sorunların çözümündeki rollerini açıklar.
Yönetim ve yönetim süreçleri	Örgüt kavramı, sosyal hizmet örgütleri, yönetim kavramı, yönetim ilkeleri, yönetim süreçleri, kamu yönetim sistemi, örgütte çatışma ve değişim, bütçeleme	<ul style="list-style-type: none"> - Yönetim süreçlerini bilir. - Yönetim ilkelerini açıklar. - Türk kamu yönetim sistemini bilir. - Örgütsel bağlılık, örgütsel davranış ve örgütsel yapıdaki değişimleri açıklar. - Sosyal hizmet kurumlarını yönetme bilgisine sahip olur.
Grup yapısı ve grup dinamikleri	Grup kavramı, tanımı ve özellikleri, grup yapısı niteliği ve fonksiyonları, grup hedefleri, grup normları, grup tipleri, grup lideri ve üyeleri, grup dinamiği kavramı, grubun birey üzerindeki etkileri, grup süreci ve etkileşimi, grup bağlılığı ve grup kaynaşması, grup kültürü	<ul style="list-style-type: none"> - Grup türlerini bilir. - Bir grup çalışması için grup oluşturabilir. - Bir grup çalışması planlayabilir. - Grubun birey ve toplum üzerindeki etkilerini bilir. - Grup dinamikleri hakkında bilgi sahibi olur. - Grup bağlılığı ve kaynaşmasına neden olan faktörleri bilir. - Süpervizyon altında grup çalışması yönetebilir.
Ruh sağlığı ve bozuklukları	Ego savunma mekanizmaları, egonun uyum işlevleri, ruh sağlığının korunması, ruhsal bozuklukların sınıflandırılması, örnekleriyle ruhsal bozukluklar: şizofreni, hezeyanlı (paranoid) bozukluklar, afektif bozukluklar, anksiyete bozuklukları, somatoform bozukluklar, disosiyatif	<ul style="list-style-type: none"> - Ego savunma mekanizmalarını ve bunların bireyin davranışlarına etkisini bilir. - Ruh sağlığı bozuklukları ile ilgili temel kuramları bilir. - Ruhsal bozuklukların nasıl sınıflandırıldığını bilir. - Ruh sağlığı sorunları olan müracaatçı sistemi ile nasıl çalışacağını bilir.

	bozukluklar, kişilik bozuklukları vb., ruhsal bozukluklara yönelik sosyal hizmet müdahalesinin yapılandırılması	<ul style="list-style-type: none"> - Ruh sağlığının korunması, tedavisi ve rehabilitasyonunda sosyal hizmet uzmanının rollerini bilir. - Ruh sağlığı tedavi ekibi içinde kendisine düşen görevleri üstlenebilir. - Ruh sağlığının korunması ve ruhsal bozuklukların önlenmesinde sosyal hizmet odağında çalışmalar yürütebilir.
İletişim ve iletişim becerileri	İletişimde temel kavramlar, iletişim kanalları, iletişim süreçleri, etkili iletişim kuralları, iletişime etki eden faktörler, iletişimsizlik ve iletişim engelleri, iletişimde etkin dinleme, beden dili ve beden dilinin öğeleri, sosyal mesafe ve iletişim ilişkisi	<ul style="list-style-type: none"> - İletişimin temel unsurları ve özellikleri hakkında bilgi sahibi olur. - İletişimin psikolojik ve toplumsal işlevlerini bilir. - İletişimi etkileyen ve yönlendiren faktörlerin farkında olur. - İletişim engellerini, iletişimde çatışma yaratan unsurları ayırt eder. - Etkili iletişim becerilerini bilir ve bunları uygular. - Beden dili ve temel bileşenlerini uygulamada kullanabilir. - İletişim kanallarını mesleki çalışmalarda nasıl kullanacağını öğrenir.
Kentleşme ve göç	Kentleşme ve göç ile ilgili kavramlar ve kuramlar, kentlerin gelişimi, kent yapısı ve kentli kimliği, kent ve kültür, Türkiye’de kentleşme, göç türleri, göç ve gecekondulaşma, göç ve işgücünün değişen nitelikleri, göç sonucu sosyal bütünleşme ve dışlanma olgusu	<ul style="list-style-type: none"> - Kentsel yaşama ilişkin sorunları tanır ve analiz edebilir. - Kentsel uyum ve buna ilişkin nüfus gruplarının gereksinimlerini anlar. - Kentsel dönüşümün gerekçelerini bilir. - Kentleşmenin neden olduğu toplumsal değişimleri analiz eder. - Göç kavramını tanımlar türlerini bilir. - Göç ile gecekondulaşma, işsizlik ve sosyal dışlanma arasındaki ilişkileri kavrar. - Göç sonucu sosyal ve ekonomik uyumun nasıl kurulacağını öğrenir.

Sağlık	Sağlık-hastalık kavramı, sağlık ve hastalık ilişkisi, ruh sağlığı ve beden sağlığı, sağlık ve çevre ilişkisi, sağlığın psiko-sosyal bağlamı, sağlık hizmet türleri; koruyucu, tedavi edici, rehabilite edici hizmetler, sağlık hizmetleri sunum sistemi, sağlık alanında multi-disipliner çalışmalar, sağlık alanında sosyal hizmet mesleğinin rolü	<ul style="list-style-type: none"> - Sağlık ve hastalıklar ile ilgili temel kavramları açıklar. - Sağlık ve hastalık ilişkisini analiz eder. - Sağlığı biyolojik ve psiko-sosyal yaklaşım çerçevesinde değerlendirebilir. - Sağlığı etkileyen biyolojik, davranışsal ve çevresel faktörleri ve aralarındaki ilişkileri kavrar. - Sağlık hizmeti sunan kurumların amaçları, işlevleri ve ayırt edici özelliklerini açıklar. - Sağlık alanında sosyal hizmet uzmanının rol ve görevlerini bilir.
Kriz ve krize müdahale	Kriz ve intihar kavramı, kriz türleri: durumsal, gelişimsel ve travmatik krizler, krize müdahalenin ilkeleri, acil servislerde krize müdahale odası ve uygulamaları, kriz durumuna bir tepki olarak intihar davranışı, sosyal hizmet uygulamalarında krize müdahale yaklaşımının kullanılması	<ul style="list-style-type: none"> - Kriz kavramını tanımlar. - Krizleri sınıflandırır. - Kriz durumlarının nedenlerini tanıır. - Krize müdahale ilkelerini bilir. - Kriz durumlarının yarattığı psiko-sosyal etkileri bilir. - Krize müdahale aşamalarını ve herbir aşamada neler yapılacağını bilir. - Krize müdahale ekibinde mesleki rolleri yerine getirebilir.
Bilimsel araştırma yöntem ve teknikleri	Bilim ve araştırma ile ilgili temel kavramlar, araştırma süreci ve çeşitleri, örneklem ve örnekleme teknikleri, veri toplama teknikleri, ölçüm işlemleri ve ölçekler, veri toplama araç ve gereçlerinin geliştirilmesi (anket, görüşme, gözlem), geçerlilik ve güvenilirlik, araştırmalarda	<ul style="list-style-type: none"> - Bilim ve bilimsel yöntemin işlevleri ve temel niteliklerini tanımlar. - Bilimsel araştırma sürecini, araştırma konularının seçiminde dikkate alınması gereken ölçütleri tanıır. - Bir konuyu araştırılabilir hale getirmenin yollarını, hata kaynaklarını, ölçüm ve ölçek türleri ile geçerlik ve güvenilirlik konularını ayırt eder.

	etik kurallar ve hata kaynakları, verilerin analize hazırlanması, araştırma raporu, ve makale yazma ilkeleri.	<ul style="list-style-type: none"> - Araştırma yöntemlerini açıklar ve uygular. - Bilimsel araştırma ile etik arasındaki ilişkiyi açıklar. - Araştırma yapabilir ve raporunu hazırlayabilir.
Teknoloji ve bilişim	Bilgisayar donanımları, yazılımlar, ağlar, güvenlik ve gizlilik konuları, bilgisayarı kullanma ve dosya yönetimi - işletim sistemleri, dosya yönetimi, uygulamalar, yazıcı yönetimi	<ul style="list-style-type: none"> - Teknoloji ve bilişim sistemleri hakkında bilgi sahibi olur - Temel Bilgisayar işletim sistemlerini bilir ve etkin kullanır. - Mesleki uygulamalarda ihtiyaç duyduğu teknolojik araçları kullanır. - Sosyal medya hesaplarını bilir ve kullanır.
Proje tasarımı ve yönetimi	Proje yönetimine giriş, proje seçimi, proje organizasyonu, proje planlama, proje bütçeleme ve maliyet tahminleri, kaynakların tahsisi, projeyi değerlendirme ve sona erdirme, projeyi izleme ve kontrol etme	<ul style="list-style-type: none"> - Proje geliştirme aşamalarını tanımlar ve açıklar. - Proje kapsamını, bütçeyi ve zaman planlanmasını etkili bir şekilde tasarlar. - Proje yönetiminin aşamalarını etkili bir şekilde uygular. - Proje yönetimi ile ilgili yapılmış güncel çalışmaları izler. - Proje yönetimi ile ilgili yazılımları etkin bir şekilde kullanır. - Proje tasarlayabilir, uygulamaya aktarabilir. - Proje raporu yazabilir.

7.2. Sosyal Hizmet Derslerine İlişkin Konular, İçerik ve Öğrenme Kazanımları

Aşağıda sosyal hizmet derslerine ilişkin örnek teşkil edecek konular ile içerik ve öğrenme kazanımları yer almaktadır:

KONU	İÇERİK	ÖĞRENME KAZANIMLARI
Sosyal hizmette kuramlar	<p>Psikanalitik kuram</p> <p>Psikosoyal Gelişim Kuramı</p> <p>Sistem Kuramı</p> <p>Ahlaki Gelişim Kuramı</p> <p>Bireysel Yaşam Yapısı Kuramı</p> <p>Öğrenme kuramı</p> <p>Çatışma kuramı</p> <p>Bilişsel davranışçı kuram</p> <p>Genel sistemler kuramı</p> <p>Feminist kuram</p> <p>Sosyal yapılandırmacı kuram</p> <p>Sembolik etkileşimci kuram</p> <p>Fenomenolojik kuram</p> <p>Ekolojik kuram (çevresi içinde birey)</p> <p>Güçler perspektifi ve güçlendirme kuramı</p> <p>Problem çözme kuramı</p> <p>Hümanist (insancıl) kuram</p> <p>Birey (danışan) merkezli kuram</p> <p>Krize müdahale kuramı</p> <p>Görev odaklı kuram</p> <p>Çözüm odaklı kuram</p> <p>Bağlanma kuramı</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sosyal hizmet müdahalesinde planlı değişim sürecinin aşamalarında yararlanılan kuramları bilir. - Bu kuramların insan davranışı ile biyo-psio-sosyal gelişimi arasındaki ilişkiyi açıklar. - Bu kuramların toplumsal yapı ve değişimle ilişkisini analiz eder. - Bu kuram ve yaklaşımları hangi vakalarda ve nasıl kullanacağını bilir.
Sosyal hizmet müdahalesi	<p>Mesleki ilişki, sosyal hizmet müdahalesinin aktörleri:</p> <p>Müracaatçı sistemi–sosyal hizmet uzmanı ve çevre ilişkisi, kuram- uygulama ilişkisi, planlı değişim süreci (genelci sosyal hizmet müdahalesi), süpervizyon,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Mesleki ilişkinin ne olduğunu ve temel özelliklerini açıklar. - Müracaatçı sistemini tanıır. - Planlı değişim sürecinde etkili olan aktörleri (müracaatçı sistemi – sosyal hizmet uzmanı ve çevre) tanıır. - Süpervizyonun fonksiyonunu bilir.

	otovizyon ve konsültasyon, etik ilke ve standartlar, havale, ekip çalışması, müdahaleyi kayıt altına alma ve raporlaştırma	<ul style="list-style-type: none"> - Müracaatçılar için gereksinim duyulan toplumsal kaynakların nasıl aktif hale getirileceğini bilir. - Müracaatçılarla toplumsal kaynakların nasıl biraraya getirileceğini bilir. - Konsültasyon ve havale sistemini etkin kullanır. - Kuram ile uygulama arasındaki ilişkiyi bilir. - Planlı değişim sürecini aşamalarıyla uygulamaya geçirebilir. - Müdahale süreçleriyle ilgili kayıtları tutabilir rapor yazabilir.
Sosyal hizmet müdahale yöntemleri	Aile ve birey odaklı sosyal hizmet, grup odaklı sosyal hizmet, toplum odaklı sosyal hizmet, toplum kalkınması, toplum organizasyonu, vaka yönetimi	<ul style="list-style-type: none"> - Farklı ortamlarda birey, aile, grup ve toplumun sosyal hizmet gereksinimlerini belirleyebilir. - Birey ve aile, odaklı sosyal hizmet yöntemi uygulama bilgi ve becerisine sahip olur. - Grup odaklı sosyal hizmet yöntemi uygulama bilgi ve becerisine sahip olur. - Toplum odaklı sosyal hizmet yöntemi uygulama bilgi ve becerisine sahip olur. - Vaka yönetimini uygulama bilgi ve becerisine sahip olur.
Sosyal hizmette görüşme	Görüşme türleri, sosyal hizmet görüşmelerinin ayırt edici özellikleri, görüşmede temel tutumlar, görüşmeye hazırlık, görüşmenin aşamaları, görüşme teknikleri, görüşmede süreç ve içerik, görüşmede etik konular, görüşmeyi kayıt altına alma	<ul style="list-style-type: none"> - Sosyal hizmette görüşmenin temel özelliklerini açıklar. - Sosyal hizmet görüşmesinin türlerini bilir - Görüşme ilke ve tekniklerini bilir. - Görüşme tekniklerini uygulamada kullanabilir. - Görüşme sürecini açıklar, her bir aşamada yapılacakları bilir. - Görüşmede etik konuları bilir ve uygular.

		<ul style="list-style-type: none"> - Görüşme sonuçlarını değerlendirebilir ve raporlaştırabilir.
Sosyal hizmette kayıt tutma ve rapor yazma	Sosyal hizmet uygulamalarında kayıt tutmanın amacı ve önemi, kayıt türleri, kayıt tutmada yasal ve etik konular (kayıtların gizliliği, güvenliği ve mahremiyeti), bir kayıt türü olarak rapor ve rapor türleri, yazma becerileri ve raporlaştırma, rapor yazarken dikkat edilmesi gereken noktalar, resmi yazışmalar, dosyalama	<ul style="list-style-type: none"> - Sosyal inceleme, değerlendirme ve rapor hazırlama bilgi ve becerisini kazanır. - Rapor türlerini öğrenir. - Resmi yazışmaları öğrenir. - Kayıt türlerini ve kayıt tutmayı öğrenir. - Rapor yazmayı öğrenir. - Kayıt tutma ile ilgili mesleki etik kuralları bilir. - Mesleki kayıtlarda gizlilik, güvenlik ve mahremiyete özen gösterir. - Sosyal hizmet kayıtlarının hukuki sonuçlarını açıklar
Sosyal hizmet değerleri ve etiği	Değer kavramı, kişisel-mesleki ve toplumsal değerler, sosyal hizmetin evrensel değerleri, etik kavramı, etik açıdan karar verme, etik ikilemler ve çözüm yolları, sosyal hizmetin etik standartları	<ul style="list-style-type: none"> - Değer kavramını açıklar ve değer –etik ilişkisini analiz edebilir. - Mesleki değerlerin uygulama için önemini kavrar. - Etik ve meslek etiği kavramlarını açıklar. - Sosyal hizmet uygulamalarında etik ilkeler ve yükümlülükleri yerine getirebilir. - Etik ikilemleri anlar ve çözüm yaklaşımları sunabilir. - Etik standartları uygulamalarına aktarabilir. - Meslekietişe uygun davranış gösterir.
Sosyal hizmet mevzuatı	Sosyal hizmet uygulamalarında hukukun yeri ve önemi, sosyal mevzuat ve sosyal hizmet mevzuatı ilişkisi, hukuk devleti ve sosyal devlet ilişkisi, dezavantajlı gruplara yönelik	<ul style="list-style-type: none"> - Sosyal hizmet müdahalesinde hukukun yeri ve önemini kavrar. - Ulusal ve uluslararası sosyal hizmet mevzuatını genel hatlarıyla bilir. - Sosyal hizmet uygulamalarında faydalanabileceği mevzuat kaynaklarını bilir.

	uluslararası sözleşmeler, sosyal hizmet mevzuatı örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> - Sosyal hizmet mesleğinin uygulandığı, adalet, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve sosyal güvenlik gibi temel alanlarında ilgili mevzuata göre çalışma yürütebilir.
Sosyal sorunlar	Sosyal sorun kavramı, sosyal sorunların tarihsel gelişimi, sanayileşme ve küreselleşme ile ortaya çıkan sosyal sorunlar, sosyal sorunlara kuramsal yaklaşımlar, sosyal sorunların analizi ve çözüm yolları, sosyal sorunların çözümünde bir araç olarak sosyal politikalar	<ul style="list-style-type: none"> - Sosyal sorun tanımlarına hakkında bilgi sahibi olur. - Sosyal sorunlara ilişkin kuramsal açıklamaları bilir. - Sosyo-ekonomik yapı ve sosyal sorunlar ilişkisini analiz eder. - Sosyal sorunların dinamikleri, önlenmesi ve çözüm yolları hakkında farkındalık geliştirir. - Ülkemizde sosyal sorun alanlarına yönelik örgütlenme hakkında bilgi sahibi olur. - Ülkemizde sosyal sorun alanlarına yönelik hizmetleri bilir, eleştirir ve tartışır. - Sosyal sorunların çözümüne yönelik sosyal politikalara katkı sunabilir. - Sosyal hizmet müdahalelerini kullanarak sosyal sorunlarla mücadele edebilir.
Sosyal hizmet yönetimi	Yönetim – yönetici- örgüt ve organizasyon kavramları, örgüt türleri, yönetim kuramları, yönetim süreci, yönetim ilkeleri, yönetsel roller ve beceriler, yönetim fonksiyonları, kurum kültürü, sosyal hizmet örgütlerinin temel özellikleri ve türleri, etkili bir sosyal hizmet yönetimi ve yöneticisi için gerekli bilgi ve beceriler	<ul style="list-style-type: none"> - Temel yönetim kavram ve kuramlarını bilir. - İnsani örgüt, sivil toplum örgütü, kamu örgütü arasındaki ayrımı kavrar. - İnsani hizmet örgütlerinin çalışma esas ve usullerini öğrenir. - Örgütte çatışma ve değişimi anlar. - Yönetim fonksiyonlarını bilir. - Sosyal hizmet örgütlerinin temel özellikleri ve tiplerini kavrar. - Sosyal hizmet örgütlerinde yönetim ilkeleri ve boyutlarını açıklar.

		<ul style="list-style-type: none"> - Çağdaş yönetim kavramlarının sosyal hizmet yönetimine uyarlanmasını sağlar.
Dezavantajlı gruplar ve müracaatçı sistemleri	Toplumsal koruma ve bakıma gereksinim duyan sosyal gruplar, toplumda dezavantajlılığı doğuran faktörler, ön yargı – ayrımcılık ve baskının kaynakları, baskı karşıtı uygulamanın kuramsal temelleri, baskı karşıtı sosyal hizmet müdahalesi	<ul style="list-style-type: none"> - Dezavantajlı grupları özellikleriyle bilir. - Dezavantajlı grupların karşılaştıkları sorunları ve güçlükleri açıklar. - Dezavantajlılığın oluşum nedenleri açıklar. - Ayrımcılık, ötekileştirme, önyargının temellerini açıklar. - Ayrımcılık ve baskı kaynaklarına karşı nasıl mücadele edileceğini bilir. - Risk ve baskı altında olan grupların savunuculuğunu yapar.
İnsan hakları ve sosyal hizmet	İnsan haklarının tarihsel gelişimi ve felsefi temelleri, insan haklarının sınıflandırılması, insan hakları- devlet ve sivil toplum arasındaki ilişkiler, temel insan hakları sözleşmelerinin irdelenmesi, İnsan haklarının korunması sorunu, ulusal ve uluslararası insan hakları savunma mekanizmaları, sosyal hizmet meslek ve disiplininin insan hakları temeli	<ul style="list-style-type: none"> - İnsan hakları kavramını tanımlar. - İnsan haklarının tarihsel gelişimini açıklar. - İnsan haklarını sınıflandırır. - Temel insan hakları sözleşmelerini bilir ve mesleki çalışmalarında kullanır. - Sosyal hizmetin bir insan hakları koruma mesleği olduğunu kavrar. - Sosyal hizmet alanında yaşanan insan hakları ihlallerini bilir. - İnsan hakları ihlalleriyle mücadelede sosyal hizmetin rolünü bilir.
Sosyal adalet ve sosyal eşitsizlikler	Sosyal adalet, eşitlik ve eşitsizlik kavramları, faydacı, liberter ve eşitlikçi sosyal adalet düşünceleri, John Rawls'ın dağıtımcı adalet düşüncesi, sosyal eşitsizliklerin kaynakları, sonuç eşitliği ve fırsat eşitliği	<ul style="list-style-type: none"> - Sosyal adalet, eşitlik ve eşitsizlik kavramlarını açıklar. - Toplumsal eşitsizlik kaynaklarını bilir. - Toplumsal eşitsizliklerle mücadele eder. - Sosyal adaletin gereklilikleri için mücadele etmeyi bilir. - Fırsat eşitliği kavramını bilir ve savunur.

	kavramları, eşitlikçi kuramlar, hak temelli uygulama	- Hak temelli yaklaşımı uygulama yansıtabilir.
Sosyal dışlanma, sosyal içerme ve ayrımcılık	Sosyal dışlanma, sosyal içerme, baskı, ayrımcılık ve kimlik kavramları, sosyal dışlanmanın nedenleri, dışlanma riski yüksek gruplar, sosyal dışlanma türleri, ortak yaşam kültürü ve sosyal bütünleşme, sosyal bütünleşme politikaları, ayrımcılık türleri, sosyal yaşamda ve çalışma hayatında ayrımcılık	- Sosyal dışlanma, sosyal içerme, baskı, ayrımcılık kavramlarını açıklar. - Sosyal dışlanmanın nedenlerini açıklar. - Sosyal dışlanma ve ayrımcılığın türlerini bilir. - Sosyal içermenin nasıl sağlanacağını bilir. - Mesleki çalışmalarında ayrımcılıkla ve dışlanmayla mücadele edebilir. - Dezavantajlı gruplar için sosyal içerme politikalarına katkı sunabilir.
Çocuk refahı ve sosyal hizmet	Çocuk kavramı, modern ve post-modern çocukluk olgusu, çocuk istismarı ve ihmali, risk altındaki çocuklar, evden kaçma ve terk davranışı, çocuk işçiliği, çocuk hakları, çocuk hukuku, sokakta yaşayan veya çalışan çocuk, okul ortamındaki çocuklar, çocuklarla iletişim, Türkiye’de çocuk koruma ve bakım sistemi, çocuk için aile ortamında bakım seçenekleri, çocuk için kurum ortamında bakım seçenekleri,	- Çocuk ihmal ve istismarını açıklar. - Çocuk koruma sistemlerini bilir. - Çocuk haklarına dair düşünce alt yapısını, amaçları ve kapsamını kavrar. - Çocuk hakları savunuculuğu yapar. - Çocuğun korunmasına ilişkin yasal düzenlemeleri bilir. - Çocuğa sunulan sosyal refah hizmetlerini bilir. - Çocuk hukukundaki sosyal hizmet mesleği kapsamındaki konuları bilir. - Çocuklara yönelik birey ve aile odaklı sosyal hizmet müdahalesini gerçekleştirebilir. - Çocuklara yönelik grup odaklı sosyal hizmet müdahalesini gerçekleştirebilir.
Gençlik refahı ve sosyal hizmet	Gençlik dönemi ve özellikleri, gençlik döneminde yaşanan sorunlar, gençlerin toplumsal katılımı,	- Gençlere yönelik sosyal müdahalelerini planlayabilir ve uygular. - Gençlerin psiko-sosyal ihtiyaç ve sorunlarını bilir.

	Dünyada ve Türkiye’de gençlik politikaları, gençlik refahı hizmetleri, gençlere yönelik sosyal hizmet müdahale stratejileri, gençlere hizmet sunumunda vaka yönetimi	<ul style="list-style-type: none"> - Gençlik döneminin özelliklerini kavrar. - Ülkemizde gençlere yönelik hizmet sunan kurum ve kuruluşları tanır. - Türkiye’deki gençlik politikalarını ve refahı hizmetlerini bilir. - Gençlerle etkili iletişim kurabilir.
Aile refahı ve sosyal hizmet	Aile kavramı ve ailenin sınıflandırılması, bir sistem olarak aile, aile yapısındaki değişimler, ailenin rolleri ve fonksiyonları, aile yaşam döngüsü, aile içi iletişim, ailede gelişme–parçalanma ve dağılma, aile hukuku, aile politikaları, ailelere sunulan hizmetler, aile odaklı sosyal hizmet müdahalesi, aile odaklı sosyal hizmet müdahalesinde etik konular	<ul style="list-style-type: none"> - Aile, aile tipleri ve ailenin tarihsel süreçteki gelişimini açıklar. - Değişen aile yapılarına karşı farkındalık geliştirir. - Ailede yaşanan temel sorunları bilir. - Ailenin gereksinimlerini ve sorunlarını yerinde inceler ve değerlendirir. - Aile yaşam döngüsünü açıklar - Aile odaklı sosyal hizmet müdahalesini planlar ve uygular. - Ailelerle sosyal hizmet uygulamalarında etik sorumlulukları ve etik ikilemleri bilir. - Aile eğitim programı hazırlar. - Genel hatlarıyla aile hukuku ve politikalarını tanır.
Engelli refahı ve sosyal hizmet	Temel kavramlar: Engelli – sakat – yetersizlik– rehabilitasyon- özel eğitim, kuramsal yaklaşımlar: Tıbbi model - uzmanlık modeli - sosyal model - insan hakları yaklaşımı, engelli ortaya çıkmasına neden olan etmenler, engellilik türleri, gereksinimler ve sorunlar temelinde engelli hakları (ulusal ve uluslararası)	<ul style="list-style-type: none"> - Engellik ile ilgili temel kavramları açıklar. - Engelliği açıklayan modelleri öğrenir. - Engellik nedenlerini bilir. - Engellik türlerini açıklar. - Engelli haklarını açıklar. - Engellilere yönelik uluslararası ve ulusal mevzuatı bilir. - Engellilere yönelik hizmet sunum sistemini bilir. - Engellilere yönelik eğitim veren kuruluşları bilir.

	mevzuat), engellilere hizmet veren kurum ve kuruluşlar, engelliliğin birey, aile ve toplum üzerindeki etkileri, engellilerle sosyal hizmet uygulamaları	<ul style="list-style-type: none"> - Engellilere yönelik sosyal hizmet müdahalesini gerçekleştirir. - Engellilerin haklarını savunur.
Bağımlılık ve sosyal hizmet	Bağımlılık kavramı, bağımlılık kriterleri, bağımlılık türleri, bağımlı kişinin özellikleri, fiziksel ve ruhsal bağımlılık, bağımlılığın psiko-sosyal sonuçları, bağımlılıkta önleme- tedavi ve rehabilitasyon	<ul style="list-style-type: none"> - Bağımlı bireylerin davranışsal özelliklerini bilir. - Bağımlılık açısından riskli grupları erken tanımlayabilir. - Bağımlılık açısından riskli gruplara gerekli yönlendirmeleri yapabilir. - Bağımlılıkla mücadele çalışmalarında rol alabilir. - Bağımlılığı olan bireye ve ailesine yönelik sosyal hizmet müdahalesini planlayabilir ve uygulayabilir.
Yaşlı refahı ve sosyal hizmet	Yaşlılık, yaşlılık dönemi psiko-sosyal gelişimsel özellikleri, yaşlılıkta psiko sosyal gereksinimler ve sorunlar, yaşlılarda mental bozukluklar (depresif, bilişsel bozukluklar, fobiler), yaşlı istismarı ve ihmali, aile içinde yaşlıların karşılaştıkları sorunlar, yaşlı ve ailesi ile çalışma, korunmaya ihtiyacı olan yaşlılar ve sosyal hizmet	<ul style="list-style-type: none"> - Yaşlılık döneminin özelliklerini bilir. - Yaşlılıkta psiko-sosyal, ekonomik sorun ve gereksinimleri açıklar. - Yaşlılarda mental sorunları bilir. - Yaşlılık döneminde ortaya çıkan hastalıkları bilir. - Yaşlı ve ailesi ile çalışmayı öğrenir. Yaşlı ihmal ve istismarı ile mücadele edebilir. - Yaşlılara yönelik sosyal hizmet müdahalesini gerçekleştirir.
Evde bakım ve sosyal hizmet	Evde bakımla ilgili temel kavramlar: Bakıma muhtaçlık- bakımın sürekliliği - bakıma muhtaçlık riski, evde bakım hizmetleri (sağlık ve sosyal-destek	<ul style="list-style-type: none"> - Evde bakım ve ilgili kavramları açıklar. - Evde bakım türlerini bilir. - Evde sağlık hizmetlerinin adımlarını ve gerekliliklerini bilir. - Evde bakım hizmetlerinde sosyal hizmetin rol ve görevlerini açıklar.

	hizmetleri), bakım sigortası, evde bakım mevzuatı, evde bakım yönetimi ve ekip üyeleri, evde hizmetlerinde sosyal hizmet uzmanlarının rol ve sorumlulukları	<ul style="list-style-type: none"> - Evde sunulanpsiko-sosyal hizmetleri sunabilir. - Evde bakım hizmeti mevzuatı bilir.
Yoksulluk ve sosyal hizmet	Yoksulluk kavramı, yoksulluğun nedenleri, yoksulluk döngüsü, yoksulluktan etkilenen toplumsal kesimler, yoksullukla mücadele yaklaşımları, Türkiye’de yoksullara yönelik hizmet sunum sistemi ve sosyal yardım programları	<ul style="list-style-type: none"> - Yoksulluğun nedenlerini ve sonuçlarını öğrenir. - Yoksulluk döngüsünü açıklar. - Sosyal yardım sunum sistemini ve mevzuatını bilir. - Yoksullukla mücadelede sosyal yardım kaynaklarını açıklar. - Yoksullukla mücadelede sosyal hizmet uzmanının görev ve rollerini yerine getirebilir. - Sosyal yardımları organize edebilir ve etkilerini analiz edebilir.
Göç, sığınmacılık, mültecilik ve sosyal hizmet	Göç – sığınmacı – göçmen – mülteci- insan ticareti kavramları, bu müracaatçı gruplarının karşılaştıkları sorunlar (sosyal, duygusal, psikolojik, yasal, etik, ekonomik, çevresel, barınma, beslenme, giyim vb.), göç alanında sosyal hizmet müdahalesi gibi konular incelenecektir.	<ul style="list-style-type: none"> - Göç, sığınma, insan ticareti ve kaçakçılığı ve mültecilik kavramlarını açıklar. - Uluslararası ve ulusal düzeydeki göç mevzuatını genel hatlarıyla bilir. - Göçmen, sığınmacı, mülteci ve insan ticareti mağdurlarının karşılaştıkları güçlükleri bilir. - Göçmen, sığınmacı, mülteci ve insan ticareti mağdurların haklarını öğrenir. - Bu gruplara yönelik sosyal hizmet müdahalesini planlar ve uygulayabilir.
Suç ve suçluluk, adli sistemler ve sosyal hizmet	Kriminoloji bilim dalı (suç bilim) kapsamında suç kavramı ve suç türleri, suçun nedenleri ve önlenmesi, suç kuram ve yaklaşımları; Türk adli sisteminin kuruluş ve	<ul style="list-style-type: none"> - Kriminoloji konuları hakkında bilgi ve anlayışa sahip olur. -Türkiye’de adli sistemin örgütlenmesi, işleyişi ve özelliklerini öğrenir. -Adli sistemin yargı aşamasında, özellikle çocuk mahkemeleri ve aile

	<p>işleyiş özellikleri; suçun önlenmesinde sosyal hizmet programları ve sosyal hizmet müdahaleleri; sosyal hizmet disiplininin bir alt uzmanlık dalı olarak “adli sosyal hizmet”in” temel kavram ve uygulama esasları; adli sürecin her aşamasında (mahkeme öncesi, yargı ve infaz, tahliye sonrası) sosyal hizmet uygulamaları</p>	<p>mahkemelerinde sosyal hizmetin işlevini yerine getirme bilgi becerisini edinmiş olur.</p> <p>-Her yaş ve cinsiyetteki suça yönelmiş kişi ve gruplarla ilgili önleyici, ıslah edici ve geliştirici amaçlara yönelik sosyal hizmet müdahalelerini gerçekleştirebilecek bilgi, anlayış ve beceriye sahip olur.</p> <p>-Tahliye sonrası uygulamalar çerçevesinde eski hükümlülerin “iyilik halini/refahını” sağlayıcı programlarda sosyal hizmet rol ve sorumluluklarını yerine getirebilecek bilgi ve becerilere sahip olur.</p>
<p>Çalışma yaşamı ve sosyal hizmet</p>	<p>İnsan yaşamında işin rolü ve önemi, çalışma yaşamının temel kavramları ve yaklaşımlar; endüstriyel sosyal hizmetin tanımı, endüstriyel alanda ve iş yaşamında sosyal hizmet modelleri ve sosyal hizmet uzmanının rol ve becerileri, endüstriyel kuruluşlarda ve sendikalarda sosyal hizmet programları ve uygulamaları, iş sağlığı ve güvenliğinin geliştirilmesinde sosyal hizmet uzmanının rolü, iş kaybı ve işsizlik sorununa ilişkin sosyal hizmet yaklaşım ve uygulamaları, sosyal hizmet becerilerinin insan</p>	<p>- İş yaşamıyla ilgili belirli etkenlerin bireylerin, ailelerin ve işçi statüsündeki bireylerin bio-psiko-sosyal işlevleri üzerindeki etkilerini kavramlaştırıp profesyonel içerikte yorumlar;</p> <p>- Endüstriyel ortamlarla diğer işyerlerinde sosyal hizmet yöntem ve tekniklerini başarıyla uygulayabilme yeterliliğini elde eder.</p>

	kaynakları yönetimde uygulanması.	
--	-----------------------------------	--

8. ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Sosyal hizmet mesleği, doğası gereği dinamik bir öğrenim sürecini gerekli kılmaktadır. Sosyal hizmet eğitiminde belirlenen amaç ve hedeflere ulaşabilmenin yanı sıra öğrencilerin gelişimleri açısından da eğitim programı süresince bilgiyi edinme, kullanma ve yorumlama becerisi mutlaka kazandırılmalıdır. Öğrencinin bilgi edinme kullanma ve yorumlama becerisi sadece sınıf ortamında değil, sınıf dışındaki uygulamalarda da kazandırılmaya ve pekiştirilmeye çalışılır. Kuramsal kazanımların pratik uygulamalara aktarılması daha önce de ifade edildiği gibi son derece önemlidir. Öğrencinin Türkiye’deki sosyal hizmetler alanındaki değişimi takip edebilmesi için ders dışında çalışmalar, araştırmalar gibi faaliyetlere yönlendirilmesi zorunludur. Eğitimde “öğrenci odaklı yaklaşım” benimsendiği için öğrencinin derslere etkin katılımını sağlayacak uygulamalara (örneğin; sunumlar, araştırmalara, makale incelemeleri, toplumsal sorumluluk projeleri, alan ve kurum incelemeleri vb.) öncelik verilmelidir.

Kuşkusuz sosyal hizmet eğitiminin başarıya ulaşması öğrenme ve öğretme yöntem ve modellerinin seçimine bağlıdır. Öğretim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi, öğrencilerin bilgi, becerivetutuma yönelik yeterli kazanmalarında gerekli bir adımdır. Sosyal hizmet programında ders içi ve ders dışı ortamlarda uygulanması öngörülen bilişsel (zihinsel), duyuşsal (tutum, değer) ve davranışsal öğretim yöntem ve teknikleri aşağıda Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4. Sosyal Hizmet Eğitim ve Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Teknikleri

Öğrenme Alanları	Yöntemler	Teknikler
Bilişsel (Zihinsel)	Anlatım yöntemi Tartışma yöntemi Vaka tartışması yöntemi Problem çözme yöntemi Bireysel çalışma yöntemi Proje tabanlı öğrenme yöntemi	Soru-cevap Beyin fırtınası Gözlem Kavram haritası Ödev Programlı öğretim Bilgisayar destekli öğrenme Genogram Örnek olay, senaryo
Duyuşsal (Tutum, Değer)	Anlatım yöntemi Tartışma yöntemi Problem çözme yöntemi Yaratıcı çalışma yöntemi Bireysel çalışma yöntemi Proje tabanlı öğrenme yöntemi Mentörlük	Simülasyon Oyun Rol oynama Drama Gözlem Gösteri Görüşme Yansıtıcı düşünme Bilgisayar destekli öğrenme
Davranışsal	Tartışma yöntemi Vaka tartışması yöntemi Gösterip yaptırma yöntemi Problem çözme yöntemi Yaratıcı çalışma yöntemi Bireysel çalışma yöntemi Proje tabanlı öğrenme yöntemi	Gösteri Gösterip yaptırma Simülasyon Kavram haritası Klinik uygulama Terapötik iletişim Problem çözme ve karar verme Proje çalışması Gözlem Psikodrama ve sosyodrama Rol oynama Sunum yapma Ev ziyareti Kurum ziyareti Alan uygulaması

Her kurum, bu modellerin kullanımına; öğrencilerin özeliği, öğrenme konusu, uygulama konusu gibi eğitimi etkileyen önemli bileşenleri dikkate alarak karar verebilir. Eğitimde öğrencinin aktif katılımını ve bütünsel gelişimini sağlayan yöntemler öncelikli olmalıdır. Bölümde sosyal hizmetin becerileri ve değerleri kazandırmaya yönelik uygulamalar için öğrenme ortamına ilişkin fiziki alt yapı (bireysel, aile ve grup görüşme odaları, psikodrama odaları vb.), Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları ile uyumlu olmalıdır.

9. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Ölçme ve değerlendirmenin temel amacı, öğrencilerin bilgi, beceri ve tutuma yönelik kendilerinden beklenen yeterlik düzeylerini kazanıp kazanmadıklarının sınanmasıdır. Bu bağlamda değerlendirmenin, eğitim programının tüm hedeflerini kapsamaması, bu hedefler doğrultusunda oluşturulan program içeriğinin değerlendirme etkinliklerinde yeterince temsil edilmesi, her alan ve düzeyden öğrenmenin objektif olarak sınanması önemlidir.

Sosyal hizmet eğitiminde öğrenme, ölçme ve değerlendirme yöntemleri, sınıf içi ve alan uygulama etkinliklerinin birlikteliğine dayanan kendine özgü yapısı olan sistematik bir çerçevede uygulanır. Sosyal hizmet eğitiminde öğrencilerin sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değerleriyle titizlikle hazırlanan, özgürleştirici-güçlendirici-geliştirici derslerin de yer aldığı bir program aracılığı ile bilgide, alan uygulamalarında, mesleki değer ve davranışlarda yeterlik kazanmaları hedeflenir. Dolayısıyla sosyal hizmet eğitiminin sınıf içi ve uygulama alanlarına ilişkin etkinliklerde bilginin, alan uygulamalarının ve mesleki değer ve ilkelerin her biri için aşağıda Tablo 5’de belirtilen öğrenme yöntemlerinden uygun olanların seçilmesi ve bunların birbirlerini destekleyecek bir biçimde bütünsel olarak uygulanması beklenir.

Tablo 5. Sosyal Hizmet Eğitim ve Öğretiminde Ölçme Yöntem ve Teknikleri

Yeterlik / Eğitim Alanları	Ölçme Yöntem ve Teknikleri
Bilgiye yönelik eğitim	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Yazılı sınavlar: <ul style="list-style-type: none"> - Analitik – klasik sınav - Çoktan seçmeli, kısa cevaplı, boşluk doldurmalı, doğru yanlış, yoruma dayalı, açık uçlu ve eşleştirme sorularından oluşan sınavlar - Senaryoya/Vakaya dayalı çoktan seçmeli ve yazılı sınavlar ✓ Sözlü sınavlar ✓ Küçük gruplarla yürütülen vaka / probleme dayalı etkileşimli öğrenme etkinlikleri için bireysel ve grup değerlendirmeleri ✓ Akran değerlendirmesi
Alan uygulamalarına yönelik eğitim	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Planlı değişim süreci uygulamalarına (birey ve aile odaklı müdahaleler) yönelik değerlendirme ✓ Projeye dayalı değerlendirme ✓ Araştırmaya dayalı değerlendirme ✓ Süpervizyon odaklı değerlendirme ✓ Kurum ve ev ziyaretlerine yönelik değerlendirme ✓ Sosyal hizmet uygulama ortamlarına yönelik değerlendirme
Mesleki değer ve davranışa yönelik eğitim	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sosyal hizmet değer ve etik ilkeleri konu edinen vaka odaklı ödev ve performans değerlendirme ✓ Sosyal hizmet uygulama ortamlarındaki tutum ve davranışlara yönelik değerlendirme

	✓ Genel değerlendirme: alan uygulamasına katılım, görünüş, sorumluluk, saygı, iletişim, çaba, dikkat vb.
--	--

Ölçme-değerlendirme yöntemleri kullanılırken kontrol listeleri, derecelendirme ölçekleri, tutum ölçekleri vb. araç-gereçlerden yararlanılması önemlidir.

10. SOSYAL HİZMET EĞİTİM PROGRAMI DEĞERLENDİRME SÜREÇLERİ

Sosyal hizmet programlarının kalite güvence sistemine ve akreditasyon standartlarına bütünleşik olabilmesi yönetsel olarak tüm faaliyetlerde etkinliğin ve yeterliğin sağlanması ile mümkündür. Akreditasyon standartları bir sosyal hizmet programının kabul edilebilir düzeyde olduğuna karar verilebilmesi için hangi öğelerin programda sunulması gerektiğinin çerçevesini belirler. Ancak bu durum, sosyal hizmet eğitim-öğretim faaliyetinde bulunan bir sosyal hizmet programı için farklı uygunluk ölçütlerinin geliştirilemeyeceği anlamına gelmez. Her bir sosyal hizmet bölümü akreditasyon sürecini kendi yürütebilir; ancak belirlenecek olan akreditasyon standartlarının kabul edilebilir düzeyde olması gerekir.

Bir sosyal hizmet programının eğitim-öğretiminin nitelikli olabilmesi her şeyden önce sosyal hizmet mesleğine ihtiyaç duyan müracaatçı sisteminin farklılaşan ihtiyaçlarını karşılaması ile sağlanabilir. Türkiye'nin değişen toplumsal yapısı içinde var olan ve yeni oluşan sorun alanlarının ve ihtiyaçların belirlenmesine ilişkin çalışmalar yapılarak, bu sorunlara ve gereksinimlere yönelik iyileştirici, geliştirici ve yenilikçi uygulamaların neler olabileceğine yönelik görüşler üretilerek eğitim müfredatı içerisinde bu bilgilere yer verilmelidir. Bu bilginin, çağdaş, sürekli yenilenen ve değişime açık olması ile mümkündür. Dolayısıyla sosyal hizmet eğitim bileşenlerinin ve hedeflere ulaşmada kullandığı yöntemlerin sürekli iyileştirme yaklaşımı çerçevesinde belirli aralıklarla gözden geçirildiği bir değerlendirmeye tabi tutulması ülkemizdeki sosyal hizmet eğitim programları için önem arz etmektedir. Sosyal hizmet programlarının gelişimi ulusal sosyal hizmet eğitim standartlarına uyum süreci ile mümkündür.

11. SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMINI KİMLER, NEREDE, NASIL KULLANABİLİR?

SHUÇEP'in ilgili kesimler tarafından farklı amaçlarla kullanılması hedeflenmektedir. Sosyal hizmet lisans eğitimi, temelde öğrencilerin yetiştirilmesini amaçlayan, bu süreçte; öğrencilerin, sosyal hizmet bölümlerinin, üniversitelerin öğretim elemanlarının, sosyal hizmetler alanındaki görev yapan sosyal hizmet uzmanlarının, sosyal hizmet alanında faaliyet gösteren meslek örgütlerinin, eğitim planlaması ve yönetimiyle ilgili faaliyet gösteren kurumların yer aldığı geniş bir yapıyı içinde barındırmaktadır. Bu yapı içerisindeki kesimler

kendihedefleri doğrultusunda Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı'ndan yararlanabileceklerdir.

Öğrenciler:

1. Sosyal hizmet eğitiminin içeriğini tanıma ve eğitim süreci hakkında bilgi edinme,
2. Eğitim içeriğine göre sahip olması gereken yeterlikler doğrultusunda çalışma planları oluşturma,
3. Hedeflenen kazanımlar, beceriler ve yeterlikler konusunda kişisel değerlendirmelerini vekariyer planlarını yapma,
4. Program doğrultusunda ders içeriklerine ve sınavlara yönelik hazırlık yapma ve çalışmalarını planlama,
5. Mesleki gereklilikleri öğrenerek gelecekte yapacağı mesleğe dair bilgi ve becerilerini geliştirme,
6. Gelecek hedeflerini belirleme, mezuniyet sonrası ve lisansüstü öğrenime dair planlamalar yapma.

Öğretim Elemanları:

1. Sosyal hizmet eğitimi alanındaki yeterliklere, eğitimin içeriğine, öğretim yöntem ve tekniklerine sistematik biçimde bakma,
2. Ders içerikleri ve öğretim planları hazırlarken destek alma,
3. Mesleki yeterliklere uygun eğitim-öğretim programı(müfredat) geliştirme,
4. Sınav soruları ve içeriği belirleme,
5. Ders sonu değerlendirmeler yapma,
6. Mesleki standartlar geliştirmeye katkı verme,
7. Eğitim amaçlarını ve içeriğini öğrencilere aktarırken kolaylık sağlama.

Sosyal Hizmet Bölümleri:

1. Sosyal hizmet bölümlerinin kuruluşunda standartları sağlama,
2. Mevcut eğitim programlarının standartlara uygun olarak iyileştirilmesini sağlama,
3. Program yeterliklerinin yazılması, eğitim içeriğini planlama,
4. Ders içeriklerini planlama,
5. Öğretim elemanlarının kadro ve standartları ile öğrenci kontenjanlarını düzenleme,
6. Öğrenme-öğretme sürecini planlama,
7. Eğitim sürecinin, ders çıktılarının ve program yeterliklerinin değerlendirilmesi,
8. Öğretim elemanlarının gelişimine yönelik değerlendirmeler yapma, mesleki gelişimi sağlayacak programlar oluşturma,
9. Bölüm düzeyinde stratejik planlama süreçleri geliştirme,

10. Bölümün sahip olduğu eğitim alt yapısının geliştirilmesi (öğretim elemanı, fiziki imkânlar, bilimsel alt yapı vb.).

Sosyal Hizmetler Alanında Faaliyet Gösteren Meslek Örgütleri ve Sivil Toplum Kuruluşları:

1. Programda yer alan yeterlikler doğrultusunda kendi faaliyetlerini düzenleme,
2. Meslek mensuplarının gelişimine yönelik düzenleyecekleri eğitim programları, mesleki /bilimsel faaliyetler gibi konularda standartları ve içeriği planlama,
3. Mezuniyet sonrası eğitim, uzmanlaşma, özel alanlarda ihtisaslaşma konularında katkı sağlama,
4. Alana yönelik standartları kullanma, akreditasyon ve değerlendirme süreçlerine katkı verme,
5. Sosyal hizmetler alanının temsilcileri arasında yer alan kuruluşlar olarak alanı temsil etmeyeterliklerinin gelişimi,
6. Sosyal hizmet eğitimi veren kurumlar ile daha iyi iletişim ve ortak bakış açısına sahip olma.

Sosyal Hizmetler Alanında Görev Yapan Sosyal Hizmet Uzmanları:

1. Mesleki yeterlikleri ve gerekli becerileri bilerek kişisel değerlendirme yapma,
2. Sosyal hizmet eğitimindeki yenilikleri takip ederek kendini geliştirme,
3. Mesleğini diğer çalışanlara veya diğer meslek gruplarına açıklayabilme ve ifade edebilme,
4. Sektörün ve toplumun kendisinden beklentilerini öğrenme,
5. Mezuniyeti sonrası alandaki yenilikleri görme ve bilgisini güncelleyebilme.

Sosyal Hizmetler Alanında Faaliyet Gösteren Kurum ve Kuruluşlar:

1. Sosyal hizmetler alanındaki standartları kurumlara aktarabilme,
2. Sosyal hizmet kurumlarındaki sosyal hizmet uzmanlarının yeterliklerini ve becerileri öğrenerek yüksekverimli çalışmaları için düzenlemeler yapma,
3. Sosyal hizmet mesleğine yönelik beklentilerini ve hedeflerini belirleme,
4. Sosyal hizmet istihdamına yönelik planlama.

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK):

1. Sosyal hizmet lisans eğitimine yönelik ulusal düzeylerde planlama yapma,
2. Eğitim süreçlerinin değerlendirilmesi ve düzenlenmesi,
3. Eğitim süreçlerinin iyileştirilmesi,
4. Sosyal hizmet eğitimine yönelik politikaların oluşturulması,
5. Yeni sosyal hizmet programlarının açılmasında standartların belirlenmesi,
6. Mevcut sosyal hizmet bölümlerinin yeniden yapılandırılması,
7. Sosyal hizmet bölümlerine yönelik öğretim elemanlarının standartlarının belirlenmesi ve kadroplanlaması,
8. Öğrenci kontenjanlarının belirlenmesi,
9. Sosyal hizmet eğitimi veren kurumların denetimi.

Toplum:

1. Sosyal hizmet mesleğini ve sosyal hizmetler alanını tanıma,
2. Sosyal hizmet mesleğini değerlendirme ve tercih etme konusunda bilgi edinme,
3. Sosyal hizmet kurumlarında çalışansosyal hizmet uzmanlarının görevlerini bilme ve böylece onlardan daha nitelikli hizmet alma.

KAYNAKÇA

- Alptekin, K. (2016). *Başlangıçtan bugüne ve yarına Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Alptekin, K., Topuz, S. ve Zengin, O. (2014). Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde mevcut durum: tespitler, analizler ve öneriler. E. Atamtürk ve E. Yaman (yayına hazırlayanlar). (İçinde) *Sosyal hizmet sempozyumu 2013: Türkiye’de çocuğun refahı ve korunması: kapsayıcı bir yaklaşım arayışı*, ss.353-366. Sempozyum Bildirileri (elektronik basım). Kocaeli.
- Bologna Uyum Süreci (2018)*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanlığı. Erişim: 19.05.2018, <http://www.yok.gov.tr/ar/web/uluslararasi-iliskiler/bologna-sureci>
- Educational Policy and Accreditation Standards for Baccalaureate and Master’s Social Work Programs* (2015). Sosyal Hizmet Eğitimi Konseyi (Council on Social Work Education - CSWE) tarafından hazırlanan rapor. Erişim: 22.05.2018, https://www.cswe.org/getattachment/Accreditation/Accreditation-Process/2015-EPAS/2015EPAS_Web_FINAL.pdf.aspx
- Duyan, V. (2012). *Sosyal hizmet: Temelleri, yaklaşımları, müdahale yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Yayın No: 020.
- Global Standards for the Education and Training of the Social Work Profession* (2004). Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (International Federation of Social Workers - IFSW) ile Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (International Association of Schools of Social Work - IASSW) tarafından ortaklaşa hazırlanan rapor. Erişim: 15.05.2018, <https://www.iassw-aiets.org/global-standards-for-social-work-education-and-training/>
- Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı 2014 (HUÇEP, 2014). Erişim: 04.04.2018, https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Ulusal-cekirdek-egitimi-programlari/hemshirelik_cekirdek_egitim_programi.pdf
- Kut, S. (1988). *Sosyal hizmet mesleği nitelikleri, temel unsurları, müdahale yöntemleri*. Ankara.
- Sağlık Yönetimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı 2017 (SAYÇEP 2017)*. Erişim: 04.04.2018, https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Ulusal-cekirdek-egitimi-programlari/saglik_yonetimi.pdf
- Sosyal Hizmet Bölümleri İçin Anabilim Dalı Yapılanması Öneri Raporu* (2017). Ankara: Sosyal Hizmet Okulları Derneği. Erişim: 20.04.2018, <https://sosyal-hizmetokullari.org/etkinlikler.html>
- Sosyal Hizmet Çekirdek Eğitim Programı Çalıştayı Sonuç Raporu* (2018). Ankara: Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü.
- Sosyal Hizmet Eğitiminde İhtiyaçlar, Sorunlar ve Öneriler Çalıştayı Sonuç Raporu* (2009). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü.
- Sosyal hizmet eğitiminde yeniden yapılanma* (2002). K. Karataş ve S. İl (yayına hazırlayanlar). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayın No:012
- Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeniden Yapılanma: Program Geliştirme Çalıştayı Sonuç Raporu* (2011). Akçakoca: Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü.
- Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların Geliştirilmesi Çalıştayı Sonuç Raporu* (2012). Uşak: Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü.

- Thompson, N. (2009). *Understanding social work: preparing for practice*. 3rd edition. New York: Palgrave Macmillan Press.
- Türkiye Yükseköğretim Yeterlikler Çerçevesi (TYYÇ) Temel Alan Yeterlikleri (Sosyal Hizmetler Temel Alan Kodu: 76) (2011)*. Erişim: 19.05.2018, <http://www.yok.gov.tr/documents/10348274/11114827/76.pdf/beb5e341-ca0d-40ea-b492-85d797f38747>
- Türkiye'de Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi Çalıştayı Sonuç Raporu (2017)*. İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü.
- Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları (Lisans Düzeyi) Raporu*. (2018). Ankara: Sosyal Hizmet Okulları Derneği. Erişim: 20.04.2018, <https://sosyal hizmetokullari.org/etkinlikler.html>
- Ulusal Sosyal Hizmet Meslek Standardı Taslak Raporu (2014)*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.
- 2018 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu*. ÖSYM (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi) Ankara. Erişim: 19.09.2018, <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/YKS/KONTKILAVUZ06082018.pdf>
- Yiğit, T; (2018). Rethinking social work undergraduate education through knowledge-skill-value-basis of social work, *Turkish Journal of Applied Social Work*, 1(1), 87-98.

8) SOSYAL HİZMET ULUSAL ÇEKİRDEK EĞİTİM PROGRAMININ (SHUÇEP) UZAKTAN EĞİTİME ENTEGRASYONU⁽¹⁸⁾

1. GEREKÇE

Sosyal hizmet uygulamalı bir bilimdir. Ülkeler arasında farklılıklar olmasına karşın, uluslararası ilke ve standartlar, sosyal hizmet eğitiminin yaklaşık 1/3'ünün süpervizyon desteği ile sosyal hizmet kuruluşlarında gerçekleştirilen mesleki uygulamaları kapsamı gerektiğini ifade etmektedir. Sosyal hizmette program yeterliklerini karşılamak için sınıf ortamında yüz yüze eğitim olmazsa olmaz unsurlardan biridir. Sınıf içi çalışmalar ve mesleki uygulama ile sosyal hizmet öğrencileri, savunmasız / kırılgan birey, aile, grup ve topluluklarla çalışmak için çeşitli müdahale yöntemleri ve teknikleri kullanarak teorik bilgilerini ve sosyal etkileşime dayalı becerilerini geliştirirler. Eğitim boyunca öğrencilerin kişisel, mesleki ve entelektüel gelişimine ayrıca önem verilmesi, müfredatta özgürleştirici-güçlendirici-geliştirici derslere ayrıcalık tanınması sosyal hizmet eğitiminin özgün yapısını oluşturmaktadır.

Sosyal hizmet lisans programlarının Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi Temel Alan Yeterlilikleri (TYYÇ) Sosyal Hizmetler 6. Düzey (2011) ile uyumlu olan program çıktıları ve Sosyal Hizmet Okulları Derneği'nin (SHOD) akreditasyon süreçleri kapsamında hazırladığı "Sosyal Hizmet Programına Özgü Ölçütler" (2019) olarak ilan edilen program çıktılarının pek çoğu ancak yüz yüze eğitim, deneyim ve uygulamalarla kazandırılacak becerileri içermektedir. Buna karşılık sosyal hizmet eğitiminin gelişmiş olduğu ülkelerde (Örneğin İngiltere, ABD, Almanya, İsveç, Kanada, Avustralya vb.) çok iyi tanımlanmış, özel koşullar altında; teknolojik altyapı, etik ve hukuki yükümlülükler bakımından güvence altına alınmış uzaktan eğitim yöntemiyle de sosyal hizmet eğitimi verilmektedir.

Uzaktan eğitim; bilgi ve iletişim teknolojileri kanalıyla, aynı veya farklı zamanlarda, aynı veya farklı yerlerde gerçekleşebilen, özel öğretim tasarım ve teknikleri ile özgün kurumsal ve yönetsel yapılanmayı gerektiren, alt yapı, etik ve hukuki boyutları planlanmış, bu sayede eğitimin bir dizi bireysel ve toplumsal amaçlarının gerçekleşmesine katkıda bulunabilen bir tür öğrenme modeli olarak tanımlanabilir.

COVID-19 Pandemisi nedeniyle bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de 2020 yılı Mart ayı ortalarından itibaren örgün eğitim programlarında yüz yüze eğitime ara verilmiş ve daha çok izlenen müfredatın çevrimiçi (online) ne uyarlanması şeklinde uzaktan öğretim yoluyla dersler yürütülmeye başlanmıştır. Yaşanan süreç, üniversitelere göre değişmekle birlikte sosyal hizmet bölümlerinin uzaktan öğretim yoluyla eğitim-öğretim faaliyetlerini

¹⁸Bu rapor 2020 yılının haziran ayında Kamil Alptekin (koordinatör), Talip Yiğit, Hakan Acar, Arzu İçağasıoğlu Çoban ve Gülsüm Çamur Duya'dan oluşan bir çalışma grubu tarafından hazırlanmıştır.

sürdürebilmelerinde sadece teknolojik alt yapısında değil, akademik hazırlık açısından da geliştirilmesi gereken yönlerinin olduğunu göstermiştir.

2020 yılı Haziran ayı içerisinde Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı; örgün öğretimde ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeydeki programlarda uzaktan öğretim yoluyla verilebilecek ders oranını %10'dan %40'a yükseltmiştir. YÖK, üniversitelerin dünyada bazı ülkelerde uygulanan karma öğretim yöntemine diledikleri takdirde geçebileceklerini açıklamış, örgün öğretimde uzaktan öğretim ile hangi derslerin, ne şekilde verileceği hususlarında üniversitelerin ilgili bölümlerinin karar vermesi gerektiği üzerinde durmuştur. YÖK; dijital imkânlar ve uzaktan öğretim yolu ile verilecek bu derslere özellikle "2020-2021 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Dönemi" programında nispeten daha fazla yer verilmesinin önemsendiğini, bunun hem Devlet hem de Vakıf olmak üzere bütün üniversiteler için geçerli olduğunu vurgulamıştır.

YÖK'ün yükseköğretimde uzaktan eğitime dair izlediği politikalar doğrultusunda paydaş görüşlerini (sosyal hizmet akademisyenleri ve öğrencileri) de içerecek şekilde Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı'nın (SHUÇEP) uzaktan eğitime entegrasyonunu sağlayacak ilave bir çalışmaya ihtiyaç duyulması bu raporun hazırlanma gerekçesini oluşturmaktadır. Bu çalışma; uzaktan eğitimin genelci modele göre tasarlanmış sosyal hizmet programlarında asgari düzeyde uygulanabilmesine yönelik eğitim-öğretim, ölçme-değerlendirme, araştırma ve blok uygulamalarının işleyişine dair temel ilke ve esasları belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada sosyal hizmet programlarının uzaktan eğitime entegrasyonuna ilişkin yaklaşım ve ilkeler ile asgari koşul ve ölçütlerin tespit edilmesinde Sosyal Hizmet Okulları Derneği'nin (SHOD) öncülüğünde ve sosyal hizmet akademisyenleri ile öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilen 2020 yılı Haziran ayında gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçlarından (Ek 11) yararlanılmıştır.

2. GENELCI SOSYAL HİZMET EĞİTİM-ÖĞRETİM PROGRAMI

2.1. Temel Özellikler

Kuramsal ve uygulama boyutları ile bir bütünlük taşıyan sosyal hizmet eğitimi genelci yaklaşımı temel olarak tasarlanmaktadır. Genelci yaklaşımda sosyal hizmet uzmanı; bilgi ve becerileri geniş bir alana yayılan, problemleri ve problemlerin çözümlerini kapsamlı bir şekilde değerlendiren uygulamacıdır. Genelci sosyal hizmet eğitim-öğretim programı yeterlilikleri temel aldığından çıktı odaklıdır. Genelci eğitimle; sosyal hizmet uzmanı adayına çevresi içerisinde birey anlayışıyla sorun çözme becerileri kazandırılmak istenir. Birey, aile, grup ve topluluklara yönelik sosyal hizmet müdahalelerini mesleğinin gerektirdiği değerler ve etik yükümlülükler içerisinde yetkin bir şekilde gerçekleştiren sosyal hizmet uzmanları yetiştirmek

başlıca hedeflerden biridir. Genelci sosyal hizmet eğitiminden geçen her sosyal hizmet uzmanı birer insan hakları ve sosyal adaletin savunucusu olarak görülür.

Akredite olmuş bir sosyal hizmet lisans programında biyolojiden sosyal bilimlere uzanan pek çok ders materyali bulmak mümkündür. Öğrenciler bu eğitimde; ekonomi, siyaset bilimi, yönetim, biyoloji, felsefe, psikoloji ve sosyoloji gibi çeşitli dersleri alır. Eğitimde yer alan bu dersler; insan davranışı ve sosyal çevre, sosyal politika, araştırma ve sosyal hizmet uygulamasına ilişkin konular ile bağlantılı hale getirilir. Süpervizyon denetiminde gerçekleştirilen alan uygulaması müfredatta yaklaşık olarak %30 oranında bir ağırlığa sahiptir. Öğrenci, eğitsel danışman, kurum danışmanı ve kurum arasındaki işbirliği ile gerçekleştirilen alan uygulamasında ve sosyal hizmet bilgi, beceri ve değerleri uygulamaya yansıtılmaya çalışılır. Bununla birlikte genelci eğitim-öğretim programında özgürleştirici-güçlendirici-geliştirici derslerin de önemli bir ağırlığı vardır. Sosyal hizmetin evrensel değerleri eğitim-öğretim programında yer alan derslere farklı şekillerde ve oranlarda yansıtılmıştır.

2.2. Derslerin Sınıflandırılması

Genelci sosyal hizmet müfredatı, öğrencilerin sosyal hizmeti bilim, meslek ve sanat olma yönüyle bilgi-beceri-değer temelinde özümsemesini hedefler. Bu yönüyle müfredat teorik bilgi birikim geliştirmeye yönelik derslere ek olarak beceri ve değer yönüyle öğrencinin gelişimine odaklanan dersleri de içermektedir. Genelci sosyal hizmet müfredatındaki dersler; temel bilim dersleri, sosyal hizmet bilimsel ve mesleki temellerini işleyen dersler, sosyal hizmet alt uzmanlık alanlarını içeren dersler, sosyal hizmet araştırma dersleri ve sosyal hizmet uygulama dersleri kategorilerinde ele alınmaktadır.

Genelci sosyal hizmet eğitim-öğretim programının özellikle ilk iki yılında ağırlığını sosyal bilimlerin oluşturduğu temel bilim derslerine yer verilmektedir. İlk yıldan, programın ilerleyen dönemlerine kadar sosyal hizmetin tarihi, değer ve etiği, müdahaleleri, mevzuatı vb. sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki temellerini işleyen dersler farklı yarı dönemlerde programa yansıtılır. İlerleyen dönemlerde sosyal hizmetin alt alanlarına dair bazı dersler zorunlu ve/veya seçimli kategorisinde programa eklenir. Programın sonlarına doğru ise uygulamalar öne çıkmakta, sosyal hizmet araştırması ve sosyal hizmet uygulamasını (alan uygulaması) içeren derslere yer verilmektedir. Hatırlanacağı üzere bu dersler SHUÇEP’de biri temel ve uygulamalı bilimlere, diğeri sosyal hizmete ait dersler şeklinde iki grupta ele alınmıştır.

3. YURT DIŞINDA SOSYAL HİZMET UZAKTAN EĞİTİM PROGRAMLARI

Sosyal hizmet eğitiminde açık/uzaktan eğitim programlarının en iyi örnekleri Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya ve Avrupa’da mevcuttur. Bu programların büyük bir kısmı köklü üniversitelerde ve çok sayıda öğretim elemanı olan sosyal hizmet bölümlerinde açılmakta, akreditasyon surecinden geçmekte, makul sayıda öğrenci kabul etmektedir. Bu

programlar, uluslararası sosyal hizmet eğitimi ile kendi ülkesinde yürürlükte olan sosyal hizmet ulusal eğitim standartlarına bağlıdır. Ayrıca uzaktan eğitime göre tasarlanmış alan uygulamasına yönelik eğitim standartları geliştirmişlerdir. Sosyal hizmet uzaktan eğitim programının belli bir kısmının (özellikle sosyal hizmet müdahale yöntemleri dersleri için) yüz yüze eğitimle kampüs ortamında verilmesi ve öğrenci kabul ederken önceliğin sosyal hizmetler alanında bir kurumda çalışmakta olanlara tanınması bu programların diğer ortak özellikleri arasındadır.

4. ALT YAPI VE ASGARİ KOŞULLAR

Uzaktan eğitim ile sürdürülecek derslere öğrencilerin azami düzeyde erişimlerini ve kesintisiz katılımlarını sağlayabilecek teknik alt yapının sağlanması önemlidir. Öğrencilerin internet ve bilgisayar olanakları bakımından uzaktan eğitimle verilen derslere erişimleri eğitimin çevrimiçi ortama aktarılmasından ziyade uzaktan eğitim için yapılandırılmış kapalı devre sistemine ihtiyaç bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, çevrim içine müfredatı aktarma yerine önceden hazırlıkları tamamlanmış, materyalleri hazırlamış, etik ve hukuki konular güvenceye alınmış, ölçme ve değerlendirme seçenekleri çeşitli ve güvence altında olan yapılandırılmış bir uzaktan eğitim ortamı gerekli görülmektedir. Uzaktan eğitimle sürdürülecek dersler farklı yöntemlerin kullanılması ya da ders içeriklerinin zenginleştirilmesini gerektirdiğinden öğretim elemanlarına ek yükler getirmektedir. Dolayısıyla bölüm içi görev dağılımında uzaktan eğitimle yürütülen ders sorumlularının öğretim elemanlarının bu yükleri dikkate alınmalıdır. Müfredatın uzaktan eğitime entegrasyonu sağlanırken aşağıda belirtilen asgari koşulların sağlanması önemlidir:

- Uzaktan eğitime entegrasyona yönelik sosyal hizmet programı, eğitim-öğretim süreçlerini ve blok uygulamalarına yönelik ilke ve yaklaşımlarını bağlı bulunulan yükseköğretim kurumunun genel yaklaşım ve ilkelerine uygun bir şekilde geliştirir.
- Uzaktan eğitime entegrasyon her bir sosyal hizmet programının içinde bulunduğu yerel ve bölgesel dinamikler, bağlı bulunulan yükseköğretim kurumunun uzaktan eğitim süreçlerine yönelik geliştirdiği mekanizmalar (program amaç ve vizyon farklılığı, ortak ders sistemleri, üniversite fiziki yapısının meydana getirdiği sınırlandırmalar vb.) ile akademik ve yönetsel unsurlar göz önünde bulundurularak yürütülür.
- Uzaktan eğitim programı, öğrencilerin kişisel, mesleki ve bilişsel gelişim süreçleri, ölçme-değerlendirme çalışmaları, etik ve hukuki konular gibi hususlar çerçevesinde, öğrenci merkezli bir yaklaşımın esas alınması ile geliştirilir.
- Sosyal hizmet eğitiminde önemli bir ağırlığı olan blok uygulamalar (alan uygulaması) azami düzeyde örgün eğitim ilke ve yaklaşımlarına uygun yürütülür.

- Sosyal hizmet programı uzaktan eğitime sebep olan gerekçenin niteliği ve düzeyine göre yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası iyi uygulama örneklerini inceleyerek sosyal hizmet eğitimini azami düzeyde ulusal ve uluslararası standartlarda yürütmeye özen gösterir.
- Sosyal hizmet programı eğitim-öğretim etkinlikleri ile ölçme değerlendirme sistemlerini çevrimiçi ve çevrim dışı olmak üzere farklı yöntem kullanarak yürütür. Sosyal hizmet akademisyeni buna yönelik olarak videolu sunum ödevleri, take-home kısa araştırma/derleme çalışmaları, vaka, film, belgesel, kitap, kuram analizleri vb. gibi öğrencinin katılımcı ve etkileşime dayalı farklı alternatifler içeren ders ve konu materyalleri ile bunlara uygun görsel kaynakça listelerinin hazırlanmasına özen gösterir.
- Sosyal hizmet programı derslerin kaydedilip öğrencilerle paylaşılarak dersin tekrar izlenebilmesini sağlar.

Tüm bunlarla birlikte öğretim elemanının uzaktan eğitim becerilerini geliştirecek eğitici eğitimine katılması, öğrenci ve idari personel için destek dokümanları ve eğitimler verilmesi, öğrencilere sunulan hizmetlerin çevrim içi ortamda yapılandırılması (sanal öğrenci grup/kulüpleri, online kütüphane erişimi, sanal tur vb.) hususlarının dikkate alınması önem taşımaktadır.

5. TEMEL İLKELER

Uzaktan eğitim çalışmaları yalnızca derslerin işlenmesi ile ilgili zorlukları beraberinde getirmemekte; buna ek olarak pek çok konuda (alt yapı, yeterlilikler, öğretim elemanı, öğrenci, ölçme ve değerlendirme vb.) bir yeniden değerlendirme yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Örneğin sosyal hizmette uzaktan eğitim sağladığı bir takım avantajlarına karşın öğrenci erişimi, teorik ve uygulama derslerinin bütünselliği, programın kalitesi, akademik işleyiş ve kurallara bağlılık, gizlilik ve gözetim gibi hususlara gereken özen gösterilmediğinde ciddi sorunlar doğurabileceği unutulmamalıdır. Uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları kapsamında gerçekleştirilen çevrimiçi sınavlar ve hazırlanan ödevler; derse devamsızlık, kopya, intihal vb. gibi bir dizi etik olmayan ve hukuki sonuçlar doğuran durumlara yol açabilmektedir. Bu durum öğrencinin derse aktif katılımı ile ilgisini azaltabilmekte ve akademik gelişimi için gerekli etkileşimi ortadan kaldıracaktır. Bu durumda etik olmayan ve hukuki sonuçlara yol açması muhtemel konulara yönelik, öğrenci, akademisyen ve üniversite idari yapısı içerisinde çözüm odaklı yönetim anlayışına uygun mekanizmalar geliştirilmesi önem kazanmaktadır.

Sosyal hizmet eğitiminde uzaktan eğitim çalışmalarında yeterliliklere, erişime, etik ilkelere, öğretim elemanı ve öğrencilere, ölçme ve değerlendirmeye ilişkin dikkat edilmesi gereken temel ilkeler aşağıda sıralandığı gibidir.

- Sosyal hizmette uzaktan eğitim programı sosyal hizmet mesleğinin uluslararası ilke ve standartlarına uygun bir şekilde tasarlanmalıdır.
- Program uzaktan öğretim süreçlerinde de program yeterliklerini ve öğrenci yetkinliklerini karşılamayı garanti altına alacak yapılanmalarını sağlamak durumundadır.
- Program, uzaktan eğitime erişim konusunda öğrencilerin karşılaşılabilecekleri engel ve sahip olabilecekleri zorluklar konusunda duyarlı olmalı ve olası çözümler üzerine yoğunlaşmalıdır.
- Sosyal hizmette uzaktan eğitim programı beklenen öğrenim kazanımlarına ulaşmak için öğrencilerin erişebileceği kaynakların sayısını maksimize etmelidir.
- Öğrenciler ve öğretim elemanları uzaktan eğitim programının yürütülmesi sırasında mesleki değer ve etik ilkelere uygun davranmalıdır.
- Program, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin bilgi ve deneyim açıklarını tespit etmeli ve bu yönde eğitim ve destek hizmetleri sunmalıdır.
- Program, öğrenci ve öğretim elemanı için güvenli ve sağlıklı bir iletişim-etkileşim ortamı sağlamalıdır.
- Sosyal hizmette uzaktan eğitim programı öğrenci odaklı olmalı ve öğrencinin özerkliğine saygı duymalıdır.
- Program, öğrencilerin ayrımcılıktan, istismardan, şiddetten ve sömürüden korunması için önlemler almalıdır.
- Program, öğretim elemanlarının ders materyallerinin telif hakları ve kişisel verilerinin korunması konularında gerekli önlemleri alır.
- Sosyal hizmet programı uzaktan eğitim sürecinde derse devamlılık, ölçme ve değerlendirme uygulamaları ile yöntem ve tekniklere yönelik oluşabilecek etik olmayan ve hukuki sonuçlara yol açabilecek hususlar hakkında öğrencileri bilgilendirir.
- Sosyal hizmet programı, sınavlar ve öğrenci başarısının değerlendirilmesine ilişkin hususların, ilgili programın öğrenme kazanımları ve “hukuki açıdan şeffaf, açıklanabilir ve denetlenebilir ilkeler” doğrultusunda yürütülmesine özen gösterir.
- Gerçekleştirilen sınav/ödev uygulamalarına ilişkin değerlendirme kriterleri önceden belirlenir ve uygulamalara ilişkin dokümanlar, hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda programın bağlı bulunduğu yükseköğretim kurumunun ilgili birimlerine teslim edilir.
- Sosyal hizmet uygulaması ve araştırması derslerinin süpervizyon süreçlerini de kapsayacak şekilde içerisinde bulunan koşullara uygun olarak yüz yüze yürütülmesine özen gösterilir.

6. KONULARIN / DERSLERİN VERİLİŞ YÖNTEMLERİ

YÖK'ün belirlediği şekliyle derslerin en fazla %40'lık kısmının uzaktan eğitim, kalan kısmının ise örgün eğitim yöntemi ile yürütüleceği karma eğitim modeli yalnızca teorik eğitim üzerine kurulu programlar için nispeten kolay uygulanabilir bir çerçeve sunarken, sosyal hizmet gibi farklı alt kategorilerden oluşan ve teori ile pratiğin bütünleştirici (integrative) nitelik kazandığı bir program yapısında uzaktan eğitime entegrasyon açısından karmaşıklık doğurmaktadır. Bahse konu karmaşıklığın üstesinden gelmek ve sosyal hizmet programını uzaktan eğitime entegrasyonunu sağlamak üzere bu raporun 2.2. maddesinde belirtilen ders sınıflandırmasının (ders kategorileri) temel alınması önerilmektedir. Bu doğrultuda ders kategorilerinin hangilerinin tamamen örgün, uzaktan veya hybrid (karma) eğitimlerle verileceği belirlenir. Bu belirlemede programdaki toplam ders yükü içerisinde uzaktan eğitim oranının %40'ı geçmemesine özen gösterilir.

6.1. Tamamen Örgün Yöntemle Verilecek Konular / Dersler

Bir bilim ve meslek olarak sosyal hizmetin beceri ve değer temellerinin özümsemesi ve bilgi temelinin pratiğe yansımalarının anlaşılması son derece önemlidir. Beceri kazanımı gerektiren derslerde öğrenme çıktılarına uzaktan eğitimle ulaşamayacağı bir gerçektir. Teorik ve uygulama kısımlarından oluşan sosyal hizmet uygulaması ve araştırması derslerinin, sosyal hizmet programı için haftada 1 saat olan teorik danışmanlık harici kısımları, tamamen örgün yöntemle yürütülür. Bu temelde ilgili derslerin örgün eğitim yöntemi ile verilecek kısımları; sosyal hizmet uygulama dersleri için dersin %90'ından ve araştırma dersleri için dersin %80'inden az olmamalıdır.

6.2. Tamamen Uzaktan Eğitim Yöntemiyle Verilecek Konular / Dersler

Bir kısmı sosyal bilim dallarından aktarılan ve pratiğe yansıtılacak bilgileri bünyesinde toplayan, sosyal hizmet beceri ve değerlerine ilişkin kavrayış ve farkındalık sağlayan temel bilim dersleri (insan davranışı, toplumsal yapı ve toplumsal değişime, kültür, kültürel yeterlilik, kentleşme ve göç vb.) -uzaktan eğitim yöntemine ihtiyaç duyulmasına neden olan gerekçenin doğurduğu kısıtlılıklar düşünüldüğünde- çağımızın teknolojik imkanlarıyla tamamen uzaktan verilebilir. Ayrıca bu gruba sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki temellerini işleyen dersler içerisinde hiç uygulama içermeyen, tamamen teorik anlatımlara dayalı dersler (sosyal refah ve sosyal hizmetler tarihçesi, sosyal hizmetin temelleri, insan hakları, sosyal hizmet mevzuatı vb.) dersler eklenebilir.

6.3. Karma Yöntemle Verilecek Konular / Dersler

Uzaktan eğitime neden olan gerekçenin meydana getirdiği şartlar karma eğitim modelini gündeme getirmektedir. Bu bağlamda uygulama içeren sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki

temellerini işleyen dersler (sosyal hizmet müdahale yöntemleri, sosyal, sosyal hizmette görüşme, sosyal hizmette kayıt ve raporlaştırma, sosyal hizmet etiği, kurum ortamlarında inceleme vb.) ile alt uzmanlık alanları ile ilişkili olan dersler (ruh sağlığı, bağımlılık, suçluluk, göç, yaşlılık, aile ve çocuk vb.) bu kategoride değerlendirilebilir. Burada bir disiplin ve meslek olarak sosyal hizmetin somutlaştırılarak anlaşılabilmesi ve alan uygulaması öncesi bir takım becerilerin nerede ve nasıl kullanılabileceğine yönelik bu dersler kapsamında gerçekleştirilen ‘role-play’, egzersizler, beyin fırtınası, grup çalışması, drama, kurum ziyareti vb. uygulamaları düşünüldüğünde bu derslerin karma eğitim modeli ile yürütülmesi gerekliliği anlaşılmaktadır.

Bilimsel ve mesleki temellerin işlendiği dersler esnek bir yaklaşımla %30'luk kısmına; sosyal hizmet alt uzmanlık alanlarının işlendiği dersler ise yine esnek bir yaklaşım ile %30'luk kısmınakadar uzaktan eğitim yöntemi ile işlenebilir.

KAYNAKÇA

- Çekirdek Eğitim Programlarının Uzaktan Eğitime Uyumu Hakkında Rapor (2020)*. Ankara: Sağlık Bilimleri Dekanlar Konseyi (SABDEK).
- Farahani, M.F. (2012). Ethics principles in distance education. *Social and Behavioral Sciences* 46(2012), 890–894. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.218>
- Global Standards for the Education and Training of the Social Work Profession (2004)*. Erişim 25.10.2020, http://cdn.ifsw.org/assets/ifsw_65044-3.pdf
- Gülbahar, Y. (2020). Uzaktan eğitimin temelleri. Erişim 24.10.2020. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/76383/mod_resource/content/0/e-ogrenme-01.pdf
- Reamer, F.G. (2013). Distance and online social work education: Nine ethical challenges. *Journal of Teaching in Social Work*, 33, 369-384. <https://doi.org/10.1080/10437797.2019.1567412>
- Segal, E.A., Gerdes, K.E. & Steiner, S. (2007). *An introduction to the profession of social work: Becoming change agent*. 2nd edition. Belmont, CA: Thomson--Brooks/Cole.
- Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı 2020 (SHUÇEP 2020)*. Ankara: K. Alptekin, A. İçağasıoğlu Çoban, I. Bulut, C. Özbesler, E. Kahramanoğlu ve T. Yiğit (Raporu Hazırlayanlar).

9) “SAĞLIK ALANINDA LİSANS TAMAMLAMA” UYGULAMASINA DAİR BİR DEĞERLENDİRME ⁽¹⁹⁾

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun Geçici 69. Maddesine dayandırılarak “Sağlık Alanında Lisans Tamamlama” adı altında 2015 yılından itibaren sağlık Ön lisans programlarından Dikey Geçiş Sınavı Kanalıyla ‘ilişkili alan’ saptamasıyla bazı lisans programlarına geçişlere olanak sağlanmıştır. Bu kapsamda sağlık Ön lisans programlarından geçiş yapılan lisans programlarından birisi de sosyal hizmet’tir. 2020-2021 Eğitim-Öğretim Yılı itibariyle 37 sağlık Ön lisans programını kapsayan 4000’i açıköğretimdeki, 150’si ise örgün öğretimdeki sosyal hizmet lisans programlarına toplam 4150 kişilik kontenjan verilmiştir.

Kısaca bahsetmek gerekirse; uygulama ve çıktı odaklı olan sosyal hizmet eğitimi, sosyal hizmet disiplini ve mesleğinin eğitimidir. Sosyal hizmet eğitiminin amacı; sosyal hizmet programına kayıtlı öğrencilerin; sosyal hizmetin bilimsel ve mesleki alt yapısı, etiği ve değerleri hakkında bilgi sahibi olmalarını, birey, grup ve toplum odaklı sosyal hizmet müdahaleleri için gereken temel müdahale becerilerini kazanmalarını ve böylece; çeşitli sosyal hizmet alanlarında (aile, çocuk, gençlik, yaşlılık, engellilik, sağlık, bağımlılık, göç, sosyal yardım vb.) planlayıcı, örgütleyici, yönetici, araştırmacı ve uygulayıcı birer sosyal hizmet uzmanı olmalarını sağlamaktır. Sosyal hizmet eğitimi sınıf içi yüz yüze etkileşime dayanmakta, teori ve uygulamayı birlikte içermektedir. Eğitimi boyunca öğrenciler kişisel, entelektüel ve mesleki gelişimi ve değişimini bakımından izlenirler. Sosyal hizmet öğrencisinin yetişmesinde teorik anlatımların yanı sıra rol oyunları, canlandırma, grup çalışmaları, proje önerisi hazırlama, araştırma önerisi hazırlama, vaka sunumu, vaka tartışması, ödev sunumu gibi etkinlikleri de içeren sınıf içi eğitim ile alan uygulaması (kurum ortamlarında gerçekleştirilmektedir) da önemli görülmektedir. Alan uygulamasında kurum ortamlarında toplumun dezavantajlı – kırılgan nüfus grubuyla çalışacak öğrencinin teorik olarak öğrendiklerini uygulamaya aktarması, sosyal hizmet müdahale becerilerini kazanması ve sosyal hizmetin evrensel değer ve etik ilkelerini benimsemesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda her bir öğrenciye hem akademiden hem de uygulama yapılan kurumdan danışman atanır.

Yukarıda özetlenen sosyal hizmet eğitiminin özgün niteliklerine dayanarak aşağıda sıraladığımız gerekçeler doğrultusunda ‘Sağlık Alanında Lisans Tamamlama’ uygulaması

¹⁹Bu rapor, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği’nin Yargıtay’da açtığı davada delil olarak kullanılmak üzere Sosyal Hizmet Okulları Derneği tarafından “YÖK’ün Sağlık Alanında Lisans Tamamlama Programına Dair Sosyal Hizmet Okulları Derneği’nin Görüşü” başlığı altında 10.05.2021 tarihinde hazırlanmıştır.

sosyal hizmet lisans eğitimi bakımından özünde eksik, adaletsiz ve yanlış hükümleri barındırdığını düşünmekteyiz.

1. Türkiye’de 1961’de başlayan sosyal hizmet eğitimi bugüne kadar aradan geçen 60 yılda yaklaşık olarak 31.000 mezun vermiştir. Buna karşılık 2015 ile 2020 yılları içerisinde sağlık Ön lisans programlarından sosyal hizmette lisans tamamlamaya geçişlere toplam sayısı 20.000’i bulan kontenjan verilmiştir. Yani bu uygulama ile sadece altı yıl içerisinde, 60 yıllık geçmiş olan sosyal hizmet eğitimden mezun olanların üçte ikisi kadar kontenjan sağlanmıştır. Belirtilen bu kontenjanın ölçsüz ve abartılı olduğu çok açıktır. Bu kontenjan, sosyal hizmet eğitiminin özgün dokusunun bilinmediğini veya hiç hesaba katılmadığını düşündürmektedir.

2. Sosyal hizmet eğitimi için uygulama son derece önemlidir ve uygulama sosyal hizmet eğitiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitim boyunca kurum ortamlarında incelemeye, sosyal hizmet müdahale yöntemlerine, sosyal hizmet araştırmalarına ve kurum ortamlarında gerçekleştirilen alan uygulamasına yönelik birbirini tamamlayan çeşitli uygulamalara yer verilir.

Herşeyden önce alan uygulamasının, ‘staj’ olmadığı belirtilmelidir. Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (International Association of Schools of Social Work - IASSW) ile Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (International Federation of Social Workers - IFSW) tarafından 2004 yılında birlikte hazırlanan Sosyal Hizmet Mesleğinin Eğitim ve Öğretimi İçin Küresel Standartlar (Global Standards for the Education and Training of the Social Work Profession) adlı Raporu (http://cdn.ifsw.org/assets/ifsw_65044-3.pdf) ve yine IASSW ile IFSW tarafından 2020 yılında hazırlanan Sosyal Hizmet Eğitim ve Öğretimi İçin Küresel Standartlar (Global Standards for the Education and Training) adlı Raporunda (https://www.iassw-aiets.org/wp-content/uploads/2020/11/IASSW-Global_Standards_Final.pdf) eğitim modeli ne olursa olsun tercih edilen eğitim modelinin süpervizyon desteği altında alan uygulaması eğitimi mutlaka içermesi istenmiştir. Sosyal Hizmet Eğitimi Konseyi (Council on Social Work Education - CSWE) tarafından hazırlanan 2015 yılında hazırlanan Lisans ve Yüksek Lisans Sosyal Hizmet Programları için Eğitim Politikası ve Akreditasyon Standartları (Educational Policy and Accreditation Standards for Baccalaureate and Master’s Social Work Programs) adlı raporda (<https://www.cswe.org/getattachment/Accreditation/Standards-and-Policies/2015-EPAS/2015EPASandGlossary.pdf.aspx>) süpervizyon desteği altında gerçekleşecek alan uygulamasının lisans düzeyi için minimum 400, yüksek lisans düzeyi için 900 saatten az olamayacağı belirtilmiştir. Benzer şekilde Sağlık Bilimleri Dekanlar Konseyi bünyesinde tamamı sosyal hizmet akademisyenlerinden oluşan bir çalışma grubu tarafından 2019 yılında hazırlanan ve Üniversitelerarası Kurul’da oybirliği ile kabul edilip YÖK Yürütme

Kurulu onayına sunulan ‘Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı’nda (SHUÇEP) da alan uygulamasının sosyal hizmet eğitiminin “olmazsa olmaz” niteliğinde temel bileşenlerinden biri olduğu ve lisans düzeyinde minimum 500 saatten az olamayacağı belirtilmiştir.

Sağlık alanında lisans tamamlama uygulamasında sosyal hizmet için belirlenen kontenjanın ezici bir çoğunluğunun yukarıda 2020-2021 Eğitim-Öğretim Yılı örneğinde de görüleceği üzere açıköğretim sosyal hizmet lisans programlarına ayrıldığı bilinmektedir.

Yine bilindiği üzere Türkiye’de sosyal hizmet eğitimi açık öğretim modeli şeklinde de verilmektedir. Bu modelde programın örgün bir eğitimle bağlantısı kurulmadan öğrenci kontenjanları 1000’lerle ifade edilmekte, öğrenciler sınırlı sayıda alan dersiyse ve gerekli öğretim elemanı süpervizyonu olmadan minimum düzeyde uygulama yaptırılarak mezun edilmektedir. Bu şekliyle sosyal hizmet eğitiminin açık öğretim programı ile verilmesi hem uluslararası hem de ulusal sosyal hizmet eğitim standartlarına aykırıdır. Doğrudan toplumun en kırılgan nüfus gruplarına hizmet veren bir meslek ve disiplin olan sosyal hizmetin, özellikle açık öğretim programı ile niteliği düşmektedir. Hali hazırda zaten mevcut açıköğretim sosyal hizmet lisans programları pek çok sorunlu yön barındırırken Sağlık Alanında Lisans Tamamlama uygulamasının özellikle açıköğretimde sosyal hizmet lisans tamamlama kanadında bulunan bu ilave büyük çoğunluğa sosyal hizmet uygulama dersleri için standartlara uygun hem akademik hem de kurum danışmanları tarafından süpervizyon desteği sunarak uygulamanın yaptırılması mümkün görülmemektedir. Bu durum sosyal hizmet eğitim camiasında büyük bir kaygıyla izlenmektedir.

Sosyal hizmet eğitiminin özgün yanını ifade eden yukarıdaki açıklamalara bakarak açıköğretim modelinin, kullandığı eğitim yöntem ve teknikleri ile ancak ve ancak sınırlı ve özel koşullarda sosyal hizmet lisans eğitimi verebileceği rahatlıkla söylenebilir. Kaldı ki, bizdeki uygulama giderek örgün öğretimin yerine geçecek bir genişleme eğilimi içine girmiştir. Sağlık Ön lisanstan lisans tamamlamaya geçişleri öngören bu uygulamayı hiç hesaba katmadığımızda bile önümüzdeki 5 yıllık duruma baktığımızda herhangi bir düzenlemeye gidilmediği takdirde açıköğretim mezunu sosyal hizmet uzmanı sayısı, örgün öğretim mezunu sosyal hizmet uzmanı sayısından fazla olacaktır.

3. Sosyal hizmet lisans mezunları Devlet Memurları Kanunu’na göre ‘sağlık personeli’ sayılsalar da YÖK’ün kendi web sayfasında duyurduğu listede (bkz. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/DuyuruDetay.aspx?did=1009>) yer alan ön lisans programlarının çoğunun sosyal hizmet ile bir benzerliği yoktur. Örneğin listede yer alan Ağız ve Diş Sağlığı, Diş Protez, Diş Teknik Sekreterliği, Ambulans ve Acil Bakım Teknikerliği, Anestezi, Anestezi Teknikerliği, Cerrahi Teknikerliği, Otopsi Yardımcılığı, Eczane

Teknikerliği, Diyaliz gibi Ön lisans programlarının sosyal hizmet ile benzer olmayıp, tıbbi müdahale amaçlı girişimleri içermektedir. Kaldı ki bu Ön lisans programlarının müfredat içerikleri ile sosyal hizmetin lisans müfredat içerikleri arasında hiçbir benzerlik bulunmamaktadır. Sağlık ön lisans bölümlerinde sağlık ve ilgili bölümle ilgili temel bilgiler alınmakta, ders programlarında ilk iki yılında YÖK tarafından konulan genel dersler olan Türk Dili Edebiyatı ile Atatürk İlkeleri ve İnkılap tarihi dersleri dışında sosyal hizmet bölümleriyle benzer veya ortak hiçbir ders bulunmamaktadır. Sosyal hizmette lisans tamamlama olanağı sağlanan sağlık Ön lisans programlarının pek çoğunun sosyal hizmet ile 'ilişkili alan' olduğu öne sürülmekle birlikte, ön lisans programları sağlığın doğrudan ve yalnız fiziksel (anatomik ve fizyolojik yapı) boyutuna odaklı iken, sosyal hizmet sağlığın psikososyal boyutuna odaklıdır. Bir başka ifadeyle sağlığın psikososyal boyutu; insanların başatma becerilerini geliştirmeyi, hastalığına uyumunu sağlamayı, hizmetlere erişebilmesini, günlük rol ve işlevleri yapabilmesi için sosyal destek mekanizmalarının geliştirilmesini ifade etmektedir. Dolayısıyla sosyal hizmet eğitiminde takip edilen müfredatı, SHUÇEP'te öngörülen öğrenim kazanımları ve mesleki yeterliklere bakılmadan, sosyal hizmetin sağlık personeli olmasını öne sürüp 'ilişkili alan' çıkarımıyla hareket etmek doğru bir yaklaşım değildir.

4. Türkiye'de halihazırda eğitim faaliyetine devam eden 70 sosyal hizmet lisans programına adaylar büyük bir çaba ve gayretle hazırlık aşamasından sonra Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) sonucu yüksek puanlarla (hatta ilk 30 bin, 40 bin içerisinde başvurularla da karşılanmaktadır) yerleşme imkanı bulabilmektedir. Oysa sağlık Ön lisans sosyal hizmet lisans tamamlamaya geçişlerle pek çoğu sosyal hizmet disipliniyle alakasız sağlık Ön lisans mezunları kolay bir yoldan sosyal hizmet lisans programına geçiş yapmakta, özellikle açıköğretim kanadında çok da emek harcamadan ter dökmeden (ödev, proje ve sunum hazırlamadan, bilimsel araştırma yapmadan, süpervizyonsuz, denetimsiz, kağıt üzerinde bir kurum uygulamasıyla) kolayca 2 yıl içerisinde mezun olabilmektedirler. Bu durum genelde tüm Türkiye'ye yönelik olsa da (çünkü örnek teşkil etmektedir) özelde ise büyük bir emek ve çaba sonucunda sosyal hizmet lisans eğitimi almakta olan binlerce öğrenciye yapılan açık bir haksızlıktır. Hasta, yaşlı, engelli, çocuk, mülteci, yoksul, tutuklu, hükümlü vb. toplumun en kırılgan kesimlerine hizmet vermesi beklenen bir meslek ve disiplinin mensuplarının yeterli eğitilmadan mezun olması ülke ve toplum (kamu) yararına değildir.

5. Sağlık Ön lisans programlarında sosyal hizmette lisans tamamlamaya geçişler sonucu yukarıda sözü edilen hiç de adil olmayan rekabet ortamında bir kesime kolayca sosyal hizmet uzmanı olma imkanı sağlanmaktadır. Bu kesimin zaten son yıllarda iyice daralmış olan sosyal hizmet istihdamına ortak olacağı da bir gerçektir. Yine bu kesimin içlerinde zaten Sağlık Bakanlığı bünyesinde çalışmakta olanlar ise sosyal hizmet diplomasını aldıkları takdirde ya

kurum içinde ya da kurumlar arası geçişkanalıyla sosyal hizmet uzmanı istihdam eden tüm kurumlara sosyal hizmet uzmanı olarak geçebilme olanağı bulacağından istihdamdaki daralma giderek derinleşecektir.

Sonuç olarak; Sağlık Alanında Sosyal Hizmet'te Lisans Tamamlamaya olanak sağlayan uygulamason tahlilde kamu yararına olmadığı gibi ve hizmetin gereklerini yerine getirecek nitelikte de olmadığından 'kamuda eşitlik ilkesi'ni tehlikeye atmaktadır. Bununla birlikte sağlık alanında lisans tamamlama, 'uygulamalı bir sosyal bilim' niteliği taşıyan, çıktı odaklı, emek-yoğun bir özgün eğitimi içeren sosyal hizmet için uygun değildir; örgün eğitime devam eden sosyal hizmet öğrencileri arasında eğitime verilen emek ve istihdam olanakları bakımından adaletsizliğe yol açmaktadır. Dolayısı ile sosyal hizmetin YÖK'ün hazırladığı ve yürüttüğü sağlık alanında lisans tamamlama programından çıkarılması en doğru adım olacaktır.

10) SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNDE ALAN UYGULAMASININ “YÜKSEKÖĞRETİMDE UYGULAMALI EĞİTİMLER ÇERÇEVE YÖNETMELİĞİ” KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ⁽²⁰⁾

Giriş

Sosyal hizmet eğitimi için uygulama çalışmaları son derece önemlidir ve uygulama sosyal hizmet eğitiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu nedenle, sosyal hizmet eğitiminde kuram ve uygulamanın birbirine destek verir tarzda ele alınması gerekmektedir. Kuramsal olarak elde edinilen kazanımların uygulama alanlarında etkin hale getirilmesi, sosyal hizmet eğitiminin temel altyapısını oluşturmaktadır. Türkiye’de sosyal hizmet lisans programlarındaki alan uygulaması çoğunlukla köklü ve öncü bölüm olan Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü’nün programı dikkate alınarak benzer bir şekilde kurgulanmaktadır. Bu açıdan müfredatlarda alan uygulamasına “blok uygulama” isimlendirmesi altında dördüncü sınıfın güz ve bahar dönemlerinde yer verilmektedir.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), uygulaması bulunan yükseköğrenim programlarına yönelik 17.06.2021 tarihinde yürürlüğe giren “Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği”ni hazırlamıştır. YÖK bu Çerçeve Yönetmelikte üç ayrı uygulamalı eğitim kategorisi (1. işletmede mesleki eğitim, 2. staj ve 3. uygulamalı ders) öne sürmüştür; uygulaması bulunan yükseköğrenim programlarına bu üç kategoriden hangisinin içine dâhil olduklarını belirtmelerini istemiştir. Buna karşılık konuya ilişkin Sosyal Hizmet Okulları Derneği (SHOD) adına Türkiye’deki sosyal hizmet bölümlerinin bir kısmıyla yapılan görüşmelerden alan uygulamasının hangi kategori altında tanımlanması gerektiğine ilişkin bir kafa karışıklığı ve kimi durumda da fikir ayrılıklarının olduğu gözlenmiştir. Konuya açıklık getirmek ve öneri geliştirmek üzere SHOD bünyesinde bir değerlendirme yapılmış ve sonuçta bu rapor hazırlanmıştır.

Raporumuzda öncelikle Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (SHUÇEP) 2020’de ve Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları (Lisans Düzeyi-Revize) (2020) Raporu’nda geçtiği şekliyle alan uygulamasına ilişkin açıklamalara yer verilecektir. Ardından genel hatlarıyla Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü’nün modeli üzerinden blok uygulama derslerinin nasıl işlendiği üzerinde durulacak; böylece alan uygulamasının muhtevası ve işleyişi belirginlik kazanmış olacaktır. Daha sonra alan uygulamasını içeren derslerin “Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği”nde öne sürülen uygulamalı eğitim kategorileri ile karşılaştırmaları yapıp, hangi noktalarda farklılıkların ortaya çıktığı

²⁰ Bu rapor 2021 yılının Eylül ayında Kamil Alptekin ve Demet Akarçay Ulutaş tarafından hazırlanmıştır.

açıklanmaya çalışılacaktır. Raporumuzun son bölümünde ise sorunun çözüm noktasında önerilere yer verilecektir.

1. SHUÇEP (2020) Alan Uygulaması

SHUÇEP 2020, Sağlık Bilimleri Dekanlar Konseyi (SABDEK) bünyesinde bir grup sosyal hizmet akademisyeni tarafından hazırlanmış olup SABDEK Yönetim Kurulu ve Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) onayından geçerek YÖK Başkanlığına nihai onay için gönderilmiştir. Alan uygulaması SHUÇEP 2020’de sosyal hizmet eğitiminin 5 temel bileşeninden biri olarak gösterilmiş ve konuya ilişkin şu açıklamalara yer verilmiştir:

“Genelci yaklaşıma uygun düzenlenmiş bir sosyal hizmet eğitim-öğretim programında (müfredatında) alan uygulaması önemli bir ağırlığa sahiptir. Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları ile uyumlu olacak şekilde alan uygulaması eğitim-öğretim programında göre %30 ile %40 arasında yer alır. Alan uygulaması yeterli bir zaman aralığında (minimum 500 saat); öğrenci, eğitsel danışman, kurum danışmanı (ilgili kurumda çalışan deneyimli sosyal hizmet uzmanı) ve uygulama kurumunun işbirliğiyle gerçekleşir. Alan uygulamasının esasları (eğitsel danışmanın, kurum danışmanının ve öğrencinin görev ve sorumlulukları, takvim, izlenen prosedürler, kayıt tutma, alan eğitimi süpervizyonu vb.) bir hukuki belgeye (örneğin yönetmelik, yönerge) dayalı olarak sosyal hizmet bölümü tarafından geliştirilen bir rehber (el kitapçığı) kanalıyla yürütülür.

Alan uygulamasında genelci yaklaşım çerçevesinde, öğrencilerin bir öğretim elemanının süpervizyonu (mesleki yönetimi) altında, kurumu ve kurumun hizmet verdiği alanı tanıması, kurumda verilen hizmetleri ve kurumun işleyişini gözlemlemesi, katılması ve kurumdaki olanaklar ölçüsünde birey, aile, grup ve toplum odaklı sosyal hizmet müdahaleleri gerçekleştirmesi beklenir. Uygulama sürecindeki beklentilerden bir diğeri de sosyal hizmetin değerleri ve etik ilkelerinin sürekli göz önünde bulundurularak bunların nasıl uygulamaya geçirildiği, hizmet alanları açısından nasıl korunduğu ve geliştirilmesi gerektiğinin öğrenilmesidir. Öğrenciler kurum ortamında; kendini tanıma ve ifade etme, iletişim kurma, mesleki sorumluluk üstlenme, gözlem yapma, değerlendirme, uygun müdahale stratejilerini geliştirme, planlayabilme, uygulayabilme, kayıt altına alma becerilerini geliştirirler.”

2. Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları’nda Alan Uygulaması

SHOD, ulusal sosyal hizmet eğitim standartlarını 2018 yılında oluşturmuş, bu çalışmasını 2020 yılında revize etmiş ve kamuoyu ile paylaşmıştır. “Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim Standartları” Raporunda bahsekonu eğitim standartlarının minimum gereklilikleri ifade ettiği vurgulanmış ve standartlar sosyal hizmet eğitiminde ‘lisans’ düzeyi ile sınırlandırılmıştır. Beş ana başlıkta oluşturulan Raporda alan uygulaması birinci ana başlıkta geçen “Öğretimin Planlanması, Uygulanması ve Değerlendirilmesi”nin altında yer almıştır. Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları Raporunda alan uygulaması standartları şu şekilde belirlenmiştir:

- *Bölüm, öğrencinin alan uygulaması derslerini yüklenme koşullarını açıklar.*
- *Bölüm alan uygulamasının teori ile bağlantısını ve sınıf ortamı ile alan uygulamasındaki kavramsal çerçeveyi nasıl ilişkilendirdiğini açıklar.*
- *Bölüm, alan uygulamasının yönetimine ilişkin idari yapıyı (alan uygulaması koordinatörlüğü gibi) oluşturur.*
- *Alan uygulamasını yürüten idari yapı, uygulama kurum ve kuruluşlarını belirler, bu kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapar.*
- *Alan uygulamasının koordinasyon sorumluluğunu üstlenen öğretim elemanı; bölüm kadrosunda yer alan lisans ve/veya lisansüstü sosyal hizmet eğitimi almış, en az iki yıl alan deneyimine sahiptir.*
- *Bölüm, alan uygulaması için gerekli insan kaynakları (alan uygulaması eğitsel danışmanlar ve kurum danışmanları), bürokratik işlemleri (resmi izin, protokol vb.) ve teknik desteği hazırlar.*
- *Alan uygulaması kuramsal bilgiyle uygulamayı bütünleştirir ve süpervizör desteği ile yürütülür.*
- *Alan uygulaması; öğrenci, eğitsel danışman, kurum danışmanı ve uygulama kurumunun işbirliği içerisinde gerçekleşir.*
- *Alan uygulaması öğrencilere; sosyal hizmet müdahale yöntem ve tekniklerinin alanda müracaatçı sistemlerinin özelliklerine göre nasıl uygulanacağı konusunda içgörü ve temel beceriler kazandırır.*
- *Alan uygulaması en az 500 saatten oluşur.*
- *Alan uygulamasının esasları (kurum yönetimi, kurum danışmanı, eğitsel danışman ve öğrencinin görev ve sorumlulukları, işbirliği konuları, takvim, izlenen prosedürler, kayıt tutma, alan eğitimi süpervizyonu, ölçme ve değerlendirme vb.) ve işleyişi bir yönerge veya kılavuz ile belirlenir.*

3. Blok Uygulama Derslerinin Prosedürü ve İşleyişi

Sosyal hizmet eğitiminde “olmazsa olmaz” hükmünde bir öneme sahip olan ve “kurum ortamında öğrenme” anlayışının hâkim olduğu alan uygulaması dersleri Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminin başladığı 1961 yılından bugüne lisans eğitiminin bir parçası olarak sürdürülmüştür. Sosyal hizmet eğitiminde programa özgü alan uygulaması halen pek çok bölüm tarafından Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünden esinlenerek biri güz döneminde diğeri bahar döneminde olmak üzere bağımsız iki ders ile yürütülmektedir. Güz ve bahar dönemleri için zorunlu olarak açılan bu dersler kapsamında öğrenciler sosyal hizmet sunum sistemi içinde faaliyet yürüten kamu sektörüne, özel sektöre, yerel yönetimlere ve sivil toplum örgütlerine ait kurum ve/veya kuruluşlara (Çerçeve Yönetmelikte ‘işletme’ diye geçmektedir. Bundan sonra sadece ‘kurum’ diye anılacaktır) mümkün olduğunca tercihleri

doğrultusunda yerleştirilirler. Öğrencilerin kurumlara yerleştirilmeleri ve uygulama için gerekli diğer tüm prosedürler Bölüm Blok Uygulama Koordinatörlüğü tarafından yerine getirilmektedir.

Blok uygulama dersleri, bölümün müfredatında yer alan sosyal hizmetin bilgisi, etiği, mevzuatı, müdahale yöntemleri ve alanlarını konu alan derslerden beslenmekte; bu derslerde elde edilen teorik bilgilerin pratiğe dönüşmesine kaynaklık etmektedir. İki blok uygulama dersinin kendi arasındaki temel farklılıklar öğrencinin pozisyonu, derslerin süresi ve AKTS yükü ile ilgilidir. Nitekim ortalama 15-18 AKTS yüküne sahip birinci blok uygulama dersinde (Sosyal Hizmet Ortamlarında Blok Uygulama -1) öğrenci uygulama yaptığı kurumda 3 iş günü (haftanın iş günleri ve çalışma saatleri) bulunup daha çok ‘katılımcı/gözlemci’ olarak yer alır. Öğrenci, bu ders kapsamında kurumunda içinde yer aldığı hizmet sunum sistemi, kurumdaki uygulamalar ve müracaatçıları hakkında bilgi edinir. Uygulamaların bir kısmına dâhil edilir. Öğrenciler bu ders kapsamında;

- Kurum İnceleme Raporu,
- Uygulama Alanı İnceleme Raporu,
- Gözlem Raporu
- Aylık Uygulama Raporu,
- Proje Önerisi Raporu,
- Dönem Sonu Uygulama Genel Değerlendirme Raporu yazmak zorundadır. Kurumda gözlemci statüsünün ilerisine geçilmişse eğitsel danışmanın isteğine göre yapılacak uygulamalara ilişkin de öğrenciden Müdahale Süreci Raporları yazması istenebilir.

30 AKTS yüküne sahip ikinci blok uygulamada (Sosyal Hizmet Ortamlarında Blok Uygulama -2) ise öğrenci, uygulama yapmak üzere bulunduğu kurumda 5 iş günü (haftanın iş günleri ve çalışma saatleri) kurumda adeta bir sosyal hizmet uzmanı gibi çalışır. Kurumun sunduğu hizmetler çerçevesinde birey, aile, grup, örgüt, topluluk ve toplum düzeyinde sosyal hizmet müdahalelerini tanımlar, planlar, uygular ve sonlandırır. Öğrenciler bu ders kapsamında;

- Kurum İnceleme Raporu,
- Uygulama Alanı İnceleme Raporu,
- Gözlem Raporu,
- Aylık Uygulama Raporu,
- Birey ve Aile Odaklı, Grup Odaklı ve Toplum Odaklı Müdahale Süreci Raporları,
- Proje Önerisi ve Proje Değerlendirme Raporu
- Etkinlik Raporu ve
- Dönem Sonu Uygulama Genel Değerlendirme Raporu yazmak zorundadır. Her iki blok uygulama dersinde öğrenciye süpervizyon desteği sağlanır.

Blok uygulama dersleri kapsamında her hafta bir yarım gün olmak üzere öğrencilerin okula gelerek Blok Uygulama Koordinatörlüğü tarafından kendilerine atanan eğitsel danışmanı ile süpervizyon toplantılarına katılması zorunludur. Bu toplantılar; öğrencinin hafta içinde kurumda yürüttüğü uygulamaların ve gözlemediği vakaların tartışılması ve değerlendirilmesi, kurum işleyişi ve hizmet kalitesine ilişkin gözlemlerin paylaşılması, işleyişteki güçlü ve zayıf yönlerin tespit edilmesi, eksikliklerin giderilmesi noktasında önerilerin sunulması, öğrencinin sosyal hizmet bilgi ve becerisinin geliştirilmesine ilişkin ek çalışmaların yaptırılması gibi farklı içeriklerle yürütülmektedir. Eğitsel danışmanlar, öğrencilerin kurumlarını dönem boyunca en az iki defa ziyaret ederek kurum danışmanlarından öğrencilere ilişkin bilgi almak zorundadır. Öğrencilerin kurumlardaki uygulamalarını belirlemek ve yönlendirmek, kurumdaki mesleki gelişimini takip etmek amacıyla Blok Uygulama Koordinatörlüğü tarafından (kurum yetkilileriyle görüşülerek) “kurum danışmanı” ataması da yapılmaktadır. Bu dersler kapsamında tüm öğrencilerin beceri gelişimleri hem eğitsel danışmanları tarafından tek tek takip edilmekte; ara sınav ve final sınavı için her bir öğrencinin gelişim düzeyleri eğitsel danışman tarafından raporlanmaktadır. Blok Uygulama derslerinde öğrencilere ücret ödenmemekte, buna karşılık bağlı bulunan üniversite rektörlüğü tarafından blok uygulama öğrencileri iş kazası ve meslek hastalıkları için sigortalanmaktadır.

4. Alan Uygulamasının “Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği” Açısından Değerlendirilmesi

Daha önce de belirtildiği üzere alan uygulaması, Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği’nde ‘işletmede mesleki eğitim’, ‘staj’ ve ‘uygulamalı ders’ olarak kategorize edilen tanımlardan hiçbirinin kapsamına girmemektedir. Aradaki farklılıkları somut bir şekilde ortaya koyabilmek için her bir uygulamalı eğitim kategorisi ile alan uygulamasını karşılıklı ele almak faydalı olacaktır.

Ulusal sosyal hizmet eğitiminde yıllardır süregelen ve mevcut işleyişteki şekliyle kanıksanan alan uygulaması, Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği’nin 12. Maddesinde değinilen “işletmede mesleki eğitim”in aşağıda belirtilen 4. ve 7. bentleri ile uyumlu değildir:

“(4) Komisyon veya alt komisyonlar, işletmede mesleki eğitim yapan öğrencileri işletme değerlendirme formu, uygulamalı eğitim dosyası ve önceden belirlenen kazanımlar doğrultusunda değerlendirir.”

“(7) İşletmede mesleki eğitim gören öğrencilere 3308 sayılı Kanunun 25 inci maddesi uyarınca ücret ödenir.”

Alan uygulaması kapsamında daha önce belirtildiği üzere her öğrenciye eğitsel danışman atanmaktadır. Bu durumda, ölçme ve değerlendirme doğrudan eğitsel danışman tarafından yine

Blok Uygulama Koordinatörlüğünün çerçevesini oluşturduğu ve danışmanlara bir yol haritası çizdiği çerçevede bireysel olarak yapılmaktadır. Ölçme ve değerlendirmeye ilişkin öğrenciden gelen bir itiraz olması halinde, Blok Uygulama Koordinatörlüğü bir arabulucu ve araştırmacı niteliği taşıyarak konuyu incelemeye ve açıklık getirmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla, öğrenciyi raporlarıyla, kurumdaki fiili uygulamalarıyla ve kurum danışmanından aldığı dönütlerle doğrudan gözlemleyen ve değerlendiren bir danışmanın dışında, Yönetmeliğin (4) numaralı bendinde belirtildiği şekliyle oluşturulacak bir komisyon aracılığıyla alan uygulamasına ilişkin ölçme ve değerlendirmenin yürütülmesi mümkün görünmemektedir. Bir diğer mümkün olmayan husus (7) numaralı bentte belirtilen 3308 sayılı Kanunun 25 inci maddesine dayandırılan öğrencilere ücret ödenmesidir.

Türkiye’de sosyal hizmet uzmanları (kamudaki unvan karşılığı sosyal çalışmacı’dır); sosyal hizmetlerin sunum sisteminde yer alan kurumlarda, sağlık-egitim-adalet gibi diğer kamusal hizmetlerin sunulduğu kurumlarda; ayrıca özel sektörde, belediyelerde ve gönüllü kuruluşlarda istihdam edilmektedir. Bu geniş yelpazeye karşın sosyal hizmet uzmanlarının çalıştığı tüm bu sektörlerde diğer meslek elemanlarına (psikolog, psikolojik danışman, sosyolog, çocuk gelişimcisi, öğretmen, aile ve tüketici ekonomisti, öğretmen vb.) da yer verilmektedir. Dolayısıyla bu kurumlarda belli ölçülerde sosyal hizmet uzmanı istihdam edilmekte, sosyal hizmet uzmanı adayı öğrencilerinin yansıra diğer mesleklerin adayları da uygulama yapmaktadırlar. Bu nedenle kurumlara sınırlı sayıda blok uygulama öğrencisi kabul edilmektedir. Öte yandan alan uygulamasının gerçekleştiği kurumların pek çoğu sosyal hizmetleri bir kamusal hizmet olarak ücrete tabi tutmadan sunmaktadır. Bu kurumların bütçelerizaten yetersizdir ve uygulama öğrencileri için ödenekleri bulunmamaktadır. Üniversiteler de benzer bir yapı ve tutum içerisindedir. Sosyal hizmet eğitiminin en azından ilk etapta masraf gerektirmediğinden olsa gerek bölümlerin büyük çoğunluğu akademik yönden alt yapısız bir şekilde açılmıştır. Bu sayede bölümü bünyesinde barındıran üniversite ve bağlı bulunduğu fakülte/yüksekokul kolay bir şekilde hem bir bölüm hem de çok sayıda öğrenci kazanmışlardır. Sosyal hizmet bölümüne sahip bu nitelikteki üniversiteler bugüne değin hiç ödenek ayırmamışlardır. Bu üniversiteler hesapta hiç olmayan bir harcama kalemi oluşturmada yani blok uygulamalara ücret ödenmesi noktasında çok da istekli olmayacakları kuvvetli bir ihtimaldir.

Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği’nde bir diğer uygulamalı eğitim kategorisi 13. Maddede belirtilen “staj”dır. Bölümlerin alan uygulamasına dair dersleri, Yönetmeliğin 13. Maddesinde yer verilen ve aşağıda belirtilen (1/c), (4), (6) ve (7) numaralı bentleri ile uyumsuzdur.

(1/c) Staj süresi yükseköğretim kurumları tarafından 20 iş gününden az olmamak üzere ilgili programın niteliğine göre belirlenir.

(4) Stajlar kapsamında hesaplanan kredi toplamda 5 AKTS kredisinden az 10 AKTS kredisinden fazla olamaz.

(6) Komisyon veya alt komisyonlar, staj yapan öğrencileri işletme değerlendirme formu, uygulamalı eğitim dosyası ve önceden belirlenen kazanımlar doğrultusunda başarılı veya başarısız olarak değerlendirir. Stajları başarısız olarak değerlendirilen öğrenciler, yeniden staj yapmak zorundadır.

(7) Staj yapan öğrencilere ödenecek ücretler hakkında 3308 sayılı Kanununun 25 inci maddesi uygulanır.

Öncelikli olarak belirtmemiz gerekirse staj kapsamı itibari ile kısa süreli işletmelerde yapılan uygulamalardır. Oysa blok uygulamalar SHUÇEP 2020’de de belirtildiği üzere tüm programda %30 ile %40 arasında bir ağırlığa sahiptir. Alan uygulaması öğrencinin profesyonel meslek kimliği kazanmasını, mesleğin değer ve etik yükümlülüklerini içselleştirmesini, sadece birey ve aile odağında değil aynı zamanda grup, örgüt, topluluk ve toplum odağında da çalışmalara katılmasını da öngördüğünden uygulamalar dönemlik olarak uzun zamana yayılmaktadır. Süre kısalığının yanı sıra stajın 5-10 AKTS ders yüküne sahip olması, öğrencilere ücret ödeme zorunluluğu ve ölçme-değerlendirmenin komisyon ve alt komisyonlar tarafından yaptırılması gibi özellikleriyle de alan uygulamasından farklılaşmaktadır.

Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği’nde uygulamalı eğitim için son olarak belirtilen “uygulamalı ders” kategorisinin usul ve esasları 14. Maddede açıklanmıştır. Alan uygulaması bu maddenin aşağıda belirtilen (2), (3) ve (5) numaralı bentleri ile uyumsuzdur.

(2) Uygulamalı ders için AKTS kredisi hesabı, ilişkili olduğu dersin AKTS kredisinin hesaplanması kapsamında yapılır, ayrıca AKTS kredisi hesaplanmaz.

(3) Uygulamalı derse ait değerlendirmeler ilişkili olduğu ders kapsamında ilgili derse veren öğretim elemanı veya elamanları tarafından yapılır

(5) Uygulamalı ders yapan öğrenciler 5510 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi kapsamında sigortalı sayılmazlar.

Yönetmeliğin 14. Maddesinde ilk göze çarpan husus (2) ve (3) numaralı bentlerden anlaşılacağı üzere uygulamalı ders kategorisinde bahsedilen uygulamanın bağımsız olarak değil müfredattaki bir dersle ilişkili olması ve bu dersin uzantısında geliştirilmiş olmasıdır. Dolayısıyla yine (2) numaralı bentte belirtildiği gibi bir ders ile ilişkilendirilen uygulama için ayrıca AKTS kredisi hesaplanması sözkonusu değildir. Oysa blok uygulama dersleri tek bir

dersin uzantısında gerçekleştirilmediği gibi müstakil bir şekilde müfredatta yer almakta muhtevası gereği 15-30 AKTS gibi oldukça yüksek AKTS yüklerine sahiptir. Ayrıca, bu sınıflandırma kapsamında belirtildiği üzere dersin sorumlusunun tüm öğrencileri alanda doğrudan (her hafta sundukları raporlarıyla birlikte) değerlendirmesinin imkânı bulunmamaktadır. Bir diğer husus öğrencilerin alan uygulaması sürecinde müracaatçılarla birebir görüşme yapmaları, kurumlarda devam eden grup çalışmalarına katılmaları, ev ziyaretleri ya da saha araştırmalarıyla sosyal incelemelerde bulunmaları nedeniyle iş kazası ve meslek hastalıklarına karşı sigortalanması bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysa (5) numaralı bentte tersi bir durum söz konusu; yani öğrencilerin sigortalanamayacağından bahsetmektedir. Dolayısıyla, alan uygulamasının uygulamalı ders kapsamında değerlendirilmesi olası görülmemektedir.

5. Öneriler

Bu rapor kapsamında yapılan karşılıklı değerlendirmelerde sosyal hizmet eğitiminde beş temel bileşenden biri olan alan uygulamasının YÖK'ün hazırladığı Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliği'nde belirtilen hiçbir kategoriye bütünüyle uyum sağlamadığı; bu nedenle bir kategori içerisine konumlandırılmasının doğru olmayacağı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Sorunu çözmeye ilişkin ilk önerimiz Çerçeve Yönetmelik'te geçtiği ifadeyle “özel niteliği haiz uygulamalı eğitim”lerden biri olan “alan uygulaması”nın bu Yönetmelik bünyesinde örneğin “program uygulaması” isimlendirmesi ile bir dördüncü kategori olarak yer almasıdır. Çerçeve Yönetmelikte tıp programlarındaki intörnlik uygulaması için nasıl ki, “işletmede mesleki eğitim” kategorisi düzenlenmişse sosyal hizmet programları için bu raporun ikinci bölümünde açıklanan prosedür ve işleyişi dikkate alacak şekilde ayrıca bir kategori düzenlenmelidir.

İkinci önerimiz YÖK'ün Çerçeve Yönetmelikte belirttiği üç kategoride ısrarcı olması durumunda geçerli olabilecek bir öneridir. Bu durumda, konunun YÖK, SHOD, SHUÇEP Koordinatörlüğü, Sosyal Hizmet Bölüm Başkanları, Blok Uygulama Koordinatörleri ve diğer paydaşların (mezunlar, öğrenciler, bakanlık temsilcileri gibi) bir araya geldiği çalıştay(lar)da etraflıca ele alınmalıdır. “Staj” kategorisi hiçbir şekilde uyumlu olmadığı için bu çalıştay(lar)ın sonucu doğrultusunda alan uygulamasının hangi ek düzenlemelerle diğer iki kategoriden (işletmede mesleki eğitim veya uygulamalı ders) birinin içerisine gireceğine karar verilmelidir.

Şayet Yönetmelik kapsamında yukarıda önerdiğimiz şekliyle yeni düzenlemeler yapılamayacaksa kanımızca geriye tek bir yol kalmaktadır. O da YÖK'ün işletmede mesleki eğitimi açıkladığı 12. Maddenin 11. Bendinde belirttiği üzere alan uygulamasını doğrudan “özel niteliği haiz uygulamalı eğitim”lerden biri olarak kabul etmesi ve bu noktada devletin bir

arabulucu olarak devreye girerek öğrencilerin uygulama ücretleri ve sigorta masraflarını üstlenmesidir. Çünkü daha önce öne sürdüğümüz açıklamalar doğrultusunda kurumların ve bölümlerin bağlı bulunduğu üniversite yönetimlerinin pek çoğu alan uygulamasının ücretlendirilmesine taraf olmayacaktır.

Kuşkusuz önerdiklerimizin dışında da elbette farklı öneriler söz konusu olabilir. Ancak sorunun çözümü noktasında geliştirilen öneriler dikkate alınmadan ve hiçbir düzenleme yapılmadan alan uygulamasının çok zorlama bir şekilde Çerçeve Yönetmeliğin içinde bir uygulamalı eğitim kategorisine hapsedilmesi; sosyal hizmet eğitimin özgünlüğüne büyük bir darbe indirecek, alan uygulamasını da aslında (var ama) “yok” hükmünde bir uygulamaya dönüştürecektir.

Yararlanılan Kaynaklar

3308 Sayılı Kanun Çerçevesinde Sosyal Hizmet Uygulama Derslerinin Ücretlendirilmesine Dair Görüşümüz (2019). Sosyal Hizmet Okulları Derneği tarafından hazırlanan rapor. Ankara.

Ulusal Sosyal Hizmet Eğitim-Öğretim Standartları (Lisans Düzeyi) –Revizyon (2020) Sosyal Hizmet Okulları Derneği tarafından hazırlanan rapor. Ankara.

Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (2020). K. Alptekin, M. A. İçağasıoğlu Çoban, I. Bulut, C. Özbesler, E. Kahramanoğlu ve T. Yiğit (Hazırlayanlar). Ankara.

Sosyal Hizmet Ortamlarında Blok Uygulama Kılavuzu (2019). KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü Blok Uygulama Koordinatörlüğü. Konya.

EKLER

EK 1.

IV. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI

“Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeni Anlayışlar ve Açıköğretim Uygulamaları”

(12-13 Şubat 2009, ISPARTA)

KATILIMCI LİSTESİ

Sıra No	Unvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu
1	Prof. Dr. Y. Mustafa KESKİN	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
2	Dr. Sermet BAŞARAN	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
3	Uzm. Ahu Meryem TURGUT	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
4	Prof. Dr. Veli DUYAN	Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
5	Yrd. Doç. Dr. Eda PURUTÇUOĞLU	Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
6	Prof. Dr. Üstün ÖZEN	Atatürk Üniversitesi Açıköğretim (Fakültesi Dekanı)
7	Yrd. Doç. Dr. Selçuk KARAMAN	Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi (Dekan Yrd.)
8	Prof. Dr. Nurullah ALTAŞ	Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Sosyal Hizmet Lisans Program Koordinatörü
9	Doç. Dr. Sevtap ÜNAL	Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
10	Prof. Dr. Turan ÖNDEŞ	Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
11	Doç. Dr. Derya TELLAN	Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi
12	Yrd. Doç. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU	Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
13	Yrd. Doç. Dr. Mustafa MACİT	Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
14	Yrd. Doç. Dr. İsmail ARICI	Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
15	Yrd. Doç. Dr. İsmail BULUT	Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
16	Arş. Gör. M. Fatih AY	Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi

17	Metin SAYGILI	Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Sekreteri
18	Doç. Dr. Üzeyir OK	Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü
19	Yrd. Doç. Dr. Rıfat BİLGİN	Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
20	Doç. Dr. Fatih ŞAHİN	Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü
21	Yrd. Doç. Dr. Fatma EKER	Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü
22	Yrd. Doç. Dr. Kamil ALPTEKİN	Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü
23	Prof. Dr. İlhan TOMANBAY	Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
24	Dr. Uğur ÖZDEMİR	Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
25	Prof. Dr. Kasım KARATAŞ	Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
26	Öğr. Gör. Ahmet Burhan ÇAKICI	Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü
27	Prof. Dr. Sevil ATAUZ	Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
28	Mehmet Kürşat ALDEMİR	Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tıbbi Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü
29	Prof. Dr. Ali SEYYAR	Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi Bölümü
30	Yrd. Doç. Dr. Yusuf GENÇ	Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
31	Yrd. Doç. Dr. Ömer Faruk ÜNAL	Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
32	Prof. Dr. Ali Rıza ABAY	Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
33	Doç. Dr. Musa ŞAHİN	Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
34	Yrd. Doç. Dr. Recep YILDIZ	Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Ek 2.

V. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI
“Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların Geliştirilmesi”

(22-24 Haziran 2012, UŞAK)

KATILIMCI LİSTESİ

Sıra No	Unvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu
1	Hakan ACAR (Doç. Dr.)	Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
2	Osman AKBABA (SHU)	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Konya Şubesi
3	Kamil ALPTEKİN (Doç. Dr.)	Düzce Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Sosyal Hizmet Bölümü
4	Hasan Hüseyin ALTINOVA (SHU)	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Ankara Şubesi
5	Murat ALTUĞGİL (SHU)	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi
6	Solmaz BAŞKAYA (SHU)	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Denizli Şubesi
7	Türkan BATUR (SHU)	Uşak Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı
8	Mine BUHAR (SHU)	Uşak Belediyesi
9	Turgay ÇAVUŞOĞLU (SHU)	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği İzmir Şubesi
10	Vildan DÖNMEZ (SHU)	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Antalya Şubesi
11	Fikret EFE (Yrd. Doç. Dr.)	Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
12	Kahraman EROĞLU (SHU)	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği İstanbul Şubesi
13	Kenan GÖKÇE (SHU)	Uşak Üniversitesi Genel Sekreter Yardımcısı
14	Nevzat GÜRSOY (SHU)	Emekli / Serbest
15	Musa İKİZOĞLU (Yrd. Doç. Dr.)	Adnan Menderes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
16	Bülent İLİK (Dr.)	Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
17	Ertan KAHRAMANOĞLU (Doç. Dr.)	Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

18	Mehmet KAYGUSUZ	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Kocaeli Şubesi
19	Huriye İrem KALAYCI KIRLIOĞLU (SHU)	UŞak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğü
20	Mehmet KIRLIOĞLU (Arş. Gör.)	SelÇuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakóltesi Sosyal Hizmet Bölümü
21	Nilgün KÜŐÜKKARACA (DoÇ. Dr.)	Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Sosyal Hizmet Bölümü
22	Metin ÖKSÜZ (Öğr. Gör.)	Yalova Üniversitesi Çınarcık Meslek Yüksekokulu
23	Őerif ÖNER (Yrd. DoÇ. Dr.)	UŞak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Kamu Yönetimi Bölümü
24	Ayşe ÖZADA (Öğr. Gör.)	Lefke Avrupa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakóltesi Sosyal Hizmet Bölümü
25	Mustafa ÖZŐELEBİ (SHU)	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Kayseri Şubesi
26	Tamer TAHMAZOĞLU (SHU)	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Edirne Şubesi
27	İlhan TOMANBAY (Prof. Dr.)	Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Sosyal Hizmet Bölümü
28	Cemal YAĞCI (SHU)	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Bursa Şubesi

Ek 3.

VI. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI
“Sosyal Hizmet Eğitiminde Güncel Sorunlar ve Sosyal Hizmet Eğitiminin Geleceği ”
(03-04 Haziran 2016, Konya)

KATILIMCI LİSTESİ

Sıra No	Unvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu
1	Prof. Dr. Işıl Bulut	Başkent Üniversitesi
2	Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu	Başkent Üniversitesi
3	Doç. Dr. Arzu İçağasıoğlu Çoban	Başkent Üniversitesi
4	Prof. Dr. Kasım Karataş	Hacettepe Üniversitesi
5	Doç. Dr. Ercüment Erbay	Hacettepe Üniversitesi
6	Prof. Dr. Aliye Mavili	Selçuk Üniversitesi
7	Yrd. Doç. Dr. Serap Daşbaş	Selçuk Üniversitesi
8	Öğr. Gör. Nur Feyzal Kesen	Selçuk Üniversitesi
9	Yrd. Doç. Dr. Melahat Demirbilek	Ankara Üniversitesi
10	Yrd. Doç. Dr. Gonca Polat	Ankara Üniversitesi
11	Doç. Dr. Kamil Alptekin	KTO Karatay Üniversitesi
12	Öğr. Gör. Demet Akarçay Ulutaş	KTO Karatay Üniversitesi
13	Prof. Dr. Hakan Acar	Kocaeli Üniversitesi
14	Prof. Dr. Nurdan Duman	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
15	Doç. Dr. Betül Altıntaş	Muğla Üniversitesi
16	Doç. Dr. Mehmet Zafer Danış	Sakarya Üniversitesi
17	Doç. Dr. Özge Özgür	Adıyaman Üniversitesi
18	Doç. Dr. Abdullah Karatay	Üsküdar Üniversitesi
19	Yrd. Doç. Dr. Hüsametdin Çetin	Kırıkkale Üniversitesi
20	Yrd. Doç. Dr. Semra Saruç	Anadolu Üniversitesi
21	Yrd. Doç. Dr. Gizem Çelik	Medipol Üniversitesi
22	Öğr. Gör. Hasan Hüseyin Tekin	Necmettin Erbakan Üniversitesi
23	Öğr. Gör. Zeki Karataş	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
24	Öğr. Gör. Murat Çay	Akdeniz Üniversitesi
25	Yrd. Doç. Dr. Talip Yiğit	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
26	Prof. Dr. Uğur Tekin	İstanbul Aydın Üniversitesi

27	Doç. Dr. İshak Aydemir	Turgut Özal Üniversitesi
28	Bülent Karakuş (SHU)	SHUDER (Merkez)
29	Osman Akbaba (SHU)	SHUDER (Konya)
30	Tahir Sözen (SHU)	SHUDER (Konya)
31	Prof. Dr. İlhan Tomanbay	<i>Emekli Öğretim Üyesi</i>
32	Gökten Koçyıldırım	UNICEF

Ek 4.

VII. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI
“Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminde Ulusal Standartların
Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi”
(8-9 Aralık 2017, İstanbul)

KATILIMCI LİSTESİ

Sıra No	Unvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu
1	Öğr. Gör. Sultan İpek	Afyon Kocatepe Üniversitesi
2	Doç. Dr. Gonca Polat	Ankara Üniversitesi
3	Yrd. Doç. Dr. Fulya Giray Sözen	Altınbaş Üniversitesi
4	Ar. Gör. Yunus Kara	Altınbaş Üniversitesi
5	Prof. Dr. Nuray Karaca	Anadolu Üniversitesi
6	Yrd. Doç. Dr. Cengiz Kılıç	Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fak.
7	Doç. Dr. İshak Aydemir	Bahçeşehir Üniversitesi
8	Prof. Dr. Işıl Bulut	Başkent Üniversitesi
9	Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu	Başkent Üniversitesi
10	Doç. Dr. Arzu Çoban İçağasıoğlu	Başkent Üniversitesi
11	Prof. Dr. Aliye Aktaş	Biruni Üniversitesi (İstanbul)
12	Yrd. Doç. Dr. Veda Bilican Gökkaya	Cumhuriyet Üniversitesi
13	Prof. Dr. Kasım Karataş	Hacettepe Üniversitesi
14	Doç. Dr. Orhan Koçak	İstanbul Üniversitesi
15	Yrd. Doç. Dr. Talip Yiğit	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
16	Yrd. Doç. Dr. Aslıhan Nişancı	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
17	Prof. Dr. Uğur Tekin	İstanbul Aydın Üniversitesi
18	Yrd. Doç. Dr. Melek İpek	İstanbul Aydın Üniversitesi
19	Yrd. Doç. Dr. Evren Bayramlı	İstanbul Esenyurt Üniversitesi
20	Yrd. Doç. Dr. Abdülkadir Yeler	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
21	Yrd. Doç. Dr. Gizem Çelik	İstanbul Medipol Üniversitesi
22	Prof. Dr. İlhan Tomanbay	İstanbul İstinye Üniversitesi
23	Yrd. Doç. Dr. Mehmet Birinci	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
24	Arş. Gör. Fatih Altun	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

25	Arş. Gör. Kaan Sevim	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
26	Yrd. Doç. Dr. Hüsametdin Çetin	Kırıkkale Üniversitesi
27	Prof. Dr. Kamil Alptekin	Konya KTO Karatay Üniversitesi
28	Prof. Dr. Şengül Hablemitoğlu	Lefke Avrupa Üniversitesi
29	Yrd. Doç. Dr. Derya Şaşman Kaylı	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
30	Yrd. Doç. Dr. Neşe Şahin Taşgın	Maltepe Üniversitesi
31	Yrd. Doç. Dr. Hale Meriç Karabekir	Maltepe Üniversitesi
32	Yrd. Doç. Dr. Melek Zubaroğlu Yanardağ	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
33	Öğr. Gör. Hasan Hüseyin Tekin	Necmettin Erbakan Üniversitesi
34	Doç. Dr.ERCÜMEND ERSANLI	On Dokuz Mayıs Üniversitesi
35	Prof. Dr. Zafer Danış	Sakarya Üniversitesi
36	Yrd. Doç. Dr. Özden Güneş	Sakarya Üniversitesi
37	Yrd. Doç. Dr. Doğa Başer	Selçuk Üniversitesi
38	Prof. Dr. Adem Efe	Süleyman Demirel Üniversitesi
39	Öğr. Gör. Menil Çelebi	Yakındoğu Üniversitesi
40	SHU Bülent Karakuş	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
41	SHU Fayık Yurtkulu	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
42	Prof. Dr. Erden Ünlü	Emekli Öğretim Üyesi
43	SHU İKRAM DOĞAN	İstanbul SHUDER Şube Başkanı

Ek 5.

VIII. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI
“Sosyal Hizmet Çekirdek Eğitim Programı”
(12 Ekim 2018, Ankara)

KATILIMCI LİSTESİ

Sıra No	Unvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu
1	Dr. Mehmet Can Aktan	Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
2	Prof. Dr. Kamil Alptekin	KTO Karatay Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
3	Öğr. Gör. Elvan Atamtürk	Kocaeli Üniversitesi Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu Sosyal Hizmet Bölümü
4	Doç. Dr. İshak Aydemir	Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü
5	SHU Rahmiye Bozkurt	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Başkanı
6	Prof. Dr. Işıl Bulut	Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
7	Dr. Nurullah Çalış	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
8	Prof. Dr. Arzu İçağasıoğlu Çoban	Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
9	Prof. Dr. Gülsüm Çamur Duyan	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
10	Dr. Öğr. Üyesi Gizem Çelik Gümüş	Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
11	Dr. Öğr. Üyesi Melek İpek	İstanbul Aydın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
12	Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu	Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
13	Prof. Dr. Abdullah Karatay	Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
14	Prof. Dr. Aliye Mavili	Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
15	Prof. Dr. Cengiz Özbesler	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

16	Arş. Gör. Emre Özcan	Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
17	Dr. Öğr. Üyesi Seda Attepe Özden	Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
18	Arş. Gör. Merve Deniz Pak	Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
19	Doç. Dr. Gonca Polat	Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
20	Doç. Dr. Semra Saruç	Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
21	Dr. Öğr. Üyesi Neşe Şahin Taşğın	Maltepe Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
22	Prof. Dr. İlhan Tomanbay	İstinye Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
23	Prof. Dr. Tarık Tuncay	Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
24	Prof. Dr. Erden Ünlü	Emekli Öğretim Üyesi
25	Dr. Öğr. Üyesi Talip Yiğit	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
26	SHU Fayik Yurtkulu	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Ek 6.

IX. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI
“Sosyal Hizmet Bölümleri İçin Anabilim Dalı Yapılanması ve
Doçentlik Başvurusu Anahtar Kelimelerin Değerlendirilmesi”
(15 Haziran 2019, Ankara)

KATILIMCI LİSTESİ

Sıra No	Unvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu
1	SHU Fikri Akbin	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Başkanı
2	Prof. Dr. Kamil Alptekin	KTO Karatay Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
3	Doç. Dr. İshak Aydemir	Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü
4	Prof. Dr. Özlem Cankurtaran	Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
5	Prof. Dr. Arzu İçağasıoğlu Çoban	Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
6	Prof. Dr. Nurdan Duman	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
7	Prof. Dr. Gülsüm Çamur Duyan	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
8	Dr. Öğr. Üyesi Melek İpek	İstanbul Aydın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
9	Doç. Dr. Ertan Kahramanoğlu	Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
10	Prof. Dr. Kasım Karataş	Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
11	Prof. Dr. Cengiz Özbesler	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
12	Dr. Öğr. Üyesi Figen Paslı	Kocaeli Üniversitesi Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu Sosyal Hizmet Bölümü
13	Doç. Dr. Gonca Polat	Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
14	Doç. Dr. Semra Saruç	Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
15	Prof. Dr. Fatih Şahin	Manisa Celala Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

16	Prof. Dr. İlhan Tomanbay	İstinye Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
17	Sedat Türkeri	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Üyesi
18	Dr. Öğr. Umut Yanardağ	Burdur Mehmet Akif Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
19	Dr. Öğr. Üyesi Talip Yiğit	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Ek 7.

X. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI
“Sosyal Hizmet Eğitiminde Açıköğretim: Mevcut Durum ve
Yol Haritasının Belirlenmesi”
(12 Eylül 2020)

KATILIMCI LİSTESİ

Sıra No	Unvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu
1	Doç. Dr. Gonca Polat	Ankara Üniversitesi
2	Doç. Dr. Melahat Demirbilek	Ankara Üniversitesi
3	Prof. Dr. Arzu İçağasıoğlu Çoban	Başkent Üniversitesi
4	Doç. Dr. Gizem Çelik	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
5	Dr. Öğr. Üyesi Umut Yanardağ	Burdur Mehmet Akif Üniversitesi
6	Prof. Dr. Vedat Işıkhana	Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu (Hacettepe Üniversitesi)
7	Prof. Dr. Kasım Karataş	Hacettepe Üniversitesi
8	Doç. Dr. Taner Artan	İstanbul Üniversitesi (Cerrahpaşa)
9	Dr. Öğr. Üyesi Talip Yiğit	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
10	Prof. Dr. İlhan Tomanbay	İstinye Üniversitesi
11	Doç. Dr. Oğuzhan Zengin	Karabük Üniversitesi
12	Öğr. Gör. Elvan Atamtürk	Kocaeli Üniversitesi
13	Prof. Dr. Kamil Alptekin	KTO Karatay Üniversitesi
14	Dr. Öğr. Üyesi Demet Akarçay Ulutaş	KTO Karatay Üniversitesi
15	Prof. Dr. Hakan Acar	Liverpool Hope University
16	Dr. Öğr. Üyesi Neşe Şahin Taşgın	Maltepe Üniversitesi
17	Doç. Dr. Şeyda Yıldırım	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
18	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Kırılıoğlu	Necmettin Erbakan Üniversitesi
19	Prof. Dr. Gülsüm Çamur Duyan	On Dokuz Mayıs Üniversitesi
20	Dr. Öğr. Üyesi Zeki Karataş	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
21	Prof. Dr. Nurdan Duman	Sağlık Bilimleri Üniversitesi (Gülhane)
22	Prof. Dr. Zafer Danış	Sakarya Üniversitesi
23	Doç. Dr. Nur Feyzal Kesen	Selçuk Üniversitesi
24	Dr. Öğr. Üyesi Sinan Akçay	Selçuk Üniversitesi

25	Dr. Öğr. Üyesi Doğa Başer	Selçuk Üniversitesi
26	Doç. Dr. İshak Aydemir	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
27	SHU Sedat Türkeri	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
28	SHU Fatma Tokmak Yüksel	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
29	SHU Süleyman Kaçmaz	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

Ek 8.

XI. SOSYAL HİZMET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI
“Mezuniyet Sonrası Ulusal Sosyal Hizmet Alan Yetkinliklerinin Belirlenmesi”
(16 Haziran 2023, KONYA)

KATILIMCI LİSTESİ

Sıra No	Unvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu
1	Prof. Dr. İlhan TOMANBAY	İstinye Üniversitesi
2	Prof. Dr. Kasım KARATAŞ	Hacettepe Üniversitesi
3	Prof. Dr. Tarık TUNCAY	Hacettepe Üniversitesi
4	Prof. Dr. Reyhan ATASÜ TOPCUOĞLU	Hacettepe Üniversitesi
5	Prof. Dr. Yusuf GENÇ	Sakarya Üniversitesi
6	Prof. Dr. Özlem KARAKUŞ	Selçuk Üniversitesi
7	Prof. Dr. Zeynep TEZEL	Kırıkkale Üniversitesi
8	Doç. Dr. Mehmet KIRLIOĞLU	Karabük Üniversitesi / Sosyal Hizmet Okulları Derneği (SHOD) Yönetim Kurulu Üyesi
9	Doç. Dr. H. İrem KALAYCI KIRLIOĞLU	Karabük Üniversitesi
10	Doç. Dr. Tahir Emre GENCER	Anadolu Üniversitesi / Sosyal Hizmet Okulları Derneği (SHOD) Yönetim Kurulu Üyesi
11	Doç. Dr. Serhat TEK	Bitlis Eren Üniversitesi
12	Doç. Dr. Beyza ERKOÇ	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
13	Doç. Dr. Nebile ÖZMEN	Sağlık Bilimleri Üniversitesi
14	Dr. Öğr. Üyesi Engin FIRAT	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
15	Dr. Öğr. Üyesi Rauf YANARDAĞ	Kahramanmaraş Sütcü İmam Üniversitesi
16	Dr. Öğr. Üyesi Serdar AYKUT	Çankırı Karatekin Üniversitesi
17	Dr. Mehmet Can AKTAN	Başkent Üniversitesi
18	SHU Osman AKBABA	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Konya İl Müdürlüğü
19	SHU Mustafa TOPAK	Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER) Konya Şubesi
20	SHU Sedat TÜRKERİ	Emekli Sosyal Hizmet Uzmanı/ Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER) Etik Komisyonu Üyesi

21	SHU Sevil KURT	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
22	Prof. Dr. Kamil ALPTEKİN	KTO Karatay Üniversitesi
23	Doç. Dr. Demet AKARÇAY ULUTAŞ	KTO Karatay Üniversitesi / Sosyal Hizmet Okulları Derneği (SHOD)Yönetim Kurulu Üyesi
24	Doç. Dr. Dilara USTABAŞI GÜNDÜZ	KTO Karatay Üniversitesi
25	Arş. Gör. Ayşe Nur BOZ	KTO Karatay Üniversitesi
26	Arş. Gör. Zeliha ULUTAŞ	KTO Karatay Üniversitesi
27	Arş. Gör. Sümeyye AYDOĞDU KUZUCU	KTO Karatay Üniversitesi
28	Arş. Gör. Büşra GÜRBÜZ	KTO Karatay Üniversitesi
29	Zeynep AVCI (4. Sınıf Öğrencisi)	KTO Karatay Üniversitesi
30	Zülal BABACAN (4. Sınıf Öğrencisi)	KTO Karatay Üniversitesi
31	Ümmügülsüm ÖZ (1. Sınıf Öğrencisi)	KTO Karatay Üniversitesi
32	Güfeyle İRMİKÇİ (2. Sınıf Öğrencisi)	KTO Karatay Üniversitesi
33	Elmas TOPATAN (3. Sınıf Öğrencisi)	KTO Karatay Üniversitesi

Ek 9.

**“Sosyal Hizmetler Ön Lisans Programları Çekirdek Eğitim Programı (ÇEP)
ve Güncel Konular Çalıştayı”
KATILIMCI LİSTESİ**

Sıra No	Unvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu
1	Prof. Dr. İlhan TOMANBAY	Emekli Öğretim Üyesi (Hacettepe Üniversitesi)
2	Prof. Dr. Adem EFE	Süleyman Demirel Üniversitesi
3	Doç. Dr. Kamil ALPTEKİN	KTO Karatay Üniversitesi / Sosyal Hizmet Okulları Derneği
4	Fayık YURTKULU	SHUDER MYK Üyesi
5	Öğr. Gör. Türkan BATUR BAŞAR	Medipol Üniversitesi
6	Öğr. Gör. Hatice OĞUZ	İstanbul Esenyurt Üniversitesi
7	Öğr. Gör. Çağatay KARADENİZ	Giresun Üniversitesi
8	Öğr. Gör. Ferhat KACAR	Giresun Üniversitesi
9	Öğr. Gör. Hülya TÜRK ÇATALOLUK	İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi
10	Öğr. Gör. Mahmut Sami KÖKTAŞ	Yalova Üniversitesi
11	Öğr. Gör. Hakan TUZCU	Bitlis Eren Üniversitesi
12	Öğr. Gör. Volkan KÜÇÜK	Artvin Çoruh Üniversitesi
13	Öğr. Gör. Canan GÖNÜLLÜ TAŞKESEN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
14	Öğr. Gör. Mustafa Özcan TAŞKESEN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
15	Öğr. Gör. Feriha Duygu SAMAV CANTÜRK	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
16	Öğr. Gör. Tuncay ÇORAK	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
17	Öğr. Gör. Murat ÇAY	Akdeniz Üniversitesi
18	Öğr. Gör. Muammer SALİM	Süleyman Demirel Üniversitesi
19	Öğr. Gör. Muhammet BENER	Süleyman Demirel Üniversitesi
20	Öğr. Gör. Demir DİNİPAK	Süleyman Demirel Üniversitesi

Ek 10.

**SOSYAL HİZMET PROGRAMINA ÖZGÜ ÖLÇÜTLER ÇALIŞMASINA
KATKI SAĞLAYANLAR LİSTESİ**

Sıra No	Unvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu
1	Prof. Dr. Kamil Alptekin (Böl. Bşk.)	KTO Karatay Üniversitesi,
2	Doç. Dr. İshak Aydemir	Üsküdar Üniversitesi
3	Prof. Dr. Arzu İçağasıoğlu Çoban (Böl. Bşk.)	Başkent Üniversitesi
4	Prof. Dr. Nurdan Duman	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
5	Prof. Dr. Cengiz Özbesler (Böl. Bşk.)	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
6	Doç. Dr. Gonca Polat	Ankara Üniversitesi
7	Dr. Öğr. Üyesi Zeki Karataş	Rize Tayyip Erdoğan Üniversitesi
8	Dr. Öğr. Üyesi Talip Yiğit	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
9	Dr. Öğr. Üyesi Melek İpek	İstanbul Aydın Üniversitesi
10	Öğr. Gör. Elvan Atamtürk	Kocaeli Üniversitesi
11	Doç. Dr.ERCÜMENT ERBAY	Hacettepe Üniversitesi
12	Prof. Dr. Gülsüm Duyan Çamur	Samsun 19 Mayıs Üniversitesi
13	Dr. Öğr. Üyesi Demet Akarçay Ulutaş	KTO Karatay Üniversitesi,
14	Dr. Öğr. Üyesi Umut Yanardağ	Burdur Mehmet Akif Üniversitesi
15	Dr. Öğr. Üyesi Emel Yeşilkayalı	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
16	Doç. Dr. Semra Saruç	Anadolu Üniversitesi
17	Prof. Dr. Fatih Şahin (Böl. Bşk.)	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
18	Prof. Dr. Işıl Bulut	Başkent Üniversitesi
19	Dr. Öğretim Üyesi Neşe Şahin Taşgın (Böl. Bşk.)	İstanbul Maltepe Üniversitesi
20	Dr. Öğr. Üyesi Hale Meriç Karabekir	İstanbul Maltepe Üniversitesi
21	Prof. Dr. Özlem Cankurtaran	Hacettepe Üniversitesi
22	Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin Tekin	Necmettin Erbakan Üniversitesi

23	Prof. Dr. Aliye Mavili	İstanbul Biruni Üniversitesi
24	Doç. Dr. Gizem Gümüş Çelik	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Ek 11.**UZAKTAN EĞİTİM DENEYİMİNE İLİŞKİN PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ²¹**

2019-2020 Eğitim Öğretim yılı Bahar dönemi içerisinde COVID -19 Pandemisinin ülkemizde de etkili olması nedeniyle Mart ayının üçüncü haftasından itibaren YÖK'ün aldığı kararla tüm üniversiteler eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütmek üzere ani / hızlı bir şekilde uzaktan eğitime geçmişler; dönem sonuna kadar geçen yaklaşık üç aylık süreyi uzaktan eğitimle tamamlamışlardır. YÖK'ün bu kararı doğrultusunda, devlet ve vakıf üniversitelerindeki sosyal hizmet bölümlerinde de uygulamalı olanlar dahil olmak üzere tüm dersler uzaktan eğitim yöntemiyle verilmiştir.

SHUÇEP 2020 Uzaktan Eğitime Entegrasyonu Çalışması kapsamında sosyal hizmet eğitiminin başlıca iki paydaş grubu olan Sosyal Hizmet Öğretim Elemanlarının (SHÖE) ve Sosyal Hizmet Öğrencilerinin (SHÖ) uzaktan eğitimle geçen bu süreci nasıl geçirdiklerini ve sosyal hizmet eğitiminin uzaktan eğitimle verilmesine dair neler düşündüklerinin bilinmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda online anket uygulamasıyla üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerinde görev yapan öğretim elemanları (araştırma görevlisi dahil edilmemiştir) ile lisans öğrencilerinin görüşlerine başvurulmuştur. SHÖE'lerin görüşlerini almak üzere Sağlık Bilimleri Dekanlar Konseyi (SABDEK) bünyesinde görev alan Fizyoterapi Rehabilitasyon Çekirdek Eğitim Programı Koordinatörü Prof. Dr. Ayşe Karaduman tarafından hazırlanan ve diğer Çekirdek Eğitim Programı Koordinatörleri katkılarıyla son şekli verilen "Anket Formu" kullanılmıştır. SHÖ'lerin görüşlerini almak için ise "Öğrenci Anket Formu" kullanılmıştır. Bu Form, Keskin ve Özer Kaya'nın (2020)²² "COVID-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi" adlı çalışmasından büyük ölçüde yararlanılarak hazırlanmıştır.

Online anket uygulamaları sonucunda elde edilen paydaş görüşleri aşağıda özet halinde sunulmuştur.

A. Sosyal Hizmet Öğretim Elemanlarının (SHÖE) Görüşleri

- Online anket uygulamasına Tablo 1'den de görüleceği üzere toplam 50 SHÖE katılmıştır. SHÖE'lerin unvanlarına göre çoğunluğunu sırasıyla 23 Dr. Öğretim Üyesi (%46),

²¹Bu araştırma "Sosyal Hizmet Ulusal Çekirdek Eğitim Programının (SHUÇEP) Uzaktan Eğitime Entegrasyonu" çalışması kapsamında çalışma grubu üyesi Kamil Alptekin ve Talip Yiğit tarafından Haziran 2020 tarihinde yapılmıştır.

²² Keskin, M. ve Özer Kaya, D. (2020). "COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi". *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.

11 Doçent (%22) ve 10 Profesör (%20) oluşturmuştur. Çalışma katılan SHÖE'ler 24 farklı üniversitede görev yapmaktadır (bkz Tablo 2).

Tablo 1. Katılımcı Öğretim Elemanlarının Unvanlarına Göre Dağılımı

Unvan	Sayı	Yüzde (%)
Öğr. Gör.	2	4,00
Dr. Arş. Gör.	2	4,00
Dr. Öğr. Gör.	2	4,00
Dr. Öğr. Üyesi	23	46,00
Doç. Dr.	11	22,00
Prof. Dr.	10	20,00
Toplam	50	100

Tablo 2. Katılımcı Öğretim Elemanlarının Görev Yaptığı Üniversiteler

Sıra No	Üniversiteler	Katılımcı Öğretim Elemanı
1	Ankara Üniversitesi	3
2	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1
3	Başkent Üniversitesi	3
4	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	2
5	Bitlis Eren Üniversitesi	1
6	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2
7	Hacettepe Üniversitesi	2
8	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	1
9	İstanbul Aydın Üniversitesi	3
10	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	1
11	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	1
12	Karabük Üniversitesi	1
13	Kocaeli Üniversitesi	2
14	KTO Karatay Üniversitesi	3
15	Maltepe Üniversitesi	2
16	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	2
17	Necmettin Erbakan Üniversitesi	2
18	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	4
19	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	2
20	Sakarya Üniversitesi	2
21	Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	2
22	Selçuk Üniversitesi	5
23	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2
24	Süleyman Demirel Üniversitesi	1
TOPLAM		50

- SHÖE’lerin%66 gibi önemli bir çoğunluğu üniversitelerindeki uzaktan eğitim ile ilgili tesis ve teknik alt yapı olanaklarını yeterli düzeyde olduğunu belirtmiştir. Aksi düşüncede olan SHÖE’ler “internet erişiminde kapasite sıkıntıları”nı (%50) ve “bilgisayarlarda kamera-mikrofon olmaması”nı (%36,36) ön plana çıkarmışlardır.

- SHÖE’lerin yarısından biraz fazlası (%54) görev yaptığı üniversite ve bölümde uzaktan eğitimin alt yapısından kaynaklı bir takım sorunlar yaşamıştır. Bu SHÖE’ler bahse konu alt yapı sorunları arasında “teknik alt yapı sorunu”nu (%28,94) öne çıkarmış; bunu; “öğrenme yöntemi ile ilişkili sorunlar” (%23,68), “ölçme-değerlendirme ile ilişkili sorunlar” (%18,42) ve “yönetimsel sorunlar” (%14,47) izlemiştir.

- SHÖE’lerin büyük bir kısmı (%82) bölümlerinde uzaktan eğitim için öğrenme koşulları (materyal sağlama, düzenleme, ödev ve sınavlar ile ilişkili geri bildirim sistemleri, kayıt tutma, vb.) sağlanabildiği düşüncesindedir. Bölümlerinde uzaktan eğitim için öğrenme koşullarının sağlanamadığını belirten az sayıda SHÖE (%18), “canlı verilen derslerde sorun yaşandığı”nı (%36,6), “ölçme değerlendirilmede yetersiz kalındığı”nı (%18,18) ve “ödev verme ve geri bildirim almada sorunlar yaşandığı”nı (%15,15) birer somut gerekçe olarak öne sürmüştür.

- SHÖE’lerin üçte ikisi uzaktan eğitimle eş zamanlı ders yapabilmıştır.

- SHÖE’lerin yarısı uzaktan ölçme ve değerlendirme için bölümlerinde yeterli bir yapılanma olmadığı, eğitimde verilerin korunmadığı ve kişisel bilgilerin güvence altında olmadığı düşüncesindedir.

- Sosyal hizmet bölümlerinden yarısında uzaktan eğitim dersleri, çevrim içi ortama aktarılmak suretiyle yapılmıştır.

- Uzaktan eğitimde yetkinlik temelli bir yaklaşımı uygulayabildiğini belirten SHÖE’ler azınlıkta (%16,32) kalmıştır. SHÖE’lerin yarısından biraz fazlası (%55,10) uzaktan eğitimde yetkinlik temelli bir yaklaşımı “kısmen” uygulayabildiğini, %28,57’si ise uygulayamadığını bildirmiştir.

- SHÖE’ler içerisinde uygulamalı derslerinin tamamen uzaktan eğitimle verilebileceğini öne süren çıkmamıştır. Buna karşılık SHÖE’lerin yarısı ancak karma bir sistemle (teori kısımları uzaktan eğitim ile uygulamalı kısımlar yüz yüze yapılmak kaydıyla) uygulamalı derslerin uzaktan eğitimle verilebileceğini belirtmişlerdir.

- SHÖE’lerden sosyal hizmetin ders kümelerinden hangilerinin uzaktan verilebileceğini belirtmesi istenmiştir. Bu doğrultuda SHÖE’ler uzaktan eğitimin büyükçe oranda temel bilim derslerinde ve kısmen de olsa sosyal hizmetin bilimsel / mesleki temellerini işleyen dersler ile sosyal hizmet alt uzmanlık dallarını içeren derslerde kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

- SHÖE’ler uzaktan eğitim sürecinde öğrencilere yönelik bazı tespitlerde bulunmuştur. Bu doğrultuda 44 SHÖE öğrencilerin; “alt yapı olanakları açısından benzer koşullar taşımadığı”nı, 35 SHÖE öğrencilerin “derslerde yeterince aktif olmadığı”nı ve yine 35 SHÖE öğrencilerin “derse gerçekten katılıp katılmadığından emin olamadığı”nı öne sürmüştür.

- 41 SHÖE Uzaktan eğitim sürecinde “beceri kazanımı gerektiren derslerde öğrenme çıktıklarına uzaktan eğitimle ulaşamadığını”, yine 41 SHÖE “kırsal bölgelerden internete girebilmenin hala bir sorun olduğunu” belirtmiştir. 39 SHÖE “uygulamalı derslerin uzaktan eğitimle verilmesi çabalarının bir takım ciddi olumsuzluklara yol açacağından endişe duyduğunu”, 37 SHÖE “kişisel verilerin korunması kanunu kapsamında öğretim üyesinin ses ve görüntülerinin izinsiz paylaşılmasının etik açıdan sorun teşkil ettiğini” ve 36 SHÖE henüz “ölçme değerlendirme sisteminde yeterliklerin garanti altına alınmadığını” öne sürmüştür.

- 45 SHÖE, “etkileşimin yetersiz olması veya olmaması durumunda, öğretmenin mimik, vücut hareketleri, ses tonu gibi anlatımı doğrudan etkileyecek yardımcı unsurlardan yararlanamaması”nın uzaktan eğitimin ciddi bir dezavantajı olduğunu ifade etmiştir. SHÖE’ler; kırsal bölgelerden internete girebilmenin hala bir sorun olması, öğretmen ve öğrencilerin web tabanlı eğitim araçlarının kullanımı konusundaki eğitiminin eksik olması ve öğrencilerin internet üzerinden eğitimin getireceği avantajlardan yeterince faydalanamamasını da uzaktan eğitimin açısından birer dezavantajı olduğunu belirtmiştir.

- SHÖE’lere göre kalabalık sınıflara alternatif oluşturması, yaşam boyu öğrenme desteği, toplumun her kesimine hitap etmesi ve geniş bir veri paylaşımı ağı olanağı bulunması uzaktan eğitimin avantajlı yanlarıdır.

- Çalışma kapsamındaki sosyal hizmet bölümlerinden 42’si “çevrimiçi toplantı ve ders sunum araçları”na, 38’i “öğrenci bilgi sistemleri”ne, 30’u “çevrimiçi kütüphane hizmetleri”ne, 27’si “video ve medya havuzu sistemleri”ne ve 11’i “tek şifre yönetim servisleri”ne sahiptir.

- Uzaktan eğitimde özellikle beceri gerektiren uygulama dersleri için SHÖE’lerin önerileri alınmak istenmiş, buna karşılık SHÖE’lerin yarısı herhangi bir öneride bulunmamıştır. Öneride bulunan SHÖE’lerden bir kısmı ise bazı alternatif girişimlere ve düzenlemelere karşın yine de uzaktan eğitimle uygulama derslerinde istenilen sonuçlara ulaşamayacağını özellikle belirtmiştir. Uzaktan eğitimde beceri gerektiren uygulama dersleri için SHÖE’ler şunları önermişlerdir:

“Sosyal hizmetin uygulamalı eğitimine katkı sunacak video, role play ve ders materyallerinin ortak kullanımına imkan tanıyan bir veri havuzu oluşturulması, Zoom vb. platformlar aracılığıyla, yüz-yüze eğitimde derse konuk edilen akademisyenlerin veya meslektaşların konuk konuşmacı olarak kullanılması, öğrencinin açık erişime müsait başka kaynaklara yönlendirilmesi, daha ileri düzey teknoloji-tabanlı yazılımların entegrasyonu,

Microsoft Teams programının daha fazla kullanılması, öğrencilere online anket deneyimi kazandırılması, süpervizyonun online verilmesi, ders öncesi video kayıtları hazırlanması ve uzaktan eğitime özgü ders materyali geliştirmesi, filmlerden ve vaka simülasyonlarından yararlanılması, bu derslerin varsa teorik kısmının uzaktan eğitimle verilmesi, sanal gerçeklikle ilgili bir uygulama sınıfı açılması, bazı derslerde teknoloji destekli bir şekilde üç boyutlu olarak simülasyonların kullanılması”.

- SHÖE’lerin yarısından biraz fazlası (%57,14) uzaktan eğitim ile ilgili bir eğitime ihtiyaç duyduğunu, böyle bir eğitimin düzenlenmesine durumunda bu eğitime katılacağını bildirmiştir.

B. Sosyal Hizmet Öğrencilerin (SHÖ) Görüşleri

- SHÖ’lere yönelik online anket uygulamasına Tablo 3’den de görüleceği üzere 20 farklı üniversiteden toplam 767 SHÖ katılmıştır. En fazla katılım Selçuk Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü’nden (103 SHÖ) gerçekleşmiştir.

- Online anket uygulamasına katılan SHÖ’lerin cinsiyet bakımından %87,41 gibi ezici çoğunluğu kadındır. Sınıf bakımından çoğunluğu 3. Sınıf öğrencileri (%28,2) oluşturmuş; bunu sırasıyla 2. sınıf (%25,09), 1. sınıf (%24,32) ve 4. sınıf (%22,38) öğrencileri izlemiştir.

- SHÖ’ler web tabanlı uzaktan eğitim sürecine daha çok bilgisayar (%48,88) ve akıllı telefon (%47,99) kullanarak katılmıştır.

- SHÖ’lerin yarısından fazlası (%59,22) yaşadıkları konutta uzaktan eğitimi sınırsız kotalı internet erişimiyle, %15,48’i ise sınırlı kotalı internet erişimiyle takip edebilmiştir. SHÖ’lerin %23,09’u yaşadığı konutta internet erişimim olmadığı için telefonunun internetinden bağlantı kurabilmiştir.

Tablo 2. Katılımcı Öğrencilerin Bağlı Olduğu Üniversiteler

Sıra No	Üniversiteler	Katılımcı Öğrenci
1	Ankara Üniversitesi	101
2	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	11
3	Başkent Üniversitesi	3
4	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	15
5	Bitlis Eren Üniversitesi	43
6	Celâl Bayar Üniversitesi	1
7	İstanbul Üniversitesi	27
8	İstanbul Aydın Üniversitesi	41
9	İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	16
10	Karabük Üniversitesi	46
11	Kocaeli Üniversitesi	51

12	KTO Karatay Üniversitesi	55
13	Maltepe Üniversitesi	14
14	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1
15	Necmettin Erbakan Üniversitesi	66
16	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	38
17	Sakarya Üniversitesi	35
18	Selçuk Üniversitesi	103
19	Selçuk Üniversitesi Ali Akkanat Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu	13
20	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	87
Toplam		767

- SHÖ'ler arasında uzaktan eğitim sırasında teknik sorun yaşayanlar (%37,32), sorun yaşamayanlara (%14,28) oranla daha fazladır. SHÖ'lerin yarıya yakın bir kısmı (%48,39) uzaktan eğitim sırasında “kısmen” teknik sorun yaşadığını bildirmiştir.

- SHÖ'lerin %37,62'si uzaktan eğitimlerin teorik bilgisine katkı sağladığını, buna karşılık %9,14'ü ise katkı sağlamadığını düşünmektedir. Mevcut teorik bilgisine kısmen katkı sağladığını düşünen SHÖ'lerin sayısı yarıdan biraz fazladır (%53,22).

- Uzaktan eğitimlerin kendi mesleki uygulama becerilerine katkı sağladığını düşünen SHÖ'lerin oranı (%7,61), katkı sağladığını düşünmeyenlerin oranından (%64,12) bir hayli azdır. Bununla birlikte SHÖ'lerin %28,25'i uzaktan eğitimlerin mesleki uygulama becerilerine kısmen katkı sağladığını düşünmektedir.

- SHÖ'lerin %78,60'a varan çoğunluğu uzaktan eğitimlerin yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığını, çok azı (%7,21) ise etkili olduğunu düşüncesindedir.

- %43,59 oranında bir SHÖ grubu tamamen, %39,58 oranında bir SHÖ grubu ise kısmen; yüz yüze eğitimin yapılamadığı durumlarda uzaktan eğitimin alternatif bir çözüm olduğunu düşünmektedir. Buna karşılık SHÖ'lerin yarıdan biraz fazlası (%57,75) uzaktan eğitim uygulamalarının daha yaygın hale gelmesi gerektiği düşüncesine katılmamaktadır.

- Uzaktan eğitim sürecinde öğretim elemanlarıyla rahatça iletişim kurabilen SHÖ'lerin çoğunluğunu “kısmen” (%40,28) ve “evet” (%38,86) şeklinde bildirimde bulunanlar oluşturmuştur. Öğretim elemanlarıyla rahatça iletişim kuramadığını bildirenler daha azınlıkta kalmıştır (%20,84).

- “Web tabanlı uzaktan eğitimde düşüncelerinizi özgürce ifade edebildiniz mi?” sorusuna “evet”, “kısmen” ve “hayır” şeklinde yanıt veren SHÖ'lerin oranları birbirine yakındır (sırasıyla %33,2; %35,14 ve %31,65).

- SHÖ'lerin%24,41'i uzaktan eğitimde yeterli geribildirim alabildiğini, %28,55'i ise alamadığını belirtmiştir. Yeterli geribildirimi "kısmen" aldığını bildiren SHÖ'lerin oranı daha fazla olup yarıya yakındır (%47,02).

- SHÖ'lerin neredeyse yarısı (%48, 70), uzaktan eğitimlerin kendilerini daha fazla okumaya / araştırma yapmaya teşvik etmediğini düşünmektedir.

- SHÖ'lerin yarıdan biraz fazlası (%57,49) uzaktan eğitimin kendisini bireysel çalışmaya yönlendirerek takım çalışmalarını azalttığı, yarısına yakını ise (%46,30) mevcut iş yükünü azaltmadığı düşüncesindedir.

- SHÖ'lerin yine yarıdan biraz fazlası (%57,49) tamamen, %21,70'i ise kısmen, uzaktan eğitimin öğrendiklerini çabuk unutturduğunu ifade etmiştir.

- SHÖ'ler web tabanlı uzaktan eğitimin geliştirilmesi için ağırlıklı olarak şu önerilerde bulunmuşlardır:

“İlk etapta düzgün ve herkes tarafından erişilebilir bir sistem kurulmalıdır. Dersler daha interaktif ve öğrencilerle daha fazla iletişim kurularak işlenmelidir. Aksi takdirde bir noktadan sonra kamera karşısında ders dinlerken konsantrasyon kaybı yaşanmaktadır. Akademisyenler, uzaktan eğitim teknolojilerini kullanmada öğrenciler kadar yetkin olmalı, sistemlerindeki geribildirim platformlarını daha fazla kullanmalı ve uzaktan eğitimin nasıl verileceğine dair ilave bir eğitimden geçmelidir. Ders anlatımı sesli kitap okumaya dönüşmemelidir, akademisyenler ders anlatımı noktasında gereken önemi göstermelidir. Akademisyenlerin örgün eğitimde olduğu gibi performans düzeyi yüksek olmalıdır. Ders süreleri azaltılmalı, öğrenciye gerekli materyal desteği mutlaka sağlanmalıdır. Mümkün olduğunca dersler canlı (senkron) şeklinde verilmeli, canlı derslerde sınıf mevcudu azaltılmalıdır. Canlı dersler video kaydına alınmalı, dersi kaçıran öğrenciler bu kayıtlardan dersi takip edebilmelidir. Tıpkı örgün eğitimde olduğu gibi uzaktan eğitimin de önceden planlanmış bir programı olmalı, bu programa göre hareket edilmelidir.

Uzaktan eğitim yapılıyor diye öğrencilere kaldıramayacakları görevler yüklenmemeli (örneğin vaka takdimi yaptırma, 500 sayfalık bir pdf doyasının kısa sürede okunmasını isteme vb.), ölçme değerlendirmede standart ölçütler geliştirip adil davranılmalıdır. Uzaktan eğitimde akademisyenler tek bir sistemi (Zoom, Skype, okulun sistemi) kullanmalı, dersini bu sistemle sonuna kadar devam ettirmelidir. Derslerin başlangıç ve bitiş saatleri haftadan haftaya değişmemelidir. Uygulamaya yönelik derslerin işlenebilmesi için bir ortam ya da platform hazırlanabilir. Online sınavlar esnasında güvenlik tedbirleri daha fazla alınılabilir (örneğin kamerayla öğrenci kendini sınav esnasında çekebilir veya çoktan seçmeli sınavlar yerine take-home sınavları gibi kişinin öğrendiği bilgiyi daha iyi kullanmasını sağlayacak sınavlar

verilebilir). Her öğrenci aynı teknik imkanlara (internet erişimi, bilgisayar ve diğer yardımcı malzeme) sahip olmadığı için bu konuda üniversite yönetiminin desteği gereklidir.

- SHÖ'lerin önemli bir çoğunluğu bundan sonraki eğitim-öğretim hayatını örgün eğitimle (%66,45), dörtte biri karma eğitimle (%25), çok az bir kısmı ise uzaktan eğitimle (%8,54) devam ettirmek istemektedir.